

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ»



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«Актуальні питання економіки, обліку та
фінансів в Україні»,**

**приуроченої до 70-річчя Ірпінського ФК НУБіП
України**

16 квітня 2026 року

Ірпінь – 2026

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ»**

МАТЕРІАЛИ

**VI Всеукраїнської науково-практичної
конференції
«Актуальні питання економіки, обліку та
фінансів в Україні»,
приуроченої до 70-річчя Ірпінського ФК НУБіП
України
16 квітня 2026 року**

Ірпінь – 2026

Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, обліку та фінансів в Україні», приуроченої до 70-річчя Ірпінського ФК НУБіП України: зб. наук. пр./редкол.: Д. А. Костюк (голова) та ін. – Ірпінь, 2026 – 235с.

Рекомендовано до друку методичною радою.
Протокол No 9 від 22 квітня 2026р.

Редакційна колегія:

Д.А. Костюк, В.М. Сова, О.І. Погоріла, К.О. Білокінь, Л.Л. Гурська.

У збірнику надруковано доповіді учасників VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, обліку та фінансів в Україні», приуроченої до 70-річчя Ірпінського ФК НУБіП України.

Висвітлено результати наукових досліджень, проведених студентами, аспірантами та науково-педагогічними працівниками:

Національного університету біоресурсів і природокористування України;

ВСП «Ірпінський фаховий коледж НУБіП України»;

ВСП «Боярський фаховий коледж НУБіП України»;

ВСП «Немішаївський фаховий коледж НУБіП України»;

ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»;

ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»;

ВСП «Мукачівський фаховий коледж НУБіП України»;

ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»;

ВСП «Бобринецький аграрний фаховий коледж ім. В. Порика Білоцерківського національного аграрного університету»;

ВСП «Гусятинський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя»;

Таращанського технічного та економіко-правового фахового коледжу;

Шацького лісового фахового коледжу ім. В. В. Сулька;

Державного університету «Київський авіаційний інститут»;

Національного університету «Чернігівська політехніка».

Тексти статей друкуються в авторській редакції. Відповідальність за інформацію, подану в наукових дослідженнях, несуть автори статей.

Видавничий центр ВСП «Ірпінський фаховий коледж НУБіП України»
08205, м. Ірпінь, вул. Івана Драча, 9

Зміст

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ .. 12

АНДРУСЕНКО Анна

Еволюція аналізу господарської діяльності: від традиційних методик до інтелектуального аналізу в реальному часі..... 12

БЕЗСОНОВА Вікторія

Диверсифікація експорту аграрної продукції України..... 15

БІЛОКІНЬ Крістіна

Міжнародна економіка та її роль у зростанні добробуту людської спільноти світу 17

ГУРСЬКА Лариса

Бізнес під час війни: ключові виклики та управлінські рішення..... 19

ДУБАС Наталія

Роль біологічно активних речовин у підвищенні конкурентноспроможності харчової продукції 22

КЛИМЕНКО Вероніка

Козацька господарська традиція як чинник формування підприємницької культури в сучасній Україні 24

МОРОЗОВА Карина

Транскордонне співробітництво України як інструмент регіонального економічного розвитку: географічний та економічний виміри 26

МОСІЮК Володимир

Організація підприємницької діяльності в молочній галузі України 28

НАГОРНИЙ Віталій, РУБАН Ольга

До питання адаптації соціальної спрямованості аграрного бізнесу в умовах воєнного стану..... 30

ПАНАСЮК Крістіна

Принцип відкритого виробництва як інноваційний підхід до формування споживчої довіри (на прикладі ТОВ «Галя Балувана»)..... 32

ПОХОДЕНКО Діана

Роль інновацій у забезпеченні стійкості бізнес-моделі компанії «Нова пошта» в умовах воєнного стану 33

САМОЧЕРНИХ Марія-Магдалина

Якість харчових продуктів як економічна категорія та фактор формування споживчого попиту 35

САМУСЕНКО Евеліна, СКРОБ Ілля

МХП в умовах воєнного часу: трансформація бізнес-моделі та внесок у економічну стійкість України..... 36

Тетяна СЕМЕНЕНКО	
Економічні наслідки руйнування культурної спадщини України в умовах збройної агресії: виміри та механізми відновлення	39
СЕМЕНЮК Ігор	
Smart Farming як чинник трансформації аграрної економіки	41
СИДОРУК Тетяна	
Економічна оцінка та ефективне використання природно-ресурсного потенціалу Шацького регіону	42
ТЕРЕЩЕНКО Ірина	
Агробізнес України: стратегічні механізми інновацій та євроінтеграції	44
ФЕЩЕНКО Вікторія	
Стратегії адаптації системи управління персоналом до викликів воєнного стану	46
ХОЛОДЕНКО Домініка	
Удосконалення системи планування фонду оплати праці в аграрному секторі	47
ЦЕШНАТІЙ Ольга	
Можливості і використання Real-Time Analytics в економіці	49
ШЕВЧЕНКО Дарій	
Інституційна трансформація і інвестиційні пріоритети: збереження експортного потенціалу України в умовах війни.....	54
ШЕЙНА Евеліна	
Реформування земельних відносин в Україні: історичні уроки та сучасні виклики ринку землі	56
ШОСТАК Олена	
Ринок праці України у воєнний час: реалії та перспекиви.....	58
ЮРЧЕНКО Сергій	
Географічна диференціація економічного розвитку регіонів України: проблеми та перспективи вирівнювання.....	60
ЯРМОЛЕНКО Вадим	
Стрес як чинник впливу на здоров'я та продуктивність молодого людини	62
СЕКЦІЯ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ.....	64
АХАЛАДЗЕ Микола	
Цифровізація бухгалтерського обліку: переваги та недоліки.....	64
БЕЦКО Поліна	
Нормативно-правове забезпечення обліку операцій з іноземною валютою ...	66
ГОРДУЛАДЗЕ Євгенія	
Контроль і аудит в умовах воєнного стану: нові виклики бізнесу в Україні.....	68

ДМИТРЕНКО Мар'яна	
Облік та аудит розрахунків з персоналом з оплати праці: сучасні вимоги та автоматизація	71
ДУДКА Уляна	
Особливості бюджетного обліку в умовах воєнного стану в Україні.....	73
ІВАНЕНКО Андрій	
Облікова політика як інструмент покращення якості обліку сільськогосподарських підприємств	75
КОЛИСКО Аліна	
Аудит як інструмент запобігання фінансовим порушенням.....	78
КОРНІЄНКО Антоніна	
Електронний документообіг в Україні: переваги і недоліки	80
ЛІСОВСЬКА Наталія	
Трансформація спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану: виклики та результати	83
ЛУГВИЩИК Софія	
Проблеми обліку та оподаткування заробітної плати в сучасних умовах.....	85
МУСІЄНКО Олена	
Штучний інтелект у бухгалтерському обліку: можливості та ризики для підприємств України	86
НОМЕНАТ Ілона	
Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування малих підприємств..	89
ОСІЙЧУК Альбіна	
Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу	91
ОХРИМ Іванна	
Роль штучного інтелекту в розвитку бухгалтерського обліку.....	93
ПАНАСЮК Валентин	
Особливості обліку та оподаткування електроенергії, виробленої за допомогою сонячної електростанції.....	95
СЕМЕРЕЙ Світлана	
Облік та оподаткування в умовах воєнного стану в Україні	97
ТАЛЬКО Тетяна	
Класифікація бухгалтерського аутсорсингу	99
ТОЛСТЯКОВА Ольга	
Нормативне регулювання обліку довгострокових фінансових інвестицій: національний та міжнародний аспекти	102
ФЕДОРЕНКО Людмила	
Бухгалтерський облік в умовах сьогодення: проблеми та перспективи	105

ЧЕХІВСЬКА Єлизавета	
Вплив змін законодавства України 2026 року на нарахування лікарняних під час воєнного стану	107
ШАПТАЛЕНКО Вікторія	
Професійна етика бухгалтера: вітчизняний та міжнародний досвід.....	109
ШЕРЕПЕНКО Владислав	
Удосконалення обліку витрат підприємств аграрного сектору в умовах цифровізації та податкових змін.....	111
СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК.....	114
БАНЦЕР Ксенія	
Сутність та особливості обліку валютних операцій комерційних банків	114
БУРДАШ Уляна	
Механізми забезпечення фінансової стійкості малого і середнього бізнесу в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.....	117
БУРТАН Марта	
Державні фінанси та податкова система	119
ГОРДІЙЧУК Тетяна	
Міжнародна фінансова допомога як ключовий елемент механізму фінансування відбудови	121
ГУТІКАШВІЛІ Анна	
Роль ринку капіталів у сучасній економіці	123
ДЗЮБА Олександра	
Державний борг України: динаміка зростання в умовах воєнного стану та ризики для бюджетної стійкості.....	125
ДІДУС Ангеліна	
Податок на доходи фізичних осіб як інструмент соціально-економічної політики України	127
ДІДУС Ангеліна	
Банківська система України в умовах воєнного стану: стресостійкість, кредитне сповільнення та пріоритети відновлення.....	129
ЗАЛІЗНА Аліна	
Функціонування фінансової системи в умовах воєнного стану	130
ЗУБАХА Зоя	
Пенсійна система України: проблеми та перспективи	132
ІВАЩЕНКО Валерія	
Проблеми та перспективи страхування цивільних ризиків в умовах воєнного стану: державні та міжнародні механізми адаптації.....	134

КОЛЯДА Тетяна	
Державна фінансова підтримка сталого розвитку підприємств авіаційної галузі України у повоєнний період.....	136
КОСТЮК Дмитро, БИТЮЦЬКИЙ Юрій	
Енергетичні стартапи як інструмент національної стійкості в умовах глобальної декарбонізації	139
КРАВЧЕНКО Анастасія	
Розвиток фондового ринку в Україні: проблеми та перспективи	140
ЛАТУШКО Ярослав	
Трансформація ролі індивідуального інвестора на фінансовому ринку України.....	142
МЕЛЬНИК Артем	
Фондовий ринок: технології та цінності	144
МІРОШНІЧЕНКО Аліна	
Фінансова стійкість: як працюють інвестиції в умовах воєнного стану в Україні.....	146
ОСТРОВНА Неля	
Виклики банківського кредитування України в умовах економічної нестабільності.....	148
ПЕТРЕНКО Аліна	
Фінансова тривожність населення в умовах економічної нестабільності.....	150
ПОГОРІЛА Дар'я	
Витрати домогосподарств на охорону здоров'я: фінансовий аспект.....	152
САФОНІК Наталія	
Сталий розвиток фінансового сектору України	155
СОВА Андрій	
Фінансова стійкість України: інфляція та курс гривні під час війни.....	157
СОВА Вікторія	
Формування дохідної частини державного бюджету України: аналітичний та теоретичний аспект.....	159
ХОЛОДЕНКО Домініка	
Інвестиційні стратегії на фондовому ринку	162
ЧАЙКА Лілія	
Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в Україні: вплив воєнного стану на доступність фінансових ресурсів (2022–2024 рр.)	164
ЧЕРНЕНЬКА Людмила	
Головні тренди та виклики фінансового ринку у 2026 році.....	167

ЮРЧЕНКО Юлія

Довіра населення до банків під час війни: феномен стійкості та нові виклики 169

СЕКЦІЯ 4. DIGITAL -ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ 172

БАЙРАМОВ Хабіб

Solwear: носимий криптогаманець як інструмент цифрової трансформації платіжних систем 172

БАЛЬОХА Артем

Проблеми інформаційної безпеки в епоху цифрової економіки 174

БАРИЛО Крістіна

Економічний вплив використання Instagram та TikTok для рекламування кав'ярні 176

БУЗЕНКО Маргарита

Цифрові інструменти як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств 178

БУРДА Софія

Big Data як інструмент прогнозування економічних процесів 180

ВЕРНИГОРА Вероніка

Цифрова трансформація економіки та інфраструктурні IoT-рішення в освітньому середовищі 182

ГЛУШАК Світлана

Digital-банкінг: сучасні інновації 184

ГОЛУБ Євгенія

Візуалізація фінансових показників соціальних програм як інструмент прозорості та контролю використання бюджетних ресурсів 186

ГОМОН Захар

Цифрова трансформація економіки: сучасні тренди та їх вплив на бізнес і суспільство 188

ДИБА Діана

Fintech як інноваційний сегмент сучасної економіки 190

ДІДКІВСЬКИЙ Юрій

Вплив IoT-технологій на оптимізацію ресурсів в агросекторі: рентабельність кіберфізичних "розумних теплиць" 192

ЄРЕМІЧ Анастасія

Роль генеративного ШІ у персоналізації банківських послуг: від прогнозів до рішень 194

КІЧАК Богдан	
Інтеграція хмарних рішень та Real-Time дашбордів в управління процесами підприємства.....	196
КЛИМЕЦЬ Анатолій	
Кібербезпека як ключовий фактор розвитку цифрової економіки.....	199
КОДИНЕЦЬ Богдан	
Інтернет речей (IoT), Edge computing та фізичний штучний інтелект у цифровій економіці: тенденції розвитку та економічний вплив	201
КОСТЮК Дмитро	
Впровадження цифрових технологій у розбудову інформаційно-освітнього середовища фахових коледжів	203
КРОТ Валерія	
Штучний інтелект як інструмент цифрового маркетингу: можливості та виклики для українського бізнесу.....	206
КУР'ЯТА Олександра	
Роль digital-технологій та хмарних рішень у післявоєнній відбудові економіки України.....	208
МЕЛАЩЕНКО Кіра	
Управління якістю продукції в умовах цифрової трансформації економіки	209
НЕДІЛЬКО Максим	
Цифровізація бізнесу: переваги та виклики.....	211
ПАЛАМАРЧУК Олександр	
Вплив Internet of Things (IoT) на оптимізацію витрат у логістиці та промисловому секторі	214
ПЕТРЕНКО Владислав	
Смарт-технології у харчовій промисловості: від лабораторного аналізу до економічної ефективності	216
РАДЧЕНКО Анна	
Штучний інтелект у біоінформатиці: алгоритми для аналізу геномних даних і виявлення мутацій	218
РИНКОВ Максим	
Blockchain-технології як інструмент підвищення прозорості фінансових операцій в Україні.....	220
СВІНЦОВ Данііл	
Цифрова фінансова грамотність населення: важливість та основні аспекти	222
СИРОТЕНКО Андрій	
Data-driven маркетинг в умовах цифрової трансформації: методологія та практика впровадження.....	224

ТЕТЕРА Анастасія	
Цифровізація економіки як фактор підвищення ефективності діяльності підприємств	226
УХМАН Назар	
Глобальний контекст та макроекономічні виміри цифровізації.....	227
ХАРЧЕНКО Максим	
Цифрові технології в економіці харчової промисловості України	229
ЧЕРНОКНИЖНИЙ Владислав	
Цифрова економіка: сучасні світові тенденції розвитку	231
ШПИГ Максим	
Digital-технології як чинник трансформації сучасної економіки	234

Анна АНДРУСЕНКО, студентка

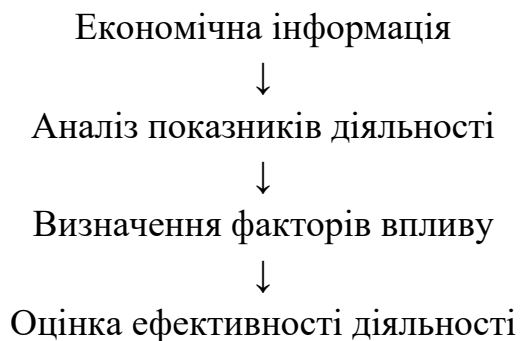
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – д.е.н., професор Лазаришина І. Д.

ЕВОЛЮЦІЯ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДИК ДО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ

XXI століття характеризується багатьма трансформаційними змінами. У економічній площині вони пов'язані з інформаційною економікою, економікою знань. Значно зросли обсяги економічної інформації, масштабується потреба у її обробці за критеріями корисності, якості, а саме: своєчасності (релевантності), повноти розкриття, достовірності, ефективності. Досягнути цих завдань можливо лише за умови якісної аналітики. Аналіз господарської діяльності забезпечує системне дослідження економічних, соціально-економічних, еколого-економічних процесів як внутрішнього так і зовнішнього середовища підприємства, спрямоване на діагностичну оцінку результатів його діяльності, визначення слабких і сильних сторін, можливостей і загроз. Він є важливим елементом системи управління підприємствами, регіонами, секторами економіки України в цілому. Аналіз господарської діяльності забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень у системах операційного і стратегічного менеджменту.

Метою аналізу господарської діяльності є отримання достовірної інформації про результати функціонування підприємства та визначення напрямів підвищення ефективності його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. До основних його завдань належать оцінка виконання планів або бюджетів, аналіз використання ресурсів, виробництва, результативності бізнесу, його грошових потоків, інвестиційної привабливості, дослідження факторів впливу та прогнозування розвитку підприємства .

Аналіз господарської діяльності в системі менеджменту здійснюється поетапно: від збору економічної інформації до прийняття управлінських рішень:



↓
Прийняття управлінських рішень

Рис.1. Етапи аналізу у системі прийняття управлінських рішень

На початкових етапах розвитку аналізу застосовувалися традиційні прийоми аналізу, зокрема порівняльний, балансовий, факторний та метод коефіцієнтів (табл. 1). Вони базувалися на даних бухгалтерського обліку та статистичної звітності і дозволяли оцінити результати діяльності підприємства.

Таблиця 1

Традиційні прийоми аналізу господарської діяльності

Прийоми	Характеристика
Порівняльний	Порівняння показників діяльності у часі
Балансовий	Аналіз взаємозв'язку між ресурсами і результатами
Факторний	Визначення впливу факторів
Метод коефіцієнтів	Аналіз відносних показників

У процесі аналізу господарської діяльності важливе місце займає дослідження основних напрямів діяльності підприємства, що дозволяє комплексно оцінити його ефективність та виявити проблемні аспекти функціонування. Основними напрямками економічного аналізу є:

- аналіз виробництва та реалізації продукції
- аналіз фінансових результатів діяльності
- аналіз руху та використання матеріальних ресурсів
- аналіз руху та використання трудових ресурсів
- аналіз фінансового стану підприємства
- аналіз грошових потоків
- аналіз фінансових ризиків

Як видно з діаграми (рис. 2), найбільшу питому вагу займають аналіз виробництва та реалізації продукції, а також аналіз фінансових результатів (по 25% відповідно). Це підтверджує пріоритетність контролю над результативними показниками діяльності. Аналіз використання матеріальних ресурсів складає 20%, тоді як оцінка фінансового стану та трудових ресурсів займають по 15% у загальній структурі аналітичного процесу.

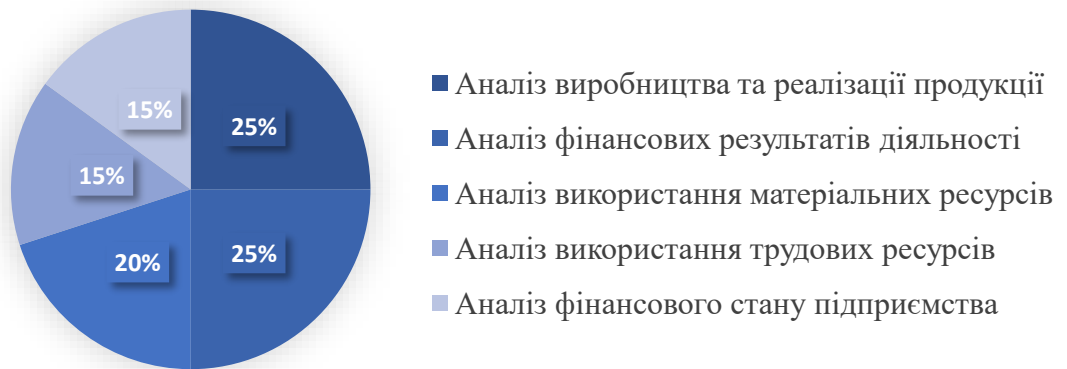


Рис. 2. Основні напрями економічного аналізу

Незважаючи на значну роль традиційних прийомів, вони мають певні недоліки: високу трудомісткість, низьку швидкість обробки інформації, обмеженість у роботі з великими обсягами даних та складність оперативного аналізу.

Розвиток інформаційних технологій зумовив перехід до автоматизованого аналізу. Сучасні інформаційні системи дозволяють швидко обробляти великі масиви даних, автоматизувати розрахунки та формувати аналітичні звіти, що значно підвищує ефективність управління підприємством.

Сучасний етап розвитку аналізу пов'язаний із впровадженням інтелектуального аналізу даних, який базується на використанні технологій Big Data, машинного навчання та алгоритмів прогнозування. Це дає змогу виявляти приховані закономірності, здійснювати аналіз у реальному часі та підвищувати точність прогнозів.

Для наочного відображення змін у розвитку аналізу доцільно порівняти традиційний і сучасний підходи (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння традиційного і сучасного аналізу

Показник	Традиційний аналіз	Сучасний аналіз
Обробка інформації	Ручна	Автоматизована
Швидкість аналізу	Низька	Висока
Обсяг даних	Обмежений	Великий
Точність прогнозування	Середня	Висока

Перехід від традиційного до сучасного аналізу дозволяє змінити ручну обробку на автоматизовану, підвищити точність прогнозування та швидкість прийняття рішень. Аналітика в реальному часі стає ключовим важелем підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. – Мелітополь, 2021. URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/188151/mod_resource/content/1/Посібник%200АГД%20Грицаєнко%202021.pdf
2. Аналіз господарської діяльності. Лекція 1. Платформа Moodle ЗНУ. URL: https://www.google.com/search?q=https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/697500/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D1%8F%25201%2520%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf
3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. – Київ: Знання.
4. Кіндрацька Г. І., Загородній А. Г. Аналіз господарської діяльності. – Львів: Львівська політехніка.
5. Парасій-Вергуненко І. М. Економічний аналіз. – Київ: КНЕУ.

Вікторія БЕЗСОНОВА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Бобринецький аграрний фаховий коледж ім. В. Порика
Білоцерківського національного аграрного університету»

Науковий керівник – викладач Давигора Т.А.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЕКСПОРТУ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Аграрний сектор традиційно є одним із ключових елементів економіки України, формуючи значну частину експорту та забезпечуючи стабільні валютні надходження [1]. У період 2022–2026 років його роль ще більше зросла через загальну економічну нестабільність, спричинену воєнними діями, руйнуванням інфраструктури та порушенням логістичних ланцюгів [3]. Саме в таких умовах питання диверсифікації експорту аграрної продукції набуває стратегічного значення, адже дозволяє зменшити ризики та забезпечити більш стійкий розвиток галузі.

На сучасному етапі структура аграрного експорту України характеризується переважанням сировинної продукції. Основу становлять зернові культури, зокрема пшениця та кукурудза, а також соняшникова олія [2]. Така модель експорту, хоча й забезпечує значні обсяги поставок, має низку суттєвих недоліків. По-перше, вона робить економіку залежною від коливань світових цін, які можуть змінюватися під впливом глобальних факторів. По-друге, експорт сировини не дозволяє повною мірою реалізувати потенціал доданої вартості, що зменшує можливі доходи держави [6].

У період після 2022 року особливо гостро проявилися проблеми логістики. Обмеження роботи морських портів, загроза безпеці перевезень та пошкодження

транспортної інфраструктури суттєво ускладнили експортні операції [3]. Внаслідок цього аграрні підприємства були змушені переорієнтовуватися на альтернативні маршрути через західні кордони, що призвело до збільшення транспортних витрат та зниження конкурентоспроможності української продукції на світових ринках.

Ще однією проблемою є надмірна концентрація на окремих ринках збуту. Значна частина експорту спрямовується до обмеженого кола країн, що створює ризики у разі змін у торговельній політиці або зниження попиту. Саме тому Україна почала активно відкривати нові ринки збуту для своєї продукції, що є важливим кроком до диверсифікації експорту [4]. Крім того, зростає конкуренція з боку інших країн-експортерів, що також впливає на позиції України на світовому ринку.

У 2025 році спостерігалось поступове відновлення та зростання експорту аграрної продукції, що свідчить про адаптацію галузі до нових умов [5]. Проте проблема сировинної орієнтації експорту залишається актуальною, оскільки значна частина продукції має низьку додану вартість. У таких умовах диверсифікація експорту виступає як необхідний інструмент забезпечення економічної стійкості [6]. Вона передбачає не лише розширення географії експорту, але й зміну його структури. Зокрема, важливим напрямом є розвиток переробної промисловості, що дозволить експортувати продукцію з більшою доданою вартістю. Це можуть бути готові харчові продукти, борошно, олія, комбікорми та інші види продукції, які мають вищу рентабельність.

Також важливим є впровадження сучасних технологій у сфері управління експортом, логістикою та виробництвом [4]. Цифровізація процесів дозволяє підвищити ефективність діяльності підприємств, зменшити витрати та покращити контроль за якістю продукції. Водночас значну роль відіграє державна політика, яка повинна бути спрямована на підтримку експортерів, розвиток інфраструктури та укладання нових міжнародних угод.

На мою думку, можливі такі шляхи розвитку експорту аграрної галузі:

- Україні потрібно активно виходити на нові ринки збуту - не обмежуватися лише Європою, а розвивати співпрацю з країнами Азії, Африки та Близького Сходу [4].

- розвиток переробки продукції, щоб експортувати не просто зерно, а готові продукти, які приносять більше прибутку [6].

- інвестиції в розвиток логістики: будувати нові маршрути, покращувати залізничні перевезення та створювати сучасні склади [3].

- державна підтримка аграріїв і експортерів через фінансові програми, пільги та допомогу у виході на міжнародні ринки.

- впровадження цифрових технологій в агробізнесі, щоб підвищити ефективність і конкурентоспроможність продукції.

Диверсифікація експорту аграрної продукції є одним із ключових напрямів розвитку економіки України в сучасних умовах. Її реалізація дозволить не лише зменшити ризики, але й підвищити ефективність аграрного сектору, забезпечити стабільні валютні надходження та зміцнити позиції України на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Agroperspectiva. Частка аграрного експорту у структурі економіки України, 2025: вебсайт. URL: <https://www.agroperspectiva.com/ru/news/199043>

2. Верховна Рада України. Дані про структуру аграрного експорту, 2025 (опубліковано 05 серпня 2025 року о 16:16.): вебсайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/264685.html>

3. Верховна Рада України. Експорт аграрної продукції та логістичні проблеми, 2025 (опубліковано 06 листопада 2025, о 11:51.): вебсайт. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/267928.html

4. Держпродспоживслужба. Відкриття нових ринків для аграрної продукції, 2025 (опубліковано 07 січня 2026 року о 09:30.): вебсайт. URL: <https://dpss.gov.ua/news/eksportni-dosiahnennia-2025-roku-ukraina-vidkryla-19-novykh-rynki-dlia-ahroproduksii>

5. Верховна Рада України. Динаміка експорту агропродукції, 2025 (опубліковано 02 грудня 2025, 16:28.): вебсайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/268637.html>

6. Agroperspectiva. Додана вартість аграрної продукції України, 2025: вебсайт. URL: <https://www.agroperspectiva.com/ru/news/199043>

**Крістіна БЛОКІНЬ, д-р філософії зі спец.
«Фінанси, банківська справа та страхування»,
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»**

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ РОЛЬ У ЗРОСТАННІ ДОБРОБУТУ ЛЮДСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ СВІТУ

У сучасних умовах досліджено сутність міжнародної економіки та її вплив на формування добробуту людства. Визначено ключові механізми впливу через міжнародну торгівлю, інвестиції та глобалізаційні процеси. Окреслено сучасні виклики та перспективи розвитку міжнародної економічної системи.

Міжнародна економіка є системою економічних відносин між країнами, що формується у процесі руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили. У сучасних

умовах вона виступає визначальним фактором економічного розвитку та підвищення рівня життя населення [1].

Вагому роль у функціонуванні міжнародної економіки відіграють глобальні інституції, зокрема Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, які забезпечують регулювання торговельних і фінансових процесів, сприяють стабільності світової економіки та підтримують розвиток країн [2–3].

Одним із ключових каналів впливу міжнародної економіки на добробут є міжнародна торгівля. Вона дозволяє країнам спеціалізуватися відповідно до їхніх конкурентних переваг, що забезпечує ефективніший розподіл ресурсів. Зростання відкритості економік супроводжується підвищенням продуктивності праці, доступом до нових технологій та розширенням споживчих можливостей населення [3–6].

Не менш важливим чинником є міжнародний рух капіталу, передусім прямі іноземні інвестиції. Вони сприяють модернізації виробництва, створенню робочих місць і впровадженню інновацій. Для країн, що розвиваються, інвестиції є важливим джерелом економічного зростання та інтеграції у світове господарство [4].

Глобалізація, як сучасний етап розвитку міжнародної економіки, значно посилила взаємозалежність національних економік [7]. Вона сприяє швидкому поширенню технологій і знань, але водночас загострює проблему нерівномірного розподілу доходів між країнами та всередині них. Світові кризи, зокрема пандемія COVID-19 та геополітичні конфлікти, продемонстрували вразливість глобальної економічної системи [2-5].

Сучасна міжнародна економіка дедалі більше орієнтується на концепцію сталого розвитку, що передбачає поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної безпеки. У цьому контексті важливого значення набувають міжнародні ініціативи, спрямовані на досягнення глобальних цілей розвитку.

Водночас існує низка викликів, що стримують позитивний вплив міжнародної економіки на добробут людства. До них належать зростання глобальної нерівності, фінансові дисбаланси, торговельні конфлікти та кліматичні загрози. Їх подолання потребує узгоджених дій на міжнародному рівні та вдосконалення механізмів глобального економічного управління [5-7].

Таким чином, міжнародна економіка є ключовим чинником зростання добробуту людської спільноти, забезпечуючи ефективний розподіл ресурсів, розвиток технологій і підвищення рівня життя. Водночас її вплив є неоднозначним і супроводжується низкою викликів, що потребують комплексного вирішення на глобальному рівні. Перспективи подальшого

розвитку міжнародної економіки пов'язані з поглибленням інтеграційних процесів та орієнтацією на принципи сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. World Bank. World Development Report 2024: The Middle-Income Trap. Washington, DC : World Bank, 2024.
URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2024>
2. International Monetary Fund. World Economic Outlook, October 2023: Navigating Global Divergences. Washington, DC : IMF, 2023.
URL: <https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2023/10/10/world-economic-outlook-october-2023>
3. World Trade Organization. World Trade Report 2022: Climate Change and International Trade. Geneva : WTO, 2022.
URL: <https://www.wto-ilibrary.org/content/books/9789287053961>
4. UNCTAD. World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy. New York ; Geneva : United Nations, 2023.
URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
5. OECD. OECD Economic Outlook, Volume 2024, Issue 1. Paris : OECD Publishing, 2024.
URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook/volume-2024/issue-1_69a0c310-en.html
6. Baldwin R. The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization. Cambridge, MA : Harvard University Press, 2016.
URL: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674237841>
7. Rodrik D. Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy. Princeton : Princeton University Press, 2017.
URL: <https://www.leighbureau.com/books/straight-talk-on-trade>

Лариса ГУРСЬКА, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ:

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ

Збройна агресія росії завдала нищівного удару по економіці України: виведено з ладу виробничу та енергетичну інфраструктуру, мільйони громадян були змушені виїхати за межі країни. Разом із тим воєнний стан суттєво прискорив цифровізацію держави, і саме цей процес визначатиме вектор повоєнного відновлення економіки.

Питання економічних викликів воєнного часу вивчали такі дослідники, як Онищенко С., Маслій О., Загорулько Т., Варналій З., Онущенко С., Білоус І.

Підтримка та розвиток підприємництва є для України стратегічним пріоритетом, адже саме бізнес формує податкову базу державного бюджету, а відтак — і обороноздатність країни. Незважаючи на безперервні удари ворога, підприємці продовжують господарювати та відновлюють діяльність у нових умовах. Дослідження взаємозв'язку між веденням бізнесу та воєнними реаліями є надзвичайно актуальним, оскільки підприємництво залишається головним локомотивом національної економіки. Війна виявилася одним із найбільших потрясінь за часи незалежності України та суттєво підірвала діяльність малого і середнього бізнесу (МСБ). У 2023 році завантаженість виробничих потужностей МСБ впала до 45,7% порівняно з 72,4% у 2021 році. Водночас підприємства, плануючи нарощування обсягів, стикаються зі зниженням купівельного попиту — наслідком скорочення реальних доходів населення та прискореної інфляції [1].

Незважаючи на це, економіка виявила стійкість завдяки урядовим рішенням, підтримці з боку міжнародних партнерів та гнучкості самого бізнесу. Україна продовжує економічно функціонувати, пристосовуючись до воєнного контексту і формуючи підґрунтя для майбутньої відбудови.

Серед основних адаптивних стратегій бізнесу виділяють такі:

Цифрова трансформація:

- перехід до електронної торгівлі й дистанційного обслуговування;
- впровадження CRM-систем і автоматизація операційних процесів;
- активний розвиток присутності у соцмережах і месенджерах;
- застосування хмарних рішень для захисту даних та безперебійної роботи.

Релокація та оптимізація:

- переміщення бізнесу до відносно безпечних регіонів;
- раціоналізація виробничих і складських площ;
- спільне використання коворкінгів і бізнес-хабів задля зниження витрат;
- часткове перенесення операцій за кордон при збереженні податкового резидентства в Україні.

Гнучкі кадрові стратегії:

- запровадження дистанційної та гібридної зайнятості;
- перепідготовка співробітників для підвищення їхньої багатofункціональності;
- розробка кризових протоколів та планів безпеки для персоналу;
- залучення фрілансерів і аутсорс-команд замість збільшення штату.

Фінансова стійкість:

- накопичення резервних фондів та оптимізація операційних витрат;
- диверсифікація джерел залучення коштів;

- прискорення оборотності фінансових ресурсів;
- використання пільгових кредитів і програм державної підтримки.

Соціальна відповідальність та комунікація:

- залучення до волонтерської та благодійної діяльності;
- відкрита комунікація з клієнтами щодо змін у роботі в умовах війни;
- підтримка співробітників, що перебувають на службі в ЗСУ;
- органічне поєднання патріотичних цінностей з брендовою комунікацією.

Співпраця та об'єднання зусиль:

- формування бізнес-альянсів для спільного подолання кризових явищ;
- спільне використання ресурсів, виробничих потужностей та збутових каналів;
- взаємодія з волонтерськими структурами і місцевими органами влади;
- участь у галузевих асоціаціях для захисту інтересів підприємництва [2].

До ключових характеристик економіки України в умовах війни належать: переорієнтація на оборонні потреби і розвиток військово-промислового комплексу; трансформація енергетичної галузі внаслідок руйнівних ударів по інфраструктурі; зміна структури зовнішньоторговельних потоків та пошук альтернативних логістичних маршрутів; посилення ролі держави у підтримці стратегічних секторів економіки; масштабна цифровізація та впровадження інноваційних рішень для забезпечення безперервності державних послуг.

Національний бізнес демонструє вражаючу стійкість і здатність до адаптації: він не просто виживає, а закладає фундамент майбутнього процвітання. Кожне збережене робоче місце, кожен сплачений до бюджету податок, кожна інновація, народжена у кризових умовах — це реальний внесок у наближення перемоги та побудову потужнішої держави. Гнучкість, відкритість до співпраці, цифрова зрілість, диверсифікація ринків і зближення з ЄС перетворюються з антикризових заходів на повноцінні конкурентні переваги.

Все буде Україна! Кожен підприємець, що продовжує працювати не зважаючи на війну, є справжнім патріотом — тим, хто наближає перемогу і прокладає шлях до відновлення сильної, оновленої та процвітаючої держави.

Список використаних джерел:

1. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні / ПРООН. 2024.

URL:<https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024>.

2. Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації МСП до 2027 року.

URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-stratehiu-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-do-2027-roku-ta-operatsiinyi-plan-zakhodiv-na-2024-2027-roky>

РОЛЬ БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ РЕЧОВИН У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сучасний розвиток харчової промисловості характеризується не лише вдосконаленням технологій виробництва, але й зміною підходів до формування споживчої цінності продукції. У центрі уваги опиняються біологічно активні речовини, які забезпечують не тільки фізіологічну повноцінність харчування, а й виступають важливим чинником економічної ефективності виробництва [1; 4].

Біологічно активні речовини - це сполуки природного або синтетичного походження, які здатні впливати на обмін речовин, регулювати фізіологічні процеси та підвищувати адаптаційні можливості організму [4]. В умовах сучасної економіки їх використання трансформується у потужний інструмент формування конкурентних переваг підприємств харчової галузі.

До складу біологічно активних речовин входять вітаміни, мінеральні елементи, амінокислоти, поліненасичені жирні кислоти, антиоксиданти, пробіотики, пребіотики та інші функціональні компоненти [3]. З біохімічної точки зору, ці речовини забезпечують перебіг ключових метаболічних процесів, виконують роль коферментів, беруть участь у регуляції ферментативної активності та захищають клітини від окислювального стресу [4]. Водночас їх значення виходить за межі фізіології, оскільки саме вони формують нову якість харчових продуктів, що відповідає сучасним вимогам споживача та ринку.

З біохімічної точки зору ефективність біологічно активних речовин визначається їх здатністю взаємодіяти з ключовими ланками метаболізму на молекулярному рівні. Більшість БАР виконують функції коферментів або регуляторів ферментативної активності, впливаючи на швидкість і спрямованість біохімічних реакцій. Наприклад, вітаміни групи В входять до складу коферментів оксидоредуктаз і трансфераз, що забезпечують енергетичний обмін, тоді як поліфенольні сполуки реалізують антиоксидантну дію шляхом інактивації активних форм кисню та переривання ланцюгових реакцій перекисного окиснення ліпідів [3]. Біологічно активні речовини також беруть участь у регуляції експресії генів, сигнальних шляхів клітини та імунної відповіді, що обумовлює їхню роль у профілактиці хронічних неінфекційних захворювань. Важливою характеристикою є їх біодоступність, яка залежить від хімічної структури, ступеня зв'язування з матрицею продукту та технологічної обробки [2].

Включення біологічно активних речовин до складу харчових продуктів сприяє розвитку сегменту функціонального харчування, який є одним із найбільш динамічних на світовому та національному ринках. Такі продукти мають підвищену біологічну цінність, виконують профілактичну функцію та орієнтовані на підтримання здоров'я населення. З економічної точки зору це дозволяє підприємствам формувати продукцію з високою доданою вартістю, що є ключовим чинником підвищення їх конкурентоспроможності [1]. Виробництво функціональних продуктів відкриває можливості для диференціації асортименту, виходу на нові ринки та формування стійких конкурентних позицій.

Застосування біологічно активних речовин безпосередньо впливає на економічні показники діяльності підприємств. По-перше, зростає рентабельність продукції за рахунок підвищення її споживчої цінності та можливості встановлення вищої ціни. По-друге, відбувається оптимізація витрат через використання інноваційних технологій, що дозволяють ефективніше використовувати сировину та зменшувати втрати під час виробництва і зберігання. По-третє, підвищується інвестиційна привабливість підприємств, оскільки ринок функціональних продуктів демонструє стабільне зростання та високий попит з боку споживачів.

Важливим аспектом є також вплив біологічно активних речовин на формування бренду та маркетингової стратегії підприємства. Продукція, збагачена такими компонентами, позиціонується як інноваційна, корисна для здоров'я та орієнтована на сучасні тенденції споживання, що дозволяє підвищити лояльність споживачів і зміцнити ринкові позиції підприємства. Крім того, використання біологічно активних речовин сприяє розвитку експортного потенціалу, оскільки функціональні продукти користуються попитом на міжнародних ринках [2].

З точки зору обліку та фінансів, впровадження біологічно активних речовин у виробництво потребує раціонального управління витратами та інвестиціями. Витрати на дослідження, розробку нових рецептур, впровадження сучасних технологій можуть бути значними, проте вони компенсуються за рахунок підвищення ціни продукції та зростання обсягів реалізації. Таким чином, інвестиції у використання біологічно активних речовин слід розглядати як стратегічні вкладення, спрямовані на довгострокове підвищення ефективності діяльності підприємства.

Не менш важливим є соціально-економічний ефект від використання біологічно активних речовин. Виробництво функціональних продуктів сприяє покращенню стану здоров'я населення, зниженню рівня захворюваності та, відповідно, зменшенню витрат на медичне обслуговування [4]. Це має

позитивний вплив на економіку країни в цілому, оскільки підвищує продуктивність праці та якість життя населення.

Перспективи розвитку використання біологічно активних речовин у харчовій промисловості пов'язані з подальшим впровадженням інноваційних технологій, зокрема біотехнологій, нанотехнологій та цифрових систем контролю якості. Особливої уваги заслуговує використання природної сировини та вторинних ресурсів як джерела біологічно активних компонентів, що дозволяє знизити собівартість продукції та підвищити екологічність виробництва [1].

Отже, біологічно активні речовини є не лише важливим фактором забезпечення фізіологічної повноцінності харчування, але й ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності харчової продукції. Їх використання сприяє формуванню продукції з високою доданою вартістю, підвищенню рентабельності виробництва, розвитку інновацій та зміцненню позицій підприємств на ринку. У сучасних умовах інтеграції науки, виробництва та економіки саме біологічно активні речовини виступають одним із ключових чинників сталого розвитку харчової промисловості та економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Василенко О.О. Використання біологічно активних речовин у технології борошняних виробів функціонального призначення // Технологія харчової та легкої промисловості. - 2025. - №1. - с. 215-220.
2. Коваленко А.В. Використання функціональних інгредієнтів у молочних продуктах з підвищеною біологічною цінністю. - Київ: НУХТ, 2025. - 120с.
3. Лічман Д.В. Застосування нутрицевтичних продуктів для профілактики дефіциту біологічно активних речовин // Вісник медичних наук. - 2025. - №2. - с. 45-49.
4. Основи фізіології та гігієни харчування: навч. посіб. - Рівне, 2021. - 240 с.

Вероніка КЛИМЕНКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Семененко Т.А.

КОЗАЦЬКА ГОСПОДАРСЬКА ТРАДИЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Питання про витоки та культурно-інституційні засади підприємницької активності в Україні набуває дедалі більшої актуальності в контексті пошуку ідентичності сучасної ринкової економіки. Серед чинників, що визначають підприємницьку культуру нації, особливу роль відіграють історичні

господарські традиції, які формують так звані «неформальні інститути» — норми, цінності та поведінкові патерни економічних суб'єктів.

Козацька доба (XV–XVIII ст.) залишила глибокий слід у господарській свідомості українців. Запорозька Січ функціонувала як унікальна суспільно-економічна організація з елементами самоврядування, колективної власності на землю та промисли, а також значним ступенем особистої свободи її членів. Козацька рада виступала прообразом загальних зборів акціонерів, а кошова старшина виконувала функції виконавчого органу управління господарством Січі [1].

Зовнішньоторговельна діяльність козацтва свідчить про розвинені підприємницькі компетенції: козаки активно торгували рибою, сіллю, кіньми та полоненими зі Стамбулом, Кримом, польськими та московськими купцями. Гетьманщина XVII–XVIII ст. демонструвала розвинену мережу міських ринків, ярмарків та цехових ремісничих організацій, що є аналогом середньовічних гільдій Західної Європи [2].

Інституційна економіка розглядає такі традиції крізь призму концепції «path dependence» — залежності від попереднього шляху розвитку. Дослідження Д. Норта переконливо доводять, що неформальні інститути змінюються значно повільніше за формальні норми та зберігаються в культурі нації протягом століть навіть після зникнення відповідних правових чи державних структур [3].

Сучасні соціологічні дослідження підприємницьких установок українців виявляють певні риси, що перегукуються з козацькою господарською традицією: виражена схильність до самозайнятості та малого бізнесу, недовіра до великих ієрархічних структур, перевага горизонтальних мереж взаємодії над вертикальними, а також висока цінність особистої незалежності у прийнятті економічних рішень. За даними Global Entrepreneurship Monitor 2023, Україна демонструє один з найвищих показників підприємницьких намірів серед країн Східної Європи [4].

Разом з тим, козацька традиція несе й певні обмежувальні чинники для сучасного підприємництва: схильність до колективізму в ухваленні рішень уповільнює корпоративне управління, а архетип «вільного козака» нерідко проявляється у зниженій схильності до стратегічного планування та довгострокових зобов'язань. Ці особливості мають враховуватись при розробці державних програм підтримки малого та середнього підприємництва [5].

Отже, козацька господарська традиція є значущим, хоча й недостатньо дослідженим, чинником формування підприємницької культури сучасної України. Врахування цього пласту інституційної пам'яті у формуванні підприємницької освіти та державної економічної політики здатне стати

потужним інструментом активізації ділової активності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Апанович О. М. Розповіді про запорозьких козаків. Київ : Дніпро, 2019. 335 с.
2. Горобець В. М. Гетьманщина: економіка та суспільство XVII–XVIII ст. Київ : Наукова думка, 2017. 412 с.
3. North D. C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, 2015. 159 p.
4. Global Entrepreneurship Monitor. 2022/2023 Global Report. London: GEM, 2023. 200 p.
5. Колот А. М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції. Київ : КНЕУ, 2020. 251 с.

Карина МОРОЗОВА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Юрченко С.В.

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ГЕОГРАФІЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІРИ

Транскордонне співробітництво є одним із ключових інструментів регіонального розвитку в умовах глобалізації та євроінтеграції. Для України, що межує з сімома державами і має протяжний державний кордон завдовжки понад 7 600 км, розвиток прикордонних регіонів набуває стратегічного значення як з точки зору економічної ефективності, так і з позицій геополітичної стабільності.

Географічна специфіка прикордонних регіонів України визначається їхньою неоднорідністю: на Заході — щільно залюднені Закарпатська, Львівська, Волинська, Чернівецька та Одеська області з розвиненою транскордонною торгівлею та туризмом; на Сході та Півдні — переважно промислові або аграрні регіони із значним транзитним потенціалом. До початку повномасштабного вторгнення на кордоні з ЄС функціонувало сім єврорегіонів — Карпатський, Буг, Дніпро, Слобожанщина та інші — що охоплювали значну частину прикордонних територій [1].

Економічний ефект транскордонного співробітництва реалізується через декілька каналів. По-перше, це розширення ринків збуту для малого та середнього бізнесу прикордонних регіонів — традиційно прикордонна торгівля забезпечувала суттєву частку зайнятості та доходів місцевого населення. По-

друге, спільне використання транскордонної інфраструктури — автомобільних та залізничних переходів, логістичних хабів, а також інженерних мереж. По-третє, кооперація у сфері туризму, освіти та охорони навколишнього середовища забезпечує синергетичний ефект розвитку прикордонних громад [2].

Програма INTERREG є головним фінансовим інструментом ЄС для підтримки транскордонного співробітництва. У рамках програмного циклу 2021–2027 Україна отримала доступ до фінансування через програму Interreg NEXT, яка об'єднала відповідні програми транскордонного співробітництва на кордонах з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Молдовою. Загальний обсяг фінансування для українських прикордонних регіонів у цьому циклі становить близько 200 млн євро [3].

Воєнна агресія спричинила суттєве погіршення умов транскордонного співробітництва. Прикордонна інфраструктура на Заході України зіткнулась із безпрецедентним навантаженням: упродовж 2022–2023 років через КПП на кордоні з країнами ЄС пройшло понад 8 млн осіб. Водночас товарообіг у пунктах пропуску значно зріс через переорієнтацію експорту: вивезення зерна, металів та інших товарів через кордони з ЄС замінило морські маршрути після блокади портів Чорного моря [4].

Таким чином, транскордонне співробітництво є потужним, проте недостатньо використаним ресурсом регіонального економічного розвитку України. Системний підхід до розвитку прикордонних регіонів на основі географічних переваг їхнього розташування та фінансових можливостей інструментів ЄС здатний суттєво скоротити розрив у рівні розвитку між прикордонними та центральними регіонами країни.

Список використаних джерел:

1. Луцишин П. В., Луцишин Н. П. Єврорегіони України: стан та перспективи розвитку. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 198 с.
2. Мікула Н. А. Транскордонне співробітництво: теорія та практика. Львів : ІРД НАН України, 2016. 280 с.
3. European Commission. Interreg NEXT Programme 2021–2027: Ukraine Border Regions. Brussels, 2022. URL: <https://interreg-next.eu>
4. Міністерство інфраструктури України. Аналіз вантажопотоків через кордони з ЄС у 2022–2023 рр. Київ, 2024. 64 с.
5. Павлов К. В., Скрипник М. І. Прикордонні регіони України в системі транскордонного співробітництва. Регіональна економіка. 2021. № 3. С. 60–71.

Володимир МОСЮК,
здобувач вищої освіти доктора філософії,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – д.е.н., професор Радько В.І.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МОЛОЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Молочна галузь України є однією з базових складових аграрного сектору економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави та формує значну частку доданої вартості у сільському господарстві. У сучасних умовах функціонування економіки, що характеризуються високим рівнем нестабільності, військовими ризиками та інтеграційними процесами до європейського ринку, особливої актуальності набуває ефективна організація підприємницької діяльності у молочному секторі.

Розвиток підприємництва у молочній галузі пов'язаний із необхідністю адаптації до нових умов господарювання, підвищення конкурентоспроможності продукції, впровадження і інноваційних технологій та формування ефективних бізнес – моделей. Водночас галузь стикається з рядом системних проблем, серед яких скорочення поголів'я худоби, зростання витрат виробництва та структурні диспропорції.

Дана тематика базується на дослідженні організаційно – економічних засад підприємницької діяльності у молочній галузі України та визначення перспектив її розвитку, при зацентруванні уваги на питаннях інноваційного розвитку, ефективності агропродовольчих ланцюгів, формуванні доданої вартості та інтеграції до європейського економічного простору. Водночас приділяється увага вивченні організації підприємницької діяльності в умовах воєнних викликів, цифровізації та структурних змін у галузі.

У процесі дослідження використовувалися для узагальнення теоретичних положень абстрактно - логічний метод, для аналізу показників розвитку галузі - економіко - статистичний, для оцінки різних форм підприємництва - порівняльний, для дослідження галузі як цілісної економічної системи - системний підхід.

Молочна галузь України функціонує в умовах значних трансформацій, спричинених як внутрішніми економічними чинниками, так і зовнішніми, зокрема, військовими діями та порушеннями логістичних ланцюгів.

За сучасними оцінками, у 2024 році Україна виробила близько 7,4- 7,6 млн.тонн молока, що є суттєвим зниженням порівняно з попередніми роками. Основною причиною цього є скорочення поголів'я великої рогатої худоби та зменшення виробництва у домогосподарствах [3].

Водночас у галузі спостерігаються позитивні тенденції, зокрема розвиток промислового сектора. У 2025 році частка сільськогосподарських підприємств у структурі виробництва молока становила близько 39%, тоді як домогосподарства – 61% [1].

Окрім того, у першому півріччі 2025 року молочно – товарні ферми збільшили обсяги виробництва молока на 4% порівняно з аналогічним періодом попереднього року, що свідчить про поступову адаптацію галузі до сучасних умов господарювання[4].

Важливою характеристикою розвитку молочної галузі є активізація зовнішньої економічної діяльності. У 2024 році Україна експортувала 118 тис.тонн молочної продукції, що майже вдвічі перевищило обсяги імпорту (60 тис.тонн) [5].

Це свідчить про підвищення конкурентоспроможності української молочної продукції на міжнародних ринках та формування позитивного торговельного балансу. Сучасна молочна галузь України характеризується високою часткою домогосподарств у виробництві, поступовим зростанням промислових підприємств, концентрацією виробництва на великих фермах тощо. Особливо важливим є те, що понад 90% молока, яке надходить на переробку, виробляється промисловими підприємствами, що свідчить про їх ключову роль у формуванні ринку молочної продукції [2,6].

Одночас, незважаючи на певні позитивні тенденції, молочна галузь, в сьогоденні, стикається із рядом проблем: скорочення поголів'я корів, високими виробничими витратами, нестабільністю цінової політики, вплив зовнішніх чинників на виробничу інфраструктуру, зниження виробництва у домогосподарствах тощо. Зокрема, значні витрати пов'язані з руйнуванням інфраструктури та переміщенням у безпечні регіони.

Таким чином, молочна галузь України перебуває у стані структурної трансформації, що супроводжується скороченням загального обсягу виробництва та одночасним підвищенням ролі промислового сектора. Це створює передумови для розвитку ефективних форм підприємництва, орієнтованих на інновації, інтеграцію та підвищення доданої вартості.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/>
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України.
URL: <https://minagro.gov.ua/>
3. Молочна галузь України: аналітичні дані Асоціації виробників молока.
URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/264496.html?utm_source

4. УКРІНФОРМ. Економіка. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4000488-ukraina-torik-eksportuvala-majze-vdvici-bilse-molocnih-produktiv-niz-importuvala.html?utm_source

5. АгроПортал. Підсумки молочної галузі за 2024 рік.
URL : https://agroportal.ua/news/ukraina/pidsumki-molochnoji-galuzi-za-2024-rik-pririst-u-promislovomu-sektori-ta-v-eksporti?utm_source

6. Молочний ринок України: експорт і структура виробництва. Асоціація виробників молока. https://delo.ua/news/molocna-galuz-ukrayini-zrostannya-eksportu-ta-pozitivne-saldo-torgivli-447367/?utm_source

Віталій НАГОРНИЙ, к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5551-4779>

Ольга РУБАН, к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7416-8354>

ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розвиток українського аграрного сектору відбувається на тлі ключових змін, деякі з яких почалися ще до повномасштабного вторгнення. Національний інститут стратегічних досліджень (2024) підкреслює, що суттєвими змінами є кліматичні, які набирають форму частіших та інтенсивніших посух, безсніжних зим та нестачі талих вод. Повномасштабна військова агресія поглибила існуючі проблеми в аграрному сегменті економіки та призвела до появи нових, таких як мінунання сільськогосподарських ділянок, забруднення посівних територій, зниження рівня наземних та підземних вод тощо. Проведення бойових дій та окупація окремих територій також призвела до скорочення посівної площі та збільшення обсягів незібраних посівних культур.

На розвиток аграрного сектору України під час воєнного стану також впливає руйнування інфраструктури: зерносклади, продовольчих складів, агропродовольчої логістичної інфраструктури.

В 2023 році відбулося суттєве скорочення експорту зернових культур через масштабні бойові дії, руйнування інфраструктури та блокаду морських та сухопутних шляхів. В окремі місяці 2024 року відбулося збільшення обсягів експорту порівняно із попереднім звітним періодом, проте поки що неможливо стверджувати про стабілізацію ситуації. Окрім втрати посівних площ та інфраструктури, аграрний сектор України стикнувся із втратою техніки та людей сезонної продукції; такі господарства відчули брак робочої сили через міграцію населення та мобілізацію працівників.

Подальший розвиток аграрного сегменту можливий за умови його соціальної переорієнтації, яка передбачає пріоритизацію індивідуальних інтересів та інтересів громади.

Станом на 2024 рік, було виділено 60,1 млрд кредитних коштів на започаткування нового аграрного бізнесу або підтримку сталого розвитку вже існуючого. Окрім кредитних коштів, для 108 домогосподарств та підприємств була доступна грантова підтримка загальною вартістю у 428,5 млн гривень. З таблиці також зрозуміло, що держава намагається компенсувати збитки домогосподарств та малих аграрних підприємств, що постраждали внаслідок повномасштабних воєнних дій та пов'язаних із ними ризиків. Обсяг такої компенсації, проте, часто є непропорційним збиткам, що були зазнані.

Сталий розвиток аграрних підприємств в умовах воєнної невизначеності передбачає стратегічне планування із врахуванням таких компонентів, як люди (people), планета (planet) та прибуток (profit).

Виходячи з проведеного дослідження можна зробити висновок, що принципи соціальної відповідальності, які продемонстрували свою ефективність у різних сегментах економіки, можуть бути адаптовані і до аграрного сектору.

До обмежень, що гальмують впровадження ініціатив корпоративної соціальної відповідальності, зокрема, належать: нестача економічних ресурсів для достатнього фінансування усіх соціально орієнтованих проектів, виснаження ресурсів та неможливість реалізації окремих ініціатив, особливо у зонах проведення бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Окрім уже зазначених факторів, Україна має досить невеликий досвід впровадження моделі Потрійної нижньої межі в стратегічному плануванні та управлінні аграрним сектором.

Спираючись на досвід аграрних підприємств Європи, можна запропонувати рекомендації щодо адаптації соціальної спрямованості сектора. Ключовою рекомендацією є розвиток партнерства на різних рівнях – «аграрне підприємство – держава», «аграрне підприємство – аграрне підприємство», «аграрне підприємство – виробники/постачальники», «аграрне підприємство – покупці/громада» тощо – із метою обміну знаннями та досвідом, пошуку ефективних стратегій управління та соціальної переорієнтації аграрних підприємств та рівномірного розподілення ресурсів.

Рекомендований розвиток партнерських відносин, які є джерелом ідей щодо імплементації моделі Потрійної нижньої межі суб'єктами аграрного господарювання. Одним із завдань партнерства є створення мережі аграрних підприємств, які накопичили досвід та мають інструменти для адаптації соціальної спрямованості в умовах невизначеності, включаючи воєнний стан. Окрім зазначених рекомендацій, може бути запропонований розвиток зеленого

туризму, який набуває стрімкої популярності у різних країнах світу, оскільки просуває ідею заощадливого ставлення до природних ресурсів та піклування про нинішнє та майбутні покоління.

Виходячи з європейського досвіду, рекомендована також інтеграція аграрних підприємств у життя громад, на території яких вони функціонують. Така інтеграція передбачає зміну стратегічного фокусу аграрних підприємств – з прибутків, які вони можуть отримати завдяки функціонуванню на території певної громади, на користь, яку вони можуть принести громаді у короткочасні, середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Nahornii, V., Ruban, O., & Tymoshenko, M. (2024). Mechanism for adapting the social orientation of agrarian business under martial law. *Economics and Business Management*, 15(4), 103-117.

URL: <https://doi.org/10.31548/economics/4.2024.103>

Крістіна ПАНАСЮК, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – д-р філософії зі спец.

«Фінанси, банківська справа та страхування», Білокінь К.О.

ПРИНЦИП ВІДКРИТОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СПОЖИВЧОЇ ДОВІРИ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ГАЛЯ БАЛУВАНА»)

В умовах сучасної нестабільності ринку та високої конкуренції в харчовій промисловості України, традиційні економічні моделі потребують переосмислення. Питання формування споживчої довіри переходить з площини суто маркетингової в площину стратегічного управління та економічної безпеки підприємства. Одним із найбільш прогресивних інструментів зміцнення ринкових позицій стає принцип «відкритого виробництва» (Open Production), який кардинально змінює взаємодію між виробником та покупцем.

Економічна доцільність відкритого виробництва полягає у мінімізації інформаційної асиметрії. Коли споживач не має можливості оцінити реальну якість продукту до моменту покупки, виникає недовіра, що змушує бізнес витратити значні кошти на агресивну рекламу та складні системи сертифікації. Концепція «скляної кухні», яку успішно реалізувала мережа «Галя Балувана», вирішує цю проблему шляхом фізичної прозорості технологічних процесів.

Аналіз діяльності мережі «Галя Балувана» дозволяє виділити кілька ключових економічних переваг такого підходу. По-перше, це оптимізація

маркетингових витрат. Прозорий процес виготовлення напівфабрикатів безпосередньо в точці продажу виступає найсильнішим інструментом просування, що не потребує додаткових медійних бюджетів. По-друге, спостерігається підвищення лояльності клієнтів: візуалізація ручної праці та свіжості інгредієнтів створює додаткову цінність продукту в очах покупця, що дозволяє підприємству обґрунтовано утримувати преміальну ціну порівняно з промисловими аналогами.

Важливим аспектом є також вплив відкритості на внутрішню економічну ефективність. Публічність процесів змушує персонал суворо дотримуватися технологічних карт та санітарних норм, що автоматично знижує ризики виробничого браку та втрат сировини. Таким чином, контроль якості здійснюється не лише внутрішніми службами чи державними органами, а й безпосередньо кінцевим споживачем у режимі реального часу.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що принцип відкритого виробництва є дієвою інновацією, яка відповідає актуальним викликам української економіки. На прикладі «Галі Балуваної» ми бачимо трансформацію виробничого цеху в інструмент формування капіталу довіри, що є критично важливим для сталого розвитку малого та середнього підприємництва. Впровадження таких моделей дозволяє вітчизняним компаніям не лише виживати в умовах кризи, а й будувати нові, етичні та прибуткові формати відносин із суспільством.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф. Маркетинг майбутнього. Нові тренди в цифрову епоху. Київ : Фабула, 2021. 256 с.
2. Офіційний сайт мережі «Галя Балувана». URL: <https://galyabaluvana.ua>.
3. Почепцов Г. Стратегія побудови довіри в сучасних комунікаціях. Економіка та суспільство. 2023. № 45. С. 112–118.
4. Скибінська К. О. Інноваційні підходи до управління лояльністю споживачів. Вісник економічної науки України. 2024. № 2. С. 84–90.

Діана ПОХОДЕНКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ БІЗНЕС- МОДЕЛІ КОМПАНІЇ «НОВА ПОШТА» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні умови функціонування підприємств в Україні характеризуються високим рівнем невизначеності, що зумовлено впливом воєнного стану. Особливо це стосується підприємств логістичної сфери, діяльність яких

безпосередньо залежить від стану транспортної інфраструктури, безпеки перевезень та стабільності економічного середовища. У таких умовах питання забезпечення стійкості бізнес-моделі набуває особливої актуальності.

Бізнес-модель підприємства визначає спосіб створення, доставки та отримання цінності. У період кризових явищ, зокрема під час війни, традиційні бізнес-моделі зазнають значних трансформацій. Саме тому важливого значення набуває здатність підприємства до адаптації та впровадження інноваційних рішень [1].

Інновації розглядаються як ключовий фактор підвищення ефективності діяльності підприємств та їх конкурентоспроможності. Вони включають впровадження нових технологій, удосконалення бізнес-процесів, розвиток цифрових сервісів та управлінських підходів. У контексті воєнного стану інновації стають не лише інструментом розвитку, а й засобом виживання бізнесу [2].

Компанія «Нова пошта» є одним із лідерів логістичного ринку України, яка змогла оперативнo адаптувати свою діяльність до умов воєнного часу. Одним із ключових напрямів забезпечення стійкості її бізнес-моделі стало активне впровадження цифрових технологій. Зокрема, компанія розширила функціонал мобільних застосунків, впровадила автоматизовані системи обробки замовлень та електронного документообігу, що дозволило забезпечити безперервність обслуговування клієнтів [3].

Важливим аспектом інноваційної діяльності компанії є оптимізація логістичних процесів. Умови війни зумовили необхідність швидкої зміни маршрутів перевезень, врахування безпекових факторів та мінімізації ризиків. Завдяки використанню сучасних інформаційних систем планування та GPS-моніторингу компанія змогла підвищити ефективність логістичних операцій і забезпечити своєчасність доставки.

Не менш важливим є впровадження інновацій у сфері управління персоналом. В умовах воєнного стану компанія адаптує графіки роботи, забезпечує безпечні умови праці, організовує роботу під час повітряних тривог. Це сприяє збереженню кадрового потенціалу та підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Крім того, «Нова пошта» активно розвиває міжнародний напрям діяльності, відкриваючи відділення за кордоном та розширюючи логістичні можливості. Це дозволяє диверсифікувати ризики та забезпечити додаткові джерела доходів, що є важливим елементом стійкості бізнес-моделі в умовах кризи.

Таким чином, інновації є ключовим фактором забезпечення стійкості бізнес-моделі компанії «Нова пошта» в умовах воєнного стану. Вони дозволяють підприємству ефективно реагувати на виклики зовнішнього середовища,

забезпечувати безперервність діяльності та формувати основу для подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Боковець В., Безсмертна О., Шварц І. Складська логістика України під час війни: проблеми та інноваційні рішення. *Innovation and Sustainability*. 2024. № 2. С. 127–133. URL <https://doi.org/10.31649/ins.2024.2.127.133>
2. Васильців Н. Трансформація та адаптація логістики до викликів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2912> .
3. Офіційний сайт ТОВ «Нова пошта». URL: <https://novaposhta.ua/>

Марія-Магдаліна САМОЧЕРНИХ, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Осьмина О.А.

ЯКІСТЬ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СПОЖИВЧОГО ПОПИТУ

У системі ринкових відносин категорія «якість» перестала бути суто технічною характеристикою і трансформувалася у вагому економічну категорію. Якість харчових продуктів безпосередньо визначає їхню споживчу вартість, корисність та здатність задовольняти потреби людини, що, у свою чергу, є першоосновою формування сталого споживчого попиту. Для сучасного підприємства управління якістю — це не лише дотримання стандартів, а інструмент управління ринковою поведінкою споживачів [1].

Як економічна категорія, якість відображає сукупність властивостей продукції, що зумовлюють її здатність задовольняти певні потреби відповідно до її призначення. У контексті харчової галузі, де безпечність є безальтернативною вимогою, якість виступає додатковим стимулом вибору. Наприклад, при реалізації брендованої якість пакувального матеріалу та герметичність упаковки стають тими фізичними характеристиками, що формують перше економічне рішення покупця про повторну покупку.

Зв'язок між якістю та попитом реалізується через закон граничної корисності. Споживач оцінює не лише ціну одиниці товару, а й обсяг задоволення, який він отримує. Продукція з вищими якісними показниками, підтвердженими лабораторними дослідженнями, сприймається ринком як така, що має вищу цінність. Це дозволяє виробнику не лише утримувати частку ринку в умовах цінових війн, а й формувати сегмент лояльних споживачів, для яких якість є вагомішою за ціновий фактор [2].

Важливим фактором формування попиту в умовах цифровізації є інформаційне забезпечення якості. Сучасний споживач вимагає прозорості: від походження сировини до методів контролю готового продукту. Використання портативних засобів контролю, дозволяє оперативно верифікувати якісні характеристики, що стає потужним маркетинговим аргументом. Інформація про високу якість, підкріплена об'єктивними даними, знижує рівень споживчого ризику та стимулює зростання попиту [1].

Економічний ефект від підвищення якості продукції для підприємства проявляється у:

- ✓ збільшенні обсягів реалізації за рахунок залучення нових сегментів споживачів;
- ✓ можливості встановлення цінової премії за високу якість;
- ✓ зменшенні витрат на розгляд скарг та повернення некондиційного товару;
- ✓ зміцненні ділового іміджу, що полегшує вихід на нові ринки (зокрема в секторі HoReCa) [2].

Отже, якість харчових продуктів як економічна категорія є фундаментом ринкової стратегії. Вона виступає головним драйвером споживчого попиту, забезпечуючи життєздатність підприємства в довгостроковій перспективі. Синергія професійного контролю в лабораторіях коледжу та практичного впровадження стандартів якості на виробництві є ключем до створення конкурентоспроможного національного продукту [1].

Список використаних джерел:

1. Економіка і маркетинг якості: навч. посібник / О. М. Коваленко та ін. Київ: Каравела, 2024. 230 с.
2. Теорія споживчого попиту та управління якістю товарів: монографія. Львів: Світ, 2023. 195 с.

Евеліна САМУСЕНКО, Ілля СКРОБ, студенти
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

МХП В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ТА ВНЕСОК У ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ

Миронівський хлібопродукт — провідний агропромисловий холдинг України, діяльність якого спрямована на формування продовольчої безпеки на національному та міжнародному рівні. Шлях розвитку МХП — від комбікормового підприємства до міжнародної кулінарної екосистеми — є

унікальним для українського агробізнесу: розпочавши трансформацію у 2019 році, МХП першим серед вітчизняних виробників системно відмовився від сировинної моделі та сформував виробничий ланцюг від поля до готової страви на столі споживача. Сьогодні компанія розвиває понад 15 продуктових брендів і пропонує широкий асортимент харчової продукції:

- куряче м'ясо — охолоджене, заморожене та мариноване під брендами «Наша Ряба», «Апетитна», РябChick та Skott Smeat (для експорту);

- ковбасні вироби та м'ясні делікатеси — сосиски, сардельки, варені та копчені ковбаси, паштети, рулети під брендом «Бащинський»;

- готові кулінарні рішення — заморожені м'ясні страви, піца, хлібобулочні вироби, овочеві суміші з куркою під брендом «Легко!»;

- страви від шеф-кухарів — соуси, спеції, маринади, заморожена готова їжа, понад 40 позицій під брендом «Секрети Шефа» [1]. Починаючи з 2020 року МХП активно розвиває власний ритейл — мережі магазинів «М'ясомаркет», «Їжа Свіжа» та заклади фастфуду Döner Market, що працюють відповідно до міжнародних стандартів якості та безпечності харчових продуктів. Висока якість продукції підтверджена проходженням сертифікації системи управління безперервністю бізнесу за стандартом ISO 22301:2019. Підготовка до сертифікації включала діагностичний аудит, формування команди експертів, розробку документації, навчання персоналу та проходження внутрішнього й зовнішнього аудиту.

МХП отримала найвищу відзнаку Міністерства закордонних справ України — «Почесний амбасадор України 2025» у номінації «Економічна дипломатія» за зміцнення позицій України на світовій арені. МХП є лідером агарної галузі та готовий ділитися своїм досвідом з українськими компаніями, щоб спільно зміцнювати стійкість національного бізнесу. З початком повномасштабного вторгнення РФ компанія адаптувалася до умов воєнного стану, зберігаючи водночас операційну стабільність, виробничу ефективність і принципи соціальної відповідальності [3].

У період повномасштабної війни МХП демонструє не лише стабільність у бізнесі, а й глибоку соціальну відповідальність. За понад три роки війни компанія виготовила більше двох мільйонів тонн продукції, з яких понад мільйон тонн реалізовано на внутрішньому ринку. Більше мільярда гривень у вигляді продукції було передано на благодійність — людям, які цього потребують найбільше. МХП щомісяця організовує понад 200 рейсів з доставкою гуманітарної допомоги у прифронтові райони — Запорізьку, Харківську та Донецьку області, що забезпечує продовольчу стабільність у найбільш вразливих регіонах [2].

У 2023 році компанія запустила програму підтримки військових та ветеранів «МХП Поруч», яка охоплює всі етапи — від мобілізації до повернення з фронту. Програма передбачає надання правової, медичної та психологічної допомоги, збереження робочих місць для мобілізованих працівників та допомогу з адаптацією до мирного життя після демобілізації. Організовано понад 250 заходів для майже 10 тисяч військових та їх родин: спортивні події, родинні фестивалі, виїзди мобільних бригад, які складаються з юриста, психолога і соціального працівника. Спільно з благодійним фондом «МХП-Громаді» реалізуються грантові програми, які підтримують ветеранське підприємництво та допомагають розвивати економіку місцевих громад. На сьогодні 3675 співробітників МХП перебувають на фронті, а 794 ветерани вже повернулись до роботи в компанії.

Значна увага приділяється розвитку громад та культурних ініціатив. У партнерстві з фондом «МХП-Громаді» компанія вклала понад 45 мільйонів гривень у реалізацію понад 450 соціальних проєктів по всій Україні. Це не лише відновлення інфраструктури й створення робочих місць, а й активна підтримка української культури — за останній рік втілено понад 50 культурних ініціатив на суму понад 335 мільйонів гривень. Особливої уваги заслуговує створення та підтримка ветеранських просторів і реабілітаційних центрів: за понад три роки війни їх відкрито понад 60. У цих просторах ветерани мають змогу відновлювати фізичне та психологічне здоров'я, а також відновлювати соціальні зв'язки [2].

Компанія активно розбудовує соціальну інфраструктуру. У 2026 році МХП продовжує розширення мережі соціальних магазинів, охоплюючи нові регіони — Черкащину та Хмельниччину, де реалізуються програми підтримки вразливих верств населення та малого підприємництва.

Загалом у 2025 році понад 15 соціальних, культурних та ветеранських проєктів МХП отримали міжнародне та національне визнання Золота нагорода Partnership for Sustainability Award 2024 — за програму підтримки військових та ветеранів «МХП Поруч» у категорії «Мир (Воїни світла)»

Срібна нагорода Partnership for Sustainability Award 2024 (БФ «МХП – Громаді») — за проєкт відновлення п'яти музеїв як внесок у збереження культурної спадщини України

Золота та срібна нагороди Partnership for Sustainability Award 2025 — золото у категорії «Ветерани: сила і спільність» знову за програму «МХП Поруч», срібло — за інші соціальні ініціативи;

Паралельно у лютому 2026 року МХП затвердив Стратегію сталого розвитку до 2030 року, яка визначає пріоритети у сферах клімату, довкілля, безпеки праці та добробуту співробітників, а також інтеграції ESG-принципів у

корпоративне управління. Компанія впроваджує мобільні медичні сервіси для громад, розвиває цифрові інструменти в охороні здоров'я та системно вдосконалює умови праці на виробництвах.

Своєю невинною діяльністю в умовах воєнного часу — підтримуючи стабільну роботу підприємства, зміцнюючи обороноздатність країни, підтримуючи національну економіку та зберігаючи культурну спадщину — МХП робить реальний внесок у наближення перемоги України.

Список використаних джерел:

1. МХП. (б. д.). Про компанію. Офіційний сайт МХП.
URL:<https://mhp.com.ua/uk/pro-kompaniiu>
2. NV Бізнес. (2025). Понад роки повномасштабного вторгнення в Україну: які є програми МХП з допомоги ЗСУ й українців. New Voice of Ukraine.
URL:<https://nv.ua/ukr/ukraine/events/tri-roki-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-v-ukrajinu-yaki-ye-programi-mhp-z-dopomogi-zsu-y-ukrajinciv-50492088.html>
3. Агро Еліта. (б. д.). МХП — перша в Україні компанія, що отримала міжнародний акредитований сертифікат про безперервність бізнесу. Агро Еліта.
URL:<https://agroelita.info/mkhp-persha-v-ukraini-kompaniia-shcho-otrymala-mizhnarodnyy-akredytovanyy-sertyfikat-pro-bezperervnist-biznesu/>

Тетяна СЕМЕНЕНКО, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ВИМІРИ ТА МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ

Збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалась у повному масштабі у лютому 2022 року, завдала колосальних збитків не лише інфраструктурі та економіці держави, але й її культурній спадщині. Руйнування пам'яток архітектури, музейних колекцій, бібліотечних фондів та об'єктів культурної спадщини формує не лише гуманітарні, а й суто економічні втрати, оскільки культурна спадщина є невід'ємною складовою національного багатства та туристичного потенціалу країни.

Однак поряд із прямими збитками існують і значно масштабніші непрямі економічні втрати. До таких належать: скорочення туристичних потоків та надходжень до місцевих бюджетів, знецінення нерухомості у зонах руйнувань, втрата так званого «культурного капіталу» — нематеріальної складової, що формує привабливість регіону для інвестицій, підприємництва та розселення. За розрахунками Світового банку, непрямі втрати від руйнування культурної

спадщини у постконфліктних країнах становлять від 3 до 7 разів більше за прямі [2].

Методологічно оцінка збитків культурній спадщині є складним завданням, оскільки потребує врахування як ринкової, так і неринкової вартості об'єктів. Науковці використовують метод умовної оцінки (contingent valuation), гедоністичні методи ціноутворення, а також метод витрат на поїздку для визначення туристичної цінності пам'яток. Для об'єктів, що мають сакральне або символічне значення, застосовуються соціологічні опитування щодо готовності платити за відновлення [3].

Механізми відновлення культурної спадщини у контексті повоєнної реконструкції України мають включати декілька взаємопов'язаних напрямів. По-перше, формування спеціального Фонду відновлення культурної спадщини за участю міжнародних донорів — ЄС, ЮНЕСКО, урядів країн-партнерів. По-друге, запровадження системи культурних облігацій (cultural bonds), які дозволять залучати приватний капітал до реставраційних проєктів через механізм державних гарантій та податкових преференцій. По-третє, розвиток цифрового збереження спадщини — створення тривимірних моделей об'єктів, що забезпечує можливість відтворення навіть повністю зруйнованих пам'яток [4].

Важливим є й регіональний вимір відновлення. Дослідження посттравматичного економічного відновлення постконфліктних міст свідчать, що регіони з багатою культурною спадщиною демонструють вищі темпи туристичного та інвестиційного відновлення за умови системної підтримки реставраційних процесів. Приклади Боснії та Герцеговини (відновлення Мостарського моста) і Польщі (реставрація Варшавського Старого міста після Другої світової війни) підтверджують, що культурна спадщина є потужним каталізатором загальноекономічного відновлення [5].

Таким чином, руйнування культурної спадщини України внаслідок збройної агресії становить не лише гуманітарну, а й серйозну економічну загрозу. Комплексний підхід до оцінки збитків і механізми залучення міжнародного фінансування є необхідними умовами ефективного повоєнного відновлення національного культурного потенціалу як складової економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Міністерство культури та інформаційної політики України. Звіт про збитки культурній спадщині внаслідок збройної агресії РФ. Київ, 2024. URL: <https://mkip.gov.ua>

2. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. Washington, 2023. 312 p.

3. Throsby D. The Economics of Cultural Policy. Cambridge University Press, 2015. 268 p.

4. Бандура О. В. Методологія оцінки нематеріальних активів у системі національного багатства. Економіка України. 2021. № 4. С. 34–47.

5. UNESCO. Recovering from Conflict: Heritage and Sustainable Development. Paris, 2022. 180 p.

Ігор СЕМЕНЮК, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

SMART FARMING ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова трансформація агропромислового комплексу (АПК) є ключовою відповіддю на глобальні виклики: зростання вартості ресурсів, кліматичну нестабільність та необхідність підвищення маржинальності бізнесу. В основі цього процесу лежить концепція Smart Farming, яка базується на зборі Big Data за допомогою IoT-сенсорів та безпілотних літальних апаратів (БПЛА). Актуальність дослідження зумовлена переходом від стратегії максимізації врожаю за будь-яку ціну до стратегії оптимізації прибутку на кожну одиницю витрат [1].

За оцінками досліджень, до 2050 року світ потребуватиме збільшення виробництва продовольства на понад 70%, що створює значний тиск на ефективність агробізнесу.

У цих умовах концепція smart farming (розумного землеробства) стає ключовим драйвером трансформації галузі, оскільки базується на використанні IoT-сенсорів, безпілотних літальних апаратів (дронів), штучного інтелекту та аналітики даних.

Впровадження мережі датчиків (вологості ґрунту, метеостанцій, трекерів на техніці) дозволяє нівелювати вплив людського фактора та приймати рішення на основі точних даних.

Оптимізація поливу: Використання датчиків вологості знижує витрати води на 15–30% та електроенергії на роботу насосних станцій на 10–20% [2].

Контроль палива: Система GPS-моніторингу та датчиків рівня палива в середньому зменшує витрати на ПММ на 10–15% за рахунок виключення нецільового використання та оптимізації маршрутів [3].

Інвентаризація угідь: Використання ортофотопланів дозволяє виявити до 3–5% «неврахованих» або неефективно використаних площ, що напряму впливає на уточнення бази оподаткування та планування врожаю [5].

За усередненими даними міжнародних аналітичних агентств (Gartner, McKinsey), загальний приріст рентабельності після впровадження комплексних Smart-рішень становить \$50–120 на 1 гектар залежно від культури [2]. При цьому термін окупності інвестицій (ROI) у цифрову інфраструктуру для господарств площею понад 1000 га складає від 1 до 2,5 років [1].

Цифровізація аграрного сектору через Smart Farming трансформує структуру собівартості продукції, зменшуючи частку змінних витрат. Основним економічним ефектом є не лише пряма економія ресурсів, а й створення «інформаційного капіталу», що дозволяє прогнозувати врожайність з точністю до 95%. Головними бар'єрами залишаються висока вартість входу для малих фермерів та дефіцит кадрів, здатних оперувати аналітичними даними. Проте в довгостроковій перспективі ігнорування digital-технологій призводить до втрати конкурентоспроможності на глобальному ринку [4].

Список використаних джерел:

1. Бахмач О. М. Цифрова трансформація сільського господарства: теоретичні та прикладні аспекти // Економіка та управління АПК. — 2023. — № 2. — С. 14-22.
2. McKinsey & Company. Agriculture's connected future: How technology can yield new growth. — 2020. [Electronic resource].
3. Швиденко М. З. Економічна ефективність використання ІоТ-технологій у рослинництві // Науковий вісник НУБіП України. — 2022. — Вип. 301. — С. 45-53.
4. Gartner. Hype Cycle for Smart Agriculture. — 2023. [Industry Report].
5. International Food Policy Research Institute (IFPRI). Digital technologies in agriculture: Global trends and opportunities. — 2024. [Annual Report].

Тетяна СИДОРУК, студентка
спеціальності «Облік та оподаткування», 3 курс
Шацький лісовий фаховий коледж імені В.В. Сулька
Науковий керівник – викладач Панасюк А.І.

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ТА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ШАЦЬКОГО РЕГІОНУ

Рациональне використання природних ресурсів є ключовим фактором забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів. Особливого значення це набуває для територій, економіка яких безпосередньо залежить від природного середовища. До таких належить Шацький регіон Волинської області, що характеризується значним природно-ресурсним потенціалом.

Економічна цінність природних ресурсів регіону полягає у можливості їх використання як бази для формування доходів місцевого бюджету, розвитку

підприємництва та створення робочих місць. Важливу роль у цьому відіграють водні, лісові та рекреаційні ресурси.

Одним із ключових елементів природного потенціалу є водні ресурси, зокрема озеро Світязь. Воно виступає центром туристично-рекреаційної діяльності, що забезпечує надходження коштів від туристичних послуг, оренди житла, харчування та розваг. Розвиток туризму сприяє мультиплікативному ефекту в економіці регіону, оскільки стимулює суміжні галузі – транспорт, торгівлю та сферу послуг.

Значний економічний потенціал мають лісові ресурси, які забезпечують не лише сировинну базу, а й можливості для розвитку малого бізнесу. Збір дикорослих ягід, грибів та лікарських рослин формує додаткові доходи населення та сприяє розвитку неформального сектору економіки. У свою чергу, розвиток переробки цієї продукції дозволяє підвищити її додану вартість.

Перспективним напрямом є використання сапропелю як природного ресурсу подвійного призначення – аграрного та рекреаційного. Його застосування в сільському господарстві сприяє підвищенню врожайності, що має прямий економічний ефект, тоді як використання в лікувально-оздоровчій сфері створює нові можливості для розвитку медичного туризму.

Важливу роль у формуванні економіки регіону відіграє бджільництво. Наявність сприятливої кормової бази забезпечує виробництво екологічно чистої продукції, яка має високий попит на внутрішньому та зовнішньому ринках. Це створює передумови для розвитку експортного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників.

Крім того, розвиток традиційних ремесел, зокрема лозоплетіння, сприяє формуванню крафтового сектору економіки. Виробництво сувенірної продукції для туристів забезпечує додаткові джерела доходів та підтримує зайнятість населення.

Разом з тим, інтенсивне використання природних ресурсів потребує впровадження ефективних механізмів управління. Важливим є поєднання економічної вигоди з принципами сталого розвитку, що передбачає збереження природного середовища та раціональне використання ресурсів. Це дозволить уникнути їх виснаження та забезпечити довгострокову економічну стабільність регіону.

Отже, Шацький регіон має значний природно-ресурсний потенціал, який може бути ефективно використаний для розвитку економіки. Основними напрямками є розвиток туризму, малого підприємництва, аграрного виробництва та переробки ресурсів. Підвищення ефективності їх використання сприятиме зростанню доходів населення, збільшенню бюджетних надходжень та забезпеченню сталого розвитку території.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Волинській області. Статистичні дані регіону. URL: <https://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Шацький національний природний парк. Офіційний сайт. URL: <https://shpark.com.ua>
5. Волинська обласна державна адміністрація. Соціально-економічний розвиток області. URL: <https://voladm.gov.ua>
6. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: підручник. – Суми: Університетська книга, 2019.
7. Буркинський Б.В., Степанов В.Н. Економіка природокористування: навчальний посібник. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2020.

Ірина ТЕРЕЩЕНКО, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

«Ніжинський фаховий коледж Національного університету біоресурсів та природокористування України»

АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ:

СТРАТЕГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасний аграрний сектор країни проходить через період глибоких змін, де на зміну старим методам управління приходять гнучкість та вміння швидко пристосовуватися до надзвичайних обставин. Випробування останнього часу змусили виробників переглянути свої підходи, зосередившись на виживанні та подальшому розвитку через оновлення та об'єднання зусиль.

Військові дії принесли значні руйнування, що зачепили техніку, приміщення для зберігання врожаю та логістичні шляхи. Велика частина земель залишається небезпечною для обробітки, а нестача робочих рук стала гострою проблемою через масовий відтік кадрів та залучення працівників до оборони країни.

Щоб впоратися з цими труднощами, господарства змінюють свою стратегію. Фермери дедалі частіше відмовляються від вирощування культур, які складно перевозити, на користь тих, що мають високу вартість і є зручнішими для продажу на зовнішніх ринках. Крім того, через зміни клімату та аномальну спеку аграрії впроваджують методи обробітки ґрунту, які дозволяють краще зберігати вологу та уникати виснаження землі.

Замість нарощування кількості ресурсів, успішні підприємства зосереджуються на ефективності їх використання. Дефіцит персоналу стимулює

впровадження автоматизованих систем, які дозволяють виконувати роботу без постійної присутності людини. Використання розумних інструментів для моніторингу полів допомагає точніше визначати потреби рослин, економити добрива та насіння, а також зменшувати шкідливий вплив на довкілля.

Використання супутникових знімків та інтелектуальних систем аналізу даних стає звичною практикою. Це дозволяє створювати віртуальні моделі господарств для прогнозування результатів та вибору найкращих рішень залежно від погоди чи стану ґрунту.

Економічна стійкість галузі підтримується завдяки доступу до пільгового фінансування та фінансової допомоги. Держава та міжнародні організації надають ресурси для відновлення виробництва, закупівлі обладнання та впровадження нових технологій. З'являються сучасні способи залучення капіталу в електронному вигляді, що значно спрощує бюрократичні процедури та дозволяє малим господарствам отримувати необхідні кошти швидше.

Важливим вектором розвитку є наближення до європейських стандартів якості. Це передбачає не лише зміну законодавства, а й справжню трансформацію виробництва: перехід на безпечні методи захисту рослин, розвиток чистого виробництва та турботу про збереження біорізноманіття. Відповідність екологічним вимогам стає обов'язковою умовою для успішного продажу продукції за кордон.

Для малих виробників критично важливим стало об'єднання в кооперативи та спільноти. Спільне використання сховищ, логістики та обладнання дозволяє знизити витрати та успішно конкурувати на ринку. Окрім того, галузь поступово переходить від простого продажу сировини до створення готових продуктів на місцях. Розвиток переробних потужностей дозволяє залишати більше доданої вартості всередині країни та створювати нові робочі місця в сільській місцевості.

Попри всі труднощі, агробізнес перетворюється на високотехнологічну галузь. Його майбутнє полягає у поєднанні інноваційного підходу, дбайливого ставлення до природних ресурсів та активної інтеграції у світову економіку як постачальника якісних і безпечних продуктів.

Список використаних джерел

1. Дацій О. І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України. К.: ННЦ «ІАЕ», 2004.
2. Драган І. В., Герман А. В., Герман М. В. Підвищення стійкості та конкурентоспроможності малих аграрних підприємств. Академічні візії, випуск 45/2025.
3. Копішинська К., Грабина А. Управління соціальною відповідальністю аграрних підприємств в умовах міжнародної трансформації бізнесу. Економічний вісник НТУУ «КПІ», 2022.

4. Малік М. Й., Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г. Підприємницька діяльність в аграрній сфері економіки: монографія. К.: ННЦ «ІАЕ», 2023.

5. Тимченко А. О. Інноваційний підхід до формування системи управління підприємством агробізнесу. Вчені записки КНЕУ. №33, 2023.

Вікторія ФЕЩЕНКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабного вторгнення та безпрецедентної нестабільності, традиційні підходи до управління персоналом в Україні потребують кардинального переосмислення. Питання збереження кадрового потенціалу переходить із площини стандартного кадрового діловодства в площину стратегічного управління, гарантування безпеки та безперервності бізнесу.

Одним із ключових інструментів виживання підприємств стає впровадження моделі «гнучкого управління», яка дозволяє оперативно реагувати на зовнішні загрози. Управлінська доцільність такої адаптації зумовлена масовою міграцією, психологічним виснаженням працівників та постійними ризиками. Коли базові потреби у безпеці знаходяться під загрозою, бізнес змушений брати на себе додаткову соціальну відповідальність для збереження команди.

Аналіз успішних практик вітчизняних компаній дозволяє виділити кілька ключових стратегій адаптації. По-перше, це максимальна гнучкість форматів роботи. Перехід на дистанційну або гібридну зайнятість із графіком, що орієнтується на кінцевий результат, а не на чітко відпрацьовані години, дозволяє мінімізувати ризики для життя співробітників.

По-друге, спостерігається життєво необхідне зміщення фокусу на психологічну підтримку: впровадження корпоративних програм ментального здоров'я та навчання правилам поведінки в кризових ситуаціях. Це формує довіру до роботодавця та підвищує стресостійкість колективу. Важливим аспектом є також перегляд системи мотивації та компенсацій.

В умовах кризи класичні фінансові стимули доповнюються або частково заміщуються гарантіями фізичної безпеки (допомога з релокацією, облаштування безпечних робочих зон з укриттями та автономним живленням).

Підсумовуючи, можна стверджувати, що швидка адаптація системи управління персоналом до реалій воєнного стану є критично важливою

інновацією для виживання підприємства. Гнучкість, емпатія та безпека стають новим фундаментом трудових відносин, що дозволяє українському бізнесу не лише функціонувати в умовах жорстокої кризи, а й зберігати свій найцінніший капітал — людей.

Список використаних джерел:

1. Колот А. М. Економіка праці та соціально-трудова відносини в умовах воєнного стану. Київ: КНЕУ, 2023. 312 с.
2. Крушельницька О. В. Управління персоналом в умовах кризових змін. Економіка та суспільство. 2023. № 48. С. 45–51.
3. Савченко В. А. Інноваційні підходи до HR-менеджменту під час війни. Вісник економічної науки України. 2023. № 1. С. 84–90.

Домініка ХОЛОДЕНКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Лісовська Н.В.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Удосконалення системи планування фонду оплати праці в аграрному секторі є одним із ключових напрямів підвищення ефективності функціонування підприємств галузі в умовах трансформації національної економіки та посилення глобальної конкуренції. В сучасних умовах господарювання фонд оплати праці виступає не лише як елемент витрат виробництва, а як важливий інструмент стратегічного управління людським капіталом, що безпосередньо впливає на продуктивність праці, мотивацію персоналу та стійкість аграрних підприємств. Особливості аграрного виробництва, зокрема його сезонний характер, залежність від природно-кліматичних факторів, а також нерівномірність завантаження трудових ресурсів протягом року, формують специфічні вимоги до процесу планування витрат на оплату праці, що потребує застосування адаптивних та гнучких підходів.

Аналіз сучасного стану оплати праці в аграрному секторі України свідчить про наявність тенденцій до зростання фонду оплати праці, що зумовлено як інфляційними процесами, так і дефіцитом кваліфікованих кадрів. Зокрема, протягом останніх років спостерігається суттєве підвищення заробітної плати в окремих сегментах аграрного виробництва, особливо серед працівників технічних спеціальностей, таких як механізатори, трактористи та водії сільськогосподарської техніки. Рівень оплати праці в цих категоріях може значно варіюватися залежно від рівня кваліфікації працівника, складності

виконуваних робіт та технічного оснащення підприємства. Це зумовлює необхідністю диференційованого підходу до формування фонду оплати праці, та не завжди супроводжується пропорційним підвищенням продуктивності праці, що свідчить про недосконалість існуючих механізмів планування та мотивації [1].

Суттєвим недоліком традиційних підходів до планування фонду оплати праці є їх орієнтація переважно на нормативні показники та минулорічні дані без незалежного врахування динаміки ринкового середовища та внутрішніх змін на підприємстві. Такий підхід не дозволяє оперативно реагувати на зміни попиту на робочу силу, коливання цін на аграрну продукцію, а також ризики, пов'язані з погодними умовами чи логістичними обмеженнями. У зв'язку з цим виникає потреба у переході до сучасних моделей планування, що базуються на використанні економіко-математичних методів, прогнозу аналітики та цифрових технологій управління персоналом.

Важливим напрямом удосконалення системи планування фонду оплати праці є впровадження гнучких моделей оплати праці, які передбачають поєднання гарантованої (постійної) та змінної частини заробітної плати, залежної від результатів діяльності працівника або підприємства в цілому. Використання таких моделей дозволяє забезпечити тісніший зв'язок між витратами на оплату праці та кінцевими результатами виробництва, стимулює підвищення продуктивності праці та сприяє більш ефективному використанню трудових ресурсів. Зокрема, впровадження системи ключових показників ефективності (KPI) у практику аграрних підприємств дозволяє більш обґрунтовано формувати фонд оплати праці та забезпечує прозорість механізмів нарахування заробітної плати [2].

Окремої уваги потребує питання врахування сезонності при плануванні фонду оплати праці. У періоди пікових навантажень, таких як посівна та збиральна кампанії, спостерігається різке зростання потреби у трудових ресурсах, що супроводжується збільшенням витрат на оплату праці. У таких умовах доцільним є формування резервних фондів, а також застосування гнучких форм зайнятості, зокрема тимчасових трудових контрактів або аутсорсингу. Водночас у міжсезонний період важливо забезпечити оптимізацію витрат шляхом раціонального перерозподілу функцій працівників, їх перепідготовки або залучення до виконання допоміжних видів діяльності.

В кінцевому результаті, удосконалення системи планування фонду оплати праці в аграрному секторі повинно ґрунтуватися на системному та адаптивному підході, який поєднує класичні економічні принципи з інноваційними інструментами управління. Особливого значення набуває впровадження гнучких механізмів формування заробітної плати, врахування сезонної специфіки

виробництва, застосування системи ключових показників ефективності та використання цифрових технологій у процесі планування. Такий підхід дозволить не лише підвищити обґрунтованість і точність розрахунків фонду оплати праці, але й забезпечить ефективніше використання трудового потенціалу, посилить мотивацію персоналу та сприятиме довгостроковій стабільності й конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Очеретько Л. М., Удовиченко Г. І. Удосконалення обліку заробітної плати на підприємстві. Ефективна економіка. 2020. № 12. С. 53–59.
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/>

Ольга ЦЕШНАТІЙ, студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – д.е.н., професор Лазаришина І. Д.

МОЖЛИВОСТІ І ВИКОРИСТАННЯ REAL-TIME ANALYTICS В ЕКОНОМІЦІ

У сучасній цифровій економіці дані стали стратегічним ресурсом, від якого залежить ефективність діяльності підприємств. Зростання обсягів інформації та швидкості її генерації зумовило появу нових підходів до аналізу даних, серед яких особливе місце займає Real-Time Analytics. Ця технологія дозволяє обробляти інформацію миттєво, що відкриває нові можливості для управління бізнесом. В умовах високої конкуренції підприємства потребують швидких та точних рішень, а аналітика в реальному часі забезпечує саме таку можливість.

Real-Time Analytics — це процес збору, обробки та аналізу даних у момент їх виникнення. На відміну від традиційного підходу, де інформація аналізується із затримкою, аналітика в реальному часі забезпечує отримання актуальних результатів безпосередньо під час подій. Це дозволяє підприємствам швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, зменшувати ризики та підвищувати ефективність управління.

Основними характеристиками Real-Time Analytics є:

- безперервність,
- оперативність,
- висока точність
- автоматизація процесів
- релевантність

Завдяки сучасним технологіям, таким як хмарні обчислення, штучний інтелект та великі дані, ця система здатна обробляти величезні масиви інформації практично миттєво.

Загалом, щоб краще зрозуміти, чим відрізняється традиційний підхід від real-time analytics я покажу різницю здійснимо їх компаративну оцінку у Таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна таблиця традиційного і real-time підходів

Критерій	Традиційний підхід	Real-Time Analytics	Характеристика
Час обробки даних	Затримка (години/дні)	Миттєва обробка	У традиційному підході рішення приймаються на основі застарілої інформації, тоді як real-time дозволяє діяти одразу
Актуальність інформації	Застаріла	Актуальна	Актуальність критично важлива для прийняття правильних рішень
Тип управління	Реактивний	Проактивний	Підприємство або реагує на проблему, або запобігає їй
Ризики	Високі	Знижені	Через затримки ризик помилкових рішень більший
Автоматизація	Часткова	Висока	Real-time часто використовує AI (штучний інтелект) та автоматичні алгоритми
Гнучкість	Обмежена	Висока	Бізнес швидше адаптується до змін
Контроль процесів	Періодичний	Постійний	Дає можливість постійного моніторингу
Конкурентоспроможність	Нижча	Вища	Швидкість реакції це і є перевагою на ринку

Real-Time Analytics сприяє підвищенню продуктивності, зниженню витрат і мінімізації ризиків і знаходить широке застосування в різних секторах економіки, оскільки дозволяє оперативно обробляти дані та приймати ефективні управлінські рішення. Її використання сприяє підвищенню продуктивності, зниженню витрат і мінімізації ризиків.

1. Фінансовий сектор

У банківській сфері та фінансах аналітика в реальному часі є критично важливою. Основні напрямки використання:

- виявлення шахрайських операцій (наприклад, підозрілих транзакцій);
- моніторинг платежів у режимі реального часу;

- управління фінансовими ризиками;
- аналіз біржових операцій.

Банки використовують Real-Time Analytics для аналізу транзакцій одразу після їх здійснення. Якщо система виявляє підозрілу активність, операція може бути заблокована миттєво. Це значно знижує фінансові втрати та підвищує безпеку.

2. Роздрібна торгівля та e-commerce

У сфері торгівлі ця технологія використовується для аналізу поведінки покупців. Застосування:

- персоналізація пропозицій;
- динамічне ціноутворення;
- управління запасами;
- прогнозування попиту.

Інтернет-магазини аналізують поведінку користувачів (перегляди, кліки, покупки) в реальному часі і одразу пропонують релевантні товари. Це збільшує продажі та покращує клієнтський досвід.

3. Виробництво (промисловість)

У виробничій сфері Real-Time Analytics допомагає підвищити ефективність процесів. Основні напрямки:

- моніторинг роботи обладнання;
- прогнозування поломок (predictive maintenance);
- контроль якості продукції;
- оптимізація виробничих процесів.

Сенсори на обладнанні передають дані в режимі реального часу. Якщо система виявляє відхилення, підприємство може запобігти аварії або зупинці виробництва.

4. Логістика та транспорт

У логістиці швидкість і точність є ключовими факторами. Застосування Real-Time Analytics:

- відстеження транспорту;
- оптимізація маршрутів;
- управління поставками;
- зниження витрат на перевезення.

Real-Time Analytics дозволяє враховувати ситуацію на дорогах, погодні умови та інші фактори, що допомагає будувати оптимальні маршрути і зменшувати витрати.

5. Маркетинг і реклама

У маркетингу аналітика в реальному часі дає можливість швидко адаптувати рекламні кампанії до потреб ринку. Основні функції:

- аналіз ефективності реклами;
- сегментація аудиторії;
- оптимізація рекламних витрат;
- управління кампаніями в реальному часі.

Якщо реклама не дає результату, її можна змінити одразу, не чекаючи завершення кампанії. Це підвищує ефективність використання бюджету.

6. Державне управління

Real-Time Analytics активно впроваджується у публічному секторі. Основними напрямками використання є:

- моніторинг економічних показників;
- управління містами (Smart City);
- аналіз транспортних потоків;
- контроль бюджетних витрат.

Державні органи можуть оперативно реагувати на економічні зміни, що підвищує ефективність управління країною або містом.

7. Охорона здоров'я (економічний аспект)

Хоч це і соціальна сфера, вона Real-Time Analytics має значний вплив на прийняття економічних рішень. Застосування:

- моніторинг пацієнтів;
- управління ресурсами лікарень;
- прогнозування витрат;
- оптимізація медичних послуг.

Аналітика допомагає зменшити витрати на лікування та підвищити ефективність використання ресурсів.

8. Банківський скоринг і кредитування. Застосування:

- оцінка кредитоспроможності клієнтів;
- миттєве прийняття рішень по кредитах;
- аналіз поведінки клієнтів.

Рішення про видачу кредиту може прийматись за секунди на основі великої кількості даних.

Висновки. Використання Real-Time Analytics у економіці забезпечує суттєві конкурентні та фінансові переваги для підприємств і держави в цілому.

❖ Підвищення ефективності управління. Аналітика в реальному часі дозволяє керівникам приймати рішення на основі актуальних даних. Це зменшує затримки в управлінні та підвищує якість рішень. У результаті підприємство працює більш злагоджено та продуктивно.

❖ Зниження витрат. Завдяки постійному моніторингу процесів компанії можуть: уникати зайвих витрат; оптимізувати ресурси; зменшувати втрати (наприклад, у виробництві чи логістиці). Наприклад, своєчасне виявлення

несправностей обладнання дозволяє уникнути дорогого ремонту.

❖ Підвищення прибутковості. Real-Time Analytics допомагає: точніше прогнозувати попит; оптимізувати ціни; підвищувати ефективність продажів. Це безпосередньо впливає на зростання доходів підприємства.

❖ Зменшення ризиків. Системи реального часу дозволяють: оперативно виявляти проблеми; попереджати фінансові втрати; контролювати ризики (особливо у фінансах). Це особливо важливо в умовах нестабільної економіки.

Отже, Real-Time Analytics є важливим інструментом сучасної цифрової економіки, який забезпечує обробку та аналіз даних у режимі реального часу. На відміну від традиційного підходу, що базується на історичних даних, вона дозволяє приймати більш швидкі та точні управлінські рішення.

У ході дослідження встановлено, що використання Real-Time Analytics підвищує ефективність діяльності підприємств, зменшує витрати, знижує ризики та покращує якість прогнозування. Особливо важливою є можливість оперативно реагувати на зміни ринку, що забезпечує конкурентні переваги бізнесу. Водночас впровадження таких технологій пов'язане з певними труднощами, зокрема високою вартістю, потребою у кваліфікованих спеціалістах та питаннями кібербезпеки. Проте ці недоліки поступово зменшуються завдяки розвитку інформаційних технологій. Перспективи розвитку Real-Time Analytics є дуже широкими: інтеграція зі штучним інтелектом, розвиток Big Data та IoT сприятимуть її подальшому поширенню в усіх сферах економіки.

Відтак, Real-Time Analytics є необхідним інструментом сучасного управління, який підвищує ефективність економічних процесів і сприяє цифровій трансформації бізнесу.

Список використаних джерел:

1. REAL-TIME АНАЛІЗ: РЕВОЛЮЦІЯ В БІЗНЕС-АНАЛІТИЦІ ТА МАРКЕТИНГУ. URL: <https://www.agencymim.com/uk/informatsiyni-resursy/rynkovi-insayty/real-time-analizrevolyucziya-v-biznes-analiticzi-ta-marketingu/>

2. Що таке E-Commerce або Електронна комерція. URL: <https://wizeclub.education/blog/shho-take-ecommerce-abo-elektronna-komertsiya/>

3. Чи змінить аналітика в режимі реального часу майбутнє фінансових даних. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/izmenit-li-analitika-v-rezhime-realnogo-vremeni-budushheefinansovykh-dannykh.html>

Дарій ШЕВЧЕНКО, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – к. с.-г. н., викладач Добрівський В. Г.

ІНСТИТУЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ І ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну спричинило глибокі структурні деформації національної економіки, що проявилися в руйнуванні виробничих потужностей, порушенні логістичних ланцюгів та різкому скороченні інвестиційної активності. В умовах воєнного стану експортний потенціал України набуває не лише економічного, а і стратегічного значення, оскільки виступає джерелом валютних надходжень, інструментом макрофінансової стабілізації та елементом забезпечення економічної безпеки держави.

Сучасні виклики зумовлюють необхідність інституційної трансформації, яка передбачатиме адаптацію державної політики, нормативно-правової бази та механізмів регулювання до умов підвищених ризиків та невизначеності, адже війна суттєво трансформувала структуру експортного потенціалу. Найбільш вразливими виявилися традиційні галузі, такі, як металургія та машинобудування, значна частина підприємств яких розташована на територіях, де ведуться (велися) бойові дії або які є тимчасово окупованими. Водночас аграрний сектор економіки продемонстрував відносну стійкість, зберігаючи позиції одного з драйверів експорту.

Блокада морських портів, на початковому етапі повномасштабного вторгнення, змусила країну переорієнтувати експортні потоки на західні кордони, що призвело до зростання витрат та зниження конкурентоспроможності продукції. Проте, активізація розвитку альтернативних маршрутів, спільно з міжнародними партнерами, посилила інтеграційні процеси та сприяла поступовому включенню України до європейських міжнародних ланцюгів постачання.

Варто зазначити, що інституційна архітектура підтримки значною мірою формується за участю міжнародних організацій, зокрема, Європейської комісії, Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського інвестиційного банку. Одним із ключових інструментів є програма Ukraine Facility [1], яка передбачає значні обсяги фінансової підтримки, спрямованої на відновлення інфраструктури, стимулювання інвестицій та модернізацію економіки. Важливим принципом зазначеної програми є концепція «Build Back Better» –

«Відбудувати краще, ніж було», що орієнтується на створення більш ефективної, технологічної та екологічно стійкої економічної моделі.

В умовах сучасних викликів, особливу увагу доцільно зосередити на модернізації підприємств, орієнтованих на експорт та впровадженні інноваційних технологій, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української продукції на світових ринках. Йдеться не лише про відновлення втрачених потужностей і виробничого потенціалу, а й про відповідність новим глобальним стандартам, зокрема екологічним вимогам Європейського Союзу, таким як «Carbon Border Adjustment Mechanism» (CBAM) – механізм вуглецевого коригування імпорту.

Поглиблення європейської інтеграції та укладення нових торговельних угод відкривають нові можливості для диверсифікації експорту і зміцнення позицій України в глобальних ланцюгах доданої вартості. Розширення присутності на ринках Азії, Африки, Америки та зміцнення позицій на ринку ЄС можуть стати потужним драйвером економічного зростання, особливо для аграрного сектору, харчової промисловості, ІТ-сфери та машинобудування.

У перспективі структура експорту має трансформуватися від переважно сировинної (зерно, руда) до більш технологічної та продуктової (біопаливо, продукти харчування, «зелена» сталь, техніка). У повоєнний період важливу роль відіграватимуть міжнародна фінансова та технічна допомога, іноземні інвестиції, а також розвиток механізмів страхування експортних ризиків. Визначальними умовами реалізації зазначених напрямів є забезпечення макроекономічної стабільності, правової визначеності та продовження інституційних реформ, зокрема митної та податкової систем [2].

На думку Л. Смолій та Л. Мостов'як, одним зі стратегічно важливих векторів економічного розвитку України є трансформація експортної структури агропродовольчої продукції – від переважно сировинної моделі до збільшення частки продукції з вищою доданою вартістю. Втілення цього напрямку потребує концентрації державної підтримки на розвитку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), створенні переробних кластерів, розширенні фінансових інструментів для експортерів та узгодженні технічних регламентів із вимогами ЄС, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських виробників на світовому ринку [3].

Отже, збереження та розвиток експортного потенціалу України в умовах війни та повоєнного відновлення потребує глибокої інституційної трансформації та чіткого визначення інвестиційних пріоритетів. Ключовими напрямами є модернізація виробництва, перехід до продукції з високою доданою вартістю, розширення експортних ринків та поглиблення євроінтеграційних процесів, що

в сукупності сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та стійкості національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу : вебсайт. URL: <https://ehealth.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2026).

2. Тума С. Г., Маслак М. В., Яковенко Я. Ю. Забезпечення експортного потенціалу України в умовах повоєнного відновлення: інституційна трансформація, резильєнтність та інвестиційні пріоритети. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2026. Випуск № 1 (119). С. 66–75.

URL: <https://puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/490/461> (дата звернення: 06.04.2026).

3. Смолій Л. В., Мостов'як М. І. Диверсифікаційні пріоритети та напрями технологічної трансформації агропродовольчого експорту України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2025. Випуск 106. Частина 2. С. 417–431.

URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/106.2/38.pdf> (дата звернення: 07.04.2026).

Евеліна ШЕЙНА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Семененко Т.А.

РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ УРОКИ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РИНКУ ЗЕМЛІ

Земельне питання є одним із центральних в економічній та соціально-політичній історії України. Його вирішення на різних етапах безпосередньо визначало ефективність аграрного виробництва, добробут сільського населення та стан національної економіки в цілому. Запровадження ринку сільськогосподарських земель у 2021 році стало найбільш значущою земельною реформою в незалежній Україні, відкривши новий розділ у багатовіковій історії земельних відносин.

Аналіз ключових земельних реформ в Україні виявляє виразну закономірність: кожна спроба ефективного перерозподілу земельної власності стикалась із суперечністю між економічною ефективністю та соціальною справедливістю. Столипінська реформа 1906–1914 рр. прискорила капіталізацію аграрного сектору, однак загострила майнову нерівність. Радянська

колективізація 1929–1933 рр., що супроводжувалась Голодомором, знищила приватне селянське господарство та призвела до катастрофічних виробничих наслідків. Паювання земель у 1990-х роках дало селянам формальне право власності, проте без ефективних механізмів його реалізації [1].

Відкриття ринку землі в Україні відбулось у два етапи: з 1 липня 2021 року — для фізичних осіб (до 100 га в одні руки), з 1 січня 2024 року — для юридичних осіб. Запровадження ринку відбувалось на тлі жвавої суспільної дискусії щодо ризиків концентрації землі у руках великого бізнесу та іноземних суб'єктів. Законодавчо встановлені обмеження — максимальна площа в одних руках до 10 000 га — мали забезпечити баланс між ефективністю та соціальним захистом [2].

Перші результати функціонування ринку свідчать про помірну ринкову активність: за 2021–2023 роки укладено понад 380 тисяч угод купівлі-продажу земель на загальну суму близько 60 млрд грн. Середня ціна сільськогосподарської землі зросла з 28–30 тис. грн/га у 2021 році до 45–55 тис. грн/га у 2023 році, що відображає поступове формування ринкової оцінки цього ресурсу, хоча й залишається суттєво нижчою від аналогічних показників у країнах ЄС [3].

Воєнний стан вніс суттєві корективи у функціонування земельного ринку. Частина земель у зонах активних бойових дій фактично виключена з господарського обороту. За оцінками FAO та Міністерства аграрної політики України, понад 3,5 млн га сільськогосподарських угідь зазнали прямих чи непрямих збитків унаслідок бойових дій, мінного забруднення або окупації. Демінування та рекультивация цих земель потребуватиме щонайменше 10–15 років та значних капіталовкладень [4].

Для підвищення ефективності ринку землі необхідним є розвиток іпотечного кредитування під заставу сільськогосподарських угідь, що в умовах відновлення могло б забезпечити значний приплив інвестицій в аграрний сектор. Водночас досвід країн Центральної та Східної Європи — Польщі, Румунії, Болгарії — свідчить, що без потужної системи агроконсалтингу та підтримки фермерських кооперативів відкриття ринку землі нерідко призводить до витіснення дрібних господарств великим агробізнесом [5].

Отже, реформування земельних відносин в Україні є процесом, що несе в собі як значний економічний потенціал, так і суттєві соціальні ризики. Врахування уроків попередніх земельних реформ, підкріплене ефективним регуляторним середовищем та системою підтримки дрібних землевласників, є запорукою успішності сучасної земельної реформи.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Аграрна реформа і земельні відносини в Україні. Економіка АПК. 2019. № 3. С. 5–18.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення». Відомості Верховної Ради України. 2020. № 20. Ст. 142.
3. Держгеокадастр України. Звіт про стан земельного ринку 2023. Київ, 2024. URL: <https://land.gov.ua>
4. FAO. Ukraine: Agricultural Sector Damage Assessment 2022–2024. Rome, 2024. 96 p.
5. Федоров М. М. Трансформація земельних відносин у країнах Центральної Європи: уроки для України. Агросвіт. 2020. № 11. С. 14–22.

Олена ШОСТАК, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Мукачівський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Василенко Н.О.

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКИВИ

Початок повномасштабної війни у 2022 році став безпрецедентним потрясінням для України, наслідки якого найгостріше відчутні у сфері зайнятості. Воєнні дії зумовили глибокі зміни в структурі ринку праці, масовий відтік робочої сили за кордон та всередині країни, трансформацію трудових відносин і формування принципово нових умов господарювання для учасників ринку.

Ринок праці України зазнав радикальної трансформації. Мільйони українців були змушені покинути свої домівки та робочі місця, значна частина підприємств припинила діяльність або скоротила виробництво, а деякі галузі економіки опинилися в стані глибокої кризи. Водночас військовий стан зумовив виникнення нових напрямків зайнятості, пов'язаних із обороноздатністю країни, інформаційною безпекою та гуманітарною допомогою. Повномасштабне вторгнення росії спричинило низку критичних викликів для ринку праці України, що виникли внаслідок воєнних дій, а саме:

- масова міграція населення - мільйони українців покинули країну або стали внутрішньо переміщеними особами, що призвело до дисбалансу робочої сили в різних регіонах;
- руйнування виробничих потужностей та інфраструктури в зонах бойових дій, що спричинило закриття багатьох підприємств;

- зростання безробіття в окупованих та прифронтових регіонах через припинення діяльності підприємств;
- мобілізація значної частини працездатного чоловічого населення, що створило дефіцит робочої сили в певних галузях;
- структурні зміни на ринку праці - різке падіння попиту на певні професії та зростання попиту на інші;
- скорочення бюджетів компаній на оплату праці через загальне погіршення економічної ситуації;
- підвищення ризиків для бізнесу, що призводить до неможливості довгострокового планування кадрової політики;
- посилення гендерного дисбалансу на ринку праці через переважне залучення чоловіків до військової служби;
- ускладнення процесу працевлаштування для внутрішньо переміщених осіб через відсутність житла, документів тощо;
- збільшення навантаження на соціальні служби підтримки безробітних;
- зниження рівня соціального захисту працівників через надзвичайні умови;
- проблеми з виплатою заробітних плат у деяких секторах економіки;
- поширення неформальної зайнятості як механізму адаптації до кризових умов.
- ускладнення доступу до робочих місць через проблеми з транспортом та безпекою.

Ці проблеми взаємопов'язані та вимагають комплексного підходу до їх вирішення як з боку держави, так і з боку міжнародних партнерів та бізнес-спільноти для відновлення та розвитку ринку праці України в умовах війни та в післявоєнний період [1]. Вважаємо доцільними стратегічні напрямки та конкретні механізми подолання основних викликів.

1. Програми підтримки повернення мігрантів: створення інформаційної системи для біженців щодо можливостей працевлаштування в Україні.

2. Стимулювання віддаленої роботи на українські компанії: створення правових механізмів для спрощеного працевлаштування українців з-за кордону.

3. Програми швидкого відновлення підприємств: швидкі гранти та кредити для відновлення пошкоджених виробництв.

4. Інвестиції в критичну інфраструктуру: відновлення транспортних шляхів та логістичних маршрутів.

5. Активні програми зайнятості: розширення програм громадських робіт з відбудови інфраструктури.

6. Підтримка самозайнятості та підприємництва: гранти та пільгові кредити для започаткування мікробізнесу.

7. Цифрові платформи пошуку роботи: вдосконалення державних онлайн-сервісів для пошуку роботи.

8. Стимулювання розвитку стратегічних галузей: державні замовлення для підприємств оборонно-промислового комплексу.

9. Програми перекваліфікації: масштабні програми перенавчання для працівників скорочених галузей.

10. Адаптаційні програми для ВПО: комплексні програми інтеграції в нові громади з компонентом працевлаштування; менторські програми для адаптації на новому робочому місці; створення безпечних умов праці з урахуванням безпекових викликів; волонтерства та підтримки ЗСУ [2].

Повномасштабне російське вторгнення стало каталізатором радикальних змін на ринку праці України, які матимуть довготривалий вплив на соціально-економічний розвиток держави. Для ефективного відновлення та розвитку ринку праці України необхідно: розробити комплексну стратегію повернення та реінтеграції трудових мігрантів; створити сприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу; інвестувати в розвиток професійної освіти, орієнтованої на потреби відбудови для перетворення України в європейську державу.

Список використаних джерел:

1. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації. Аналітична записка.
URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>.

Сергій ЮРЧЕНКО, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

ГЕОГРАФІЧНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІВНЮВАННЯ

Регіональна нерівність є однією з ключових проблем економічного розвитку України. Значні відмінності між регіонами за рівнем ВРП на душу населення, продуктивністю праці, рівнем безробіття та якістю інфраструктури формують стійку просторову асиметрію, яка гальмує загальнонаціональне зростання та породжує соціальну напруженість. Дослідження географічних закономірностей економічного розвитку регіонів набуває особливого значення в контексті повоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів.

Географічна диференціація економічного потенціалу регіонів України зумовлена комплексом природно-ресурсних, інфраструктурних та інституційних чинників. Традиційно виділяють декілька типів регіонів: промислово розвинені (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області),

аграрно орієнтовані (Вінницька, Полтавська, Черкаська), столичний мегаполіс (Київська агломерація), а також переважно депресивні периферійні регіони (Чернівецька, Херсонська, Кіровоградська) [1].

Ключовим виміром регіональної нерівності є концентрація економічної активності в Київській агломерації: до 2022 року столичний регіон генерував понад 22% ВВП України при частці населення близько 15%. Така гіперконцентрація є характерною для пострадянських економік і пояснюється ефектами агломерації, зосередженням штаб-квартир великих компаній та фінансових установ у столиці, а також концентрацією людського капіталу та інноваційних потужностей [2].

Збройна агресія суттєво змінила географічну картину регіональної економіки. Найбільших втрат зазнали регіони Сходу та Півдня — Донецька, Луганська, Запорізька, Херсонська, Миколаївська та Харківська області. Натомість відносно сприятливу економічну динаміку демонстрували Центральна та Захід України, що отримали потужні потоки внутрішніх мігрантів і розмістили евакуйовані підприємства. Зокрема, Львівська та Івано-Франківська області зафіксували значний приріст промислового виробництва у 2022–2023 роках [3].

Механізми вирівнювання регіонального розвитку включають горизонтальне та вертикальне бюджетне вирівнювання, інструменти регіональної державної допомоги, а також інфраструктурні інвестиції. Досвід країн ЄС з розвинутою регіональною політикою — Польщі, Іспанії, Португалії — свідчить, що найефективнішим є комплексне поєднання цих інструментів із стимулюванням малого та середнього підприємництва на місцевому рівні [4].

У контексті євроінтеграції Україна отримує доступ до інструментів регіональної політики ЄС — структурних та когезійних фондів, програм транскордонного співробітництва. За умов вступу до ЄС Україна може розраховувати на значні трансфери для вирівнювання регіонального розвитку, аналогічно до того, як це відбувалось із Польщею та Румунією після їх вступу. Ефективне використання цих ресурсів потребує суттєвого вдосконалення системи регіонального управління та програмування [5].

Таким чином, географічна диференціація економічного розвитку регіонів України є структурною проблемою, що потребує системних рішень. Повоєнне відновлення відкриває унікальну можливість для перебудови просторової економічної архітектури країни через цілеспрямоване залучення інвестицій у відстаючі регіони, розвиток інфраструктури та децентралізацію управління.

Список використаних джерел:

1. Сторонянська І. З. Регіональна нерівність в Україні: тенденції та чинники. Регіональна економіка. 2020. № 1. С. 12–25.

2. Державна служба статистики України. Регіональний людський розвиток: статистичний бюлетень. Київ, 2023. 146 с.
3. Кізименко Л. Д. Вплив воєнних дій на регіональну економіку України. Економіка та держава. 2023. № 6. С. 41–48.
4. European Commission. Cohesion Policy and Regional Development in Eastern Europe. Brussels, 2022. 215 p.
5. Мельник М. І. Стратегії регіонального розвитку в умовах євроінтеграції. Львів: ІРД НАН України, 2021. 315 с.

Вадим ЯРМОЛЕНКО, студент

Відокремлений структурний підрозділ «Ірпінський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів і природокористування України»
Науковий керівник – викладач Харченко Н.В.

СТРЕС ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

Стрес є одним із найпоширеніших явищ сучасного життя, що особливо відчутно позначається на молоді. Умови воєнного часу, інтенсивне навчання, соціальний тиск та невизначеність майбутнього формують стійке стресове навантаження на організм підлітків і студентів. За оцінками фахівців, рівень психоемоційного напруження серед молоді в Україні за останні роки суттєво зріс, що неминуче позначається на стані здоров'я та здатності до навчання і праці [4].

З фізіологічної точки зору стрес — це захисна реакція організму на зовнішні подразники, що супроводжується викидом гормонів адреналіну та кортизолу. У короткостроковій перспективі ця реакція є корисною: вона мобілізує ресурси організму та підвищує швидкість реакцій. Однак хронічний стрес, тобто тривале перебування у стані напруги без повноцінного відновлення, руйнує імунну, серцево-судинну та нервову системи [1]. Для молодого організму, що ще формується, це особливо небезпечно.

ВООЗ наголошує, що психічне здоров'я підлітків є основою їхнього фізичного здоров'я, соціальної адаптації та навчальних досягнень [2]. Хронічний стрес проявляється у порушеннях сну, головному болі, зниженні апетиту, послабленні імунітету та емоційному виснаженні. На когнітивному рівні спостерігається погіршення пам'яті, концентрації уваги та здатності до аналітичного мислення, що безпосередньо знижує академічну успішність студента. Тривале ігнорування стресу здатне призвести до розвитку тривожних і депресивних розладів.

Проблема стресу має чіткий економічний вимір. Молода людина, охоплена хронічним стресом, демонструє нижчу продуктивність праці, частіше пропускає

заняття через хворобу та з більшою імовірністю не реалізовує свій потенціал. Це безпосередньо впливає на формування людського капіталу — найважливішого ресурсу економічного зростання країни [3]. За умов повоєнного відновлення України збереження психічного здоров'я молоді набуває стратегічного значення: саме це покоління має стати рушієм економічних змін [5].

Подолання стресу потребує не разових заходів, а системного підходу до організації щоденного режиму. Фізична активність, повноцінний сон, збалансоване харчування та соціальна підтримка є доступними й ефективними інструментами стресостійкості.

Отже, стрес є не лише фізіологічним, а й соціально-економічним викликом. Молода людина, що вміє керувати своїм психоемоційним станом, навчається ефективніше, хворіє рідше і більш повно реалізує свій потенціал. Формування стресостійкості — це інвестиція в людський капітал, що окупається підвищенням продуктивності й добробуту як окремої людини, так і суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Зміцнення нашої відповіді на охорону психічного здоров'я / Всесвітня організація охорони здоров'я. URL: <https://www.who.int/uk/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
2. Психічне здоров'я підлітків / Всесвітня організація охорони здоров'я. URL: <https://www.who.int/uk/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>
3. Лосева Ю.Г. Роль соціального інвестування у розвитку людського капіталу. Теорія та практика державного управління. 2023. № 1(76). С. 72–80. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-1-05>
4. Стрижак О.Є., Правдивець О.М. Людський капітал України в умовах воєнного стану. Фінанси України. 2022. № 12. С. 112–129.

Микола АХАЛАДЗЕ, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Талько Т.В.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Реалізація цифрової трансформації бухгалтерського обліку здійснюється шляхом упровадження сучасних інформаційних технологій, серед яких особливе місце посідають ERP-системи, хмарні сервіси та інші елементи цифрової інфраструктури. Їх використання уможливорює оперативне опрацювання значних масивів інформації, забезпечує високу точність облікових даних і гарантує своєчасний доступ до необхідних відомостей. Завдяки цьому керівництво підприємства набуває здатності швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення та більш раціонально розпоряджатися наявними ресурсами.

В умовах сучасної конкурентної боротьби результативність діяльності підприємства значною мірою зумовлюється швидкістю обробки інформації та якістю аналітичних даних. Однак на практиці в багатьох організаціях досі функціонують застарілі облікові методи, що передбачають застосування паперових документів і ручних операцій. Такий підхід суттєво ускладнює обробку інформації, підвищує імовірність виникнення помилок та обмежує можливості для використання сучасного технологічного інструментарію. Саме тому модернізація облікових систем є невід'ємним етапом удосконалення системи управління підприємством.

Однією з визначальних переваг цифровізації бухгалтерського обліку є автоматизація процесів опрацювання інформації, що забезпечує безперервне оновлення даних у режимі реального часу. Це підвищує їх достовірність та актуальність, що має принципове значення для прийняття ефективних управлінських рішень [1]. Застосування автоматизованих систем дозволяє суттєво скоротити кількість помилок, притаманних ручному введенню даних, а також прискорює проведення розрахункових операцій і складання фінансової звітності відповідно до встановлених стандартів.

Вагомі можливості для вдосконалення облікових процесів відкриває впровадження технологій штучного інтелекту. Вони уможливають аналіз великих масивів фінансової інформації, прогнозування результатів господарської

діяльності підприємства та своєчасне виявлення потенційних ризиків. Застосування таких інструментів сприяє підвищенню якості управлінських рішень і формуванню більш дієвої стратегії розвитку підприємства.

Цифрові інформаційні системи також забезпечують отримання оперативних відомостей про фінансовий стан підприємства, що дає змогу своєчасно реагувати на можливі кризові явища та запобігати їх негативним наслідкам. Крім того, впровадження сучасних цифрових технологій сприяє оптимізації витрат і зростанню рівня прибутковості. Постійний моніторинг господарських процесів забезпечує ефективніший контроль над використанням ресурсів і підвищує якість управлінської діяльності.

Важливою характеристикою цифровізації бухгалтерського обліку є інтеграція різних функціональних підрозділів підприємства в єдину інформаційну систему. Зокрема, об'єднання даних відділів збуту, виробництва та фінансів забезпечує узгодженість їх діяльності і сприяє більш ефективному інформаційному обміну між ними [2]. Такий підхід дозволяє сформувати цілісну систему управління підприємством.

Поряд із численними перевагами цифровізація облікових процесів має певні недоліки. Одним із основних стримувальних чинників залишається висока вартість впровадження сучасних програмних рішень, що може становити значне навантаження для окремих суб'єктів господарювання. Окремою проблемою є недостатній рівень підготовки персоналу до роботи з новітніми технологіями. У багатьох випадках працівники не володіють достатніми знаннями та практичними навичками для ефективного використання цифрових систем, що ускладнює процес їх впровадження.

Серед інших ризиків варто виокремити загрози кібербезпеці та можливість витоку конфіденційної фінансової інформації. Певні труднощі також зумовлені недосконалістю нормативно-правового регулювання у сфері застосування сучасних цифрових технологій у бухгалтерському обліку.

Важливим аспектом цифрової трансформації є необхідність підготовки персоналу до діяльності в нових умовах. Організація навчання працівників, адаптація бізнес-процесів та впровадження нових технологічних рішень потребують значних фінансових і часових витрат. Крім того, автоматизація облікових операцій може призвести до скорочення обсягу ручної праці, що подекуди супроводжується зменшенням кількості робочих місць.

Отже, цифровізація бухгалтерського обліку є пріоритетним напрямом розвитку сучасних підприємств. Вона забезпечує перехід від традиційних методів ведення обліку до інтегрованих інформаційних систем, що уможливають оперативне опрацювання значних обсягів даних, підвищують прозорість фінансових операцій і створюють підґрунтя для аналітичного

прогнозування результатів діяльності. Використання цифрових технологій дозволяє оптимізувати витрати, підвищити ефективність управління та завчасно ідентифікувати ризики ведення бізнесу [3]. Водночас успішна реалізація цифрової трансформації потребує суттєвих інвестицій, підвищення кваліфікації кадрів і належного забезпечення інформаційної безпеки. Незважаючи на наявні виклики, цифровізація обліку виступає вагомим чинником зміцнення конкурентоспроможності підприємств у сучасних економічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Талах Т., Голячук Н. Цифровізація обліку для забезпечення ефективного розвитку бізнесу. Економіка та суспільство. 2025. №71. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-12>
2. Шматковська Т. О., Дзямучич М. І. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2022. Т. 74. № 1. С. 61–67. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/74/1043.pdf>
3. Бугріменко Р. Смірнова П. Вплив розвитку цифрової трансформації на діяльність підприємства. Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-29>

Поліна БЕЦКО, студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Шевчук К.В.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ

Нормативно-правове забезпечення обліку операцій з іноземною валютою є важливою складовою фінансової системи держави. Воно формується під впливом економічних трансформацій, змін у зовнішньоекономічній діяльності та політиці держави в сфері валютного регулювання. В умовах воєнного стану та нестабільності фінансових ринків особливого значення набуває питання ефективного регулювання валютних операцій та їх відображення в бухгалтерському обліку.

Нормативно-правове регулювання операцій з іноземною валютою регламентує порядок купівлі та продажу валюти, валютний нагляд, валютні обмеження, обов'язковий перерахунок іноземних коштів у національну валюту за курсом НБУ тощо.

В Україні валютні обмеження визначаються вимогами Закону України «Про валюту і валютні операції» [1]; Положенням про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті [2], Інструкцією про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних

строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів [3], Постановою про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану [4].

Валютні обмеження під час воєнного стану мають забезпечити стабільність фінансової системи, запобігання відтоку капіталу за кордон, недопущення різких коливань курсу гривні та захист золотовалютних резервів. З 20 листопада 2024 року Національним банком України були внесені зміни щодо валютних обмежень, запроваджених після 24 лютого 2022 року. Дані зміни передбачають пом'якшення низки обмежень, з метою підтримки міжнародної співпраці у сфері зовнішньої торгівлі, а також міжнародних проєктів та програм з технічної допомоги та паралельно - посилення дисципліни дотримання валютних обмежень.

Відповідно до даних змін, Національним банком України переглянуто граничні строки розрахунків для окремих експортних операцій (збільшення зі 180 до 270 днів граничних строків розрахунків за операціями з експорту сільськогосподарської та спеціалізованої техніки, здійснених з 01 березня 2026 року) стосовно товарів, що класифікуються за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 8424, 8428, 8432, 8716 [5]. Збільшення граничних строків розрахунків, зокрема, сприятиме зростанню обсягів експорту сільськогосподарської та спеціалізованої техніки та забезпечить збільшення надходжень валютної виручки в Україну.

В 2026 р. позитивними змінами є підвищення цифровізації системи валютного нагляду, внаслідок впровадження автоматизованої системи «Е-валюта». За умов застосування якої, банківські установи автоматично обмінюються даними з Державною митною службою та Податковою службою в режимі реального часу. Це унеможливує використання схем із закриттям валютного контролю через сумнівні акти приймання-передачі послуг [6].

Облік операцій з іноземною валютою визначається нормами НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», а при веденні бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами - МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів». Зазначимо, що облік операцій з іноземною валютою також визначається нормами МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» і МСБО 12 «Податки на прибуток».

Незважаючи на те, що національні стандарти розроблялися на основі міжнародних стандартів, між ними існує ряд відмінностей. Тому, з метою узгодження національних стандартів із міжнародними з 5 листопада 2024 року набрали чинності зміни до НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», які насамперед, спрямовані на уточнення порядку відображення операцій в іноземній валюті та визначення характеристик монетарних і немонетарних статей. Зокрема, змінами уточнено, що операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на початок дня, дати

здійснення господарської операції (дати визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).

Отже, нормативно-правове забезпечення обліку валютних операцій в Україні – це складна система, яка охоплює загальні законодавчі норми і спеціальні регуляторні інструменти Національного банку України.

Список використаних джерел:

1. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення 02.03.2026).

2. Про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті: Постанова правління НБУ від 02.01.2019 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19> (дата звернення 12.03.2026).

3. Про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів: Постанова правління НБУ від 02.01.2019 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007500-19> (дата звернення 12.03.2026).

4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова НБУ від 24.02. 2022 р. № 18 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення 01.04.2026).

5. Національний банк збільшує граничні строки розрахунків для деяких експортних операцій. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zbilshuye-granichni-stroki-rozrahunkiv-dlya-deyakh-eksportnih-operatsiy> (дата звернення 01.04.2026).

6. Голоцевіч Д. Валютний нагляд і комплаєнс: нові вимоги до бізнесу. *Юридична газета*. 24.02.2026. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/valyutniy-naglyad-i-komplaens-novi-vimogi-do-biznesu.html> (дата звернення 01.04.2026).

Євгенія ГОРДУЛАДЗЕ, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Черненко Л.Б.

КОНТРОЛЬ І АУДИТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НОВІ ВИКЛИКИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В умовах воєнного стану система контролю та аудиту в Україні зазнає значних змін, обумовлених потребою пристосування державного нагляду до кризових обставин. Однією із ключових особливостей стало запровадження

мораторію на більшість перевірок, спрямоване на зменшення адміністративного тиску на підприємства. Втім, контрольні функції не припинилися повністю — створено нову модель вибіркового моніторингу, орієнтовану на оцінку ризиків. Відповідно до оновлених нормативних підходів, загальне правило передбачає припинення планових та позапланових перевірок, проте існують винятки, коли контрольні заходи дозволені. Зокрема, перевірки можуть проводитись за рішенням суду, за зверненням самого підприємства або з метою перевірки виконання раніше виданих приписів. Це свідчить про зміну характеру контролю – від системного до ситуаційного. [1]

Особливого значення набувають позапланові перевірки, які здійснюються за наявності загрози життю, здоров'ю людей, навколишньому середовищу чи безпеці держави. Крім того, підставою для перевірки може бути звернення фізичної особи щодо порушення її прав, якщо така ситуація супроводжується ризиками безпеки. Таким чином, держава концентрує контрольні ресурси у найбільш критичних сферах. [1; 2]

Одним із головних досягнень у сфері регулювання стало суттєве розширення та конкретизація підстав для проведення перевірок, офіційно запроваджених у 2026 році. Кабінет Міністрів України провів детальну роботу над удосконаленням нормативно-правової бази, визначивши виняткові ситуації для здійснення наглядових заходів та значно розширивши перелік галузей, де державний контроль необхідний. Таке стратегічне рішення демонструє прагнення уряду до впровадження більш гнучкого та сучасного підходу до контролю, який ефективно інтегрує пріоритети економічного розвитку з необхідністю забезпечення високого рівня безпеки та захисту громадян. [1]

У сфері трудових відносин відбулися суттєві зміни. Хоча кадрові перевірки все ще залишаються обмеженими, вони допускаються у чітко визначених випадках: за рішенням суду, у разі аварій чи нещасних випадків, у разі виникнення загрози життю чи здоров'ю працівників, а також для перевірки виконання виданих приписів. До того ж, підставою для таких перевірок можуть бути звернення працівників у зв'язку з порушенням їхніх трудових прав, таких як нерегульовані трудові відносини або незаконне звільнення. [2]

Однією з важливих тенденцій сучасного регулювання є впровадження так званого режиму вибіркового контролю, що передбачає здійснення перевірок виключно за наявності конкретних підстав. Такий підхід дозволяє суттєво знизити адміністративний та фінансовий тиск на бізнес, сприяючи створенню більш сприятливих умов для його розвитку. Водночас запровадження цієї системи висуває підвищені вимоги щодо забезпечення прозорості діяльності підприємств, а також до скрупульозного дотримання чинного законодавства. Слід зазначити, що навіть за вибіркового контролю ризик проведення перевірок

залишається досить високим для тих суб'єктів господарювання, які мають історію частих порушень або демонструють недостатній рівень коректності у виконанні своїх зобов'язань перед законом. [1; 2]

Водночас запровадження воєнного стану ускладнює виконання ревізій через низку додаткових перешкод. Серед них можна виділити втрату чи відсутність первинної документації, переміщення підприємств, нестачу кадрів та обмеженість ресурсів контролюючих установ. У таких обставинах підвищеного значення набуває цифровізація облікових процесів та впровадження електронного документообігу. Ці заходи сприяють збереженню інформації та значно покращують ефективність контрольних процедур.

Значення внутрішнього контролю на підприємствах постійно зростає, оскільки в сучасних умовах зовнішні перевірки мають досить обмежений характер і не здатні повністю забезпечити належний рівень нагляду. У зв'язку з цим основний акцент у побудові ефективної системи управління зміщується на створення та удосконалення саме внутрішніх механізмів контролю. Це відкриває для підприємств можливість більш оперативно реагувати на будь-які можливі відхилення у діяльності, запобігаючи виникненню порушень, зловживань, а також мінімізуючи фінансові ризики. Щоб забезпечити стабільну роботу в умовах високої динаміки змін та загроз, організації змушені самостійно посилювати свої контрольні процеси, включаючи впровадження детальних політик, сучасних інструментів ризик-менеджменту та інших заходів, що сприяють зміцненню внутрішньої дисципліни та відповідальності. Таким чином, підприємства не тільки оптимізують власні ресурси, але й створюють прозору та стійку модель управління, здатну адаптуватися до викликів часу. [3]

Контроль і аудит в умовах воєнного стану набувають нової форми, перетворюючись на більш адаптивну та орієнтовану на ризики систему. Обмеження перевірок, пов'язане з розширенням винятків, демонструє прагнення держави досягти гармонії між підтримкою бізнесу та зміцненням економічної безпеки. Подальший прогрес у цій сфері залежатиме від активної цифровізації, удосконалення нормативної бази та запровадження інноваційних підходів до здійснення контролю. [2]

Список використаних джерел:

1. Огляд ОЕСР доброчесності та боротьби з корупцією в Україні:
https://www.oecd.org/uk/publications/2025/05/oecd-integrity-and-anti-corruption-review-of-ukraine_4d9e5ab7/full-report/improving-the-effectiveness-of-control-and-audit-in-building-public-integrity_77df243c.html?utm_source
2. Зміни щодо кадрових перевірок під час воєнного стану – HSA:
<https://www.hsa.org.ua/blog/zmini-shhodo-kadrovix-perevirok-pid-cas-vojenного-stanu-shho-potribno-znati-robotodavciu>

3. Аналітичні матеріали щодо розвитку контролю та аудиту в сучасних умовах (2024-2025).

https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4473?utm_source

Мар'яна ДМИТРЕНКО, студентка

Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж

Науковий керівник – викладач Корнієнко А.П.

ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ПЕРСОНАЛОМ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ВИМОГИ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ

Актуальність роботи полягає в особливому значенні справедливої організації оплати праці та соціальному захисту працівників. Оплата праці є значною статтею витрат, що потребує постійного контролю та пошуку шляхів оптимізації. Ефективність цього процесу безпосередньо залежить від автоматизації обліку та якості внутрішнього аудиту, методики яких на сьогодні залишаються дискусійними та потребують вдосконалення відповідно до вимог інформаційного суспільства. Сьогоднішні вимоги до бухгалтера та аудитора диктуються не лише Податковим кодексом України [1], а й новими стандартами цифрової взаємодії. Ключовою зміною стало впровадження системи електронного працевлаштування. Це означає, що облік розрахунків тепер невід'ємно пов'язаний з електронними реєстрами в режимі реального часу. Будь-яка помилка в початкових даних працівника в системі «Дія» або реєстрах Пенсійного фонду миттєво призводить до некоректних розрахунків у податковій звітності [2].

Окремої уваги заслуговує специфіка індексації доходів у поточному році. Відповідно до законодавчих норм, ми працюємо в умовах «нового відліку» інфляційних процесів, що вимагає від облікових служб особливої пильності при налаштуванні алгоритмів у програмному забезпеченні, щоб уникнути порушень трудового законодавства.

Витрати на оплату праці персоналу займають велику частку у формуванні собівартості продукції. А оптимізація цих витрат може сприяти зниженню собівартості продукції, поліпшити показники рентабельності. Заробітна плата включає в себе не тільки зароблені співробітником грошові кошти, а й податки, страхові внески. Тому важливим в бухгалтерському обліку на підприємстві є облік оплати праці, оскільки трудові витрати займають значне місце при організації обліку витрат виробництва та обігу.

Ефективний облік праці - це не лише фіксація виплат, а й механізм управління продуктивністю. Він має стимулювати персоналу до дотримання графіку, підвищення якості роботи та виконання планових показників підприємства.

Державне регулювання сфери оплати праці регулюється шляхом впровадження соціальних стандартів, ключовим з яких є мінімальна заробітна плата, яка становить на 2026 р 8647 грн. [3].

Методика аудиту розрахунків з оплати праці. Аудит має на меті підтвердити законність виплат та достовірність відображення зобов'язань у фінансовій звітності. У сфері аудиту розрахунків з персоналом також відбулися суттєві зрушення. Сьогодні аудитор не перевіряє кожен відомість вручну — це неефективно. Основна увага приділяється аудиту інформаційних систем. Якщо аудитор впевнений у надійності алгоритмів програми, він може зосередитися на стратегічних ризиках.

Методологія аудиту у 2026 році базується на методах Data Analytics. Це дозволяє порівнювати масиви даних про виплати з ринковими показниками, виявляти аномалії в преміюванні та перевіряти відповідність витрат на оплату праці загальній стратегії розвитку підприємства. Особливий акцент робиться на соціальному аудиті — перевірці дотримання прав працівників на відпочинок, оздоровлення та належне соціальне страхування. Етапи аудиторської перевірки:

- Перевірка штатного розпису та трудових договорів. Чи відповідають оклади затвердженим нормам.
- Контроль правильності нарахувань. Перевірка розрахунку середньої заробітної плати для відпускних та лікарняних.
- Перевірка утримань. Чи не перевищують утримання встановлені законодавством ліміти.
- Аналіз синтетичного та аналітичного обліку. Звірка даних за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» із Головною книгою.

Переходячи до питання автоматизації, варто зазначити, що вона перестала бути простою заміною ручної праці. Сучасні ERP-системи (такі як SAP, Odoo або вітчизняні рішення Master) виконують функцію «розумного контролера».

Завдяки повній інтеграції кадрового та фінансового модулів, система автоматично блокує нарахування, якщо відсутні підтверджені дані про табелювання або цифрові підписи на внутрішніх документах. Це мінімізує ризик виникнення «мертвих душ» та необґрунтованих виплат, що є критично важливим для великих підприємств та банківського сектору. Використання хмарних технологій дозволило забезпечити безперервність обліку навіть за умов віддаленої роботи, гарантуючи при цьому високий рівень кібербезпеки та захисту персональних даних.

Популярними інструментами в Україні є: BAS (Business Automation Software): комплексне рішення для великих та середніх підприємств; М.Е.Doc/Cota: для подавання звітності та обміну первинними документами.

Удосконалення обліку та аудиту розрахунків з персоналом у сучасних умовах неможливе без поєднання глибоких знань нормативної бази та використання передових ІТ-технологій. Автоматизація не лише полегшує роботу бухгалтера, а й забезпечує високий рівень довіри з боку контролюючих органів та самих працівників.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями станом на 2026 р.). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 41 від 21.01.2026 «Про запровадження експериментального проекту щодо функціонування системи електронного працевлаштування». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npa>
3. Закон України «Про Державний бюджет на 2026 рік» від 05.12.2025 № 4000-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/budget>

Уляна ДУДКА, к.пед.н., викладач

Відокремлений структурний підрозділ «Бережанський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнний стан в Україні створює надзвичайно складні умови для функціонування державних фінансів. Забезпечення фінансової стабільності, раціональне використання ресурсів та прозорість витрат стають критично важливими завданнями. У цей період особливо підвищується роль оперативного обліку, який дозволяє державі швидко реагувати на зміни в економічній та соціальній сферах. Ефективне управління бюджетними коштами стає стратегічним фактором підтримки критичних секторів економіки, оборони, медицини та гуманітарної допомоги. Кожна гривня державного бюджету набуває надзвичайного значення, і від того, наскільки ефективно вона використовується, залежить стабільність країни та рівень соціальної підтримки населення.

Воєнний стан суттєво трансформував функціонування бюджетної системи та підходи до ведення бюджетного обліку. У сучасних умовах бюджетна політика виконує ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави, координації фінансових ресурсів та підтримці життєво важливих сфер [1]. Бюджетна система стає одним із головних інструментів антикризового управління державою. Водночас підвищується значення ефективного обліку для контролю за використанням обмежених фінансових ресурсів.

Крім того, воєнний стан безпосередньо впливає на фінансову безпеку держави та вимагає змін у бюджетному процесі, включаючи облік доходів і видатків [2]. Це обумовлює необхідність адаптації облікових процедур до нових

викликів і загроз. Особливу роль відіграє прозорість фінансових операцій та їх відповідність стратегічним цілям держави.

Бюджетний облік у період воєнного стану зазнає суттєвих трансформацій, що пов'язані з необхідністю оперативного управління фінансовими ресурсами. Воєнний стан вимагає застосування більш гнучких методів управління доходами та видатками бюджету, а також швидкого прийняття управлінських рішень [3]. Відповідно, традиційні процедури бюджетного планування частково спрощуються або змінюються. Водночас підвищується роль оперативного аналізу фінансових потоків і швидкого реагування на економічні виклики.

Значні зміни відбуваються також у правовому регулюванні бюджетного процесу. Бюджетне законодавство України зазнало суттєвих змін, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування державних фінансів [4]. Ці зміни сприяють спрощенню процедур використання бюджетних коштів і підвищенню їх мобільності. Водночас вони створюють нові вимоги до обліку та звітності бюджетних установ. Важливим стає забезпечення достовірності та своєчасності облікової інформації.

Крім того, бюджетний облік у воєнний період тісно пов'язаний із пріоритетністю видатків. Значна частина бюджетних ресурсів спрямовується на оборону, безпеку, соціальну підтримку та відновлення інфраструктури [5]. Це змінює структуру бюджетних витрат і вимагає їх чіткого обліку та контролю. Такий підхід дозволяє забезпечити ефективний розподіл ресурсів у критичних умовах.

Важливим аспектом є також забезпечення збалансованості місцевих бюджетів. В умовах воєнного стану місцеві бюджети зазнають значного навантаження, що пов'язано зі зменшенням доходів і зростанням видатків. Це потребує вдосконалення облікових процедур та посилення фінансового контролю на місцевому рівні. Ефективний бюджетний облік сприяє стабілізації фінансового стану територіальних громад.

Бюджетний облік в умовах воєнного стану характеризується підвищеною оперативністю, гнучкістю та адаптивністю до змін зовнішнього середовища. Він виконує важливу функцію забезпечення контролю за використанням бюджетних коштів та підтримки фінансової стабільності держави [1]. Це підкреслює необхідність удосконалення облікових систем та підвищення їх ефективності. Водночас бюджетний облік стає інструментом стратегічного управління державними фінансами.

Основними напрямками удосконалення бюджетного обліку є цифровізація фінансових процесів, підвищення прозорості використання коштів, удосконалення нормативно-правової бази та посилення контролю за

бюджетними ресурсами. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності управління державними фінансами навіть в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Канєва Т., Галабурда А. Бюджетна політика держави в умовах воєнного стану. *Scientia fructuosa*. 2022. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2022\(144\)07](https://doi.org/10.31617/1.2022(144)07) (дата звернення: 10.04.2026).

2. Саввопуло К. В. Особливості правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану. Науковий вісник УжНУ. 2025. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/15-3.pdf> (дата звернення: 10.04.2026).

3. Бутенко В. В. Організація бюджетного процесу в умовах воєнного стану. Матеріали наукової конференції. Одеса, 2022. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/items/3f912163-8950-4b82-a998-28eb9bda4820> (дата звернення: 11.04.2026).

4. Токарева К. О. Правове регулювання бюджетного процесу в умовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/0409919b-fae4-4046-9841-7a6e2b57d012> (дата звернення: 10.04.2026).

5. Куроєдова Д., Плешакова Н. Державний бюджет України в умовах воєнного стану. *Scientia*. 2023. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/743> (дата звернення: 11.04.2026).

Андрій ІВАНЕНКО, аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуренко Т.О.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний розвиток аграрного сектору економіки України супроводжується зростанням вимог до якості бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Це зумовлено як інтеграційними процесами у світову економіку, так і підвищенням ролі управлінських рішень, що базуються на достовірній фінансовій інформації. У цьому контексті особливого значення набуває формування та застосування облікової політики підприємства як ключового інструменту організації облікового процесу.

Згідно з П(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1], облікова політика визначається як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Аналогічно, відповідно до МСБО 8 «Облікові

політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [2], облікові політики – це конкретні принципи, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при підготовці фінансової звітності. Облікова політика є фундаментальною основою бухгалтерського обліку підприємства, що забезпечує єдність підходів до відображення господарських операцій. Її структура включає три ключові блоки: організаційні, методологічні та технічні положення.

Організаційні положення визначають відповідальність за ведення обліку, порядок підготовки фінансової звітності, а також регламентують процедури затвердження та оновлення облікової політики. Методологічні положення охоплюють принципи обліку основних об'єктів, зокрема запасів, біологічних активів, витрат і доходів. Особливої уваги потребує оцінка біологічних активів за справедливою вартістю, що є специфічною для сільськогосподарських підприємств. Технічні положення визначають інструменти ведення обліку, зокрема програмне забезпечення, що використовується та організація документообігу.

Специфіка сільськогосподарських підприємств обумовлює необхідність для таких підприємств в деталізації окремих аспектів їх облікової політики. До таких аспектів належать:

- методи оцінки біологічних активів;
- облік сезонних витрат;
- встановлення норм витрат продукції;
- вибір методів оцінки запасів (ФІФО, середньозважена собівартість);
- порядок визначення об'єкта оподаткування (для платників єдиного податку IV групи).

Результати дослідження практики застосування облікових політик свідчать про суттєві відмінності залежно від розміру підприємства. Великі групи сільськогосподарських підприємств використовують облікову політику як інструмент централізації обліку та внутрішнього контролю. Вона виступає своєрідною «лінією захисту» під час взаємодії з аудиторами та контролюючими органами. Натомість середні підприємства часто обмежуються окремими внутрішніми нормативними документами, а малі підприємства, як правило, не формалізують облікову політику через обмежені ресурси та високу гнучкість своєї діяльності. З метою узагальнення впливу облікової політики на якість обліку доцільно представити відповідні елементи у вигляді таблиці.

Вплив елементів облікової політики на якість обліку
сільськогосподарських підприємств

Елемент облікової політики	Зміст	Вплив на якість обліку
Методологія оцінки біологічних активів	Використання справедливої вартості, визначення джерел цін	Підвищення достовірності фінансової звітності
Методи обліку запасів	ФІФО, середньозважена собівартість	Забезпечення порівнянності показників
Облік витрат	Розподіл сезонних витрат, калькулювання собівартості	Формування об'єктивної собівартості продукції
Амортизаційна політика	Визначення строків корисного використання	Вплив на фінансовий результат
Документообіг та системи електронного документообігу	Використання облікових систем, стандартизація документів	Зменшення помилок, запобігання втраті документів та підвищення оперативності

Важливо підкреслити, що відповідно до МСБО 8 [2], у випадках відсутності конкретного стандарту підприємство повинно застосовувати професійне судження при формуванні облікової політики, забезпечуючи доречність та достовірність інформації. Це підсилює роль облікової політики як інструменту управління якістю обліку, забезпечення його системності та єдності використовуваних підходів під час обліку господарських операцій, щодо яких П(с)БО або МСБО не надають чітких рекомендацій, або заборон.

Разом з тим, на практиці існують певні проблеми впровадження облікових політик, зокрема для малих та середніх підприємств: недостатній рівень методологічної підтримки, обмеженість кадрових ресурсів та складність адаптації міжнародних стандартів до специфіки діяльності такого сільськогосподарських підприємств. Наявність методичних рекомендацій з боку держави частково вирішує ці проблеми, однак потребує подальшого розвитку [3].

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text
3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: наказ Міністерства фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>

Аліна КОЛИСКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Черненко Л.Б.

АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСОВИМ ПОРУШЕННЯМ

У сучасній системі керування економікою фінансовий нагляд відіграє ключову роль у стабілізації та забезпеченні стійкості державних та приватних установ. Серед різних методів контролю фінансовий аудит залишається найбільш глибоким та дієвим засобом вивчення фінансово-господарської діяльності. З огляду на обмежені ресурси та зростання бізнес-ризиків, фокус аудиту поступово зміщується від простого документування порушень до стратегічного попередження. Розгляд аудиту як превентивного інструменту не лише сприяє зменшенню збитків, але й дає змогу розробити якісно нову модель фінансової дисципліни.

Суть аудиту як інструменту запобігання фінансовим порушенням полягає в його складності. Це не просто перевірка паперових звітів, а ретельне вивчення реальних економічних процесів. Аудит забезпечує законність кожної операції, запроваджуючи суворий нагляд над суб'єктами господарювання. Коли кожен працівник, від бухгалтера до керівника, розуміє, що кожна операція буде ретельно проаналізована на предмет дотримання чинного законодавства, рівень внутрішньої самодисципліни в організації значно зростає. Таким чином, пильна перевірка діє як психологічний бар'єр, який стримує потенційних правопорушників від вчинення незаконних дій навіть на етапі планування таких операцій [2].

Профілактичні можливості аудиту залежать від виявлення системних слабких місць в механізмах керування. Фінансові порушення рідко є ізольованими, випадковими подіями; вони частіше є результатом прогалин у системі внутрішнього контролю або недоліків у документообігу. Аудитор виявляє ці слабкі місця шляхом аналізу господарської діяльності. Наприклад, якщо аудит виявляє, що деякі активи були списані без належного дозволу, це служить індикатором для керівництва щодо зміни посадових інструкцій або застосування додаткових рівнів делегування. Таким чином, аудит функціонує як діагностичний інструмент, що вказує на області ризику, де ймовірність порушень вища [1].

Забезпечення використання коштів за призначенням, зокрема у сфері бюджетування, є одним із найважливіших аспектів запобігання нецільовому

використанню. Аудит дозволяє перевірити, наскільки фактичні витрати відповідають цілям, встановленим у кошторисах та програмах розвитку. Якщо виявлено спроби перерозподілити кошти для задоволення другорядних потреб, аудиторські процедури дозволяють негайно припинити ці операції або накласти штрафи, запобігаючи таким чином подальшому розкраданню державних ресурсів. Це виконує функцію захисту активів власника, незалежно від того, чи є цей власник державою, чи приватним інвестором.

Важливо розрізняти аудит та перевірку у контексті запобігання порушенням. Хоча аудит зазвичай зосереджується на забезпеченні достовірності звітів, що надаються зовнішнім користувачам, перевірка має на меті виявити правду в кожній відповідній операції. Методологія аудиту включає ефективні інструменти, такі як перехресна звірка та фізична перевірка запасів. Перехресна звірка, метод порівняння даних організації з даними її партнерів, є практично єдиним способом виявлення фіктивного підприємництва та «хабарництва». Можливість проведення такої звірки унеможлиблює приховування незаконних схем через посередників, що має вирішальне значення для запобігання фінансовим злочинам.

Крім того, процес аудиту слугує інструментом навчання персоналу. Завдяки взаємодії з аудитором, співробітники фінансових служб отримують роз'яснення щодо складних питань, пов'язаних із застосуванням законодавства. Це особливо важливо, враховуючи часті зміни податкового та бюджетного законодавства. Таким чином, аудит стає освітнім процесом, який зменшує кількість порушень, що виникають внаслідок незнання або ненавмисних помилок. Превентивна обізнаність, що досягається шляхом підвищення кваліфікації тих, хто проводить аудит, є одним із найбільш гуманних та ефективних результатів аудиторської діяльності [2].

У контексті державного фінансового нагляду аудит забезпечує дотримання принципів економії та ефективності. Запобігання порушенням тут передбачає не лише виявлення крадіжок, а й запобігання марнотратству. Аудитори аналізують обґрунтованість цін під час закупівель товарів та послуг. Виявлення тенденції до завищення цін на етапі планування тендерів дозволяє органам нагляду втручатися та запобігати нераціональному витрачання мільйонів гривень. Це підкреслює, що аудит є ефективною формою втручання в економічне середовище для підтримки його цілісності [1].

Розвиток інформаційних технологій відкриває нові горизонти для аудиту як превентивного інструменту. Перехід до електронного документообігу дозволяє здійснювати дистанційний моніторинг операцій. Сучасний аудит все більше спирається на аналітику великих даних, що дозволяє автоматично виявляти будь-які порушення у поведінці суб'єктів господарювання. Наприклад, різке

збільшення витрат на консалтингові послуги наприкінці року може спровокувати автоматичну аудиторську перевірку, що запобігатиме спробам незаконного обнулення рахунків до закінчення фінансового року [2].

Однак ефективність аудиту як превентивного заходу безпосередньо залежить від імперативу підзвітності та фактичного виконання рекомендацій. Якщо висновки аудиту ігноруються, а відповідальні особи не притягуються до відповідальності, функція нагляду стає неефективною. Фінансовим порушенням можна запобігти лише тоді, коли висновки аудитора стають основою для кадрових рішень та системних реформ в організації. Тільки за цих обставин аудит перестає бути просто «формальною процедурою» та стає справжнім запобіжником від фінансових порушень [1].

З огляду на вищезазначене, можна стверджувати, що аудит є незамінним елементом у структурі фінансової безпеки. Він поєднує каральну силу держави з аналітичною глибиною економічних досліджень. Регулюючи поведінку учасників ринку, виявляючи системні ризики, контролюючи оптимальне використання ресурсів, а також через свій освітній вплив, аудит створює умови, які роблять вчинення фінансових правопорушень не вигідним, небезпечним та технічно складним. Удосконалення методів аудиту у поєднанні з цифровізацією та ризик-орієнтованим підходом дозволить у майбутньому ще більше посилити його превентивну роль, забезпечуючи тим самим стабільний розвиток національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Дікань Л. В., Голуб Ю. О. Фінансовий контроль : навчальний посібник Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 192 с.

Антоніна КОРНІЄНКО, викладач

Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво трансформує сучасне суспільство та економіку, зокрема впливає на організацію бізнес-процесів. У зв'язку з цим підприємства активно впроваджують інноваційні рішення для оптимізації ресурсів і підвищення ефективності діяльності, що зумовлює перехід від паперового до електронного документообігу. Особливої актуальності це набуло в умовах воєнного стану, коли забезпечення безперервності бізнесу стало критично важливим. Система електронного документообігу (ЕДО) дозволяє

здійснювати дистанційну роботу, оперативно укладати договори та підтримувати ефективну взаємодію між бізнесом і державою. Українські програмні продукти, зокрема «Медок», забезпечують якісне функціонування ЕДО та адаптовані до сучасних умов ведення бізнесу.

Електронний документообіг — це автоматизована система створення, обробки, передачі та зберігання документів в електронній формі без використання паперових носіїв. Усі етапи роботи з документами — від створення до архівування — здійснюються в цифровому середовищі [1].

Правове регулювання електронного документообігу в Україні започатковане Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003 р.). Подальший розвиток забезпечили закони «Про електронну комерцію» та «Про електронні довірчі послуги», які визначили правові засади використання електронних підписів і цифрових сервісів [2].

Сьогодні електронний документообіг широко застосовується у господарській діяльності, цивільно-правових відносинах, електронному судочинстві, державному управлінні та внутрішній діяльності підприємств. Водночас існують певні обмеження його використання, зокрема у сфері нотаріальних дій, державної реєстрації прав на нерухоме майно та окремих процедур у зовнішньоекономічній діяльності.

Електронні документи мають однакову юридичну силу з паперовими за умови дотримання встановлених вимог. Вони повинні містити обов'язкові реквізити та електронний підпис. Електронний документ визнається оригіналом, якщо він належним чином підписаний. Основними видами підписів є кваліфікований електронний підпис (КЕП) та удосконалений електронний підпис (УЕП). КЕП має найвищий рівень довіри, оскільки зберігається на захищеному носії та прирівнюється до власноручного підпису [3]. УЕП також дозволяє ідентифікувати підписувача, проте має нижчий рівень захисту.

Електронна печатка не є обов'язковою для створення електронного документа, оскільки достатньо використання електронного підпису. Водночас її застосування здійснюється за аналогічними правилами. В умовах воєнного стану законодавством дозволено використання удосконалених електронних підписів навіть у випадках, коли раніше вимагалось застосування виключно кваліфікованих підписів, що спрощує електронну взаємодію [5].

Впровадження ЕДО на підприємстві передбачає вибір програмного забезпечення, розроблення внутрішніх нормативних документів, отримання електронних підписів, укладення угод із контрагентами та навчання персоналу. Це забезпечує ефективну інтеграцію системи у бізнес-процеси.

На сьогодні складно уявити життя без сучасних інформаційних технологій. Завдяки створенню електронних документів покращилися умови роботи, проте він має як свої переваги так і недоліки.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» зазначає, що електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Електронний документ вважається оригіналом, якщо електронний примірник документа має обов'язкові реквізити, у тому числі електронний цифровий підпис його автора, накладання якого й завершує створення документа [2].

Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа. Він прирівнюється за правовим статусом до власноручного підпису або печатки. За умови правильного зберігання його підrobка неможлива. [4].

Електронні документи мають низку переваг: зменшення витрат на зберігання та обробку інформації, швидкість передачі даних, можливість одночасного доступу до документів, зручність пошуку та підвищений рівень контролю доступу. Крім того, забезпечується фіксація всіх дій із документами, що підвищує рівень безпеки.

Разом із тим існують певні недоліки: необхідність забезпечення кібербезпеки, значні початкові витрати на впровадження системи та ризики технічних збоїв або втрати даних. Однак за належної організації ці ризики можуть бути мінімізовані.

Отже, електронний документообіг є важливою складовою цифрової трансформації економіки. Його впровадження сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств, скороченню витрат і забезпеченню безперервності бізнес-процесів. У сучасних умовах розвитку електронної економіки використання ЕДО є необхідною умовою ефективного функціонування як бізнесу, так і держави.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України № 851-IV від 22.05.2003 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
3. Про електронні довірчі послуги: Закон України № 2155-VIII від 05.10.2017 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>

4. Про електронний цифровий підпис: Закон України № 852-IV від 22.05.2003 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=852-15>

5. Деякі питання забезпечення безперебійного функціонування системи надання електронних довірчих послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 р. № 300. *Верховна Рада України*. URL: <https://document.vobu.ua/doc/10679>

Наталія ЛІСОВСЬКА, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

ТРАНСФОРМАЦІЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах повномасштабної агресії спрощена система оподаткування довела свою роль як стратегічного інструменту підтримки економічного фронту. Держава пішла на безпрецедентні кроки для збереження життєздатності малого та середнього бізнесу, що вимагало швидкої адаптації податкового законодавства до екстремальних умов. Дослідження результатів цієї трансформації є критично важливим для формування стратегії післявоєнного відновлення [1].

Введення воєнного стану вимагало негайних і гнучких рішень у сфері податкової політики. Спрощена система оподаткування (ССО) стала одним із центральних об'єктів таких трансформацій, спрямованих на підтримку платників податків та стимулювання економічної активності [1].

Однією з найбільш значущих змін стала тимчасова можливість для платників податків (як фізичних, так і юридичних осіб з доходом до 10 млрд. грн.) перейти на сплату єдиного податку за ставкою 2% від доходу (третя група). Це рішення, закріплене Законом України № 2120-IX від 15.03.2022 р. та іншими нормативно-правовими актами, дозволило підприємствам значно зменшити податкове навантаження та спростити адміністрування податків в умовах невизначеності та втрати ринків [2].

Для фізичних осіб – підприємців (ФОП) першої та другої груп була запроваджена можливість добровільної сплати єдиного податку. Це рішення, прийняте також навесні 2022 року, стало важливим елементом підтримки мікробізнесу, який найбільше постраждав від зупинки економічної активності, руйнування інфраструктури та міграції населення [1].

Крім того, були тимчасово скасовані або послаблені деякі жорсткі вимоги щодо податкової звітності та відповідальності. Це включало:

- мораторій на проведення більшості податкових перевірок;
- звільнення від відповідальності за несвоєчасне виконання податкових обов'язків (за винятком окремих випадків), якщо платник не мав змоги їх виконати;

- відновлення роботи електронних сервісів та можливості подання звітності.

Важливо зазначити, що більшість цих змін були тимчасовими. Зокрема, ставка 2% була скасована з 1 серпня 2023 року, як і мораторій на деякі перевірки, а також відновлено відповідальність за несплату податків. Це свідчить про поступове повернення до довоєнної податкової системи з урахуванням адаптованих реалій [3].

Трансформація спрощеної системи оподаткування в умовах війни не була безболісною і супроводжувалася низкою викликів як для державних інституцій, так і для суб'єктів господарювання. Для держави:

- надання значних податкових пільг неминуче призвело до скорочення бюджетних надходжень, що в умовах зростаючих військових видатків стало серйозним викликом для фінансової стабільності;

- в умовах стрімких змін на фронті та в економіці, податкове законодавство вимагало постійної актуалізації та гнучкості, що створювало значне навантаження на законотворчий процес та виконавчі органи;

- процес скасування тимчасових пільг з 1 серпня 2023 року також став викликом, оскільки вимагав чіткого комунікаційного плану, сприяння бізнесу в поверненні до звичайних умов та мінімізації негативних наслідків такого переходу.

Для бізнесу:

- постійні зміни в податковому законодавстві створювали додаткову невизначеність для бізнесу, ускладнюючи довгострокове планування та інвестиційні рішення;

- процес переходу на ставку 2% та подальшого повернення до попередньої системи оподаткування (або на іншу групу ССО) потребував певних бюрократичних процедур та розуміння законодавства, що для багатьох підприємців стало додатковим навантаженням;

- в умовах війни, крім економічних проблем, бізнес стикався з величезним психологічним тиском. Необхідність вирішувати питання оподаткування на тлі загроз безпеці, руйнування логістики та втрати працівників була вкрай складною [4].

Незважаючи на значні виклики, трансформація спрощеної системи оподаткування дала низку важливих результатів.

Отож, трансформація спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану стала необхідним і, загалом, успішним кроком для підтримки української

економіки. Вона продемонструвала здатність держави до швидкого реагування на кризові ситуації та готовність використовувати податкові інструменти не лише для наповнення бюджету, а й для збереження економічної життєздатності [5].

Список використаних джерел:

1. Економічний вісник Дніпровської політехніки, 2025, №3. [Електронний ресурс] – URL: <https://ev.nmu.org.ua/docs/2025/3/EV20253214-221.pdf#>
2. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" № 2120-IX від 15.03.2022 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
3. Аналіз Закону «Про скасування воєнних пільг. Закінчення». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kap.ua/analiz-zakonu-zavershenia/>.
4. Портал «Цифрова громада». Індекс цифрової трансформації територіальних громад України. URL: <https://hromada.gov.ua/index>
5. Державна податкова служба України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/856494.html>

Софія ЛУГВЩИК, студентка
Шацький лісовий фаховий коледж імені В.В. Сулька
Науковий керівник – викладач Панасюк Н.В.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних економічних умовах облік і оподаткування заробітної плати є одним з найскладніших і найвідповідальніших ділянок бухгалтерського обліку. Це пов'язано з постійними змінами законодавства, зростаючими вимогами до прозорості фінансової діяльності підприємства, а також з тим, що заробітна плата одночасно є доходом працівників, витратами підприємства та об'єктом оподаткування, тому будь-які помилки можуть призвести до штрафів і фінансових втрат.

Однією з головних проблем є часті зміни, нестабільність законодавства. Правила нарахування заробітної плати, ставки податків і порядок подання звітності регулярно змінюються, і бухгалтерам потрібно постійно стежити за цими змінами. Навіть незначна неточність, ризик помилок у розрахунках може призвести до штрафних санкцій.

Ще однією важливою проблемою є високе податкове навантаження на фонд оплати праці. Підприємства повинні сплачувати всі внески та податки. У сукупності це становить значну частину витрат, що іноді змушує роботодавців використовувати неофіційні виплати («зарплата в конвертах»), що, у свою чергу,

призводить до недоотримання бюджетом значних коштів і зменшує соціальні гарантії працівників, зокрема пенсійне забезпечення та страхові виплати, негативно впливає на економіку та соціальний захист працівників.

Також існує проблема складності самого ведення облікового процесу. Бухгалтер повинен правильно враховувати різні види виплат: основну заробітну плату, премії, лікарняні, відпускні. Ще сучасні підприємства використовують різні системи мотивації: погодинну оплату праці, відрядну, премії, бонуси та матеріальну допомогу. Кожен із цих видів має свої особливості оподаткування, що потребує високого рівня професійної підготовки бухгалтера.

Додаткові труднощі створює цифровізація та нові форми зайнятості. Сьогодні багато працівників працюють дистанційно або за гнучкими формами зайнятості, що ускладнює контроль робочого часу і правильність нарахування зарплати. Крім того, електронна звітність і використання спеціалізованих програм вимагають від бухгалтерів нових навичок.

Отже, основними проблемами обліку та оподаткування заробітної плати є нестабільність законодавства, високе податкове навантаження, складність розрахунків і вплив сучасних змін у сфері праці. Для їх вирішення необхідно вдосконалювати законодавство, спрощувати податкову систему, підвищувати рівень кваліфікації бухгалтерів, а також забезпечувати прозорість і автоматизацію облікових процесів.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Закон України «Про оплату праці» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Закон України «Про збір та облік єдиного соціального внеску» <https://www.president.gov.ua/documents/2464-vi-11763>
4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
5. Бутинець Ф.Ф. «Бухгалтерський облік» <https://studfile.net/preview/9338800/>

Олена МУСІЄНКО, викладач

Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Бухгалтерський облік є важливою інформаційною системою підприємства, що забезпечує формування достовірної фінансової інформації для прийняття управлінських рішень [1]. У сучасних умовах цифрової трансформації економіки

підприємства все активніше використовують інформаційні технології для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Одним із найбільш перспективних напрямів розвитку інформаційних технологій є використання систем штучного інтелекту, які дозволяють автоматизувати значну частину облікових процесів [3; 5].

Штучний інтелект здатний аналізувати великі масиви інформації, знаходити закономірності у фінансових даних та пропонувати оптимальні рішення. Завдяки цьому підприємства можуть значно підвищити ефективність обліку та фінансового аналізу. Разом із тим впровадження таких технологій супроводжується певними ризиками, пов'язаними з інформаційною безпекою, залежністю від програмного забезпечення та необхідністю підготовки кваліфікованих фахівців.

У сучасних дослідженнях все більше уваги приділяється використанню інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. Зокрема, науковці відзначають, що технології штучного інтелекту можуть значно підвищити швидкість обробки фінансової інформації та зменшити кількість помилок у бухгалтерських розрахунках [4; 7].

Штучний інтелект являє собою комплекс програмних рішень, які дозволяють комп'ютерним системам імітувати інтелектуальну діяльність людини. У бухгалтерському обліку такі технології можуть використовуватися для автоматизації облікових операцій, аналізу фінансових показників та формування звітності.

Одним із основних напрямів використання штучного інтелекту є автоматизація обробки первинних документів. Завдяки технологіям розпізнавання тексту та машинного навчання системи можуть автоматично обробляти рахунки, акти виконаних робіт, накладні та інші документи, формуючи відповідні бухгалтерські проведення.

Іншим важливим напрямом є використання штучного інтелекту для фінансового аналізу. Алгоритми машинного навчання можуть аналізувати великі обсяги фінансових даних та виявляти тенденції у діяльності підприємства. Це дозволяє підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами та своєчасно виявляти потенційні ризики [6].

Крім того, штучний інтелект може використовуватися для автоматичного формування фінансової звітності. Сучасні інформаційні системи здатні формувати бухгалтерські та податкові звіти на основі оброблених даних, що значно скорочує час підготовки звітності та зменшує ймовірність помилок.

Порівняльна характеристика традиційної бухгалтерії та бухгалтерії з використанням штучного інтелекту

Критерій	Традиційна бухгалтерія	АІ-бухгалтерія
Обробка інформації	Ручна або частково автоматизована	Автоматизована обробка алгоритмами ШІ
Швидкість обробки	Середня	Висока
Ймовірність помилок	Відносно висока	Низька завдяки автоматичному контролю
Аналіз даних	Проводиться бухгалтером	Виконується алгоритмами машинного навчання
Формування звітності	Частково автоматизоване	Автоматичне формування звітів
Контроль ризиків	На основі досвіду фахівця	Алгоритмічний аналіз та прогнозування

Як видно з таблиці, використання штучного інтелекту дозволяє підвищити ефективність облікових процесів, зменшити кількість помилок та покращити якість фінансової інформації.

Незважаючи на значні переваги, використання штучного інтелекту у бухгалтерському обліку супроводжується певними ризиками. До основних ризиків можна віднести загрози інформаційній безпеці, залежність підприємства від програмного забезпечення, а також необхідність підвищення кваліфікації бухгалтерів.

Крім того, важливим питанням є етичні аспекти використання штучного інтелекту та відповідальність за прийняті рішення. У випадку помилок алгоритмів може виникати питання щодо відповідальності між розробниками програмного забезпечення та користувачами систем.

Таким чином, використання технологій штучного інтелекту є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку бухгалтерського обліку. Впровадження таких технологій дозволяє автоматизувати облікові процеси, підвищити точність фінансових даних та покращити якість управлінських рішень. Разом із тим підприємствам необхідно забезпечити належний рівень інформаційної безпеки та підготовку фахівців, здатних ефективно працювати з сучасними цифровими технологіями.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».
2. Податковий кодекс України.
3. Korol S., Romashko O. Artificial intelligence in accounting activities. 2024.

4. Oneshko S. et al. Accounting and financial reporting in the IT sector of Ukraine. 2023.
5. Yakovenko A. et al. Global trends in integration of AI in accounting. 2024.
6. Anica-Popa I. et al. Framework for integrating generative AI in accounting competencies. 2024.
7. Al Najjar M. et al. The role of artificial intelligence in eliminating accounting errors. 2024.

Ілона НОМЕНАТ, студентка
Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж
Науковий керівник – викладач Корнієнко А.П.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних реаліях економічного розвитку України малий бізнес відіграє ключову роль у створенні робочих місць, наповненні державного бюджету та стимулюванні підприємницької активності. Однак його стабільне та ефективне функціонування значною мірою залежить від якісної організації бухгалтерського обліку, який виступає джерелом достовірної інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємства. Попри важливість цього елемента, малий бізнес стикається з низкою труднощів у сфері обліку. Основні проблеми включають обмеженість фінансових і кадрових ресурсів, застосування спрощених методів обліку, недостатню автоматизацію процесів, а також часті зміни в податковому законодавстві. Ці чинники ускладнюють облік і провокують помилки у звітності. Тому критично важливо правильно обрати систему оподаткування, адаптувати облікову політику до специфіки бізнесу та розробити ефективні підходи до вдосконалення бухгалтерського супроводу.

Стійкість економіки України сьогодні, а також забезпечення її стабільності та конкурентоспроможності у післявоєнний період є ключовими завданнями економічної політики держави. Досвід останніх десятиліть у багатьох країнах світу демонструє, що важливим каталізатором швидкого економічного розвитку виступає сектор малого бізнесу. Тому підтримка та розвиток малого підприємництва стають важливими чинниками економічного зростання в Україні. Малий бізнес є ключовим для робочих місць та інновацій, проте його розвиток потребує державної підтримки, зокрема ефективного законодавчого регулювання обліку й оподаткування. Відповідно до діючого законодавства України, підприємство визначається як самостійний суб'єкт господарювання, створений органами державної влади, місцевого самоврядування або іншими суб'єктами з метою задоволення суспільних і особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної або

іншої господарської діяльності відповідно до положень Господарського кодексу та інших законодавчих документів [1]. Водночас організаційна структура кожного малого підприємства визначається його власниками та управлінським персоналом. Для резидентів Дія Сіті структуру підприємства також формують самостійно, враховуючи вимоги Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні».

Юридичні особи, що відповідають критеріям малого підприємництва, мають право на держпідтримку та вільний вибір системи оподаткування. На спрощеній системі (3-тя група) вони не мають обмежень щодо кількості працівників, але ліміт річного доходу становить 1167 розмірів мінімальної зарплати. Відповідно до НП(С)БО 25, такі суб'єкти подають скорочену звітність та можуть обирати зручну форму обліку: комп'ютерну, журнально-ордерну, просту або спрощену.

Також слід зазначити, що під впливом пандемії та війни малий бізнес масово переходить на дистанційний облік (аутсорсинг, фріланс). В умовах міграції фахівців це дозволяє зберегти інтелектуальний капітал, впровадити цифрові технології та забезпечити оперативний доступ до даних. Як наслідок, якість інформаційного забезпечення менеджменту значно зростає.

Розвиток системи обліку малих підприємств в Україні вимагає комплексного підходу, який включатиме як спрощення адміністративних процедур, так і підтримку цифровізації та навчання підприємців. Забезпечення стабільності законодавства та доступу до сучасних інструментів обліку стане запорукою зростання ефективності цього сектора економіки. Зважаючи на потребу у відновленні економіки після війни, важливо зосередити зусилля на підтримці малих підприємств, які є основою місцевого розвитку. Інтеграція сучасних рішень у сфері обліку та навчання допоможе закласти міцний фундамент для економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
3. Журнал «Дебет_Кредит». URL:
<https://news.dtkr.ua/society/economics/95646-kriticno-vazlivi-pidprijemstva-maiut-pidtvrditi-svii-status>
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

Альбіна ОСІЙЧУК, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Семенюк І. С.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу є необхідною умовою ефективного функціонування та розвитку господарської діяльності. Вона забезпечує систематичне відображення всіх фінансових операцій, контроль за використанням ресурсів і формування достовірної звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів. Без належно організованого обліку неможливо оцінити фінансовий стан підприємства, визначити результати діяльності та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Малі підприємства характеризуються невеликим обсягом господарських операцій, обмеженими фінансовими ресурсами та спрощеною організаційною структурою. Саме ці особливості визначають підхід до ведення бухгалтерського обліку. Законодавство України надає таким підприємствам право використовувати спрощену систему обліку та звітності, що дозволяє значно зменшити навантаження на бізнес і спростити ведення документації.

Організація бухгалтерського обліку починається з визначення відповідальної особи за його ведення. На практиці це може бути власник підприємства, найманий бухгалтер або спеціалізована аутсорсингова компанія. У сучасних умовах малий бізнес часто обирає саме аутсорсинг або використання онлайн-сервісів, що дозволяє економити кошти та отримувати якісні бухгалтерські послуги без утримання окремого працівника.

Важливе значення має формування облікової політики підприємства. Вона визначає методи оцінки активів і зобов'язань, порядок нарахування доходів і витрат, а також правила ведення облікових записів. Чітко сформована облікова політика забезпечує єдність підходів до ведення обліку та підвищує достовірність фінансової інформації.

Основою бухгалтерського обліку є первинні документи, які підтверджують здійснення господарських операцій. Кожна операція повинна бути документально оформлена, адже саме первинні документи є підставою для відображення даних у бухгалтерському обліку. Від правильності їх оформлення залежить не лише точність обліку, а й можливість підтвердження діяльності підприємства перед контролюючими органами.

На підприємствах малого бізнесу застосовується спрощена система обліку, яка передбачає ведення обліку доходів і витрат без складної системи бухгалтерських рахунків. Це дозволяє значно скоротити обсяг облікової роботи. Водночас підприємство повинно забезпечити повне та своєчасне відображення всіх господарських операцій, оскільки навіть незначні помилки можуть призвести до фінансових втрат або штрафних санкцій.

Особливу увагу слід приділяти обліку грошових коштів, адже вони є найбільш мобільним і вразливим ресурсом підприємства. Контроль за рухом коштів, ведення касових операцій та облік безготівкових розрахунків мають здійснюватися відповідно до встановлених правил. Це дозволяє уникнути зловживань і забезпечити фінансову дисципліну.

Важливим елементом є складання фінансової звітності, яка відображає результати діяльності підприємства за певний період. Малі підприємства подають скорочену фінансову звітність, що включає основні показники діяльності. Ця звітність використовується для аналізу ефективності роботи, планування подальшого розвитку та прийняття управлінських рішень.

Не менш важливим є податковий облік, оскільки він безпосередньо пов'язаний із виконанням зобов'язань перед державою. Більшість малих підприємств працює за спрощеною системою оподаткування, що значно полегшує ведення обліку. Однак навіть за таких умов необхідно чітко дотримуватися встановлених правил, правильно визначати об'єкт оподаткування та своєчасно подавати звітність.

Важливою складовою організації обліку є внутрішній контроль, який забезпечує перевірку правильності ведення обліку та запобігання помилкам і порушенням. Навіть на малих підприємствах необхідно здійснювати контроль за правильністю оформлення документів, своєчасністю відображення операцій і відповідністю даних звітності фактичному стану справ.

Таким чином, організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу повинна бути раціональною, простою та ефективною. Вона має забезпечувати повне і достовірне відображення господарських операцій, контроль за фінансовими ресурсами та відповідність вимогам законодавства. Правильно організований облік сприяє стабільному розвитку підприємства, підвищенню його конкурентоспроможності та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. Міністерство фінансів України : офіційний вебсайт.

URL: <https://mof.gov.ua>

4. Державна податкова служба України : офіційний вебсайт.

URL: <https://tax.gov.ua>

Іванна ОХРИМ, студентка
Шацький лісовий фаховий коледж імені В. В. Сулька
Науковий керівник – викладач Панасюк А.І.

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Стрімкий розвиток цифрових технологій відкриває широкі перспективи для впровадження штучного інтелекту в різних галузях економіки, зокрема у сфері бухгалтерського обліку. Завдяки автоматизації значно пришвидшується обробка даних, зменшується ймовірність помилок та оптимізується управління фінансами. Це спонукає до дискусії: чи здатний ШІ стати повноцінною заміною бухгалтера, чи він залишиться лише допоміжним інструментом для фахівця?

Штучний інтелект сьогодні є одним із ключових технологічних викликів для економіки. Хоча він надзвичайно ефективний у автоматизації рутинних операцій, аналізі великих обсягів даних та підготовці звітності, проте ШІ не в змозі повністю витіснити людину. Людський фактор залишається вирішальним там, де потрібне креативне мислення та прийняття стратегічних рішень у складних чи нестандартних ситуаціях.

ШІ відкриває значні можливості для автоматизації рутинної бухгалтерської роботи, проте на початковому етапі він потребує навчання та адаптації, адже функціонує виключно на основі наявних даних і алгоритмів. На відміну від людини, штучний інтелект позбавлений здатності до креативного мислення чи розробки нових стратегій - він обмежений рамками минулого досвіду, що стає на заваді в нестандартних або складних економічних ситуаціях.

Людський фактор у бухгалтерії залишається незамінним. Саме здатність мислити нестандартно, проводити глибокий аналіз і приймати рішення, спираючись на інтуїцію, професійний досвід та гнучке трактування законодавства, дозволяє ефективно оптимізувати бізнес-процеси. Водночас ШІ, працюючи в межах жорстких алгоритмічних моделей та норм закону, гарантує високу точність і прозорість обліку.

Повне впровадження штучного інтелекту в бухгалтерський облік здатне посилити державний контроль і виявлення фінансових порушень, що зробить економічні процеси прозорішими. Водночас це породжує дискусії щодо рівня доступу до конфіденційних даних та ставить високі вимоги до кібербезпеки,

адже обробка великих масивів інформації підвищує ризики зламів та витоків. Відтак, розвиток таких технологій вимагає надійного захисту та фахового контролю.

Попри здатність ШІ суттєво підвищити ефективність обліку, людина залишається незамінною, коли йдеться про ухвалення гнучких і нестандартних рішень у складних ситуаціях. Інтеграція штучного інтелекту докорінно змінює сферу бухгалтерського обліку, поступово беручи на себе виконання рутинних операцій. Завдяки сучасним інструментам автоматизації обробка первинної документації, підготовка звітності та аналіз масивів фінансових даних стали значно швидшими. Проте на даному етапі ШІ залишається лише помічником, адже потребує постійного людського контролю, налаштування та експертної оцінки.

Перспективи подальшого технологічного прогресу вказують на імовірну трансформацію бухгалтерської професії: попит на виконання технічних завдань зменшуватиметься, натомість зростатиме потреба у фахівцях, здатних інтерпретувати дані, керувати інтелектуальними системами та впроваджувати стратегічні управлінські рішення.

Отже, ШІ доцільно сприймати не як конкурента, а як потужний важіль професійного зростання. Попри здатність алгоритмів до ефективного опрацювання інформації, ключовою перевагою людини залишаються критичне мислення, креативність та вміння діяти в умовах високої невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Хідир, В. М. (2020). Використання штучного інтелекту у бухгалтерському обліку: можливості та виклики. *Бухгалтерський облік і аудит в Україні*, (3), 45–52. <https://doi.org/10.32417/buhaud2020.3.45>
2. Ковальчук, О. П. (2019). Вплив цифрових технологій на трансформацію професії бухгалтера. *Економічний вісник Національного гірничого університету*, (5), 110–116. <https://doi.org/10.29202/ekonomichnyi-visnyk/2019-5/13>
3. Романенко, І. В. (2021). Автоматизація бухгалтерського обліку на основі штучного інтелекту: перспективи та проблеми. *Фінанси України*, (4), 23–29.
4. Davenport, T., & Kirby, J. (2016). *Only humans need apply: Winners and losers in the age of smart machines*. Harper Business.
5. Kokina, J., & Davenport, T. H. (2017). The emergence of artificial intelligence: How automation is changing auditing. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 14(1), 115–122. <https://doi.org/10.2308/jeta-51906>

Валентин ПАНАСЮК, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Немішаївський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ, ВИРОБЛЕНОЇ ЗА ДОПОМОГОЮ СОНЯЧНОЇ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ

Стрімкий розвиток відновлюваної енергетики зумовлює зростання кількості підприємств, які встановлюють сонячні електростанції (СЕС). Поряд із можливістю зменшити витрати на придбання електроенергії виникають питання щодо правильного відображення операцій з виробництва та реалізації «сонячної» електроенергії в бухгалтерському обліку та її оподаткуванні.

Метою доповіді є узагальнення облікових та податкових особливостей операцій підприємства, пов'язаних із виробництвом електроенергії за допомогою СЕС, як для власного споживання, так і для реалізації на сторону.

1. Правовий статус виробленої електроенергії та вимоги до КВЕД.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 № 555-IV [1], електроенергія, вироблена з відновлюваних джерел, є товарною продукцією, відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» в обліку така продукція належить до запасів [4]. Варто зазначити що, головною особливістю електроенергії є відсутність незавершеного виробництва та залишку готової продукції на складі, оскільки вироблена енергія одразу передається до мережі або споживається.

2. Бухгалтерський облік електроенергії для власних потреб.

З точки зору обліку, підприємство може не відкривати окремого субрахунку до рахунку 23 «Виробництво». Витрати на самостійно вироблену енергію включаються до виробничої собівартості продукції за статтею «Паливо та енергія на технологічні цілі» за їх фактичною собівартістю [5]. Енергія, витрачена на освітлення, опалення та інші господарські потреби, відноситься до адміністративних чи загальновиробничих витрат. Також важливим аспектом виробництва електроенергії виключно для власних потреб не передбачає отримання окремого дозволу чи ліцензії на таке виробництво.

3. Бухгалтерський облік електроенергії, що реалізується.

У разі продажу електроенергії третім особам – ліцензія обов'язкова згідно Закону України «Про ринок електричної енергії» [2], варто зазначити що ліцензія на провадження господарської діяльності обліковується як нематеріальний актив на субрахунку 127.

За умови часткового продажу надлишкової електроенергії СЕС набуває статусу допоміжного підрозділу. Підприємство зобов'язане ввести окремий субрахунок до рахунку 23 та відображати виробничу собівартість, якої включаються: прямі матеріальні витрати (запчастини та витратні матеріали); прямі витрати на оплату праці обслуговуючого персоналу та ЄСВ; амортизація СЕС та ліцензії на продаж; витрати на обслуговування СЕС спеціалізованою компанією; загальновиробничі витрати (зарплата технолога, витрати на охорону праці).

Вироблену електроенергію оприбутковують за дебетом рахунку 26 «Готова продукція» за фактичною виробничою собівартістю. Дохід від реалізації відображається за кредитом субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» на підставі акту купівлі-продажу електроенергії, що складається наприкінці місяця. Собівартість реалізованої продукції списується на субрахунок 901.

4. Оподаткування операцій з реалізації електроенергії.

Податок на прибуток. Починаючи з 1 січня 2024 року податкові різниці за операціями продажу електроенергії за «зеленим» тарифом скасовано. Усі платники відображають такі операції виключно за даними бухгалтерського обліку відповідно до пп. 134.1.1 ПКУ.

ПДВ. Пільг з ПДВ для продажу електроенергії за «зеленим» тарифом не передбачено; застосовується основна ставка 20%. До 1 січня 2028 року ПДВ нараховується за касовим методом. Відмова від касового методу при продажу електроенергії неможлива. Базою оподаткування є договірна (регульована) ціна «зеленого» тарифу[3].

Акцизний податок. Електроенергія є підакцизним товаром. Водночас реалізація електроенергії з відновлюваних джерел (у т.ч. сонячної) та передача виробленої енергії для власного споживання в межах підприємства не підлягають акцизному оподаткуванню [3]

Єдиний податок. Оскільки електроенергія є підакцизним товаром, платники ЄП 1–3 груп не мають права здійснювати її виробництво та продаж. Виробництво електроенергії з відновлюваних джерел дозволено лише за умови її використання виключно для власних потреб підприємства. Для платників ЄП 4-ї групи (агровиробників) продаж «сонячної» електроенергії дозволений, проте дохід від такого продажу не повинен перевищувати 25% загального доходу від реалізації сільськогосподарської продукції [3].

5. Висновки.

Облік та оподаткування електроенергії, виробленої за допомогою СЕС, має суттєві особливості залежно від мети її використання. Для підприємств, які реалізують надлишкову електроенергію, обов'язковими є: ведення обліку на

рахунку 23 із застосуванням однопередільного методу калькулювання; нарахування ПДВ за касовим методом до 2028 року; врахування обмежень щодо перебування на спрощеній системі оподаткування. Правильна організація обліку вимагає закріплення відповідних положень в обліковій політиці підприємства, реєстрації необхідних КВЕД та отримання ліцензії на постачання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 № 555-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15>.
2. Закон України «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 № 2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. НП(С)БО 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246.
5. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Мінпромполітики від 09.07.2007 № 373.
6. Савчук А. Сонячна електростанція: облік та оподаткування виробництва енергії та її продажу. 7eminar.ua. 28.05.2025. URL: <https://7eminar.ua/news/8267>.

Світлана СЕМЕРЕЙ, студентка
Шацький лісовий фаховий коледж імені В.В. Сулька
Науковий керівник – викладач Панасюк Н.В.

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Ми наразі живемо в умовах воєнного стану, тому професія бухгалтера є важливою для функціонування економіки держави. Події воєнного часу довели, що бухгалтерський облік і система оподаткування є важливою основою фінансової стійкості та безперервності діяльності підприємств.

Воєнний стан суттєво змінив роботу підприємств: частина бізнесу припинила діяльність, а багато працівників виїхали за кордон або були мобілізовані. У цих умовах значення роботи бухгалтера зросло, адже від правильного ведення обліку залежить фінансова стабільність підприємства та виконання його податкових обов'язків.

Під час навчання бухгалтерський облік зазвичай вивчається в умовах стабільної роботи підприємств: із чіткими строками подання звітності, встановленими правилами оформлення документів та передбачуваними господарськими процесами. Проте воєнний стан показав, що практична

діяльність може відбуватися зовсім в інших обставинах. Підприємства втрачали майно через бойові дії, а документи ставали недоступними або знищувалися.

У таких ситуаціях перед бухгалтерами виникли нові складні завдання. Вони були змушені швидко пристосовуватися до численних змін у законодавстві, оскільки держава регулярно запроваджувала податкові пільги, відбувалися зміни у порядку сплати податків, термінах подання звітності та застосуванні спеціальних систем оподаткування. Це вимагало від бухгалтерів постійного підвищення професійних знань і здатності оперативно реагувати на нові нормативно-правові вимоги.

З одного боку держава намагалася полегшити податкове навантаження, щоб підприємства мали змогу продовжувати свою діяльність. Було впроваджено спрощені режими оподаткування, надано відстрочки зі сплати окремих податків, а також запроваджено пільги щодо єдиного соціального внеску та податку на прибуток. Це допомогло багатьом підприємствам зберегти свою присутність на ринку. Водночас часті законодавчі зміни ускладнювали роботу бухгалтерів, адже вимагали від них швидкого освоєння нових норм і постійного відстеження актуальних правил.

В умовах воєнного стану електронний документообіг став ключовим для безперервності бухгалтерського обліку. Дистанційне подання звітності, електронні підписи та онлайн-робота дозволили підприємствам функціонувати навіть за відсутності працівників у офісах. Бухгалтери виконували обов'язки з різних регіонів України та за кордоном, забезпечуючи своєчасне подання звітності та виконання податкових зобов'язань. Разом із тим робота ускладнювалася і здійснювалася в непростих умовах, через відключення електроенергії, нестабільний інтернет, повітряні тривоги та обмежений доступ до документів. Попри це, бухгалтери змогли адаптуватися й підтримувати фінансову стабільність підприємств під час війни.

Разом із цим війна значно посилила відповідальність бухгалтерів. Будь-які помилки в обліку можуть спричинити штрафи або фінансові збитки, що в умовах війни особливо небезпечно для підприємств. Тому сучасний бухгалтер потребує не лише знань законодавства, а й високої стресостійкості та здатності ефективно працювати в умовах невизначеності.

Як майбутній спеціаліст з обліку та оподаткування, я усвідомлюю, що сучасний бухгалтер - це не просто виконавець розрахунків. Він виступає аналітиком, консультантом і фактично фінансовим радником підприємства. У період воєнного стану бухгалтер допомагає керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення та оптимізувати витрати. Крім того, він контролює правильність податкових нарахувань, забезпечує своєчасну звітність підприємства навіть за складних зовнішніх обставин.

Водночас війна виявила недоліки у підготовці молодих спеціалістів. Теоретичні знання є важливими, проте реальна практика значно складніша. Майбутнім бухгалтерам необхідно отримувати більше практичних навичок, проходити стажування та починати працювати, набиратися досвіду.

На мою думку, подальший розвиток обліку та оподаткування в Україні повинен бути зосереджений на забезпеченні стабільності податкового законодавства та підтримці підприємств у складних економічних умовах. Не менш важливо впроваджувати програми, які допомагають молодим бухгалтерам успішно розпочати професійну діяльність у надзвичайно складний для країни період.

Отже, воєнний стан став серйозним випробуванням для економіки України, але водночас показав важливість ефективної системи бухгалтерського обліку та оподаткування. Саме завдяки роботі бухгалтерів підприємства продовжують функціонувати, сплачуються податки, підтримується економічна стійкість держави. Зрештою, цифри в бухгалтерських звітах сьогодні - це не просто статистика. Це відображення стійкості українського бізнесу та кожна сплачена гривня, що наближає нашу перемогу. Для мене як майбутнього спеціаліста це підтверджує правильність обраної професії та її значущість для відновлення України після перемоги.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, зі змінами 2022–2023 рр.
2. Податковий кодекс України (стан на 2023 рік).
3. Державна податкова служба України. Доступ: <https://www.tax.gov.ua>
4. Міністерство фінансів України. Доступ: <https://www.mof.gov.ua>
5. Петренко С. І. «Оподаткування та фінансова стабільність підприємств в умовах воєнного стану». Львів, 2023.
6. «Як працюють бухгалтерії під час воєнного стану», Економічна правда, 2022. Доступ: <https://www.epravda.com.ua>

Тетяна ТАЛЬКО, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

КЛАСИФІКАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ

В умовах трансформації сучасної економіки підприємства дедалі активніше звертаються до нових організаційних підходів у сфері ведення бухгалтерського обліку. Одним із таких підходів є передача окремих або всіх функцій бухгалтерської служби зовнішнім спеціалізованим організаціям. Особливого

поширення ця практика набула серед суб'єктів малого та середнього підприємництва. Застосування бухгалтерського аутсорсингу дає змогу скоротити витрати на утримання штатних працівників, мінімізувати ризики облікових помилок та підвищити ефективність організації управлінських процесів.

У науковій літературі бухгалтерський аутсорсинг тлумачиться як форма співпраці, за якої підприємство на договірних засадах передає сторонній організації повністю або частково виконання функцій бухгалтерського обліку. Така організація спеціалізується на наданні відповідних послуг і здійснює їх упродовж визначеного сторонами строку, забезпечуючи належну якість та виконання договірних умов за погодженою вартістю [2, с. 27]. Важливою передумовою ефективної взаємодії між підприємством і аутсорсером є чітке розмежування видів і форм бухгалтерського аутсорсингу, що уможливорює вибір оптимального формату співпраці.

Узагальнену систематизацію видів бухгалтерського аутсорсингу наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація бухгалтерського аутсорсингу

Ознака	Види
За тривалістю надання	Довгостроковий Короткостроковий
За формою організації	Дистанційний Стаціонарний
За територіальним розміщенням	Вітчизняний Закордонний
За ступенем передачі повноважень	Бухгалтерське консультування Частковий аутсорсинг Повний аутсорсинг Облік від імені головного бухгалтера
За кількістю учасників у ланцюгу надання послуг	Прямий Перехресний
За періодичністю надання послуг	Постійний Тимчасовий
За причинами використання	Необхідний Альтернативний
За стадіями облікового процесу	Первинний Вторинний
За видом обліку	Податковий облік Управлінський облік
За розміром підприємства-клієнта	Для малого бізнесу Для середнього і великого бізнесу

Залежно від тривалості взаємодії між підприємством та виконавцем послуг бухгалтерський аутсорсинг поділяють на короткостроковий і довгостроковий. У першому випадку співпраця обмежена певним часовим відрізком, як правило до одного року, тоді як довгострокова модель передбачає триваліші відносини, що можуть охоплювати кілька років.

Важливою класифікаційною ознакою є також форма організації взаємодії між замовником і виконавцем. Дистанційний формат ґрунтується на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій — електронної пошти, засобів телефонного зв'язку, спеціалізованих онлайн-сервісів та інших цифрових каналів обміну інформацією. Стаціонарний формат, своєю чергою, передбачає безпосередню присутність виконавця на підприємстві-замовнику, хоча при цьому також можуть використовуватися електронні засоби комунікації.

За ступенем передачі повноважень виокремлюють кілька форм аутсорсингу. Найпростішою з них є консультаційний супровід, що застосовується у випадках, коли підприємство має власну бухгалтерію, проте потребує періодичних консультацій або фахової експертизи. Частковий аутсорсинг передбачає делегування окремих ділянок облікової роботи, зокрема розрахунку заробітної плати, підготовки статистичної звітності або складання податкових декларацій. Повний аутсорсинг означає, що всі функції бухгалтерської служби покладаються на зовнішню організацію; цей формат є найбільш поширеним серед невеликих підприємств, які не мають можливості утримувати штатного бухгалтера. Окремою формою є ведення обліку від імені головного бухгалтера, що наділяє виконавця правом підпису бухгалтерських і податкових документів.

За кількістю учасників у процесі надання послуг розрізняють прямий і перехресний аутсорсинг. Прямий передбачає виконання всього обсягу робіт безпосередньо компанією-виконавцем. Перехресний допускає залучення додаткових організацій або фахівців для реалізації окремих завдань.

За причинами застосування бухгалтерський аутсорсинг класифікують як необхідний або альтернативний. Необхідний використовується тоді, коли підприємство не має достатніх ресурсів або кваліфікованих фахівців для самостійного виконання облікових функцій. Альтернативний виступає інструментом підвищення ефективності управління та оптимізації організаційних процесів [1, с. 515].

За етапами формування облікової інформації аутсорсинг бухгалтерських послуг поділяють на первинний і вторинний. Первинний етап охоплює документування господарських операцій та їх фіксацію у первинних документах. Вторинний — систематизацію й узагальнення зібраних відомостей, а також складання фінансової і податкової звітності.

Класифікація за видами обліку передбачає виокремлення податкового, управлінського та кадрового напрямів. Податковий аутсорсинг спрямований на забезпечення правильності визначення та своєчасності сплати податкових зобов'язань. Управлінський облік забезпечує інформаційну підтримку процесів планування й ухвалення управлінських рішень. Кадровий облік пов'язаний із веденням кадрової документації та розрахунком оплати праці.

Таким чином, бухгалтерський аутсорсинг може бути систематизований за низкою класифікаційних ознак: тривалістю співпраці, організаційною формою взаємодії, територіальним розташуванням виконавця, обсягом переданих функцій, кількістю учасників у процесі надання послуг, регулярністю співпраці, причинами застосування, стадіями облікового процесу, напрямами обліку та масштабами діяльності підприємства-замовника.

Список використаних джерел:

1. Бурденко І.М., Ярошина А.П. Аутсорсинг: поняття, види та сучасний стан розвитку. Приазовський економічний вісник. 2018. № 6(11). С.513-518. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83620>

2. Воронко Р.М., Бачинський В.І., Бойко Р.В., Воронко О. С. Сутність аутсорсингу бухгалтерського обліку, сфера та можливості його використання. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. 2021. №. 65. С. 23–32. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-65-03>

3. Пилипенко С.М., Банера Н.П., Гелей Л.О. Класифікація бухгалтерського аутсорсингу та доцільність його застосування в Україні.

Ольга ТОЛСТЯКОВА, студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кузик Н. П.

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

У сучасних умовах розвитку економіки довгострокові фінансові інвестиції відіграють важливу роль у діяльності підприємств, оскільки забезпечують отримання доходу в майбутніх періодах, а також впливають на фінансову стійкість та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання. У зв'язку з цим особливого значення набуває належне нормативне регулювання їх обліку.

Основним законодавчим актом, який регулює ведення бухгалтерського обліку, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Відповідно до його положень, підприємства мають право самостійно формувати облікову політику, зокрема визначати підходи до визнання, оцінки та обліку довгострокових фінансових інвестицій з урахуванням

специфіки своєї діяльності та вимог національних стандартів. Ключову роль у регулюванні обліку фінансових інвестицій відіграє НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [2]. Цей стандарт визначає порядок формування інформації про фінансові інвестиції, їх оцінку, облік та розкриття у фінансовій звітності. Згідно з НП(С)БО 12, фінансові інвестиції поділяються на поточні та довгострокові залежно від строку їх утримання. Довгостроковими визнаються фінансові інвестиції, які утримуються підприємством понад дванадцять місяців з дати балансу для отримання доходу або здійснення контролю. Первісна оцінка фінансових інвестицій здійснюється за собівартістю, що включає витрати на їх придбання. Подальша оцінка залежить від виду інвестицій і може здійснюватися за справедливою вартістю, амортизованою собівартістю або за методом участі в капіталі. Останній застосовується у випадку інвестування в асоційовані, дочірні підприємства або у спільну діяльність.

Важливе місце в системі регулювання займає також План рахунків бухгалтерського обліку [3], який передбачає використання рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції». Він призначений для узагальнення інформації про такі активи та їх відображення у фінансовій звітності.

Окремим напрямом регулювання є податковий аспект, що визначається Податковим кодексом України [4]. Норми податкового законодавства встановлюють порядок оподаткування доходів від фінансових інвестицій та спрямовані на уникнення подвійного оподаткування, зокрема при застосуванні методу участі в капіталі. Відповідно до ст. 140 ПКУ, механізм уникнення подвійного оподаткування реалізується через коригування фінансового результату до оподаткування. Зокрема, враховуються різниці, пов'язані з доходами від участі в капіталі та отриманими дивідендами. Такий підхід дозволяє уникнути повторного оподаткування прибутку, який вже був оподаткований на рівні об'єкта інвестування, та стимулює розвиток інвестиційної діяльності підприємств.

На рівні підприємства облік фінансових інвестицій регулюється наказом про облікову політику, який відображає обрані методи оцінки та обліку фінансових інвестицій. У ньому підприємство закріплює методи оцінки інвестицій, порядок визнання доходів (дивідендів, відсотків), правила переоцінки та відображення знецінення. Водночас, у сучасних умовах все більшого значення набувають міжнародні стандарти фінансової звітності. Зокрема, МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [5] визначає підходи до класифікації та оцінки фінансових активів, залежно від моделі їх використання, а також передбачає визнання очікуваних кредитних збитків. МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства» [6] регулює облік інвестицій за значного впливу через метод участі в капіталі. Для більш чіткого розуміння структури

регулювання обліку фінансових інвестицій, основні нормативні документи згруповані у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура нормативного регулювання обліку довгострокових фінансових інвестицій

Нормативні та внутрішні документи	Роль документа у регулюванні обліку
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]	Визначає загальні правові засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності
НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [2]	Регламентує порядок визнання, оцінки та обліку фінансових інвестицій
План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування [3]	Визначає рахунки та порядок відображення операцій з фінансовими інвестиціями
Податковий кодекс України [4]	Встановлює правила оподаткування доходів від фінансових інвестицій
МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [5]	Визначає міжнародні підходи до класифікації та оцінки фінансових активів
МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства» [6]	Регламентує облік інвестицій за методом участі в капіталі
Наказ про облікову політику підприємства	Закріплює обрані підприємством методи обліку фінансових інвестицій

Отже, нормативне регулювання обліку довгострокових фінансових інвестицій в Україні є комплексним і багаторівневим та охоплює національні стандарти, податкове законодавство і міжнародні підходи. Така система забезпечує належне відображення інвестицій у звітності, сприяє прозорості фінансової інформації та підвищує інвестиційну привабливість підприємств, водночас потребуючи адаптації до сучасних економічних умов.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 05.04.2026).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (дата звернення 11.04.2026).

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 09.04.2026).

4. Податковий кодекс України. Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.

URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.04.2026).

5. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти».
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text (дата звернення: 08.04.2026).

6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_046#Text(дата звернення 09.04.2026).

Людмила ФЕДОРЕНКО, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ніжинський фаховий коледж Національного
університету біоресурсів і природокористування України»

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Криза останніх років загострила проблему недосконалості фінансової звітності в більшості країн світу. Сучасні тенденції свідчать про готовність професійної спільноти до підвищення якості національних систем бухгалтерського обліку та їх гармонізації на міжнародному рівні.

Формування нових економічних відносин між суб'єктами господарювання, інтеграція у світове господарство, необхідність усунення торговельних бар'єрів, залучення іноземних інвестицій і вихід на міжнародні ринки капіталу зумовили потребу реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.

Водночас не можна однозначно оцінювати облікові системи різних країн як кращі чи гірші, адже вони формуються під впливом історичних, економічних і культурних особливостей. Дослідження міжнародного досвіду дає змогу глибше зрозуміти специфіку розвитку обліку, причини відмінностей у підходах і методах, а також сприяє збагаченню національної облікової практики.

На сьогодні в Україні існує низка невирішених проблем у сфері бухгалтерського обліку. Однією з ключових є відставання облікової інформації від потреб управління, що проявляється у затримці між формуванням звітності та її використанням. Це негативно впливає на ефективність діяльності підприємств. Крім того, проблеми обліку є динамічними: із вирішенням одних виникають нові, що пов'язано з розвитком економіки країни.

Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні тісно пов'язаний із загальним станом економіки, який залишається складним. Це негативно впливає на ефективність підприємницької діяльності: зростає кількість збиткових і неплатоспроможних підприємств, збільшується рівень безробіття, зменшуються надходження до бюджету.

Однією з основних причин незадовільного стану обліку є відсутність чіткої концепції його реформування, недосконалість законодавчої бази та суттєві розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком. Найбільш помітні відмінності спостерігаються у підходах до визначення доходів, витрат та амортизації, що зумовлено різним нормативним регулюванням.

Попри це, за останні роки відбулося певне зближення національних стандартів із міжнародними. Це створило можливості для порівняння фінансової звітності підприємств, формування якісної інформаційної бази для аналізу та прогнозування їх діяльності.

Важливою складовою реформування є вдосконалення системи регулювання бухгалтерського обліку. Якщо раніше воно здійснювалося переважно через жорсткі нормативні акти, то сьогодні доцільно поєднувати державне регулювання з участю професійної спільноти. Такий підхід дозволяє підприємствам самостійно формувати облікову політику, обирати методи обліку та ефективніше організувати фінансово-господарську діяльність.

Окремої уваги потребує система підготовки фахівців з обліку. Сучасний бухгалтер має не лише володіти теоретичними знаннями, а й уміти приймати управлінські рішення, аналізувати інформацію, комунікувати та генерувати нові ідеї. Проте нині існують проблеми у навчанні студентів: недостатній зв'язок теорії з практикою, неузгодженість термінології, слабкі навички роботи з обліковими даними.

Для подолання цих недоліків необхідно впроваджувати інноваційні методи навчання, розвивати критичне мислення студентів, посилювати практичну підготовку та адаптувати освітні програми до національних і міжнародних стандартів.

Серед ключових напрямів удосконалення бухгалтерського обліку в Україні слід виділити:

- узгодження податкового та бухгалтерського обліку;
- уніфікацію методів визначення фінансових результатів;
- вдосконалення системи документування господарських операцій;
- запровадження єдиних стандартів первинної документації;
- розвиток автоматизованих і комп'ютеризованих систем обліку.

Отже, сучасна система бухгалтерського обліку в Україні потребує подальшого вдосконалення. Доцільним є використання міжнародного досвіду з урахуванням національних особливостей. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню якості облікової інформації, ефективності управління підприємствами та інтеграції України у світовий економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Бутинець Ф. Ф. –3-тє вид., доп. і перероб. –Житомир: ПП "Рута", 2003. –592 с.
2. Задорожний З. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку в Україні [Текст] / З. Задорожний // Економічний аналіз. –2010. –№ 6. С.163-169.

Єлизавета ЧЕХІВСЬКА, студентка

Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж
Науковий керівник – викладач Корнієнко А.П.

ВПЛИВ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 2026 РОКУ НА НАРАХУВАННЯ ЛІКАРНЯНИХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність даної теми полягає в необхідності пристосування системи соціального страхування до обставин та вимог воєнного стану та впровадження нових законодавчих норм у 2026 році. Дослідження та аналіз змін дозволяє забезпечити захист прав працівників та фінансову стійкість підприємств у кризовий час.

29 січня 2026 року Президент підписав Закон України від 05.11.2025 №4683-IX “Про внесення змін до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” щодо удосконалення порядку видачі, продовження та контролю за обґрунтованістю видачі листків непрацездатності та документів, що є підставою для їх формування” [1]. Цим законом внесені певні зміни до Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” щодо удосконалення порядку видачі, продовження та контролю за обґрунтованістю видачі листків непрацездатності [2].

Перша зміна стосується документів, які є підставою для оплати лікарняних.

Нею буде передбачено, що підставою для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах є сформований на основі медичного висновку про тимчасову непрацездатність або документа, що засвідчує факт усиновлення дитини, встановлення опіки над дитиною, листок непрацездатності.

Тільки у певних випадках може бути виданий паперовий листок непрацездатності.

Законом №4683-IX офіційно закріплено можливість використання листка непрацездатності у паперовій формі як альтернативної підстави для призначення допомоги. Паперовий документ видається виключно у разі неможливості формування електронного листка в Реєстрі, зокрема через технічні помилки при передачі даних (тривалістю понад 7 днів) або зупинення доступу до центральної бази в умовах воєнного стану.

Документи для оплати лікарняних сумісникам і ФОПам: якщо листок непрацездатності видано в паперовій формі, то працівнику-суміснику чи ФОПу, який працює одночасно за трудовим договором, підставою для оплати лікарняних чи декретних буде копія листка непрацездатності у паперовій формі, засвідчена підписом керівника і печаткою (за наявності) за основним місцем роботи такої особи. Якщо ж ФОП не працює за трудовим договором, копію листка непрацездатності у паперовій формі засвідчує заклад охорони здоров'я, який його видав.

Вимога про копію паперового листка непрацездатності, засвідченого підписом керівника та печаткою (за наявності) з основного місця роботи або закладом охорони здоров'я була прописана і раніше в Законі про соцстрахування, але зараз уточнили, що засвідчена копія потрібна саме для паперового листка непрацездатності.

Перевірка обґрунтованості видачі лікарняних: зокрема, буде вдосконалений процес проведення перевірок видачі та обґрунтованості продовження листків непрацездатності та документів, що є підставою для їх формування. Цим питанням будуть займатись визначені Фондом соцстрахування посадові особи територіальних органів Фонду, а в разі необхідності перевірки медичних висновків про тимчасову непрацездатність - перевірка обґрунтованості видачі листків непрацездатності буде проводитись із залученням уповноважених лікарів.

Закон запроваджує пряму матеріальну відповідальність медустанов за необґрунтовані лікарняні, зобов'язуючи їх компенсувати суми незаконних виплат протягом 10 днів під загрозою примусового стягнення.

Сам Закон №4683 опубліковано 31 січня 2026 року, але відповідно до прикінцевих положень набере чинності тільки з 1 квітня 2026 року [3].

Порівняльний аналіз основних змін щодо порядку оформлення та контролю лікарняних наведено нижче в таблиці.

Таблиця

Зіставлення законодавчих змін щодо листків з тимчасової непрацездатності

Критерії порівняння	Порядок до набрання чинності Законом №4683-ІХ	Оновлений порядок згідно із Законом №4683-ІХ
Статус паперових листків	Тимчасовий захід на період воєнного стану(накази МОЗ)	Закріплено як постійний альтернативний механізм
Умови видачі паперових бланків	Технічні збої через відсутність зв'язку з центральною базою	Неможливість формування електронного листка понад 7 днів

Підстави для виплат сумісникам	Загальні норми без уточнення форми бланка	Обов'язкове надання копії паперового листка
Суб'єкт контролю за видачею	Загальні комісії територіальних органів соцстрахування	Спеціалізований інститут уповноважених лікарів-експертів
Фінансова відповідальність	Стягнення через суд	Пряма матеріальна відповідальність медустанов
Вимога про компенсацію	Адміністративне повідомлення про порушення	Офіційний статус виконавчого документа (примусове стягнення)

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” : Закон України URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4683-20#Text>

2. Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

3. Про зміни в оформленні лікарняних URL: <https://kadroland.com/news/8587-zmini-v-oformlenni-likarnyanix-z-0104-posilennya-kontrolyu-paperovi-listki>

Вікторія ШАПТАЛЕНКО, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Талько Т.В.

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА БУХГАЛТЕРА: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Професійна діяльність бухгалтера нерозривно пов'язана з дотриманням високих етичних стандартів, що визначають належну модель поведінки фахівця у процесі виконання службових функцій.

Професійна етика бухгалтерів являє собою систему моральних норм, принципів і ціннісних орієнтирів, які регламентують їхню поведінку та формують відповідальне ставлення до фахової діяльності. У ході професійного становлення ці принципи поступово інтегруються у світогляд спеціаліста, набуваючи характеру внутрішнього регулятора його рішень і вчинків. Саме етичні орієнтири слугують бухгалтеру підґрунтям для ухвалення об'єктивних, чесних і зважених рішень, що відповідають як вимогам чинного законодавства, так і суспільним очікуванням.

Дотримання етичних засад відіграє визначальну роль у зміцненні довіри до бухгалтерської професії. Рівень професійної доброчесності безпосередньо впливає на ставлення до бухгалтера з боку керівництва підприємства, ділових партнерів, клієнтів і контролюючих органів. Репутація фахівця формується на основі таких характеристик, як чесність, відповідальність, неупередженість та професійна незалежність. Систематичне дотримання етичних принципів також сприяє фаховому зростанню, підвищенню компетентності та зміцненню авторитету бухгалтера в сучасному діловому середовищі, якому притаманні висока динамічність і зростаючі вимоги до якості фінансової інформації [1].

Нормативне підґрунтя професійної етики бухгалтерів в Україні визначається сукупністю законодавчих актів і професійних стандартів, що регулюють облікову діяльність. До основних із них належать:

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (1999 р.), який закріплює загальні принципи організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Попри відсутність у цьому нормативному акті окремого кодексу професійної етики, він встановлює базові принципи ведення обліку: повноту відображення господарських операцій, обачність, безперервність діяльності, превалювання економічної сутності над юридичною формою, послідовність облікової політики та інші. Зазначені принципи мають не лише методичне значення, а й виконують функцію морально-етичних орієнтирів, що сприяють формуванню об'єктивної та достовірної облікової інформації [2].

Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які регламентують порядок визнання, оцінювання та відображення господарських операцій в обліку, а також визначають вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності підприємств [3].

Кодекс етики професійних бухгалтерів та аудиторів України, розроблений з урахуванням положень Міжнародного кодексу етики ІФАС. Цей документ закріплює фундаментальні принципи професійної діяльності бухгалтера, зокрема чесність, об'єктивність, професійну компетентність і належну уважність, конфіденційність та дотримання норм фахової поведінки.

Узагальнення наукових і нормативних джерел уможливило виокремлення ключових етичних засад, що визначають професійну поведінку бухгалтера та забезпечують належний рівень відповідальності у процесі здійснення облікової діяльності.

Вагому роль у формуванні міжнародних етичних стандартів відіграє Міжнародна федерація бухгалтерів (International Federation of Accountants — ІФАС). Ця організація розробила Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів, що встановлює універсальні принципи фахової поведінки для представників бухгалтерської професії у різних країнах світу. Головною метою

цієї інституції є розвиток бухгалтерської професії, удосконалення стандартів фінансової звітності та поширення принципів етичної поведінки у професійному середовищі.

З огляду на викладене, підвищення суспільної довіри до бухгалтерської професії в Україні потребує посилення ролі професійних асоціацій, удосконалення механізмів контролю за дотриманням етичних норм, забезпечення незалежності облікових служб, а також активного запозичення міжнародного досвіду регулювання фахової діяльності бухгалтерів.

Список використаних джерел:

1. Фоміна О., Ромашко О., Семенова С. Професійна етика бухгалтерів: її особливості та проблемні аспекти дотримання етичних принципів. Економіка та суспільство. 2022. №46. С. 42–51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42>

2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України №996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

3. Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення: 30.03.2026).

5. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів. IFAC, 2022. URL: <https://surl.li/muvomm> (дата звернення: 01.04.2026).

Владислав ШЕРЕПЕНКО, студент

Таращанський технічний економіко-правовий фаховий коледж
Науковий керівник – викладач Корнієнко А.П.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ПОДАТКОВИХ ЗМІН

Розвиток аграрного сектору України відбувається в умовах інтенсивної цифрової трансформації економіки та постійного оновлення податкового законодавства. За таких обставин особливе значення набуває удосконалення обліку витрат підприємств, оскільки саме якісна облікова інформація є основою для прийняття ефективних управлінських рішень та забезпечення контролю за використанням ресурсів[2; 6].

Специфіка аграрного виробництва обумовлює особливості організації обліку витрат. Зокрема, характерними є сезонність виробничих процесів, значна залежність результатів діяльності від природно-кліматичних умов, складність визначення фактичної собівартості продукції, а також вагома частка непрямих витрат у загальній структурі витрат [4].

Важливим напрямом удосконалення обліку витрат є впровадження цифрових технологій. Застосування сучасних інформаційних систем, зокрема

ERP-рішень, електронного документообігу та інструментів аналізу великих масивів даних, сприяє підвищенню ефективності облікових процедур, мінімізації помилок та забезпеченню оперативності обробки інформації. Крім того, цифровізація створює умови для більш ефективного контролю витрат та формування аналітичної звітності [3; 5].

Значний вплив на систему обліку витрат мають зміни в податковому законодавстві України. Одним із ключових нововведень є введення мінімального податкового зобов'язання для власників та користувачів сільських земель, що встановлює гарантований рівень податкових надходжень незалежно від фінансових результатів діяльності підприємства [7].

Крім цього, впровадження мінімальних податкових платежів на одиницю земельної площі, а також посилення контролю за експортними операціями сприяють підвищенню прозорості діяльності підприємств та зменшенню можливостей для ухилення від оподаткування [1; 3]. Загальні зміни в податковій системі, зокрема розширення бази оподаткування та посилення вимог до звітності, обумовлюють необхідність адаптації облікової політики підприємств [1; 7].

У сучасних умовах особливого значення набуває інтеграція бухгалтерського та податкового обліку, що дозволяє підвищити достовірність облікових даних та зменшити ризики фінансових санкцій. Використання цифрових інструментів у процесі формування витрат та розрахунку податкових зобов'язань сприяє оптимізації діяльності підприємств та підвищенню ефективності управління [2; 6].

З метою удосконалення обліку витрат аграрних підприємств доцільно впроваджувати сучасні підходи до управлінського обліку, автоматизувати процеси калькулювання собівартості продукції та активно застосовувати цифрові аналітичні інструменти [2; 3; 5].

Таким чином, модернізація обліку витрат у поєднанні з використанням цифрових технологій та адаптацією до податкових змін є важливою передумовою підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств та забезпечення їх сталого розвитку [2; 5].

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Кальсіна С.Л. Інноваційні підходи до управління обліком та витратами аграрних підприємств. URL: <https://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/735>

3. Бірюков Є.І. Управління витратами аграрного підприємства в умовах цифрових трансформацій. URL: <https://es.istu.edu.ua/EconomicSynergy/article/view/110>

4. Потриваєва Н. Діджиталізація бухгалтерського обліку підприємств аграрного сектору. URL: <https://bsagriculture.com.ua/uk/journals/tom-28-4-2024/didzhitalizatsiya-bukhgalterskogo-obliku-pidpriyemstv-agrarnogo-sektoru-natsionalny-ta-mizhnarodny-dosvid>

5. Потриваєва Н. Цифровізація обліку в управлінні бізнес-процесами агропідприємств. URL: <https://bsagriculture.com.ua/uk/journals/tom-26-1-2022/tsifrovizatsiya-obliku-v-upravlinni-biznes-protsesami-pidpriyemstv-agropromislovogo-kompleksu>

6. Орехова А.І. Цифровізація бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. URL: <https://repo.snau.edu.ua/handle/123456789/9310>

7. Якубишин О. Цифровізація обліку розрахунків за податками сільськогосподарських підприємств. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7173>

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

Ксенія БАНЦЕР, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Черненко Л.Б.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

У процесі значного розвитку вітчизняної банківської системи та її інтеграції у міжнародний простір виникає необхідність детального аналізу діяльності комерційних банків у сфері валютних операцій. Вони є найскладнішими та найризикованішими видами банківської діяльності, які можуть принести як великий прибуток, так і стати джерелом значних збитків. Саме цей факт зумовлює важливість валютних операцій у діяльності комерційних банків. Одним із напрямів банківського бізнесу є його діяльність на валютному ринку, яка представлена як операціями клієнтів, так і безпосередньо власними операціями банків. Але, крім цього, їм належить роль валютного контролю, яка зобов'язує їх здійснювати свою діяльність відповідно до вимог валютного законодавства.

Комерційний банк – юридична особа, що на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків. Валютна операція – це вид банківської діяльності у сфері міжнародних валютних відносин, який направлений на отримання прибутку і охоплює різні види операцій з валютними коштами, що здійснюються на регіональному, національному та міжнародному фінансових ринках як за дорученням клієнтів, так і за кошти банків [2].

• Комерційні банки можуть вести розрахунки в багатьох валютах іноземних держав. Однією з особливостей Плану рахунків бухгалтерського обліку є мультивалютність, яка полягає в тому, що виникнення вимог (активів) або зобов'язань (пасивів) в іноземній валюті відобразатиметься на тих самих рахунках, що й гривневого активу чи зобов'язання. Водночас банки можуть проводити розрахунки у валютах різних іноземних держав. Але ця особливість притаманна не всім класам Плану рахунків. Мультивалютність в обліку розповсюджується тільки на монетарні статті активів; зобов'язань та на позабалансові рахунки. Облік на рахунках капіталу, доходів і витрат ведеться тільки в національній валюті [1]. Аналітичний облік грошових коштів в іноземній

валюті здійснюється у двох оцінках: в іноземній валюті за номінальною вартістю та в національній валюті України за офіційним курсом НБУ.

План рахунків бухгалтерського обліку банків України забезпечує мультивалютний облік операцій банків. Це означає, що виникнення активу або пасиву в іноземній валюті відобразатиметься на тих самих рахунках, що й гривневого активу чи пасиву. У синтетичному обліку операції з іноземною валютою відображаються лише в національній валюті України. Унаслідок здійснення валютних операцій у комерційному банку постійно змінюється співвідношення залишків на рахунках в іноземній валюті, які формують активи та пасиви. Це співвідношення називають валютною позицією банку. Якщо сума всіх рахунків у конкретній валюті балансується, необхідно закрити валютну позицію. Різниця між залишками коштів у іноземній валюті, що формують активи та пасиви у відповідних валютах, забезпечує відкриту валютну позицію. Саме це зумовлює можливість отримати додаткові прибутки або зазнати додаткових збитків у разі зміни обмінних курсів валют [1].

Зв'язок між операціями в національній та іноземній валюті забезпечується використанням технічних рахунків. Їх облік ведеться на рахунку 3800 "Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів" та рахунку 3801 "Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів". Рахунки валютної позиції та її еквівалента відображають позицію банку у відповідній валюті та вартість валюти, перераховану в гривні. Рахунок 3800 відкривається за кодами валют в іноземній валюті та в гривнях, а рахунок 3801 – лише в гривнях, аналітичний облік ведеться за видами валют [2].

У разі здійснення обмінних операцій кінцевим результатом є проведення операцій за дебетом рахунку в одній валюті та кредитом – в іншій. У бухгалтерському обліку валютних операцій банків для відображення операцій з купівліпродажу іноземної валюти та банківських металів використовується технічний рахунок 9920 "Позабалансова позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами". Банківські операції відображають у бухгалтерському обліку незалежно від дати валютування, тобто за датою операції; якщо дата операції та дата валютування не збігаються, зобов'язання й активи банку в іноземній валюті мають бути відображені на позабалансових рахунках плану рахунків: групи 920 "Валюта та банківські метали до отримання"; групи 921 "Валюта та банківські метали до відправлення" [3].

Дата фактичного розрахунку та дата валютування за операціями в іноземній валюті можуть не збігатися. Різниця в часі між датою розрахунку та датою валютування виникає під час передоплати або відстрочення платежу. Якщо дата розрахунку і дата валютування не збігаються, для обліку активів та зобов'язань банки використовують такі балансові рахунки: 2800 "Дебіторська заборгованість

за операціями з купівлі продажу іноземної валюти, банківських та дорогоцінних металів для клієнтів банку"; 2900 "Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі продажу іноземної валюти, банківських та дорогоцінних металів для клієнтів банку"; 3540 "Дебіторська заборгованість з придбання іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку"; 3640 "Кредиторська заборгованість з придбання іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку".

Валютні операції є одними з найбільш ризикових операцій комерційних банків, за їх допомогою банк може отримати як значний прибуток, так і понести збитки. Задля зменшення втрат банків у результаті здійснення валютних операцій можливий перспективний метод зниження валютного ризику – надання позички в одній валюті з умовою її погашення в іншій з урахуванням форвардного курсу, зафіксованого в кредитному договорі. Такі заходи нададуть змогу банку застрахуватися від можливого падіння курсу валюти кредиту.

Також доцільно використовувати диверсифікацію коштів банку в іноземній валюті, що дозволить знизити валютний ризик при здійсненні операцій не з однією, а з декількома валютами, які не корелюються. Найбільш поширений метод, який дозволяє знижувати можливі втрати за валютними операціями, – страхування валютного ризику, що передбачає передачу банком усього ризику страховій компанії.

Детальний аналіз дав змогу обґрунтувати сутність валютних операцій комерційних банків в Україні та визначити особливості їх обліку. Для зменшення витрат від валютних операцій запропоновано надання позички в одній валюті з умовою її погашення в іншій, диверсифікація коштів банку в іноземній валюті та страхування валютного ризику, що у свою чергу, дасть змогу банкам вчасно реагувати на зміну валютного курсу, щоб запобігти своєму банкрутству. 91 Проведений аналіз повністю не розкриває сутності валютних операцій комерційних банків, а тому потребує подальшого вивчення і вдосконалення, насамперед через впровадження в бухгалтерський облік банків рахунку курсових різниць.

Список використаних джерел:

1. Васюренко О. В. Банківські операції [Електронний ресурс] / Васюренко О. В. –Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/bankivski_operatsiyi_-_vasyurenko_ob.
2. Стойко О. Я. Банківські операції : навч. посібн. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/bankivska_sprava/bankivski_operatsiyi.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligakon.ua>.

Уляна БУРДАШ, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Бережанський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сектор малого та середнього бізнесу (МСБ) виступає фундаментальним елементом ринкової архітектури, забезпечуючи розв'язання ключових соціально-економічних та технологічних завдань країни. В українських реаліях саме цей сегмент демонструє найвищу адаптивність, сприяє мінімізації безробіття, стимулює конкурентне середовище та наповнює внутрішній ринок актуальними товарами, паралельно нарощуючи експортний потенціал. Проте сучасний стан економіки, що супроводжується безпрецедентними викликами, змушує підприємства кардинально трансформувати підходи до управління фінансовими ресурсами.

Деструктивні наслідки повномасштабної агресії зумовили критичне ускладнення господарської діяльності. Посилення економічної дестабілізації безпосередньо корелює із втратою платоспроможності суб'єктів МСБ. Повсюдний тиск на бізнес-процеси призвів до суттєвого падіння доходів як підприємницького сектору, так і домогосподарств. Додатковими дестабілізаторами стали стрімке подорожчання енергоносіїв та сировини, логістичні розриви та дефіцит енергопостачання, що сформувало комплекс нових фінансових загроз.

Ступінь невизначеності наочно підтверджується динамікою реєстрацій: у 2022 році темпи створення нових бізнес-одиниць скоротилися більш ніж удвічі, досягнувши десятирічного мінімуму. За даними Держстату, станом на середину 2024 року в Україні функціонує понад 1,5 млн юридичних осіб. Лівову частку (майже 800 тис.) становлять ТОВ, тоді як приватні підприємства та фермерські господарства репрезентовані меншою чисельністю (близько 200 тис. та 50 тис. відповідно) [3].

МСБ є багатогранним явищем, що інтегрує економічні, правові та психологічні аспекти. Малі фірми гнучкіше реагують на запити споживачів, активніше впроваджують інновації та створюють нові робочі місця. Важливо, що невеликі компанії часто демонструють вищу інтенсивність реалізації продукції та є значущими платниками податків. Для порівняння, у країнах ЄС цей сектор охоплює 99% усіх підприємств, генеруючи близько 85% нових вакансій протягом останнього п'ятиріччя [2].

Попри свою значущість, МСБ залишається вкрай вразливим до зовнішніх шоків. У таких обставинах фінансовий менеджмент стає інструментом виживання. Дослідження підтверджують, що підприємства, які впроваджують дієві механізми управління ризиками (диверсифікація, резервування, страхування), зберігають вищий рівень фінансової стійкості навіть у воєнний період [1].

Для підтримки стабільності в сучасних умовах пріоритетними є такі заходи:

- Інтеграція чинника ризику в кожне управлінське рішення.
- Глибока експертна оцінка доцільності господарських операцій на основі прогнозних методів.
- Розробка гнучких фінансових стратегій та багатоваріантне сценарне планування.
- Диверсифікація капіталу через залучення грантової допомоги та державних програм.
- Суворі оптимізація витрат та фокусування на безпеці активів і персоналу.
- Забезпечення ліквідності шляхом збалансування вхідних і вихідних грошових потоків.

Роль держави трансформується від суто регуляторної до стимулюючої та гарантійної, що реалізується через розширення доступу до пільгового кредитування, надання податкових преференцій та впровадження механізмів державного страхування воєнних ризиків. Створення сприятливого інституційного середовища, зокрема цифровізація адміністративних послуг та спрощення дозвільних процедур, дозволяє суб'єктам МСБ суттєво знизити трансакційні витрати та спрямувати вивільнені фінансові ресурси на підтримку операційної стійкості та збереження робочих місць.

Водночас державна підтримка виступає каталізатором залучення зовнішніх інвестицій та міжнародної технічної допомоги. Через механізми державно-приватного партнерства та співпрацю з глобальними фінансовими інституціями, уряд створює спеціальні фонди та грантові платформи, які стають альтернативними джерелами капіталізації для підприємств, що втратили власні активи. Такий синергетичний підхід не лише мінімізує деструктивний вплив фінансової нестабільності на рівні окремого суб'єкта господарювання, а й забезпечує системну життєздатність національної економіки, створюючи передумови для її швидкої адаптації до стандартів та вимог єдиного європейського ринку.

У поточному середовищі система ризик-менеджменту має бути сконцентрована на забезпеченні безперервності процесів, ретельній верифікації контрагентів та підтримці фінансової безпеки, що є запорукою стійкості підприємства в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 3. Ст. 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
2. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 11. Ст. 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20>
3. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Марта БУРТАН, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Семенюк І. С.

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Державні фінанси та податкова система як фундамент економічної стабільності. Державні фінанси є ключовим інструментом регулювання соціально-економічних процесів у будь-якій країні. Це складна система розподільних відносин, через які держава акумулює кошти для виконання своїх функцій: від забезпечення національної безпеки та правопорядку до фінансування освіти, медицини та інфраструктурних проектів. Центральним елементом цієї системи є бюджет, а основним джерелом його наповнення — податкова система.

Ефективність державних фінансів визначається збалансованістю між потребами держави у витратах та спроможністю економіки ці витрати забезпечити. У сучасних умовах, особливо для країн із перехідною економікою, державні фінанси виконують не лише фіскальну роль (збір грошей), а й стимулюючу. Через механізми державних закупівель та субсидій держава підтримує стратегічні галузі, що створює мультиплікативний ефект для розвитку приватного сектору та банківської системи.

Податкова система, як головний рушій державних фінансів, базується на принципах рівності, стабільності та зручності. Вона включає сукупність податків, зборів та обов'язкових платежів. В Україні структура податкової системи поділяється на загальнодержавні податки (податок на прибуток підприємств, ПДВ, акцизний податок, ПДФО) та місцеві податки (податок на майно, єдиний податок). Кожен із цих елементів має специфічний вплив на економічну поведінку суб'єктів господарювання.

Одним із найбільш дискусійних аспектів є рівень податкового навантаження. З одного боку, високі ставки податків дозволяють фінансувати масштабні соціальні програми, що характерно для скандинавської моделі. З іншого боку, надмірний тиск може призводити до «тінізації» економіки, відтоку капіталу та зниження інвестиційної привабливості. Тому сучасна податкова політика спрямована на пошук оптимальної точки на «кривій Лаффера», де податкові надходження є максимальними без придушення підприємницької активності.

Особливе місце в структурі державних фінансів посідає дефіцит бюджету та державний борг. У випадках, коли податкових надходжень недостатньо для покриття критичних видатків, держава вдається до запозичень на внутрішньому та зовнішньому ринках капіталу. Це тісно пов'язує державні фінанси з фондовим ринком через випуск облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Для фінансистів цей інструмент є одним із найбільш надійних об'єктів інвестування, що забезпечує ліквідність банківської системи.

Цифровізація податкової системи є сучасним трендом, що кардинально змінює адміністрування фінансів. Впровадження електронних кабінетів платників, автоматизованих систем контролю за обігом підакцизних товарів та електронного адміністрування ПДВ дозволяє зменшити рівень корупції та підвищити прозорість фінансових потоків. Це сприяє зміцненню довіри між державою та бізнесом, що є базовою умовою для стійкого зростання.

На завершення варто зазначити, що державні фінанси та податкова система не є статичними структурами. Вони постійно трансформуються під впливом глобальних викликів, таких як цифрова економіка та необхідність екологічної перебудови (впровадження «вуглецевих» податків). Синхронізація податкової політики з цілями економічного розвитку є запорукою фінансової незалежності та стабільності держави.

Список використаних джерел:

1. Державна податкова служба України : офіційний вебсайт.
[URL: https://tax.gov.ua](https://tax.gov.ua)
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.
[URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14)
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI.
[URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17)
4. Міністерство фінансів України : офіційний вебсайт.
[URL: https://mof.gov.ua](https://mof.gov.ua)

Тетяна ГОРДІЙЧУК, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – к.е.н., викладач Пінчук С. С.

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ВІДБУДОВИ

У сучасних умовах економічної нестабільності та воєнних викликів питання відбудови економіки є одним із найважливіших для України. Власних фінансових ресурсів держави часто недостатньо для повного відновлення інфраструктури, підприємств та соціальної сфери. Тому особливого значення набуває міжнародна фінансова допомога.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень, незважаючи на високий рівень безпекових ризиків, а також інтенсифікацію ворожих обстрілів та значні пошкодження енергетичної і комунальної інфраструктури у другій половині лютого – на початку березня поточного року, фінансова система України залишається відносно стійкою [2]. Такі висновки підтверджуються аналітичними матеріалами згаданого дослідницького інституту, у яких наголошується на ключовій ролі боргової політики та міжнародної фінансової підтримки у забезпеченні фінансової стійкості держави в умовах війни. У цьому контексті слушною є думка Алексіна Г. щодо залучення зовнішніх фінансових ресурсів як важливого інструменту підтримки економічної стабільності, ключового елементу механізму фінансування відбудови та забезпечення розвитку держави в кризових умовах [1].

Міжнародна фінансова допомога може надаватися у різних формах, зокрема у вигляді грантів, кредитів та технічної підтримки [3]. Ми погоджуємось із думкою Скрильова В. В. про те, що гранти є найбільш вигідними, оскільки не потребують повернення, тоді як кредити дозволяють залучити значні кошти, але створюють боргове навантаження у майбутньому [3].

Технічна допомога спрямована на підвищення ефективності державного управління та впровадження реформ. Як засвідчують результати аналітичного дослідження експертного середовища, «...технічна допомога виступає дієвим інструментом модернізації інституційних структур та гармонізації нормативно-правової бази України відповідно до стандартів Європейського Союзу» [4]. Її мета – забезпечити прискорення реформ як у правовій, так і в інституційній площині.

Важливу роль у процесі фінансування відбудови відіграють міжнародні фінансові організації, зокрема Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку. Як зазначається у сучасних

наукових дослідженнях, співпраця з такими організаціями сприяє не лише залученню фінансових ресурсів, але й формуванню економічної політики держави та реалізації структурних реформ [5].

Разом із тим, міжнародна допомога часто супроводжується певними вимогами [2]. Перш за все, йде мова про необхідність проведення економічних реформ, підвищення прозорості використання коштів та боротьбу з корупцією [2, 5]. Такі умови є необхідними для забезпечення ефективного використання ресурсів, хоча можуть створювати додаткове навантаження на економіку

Вчені стверджують, що важливо також поєднувати міжнародну фінансову допомогу з внутрішніми джерелами фінансування [1, 3]. Це підтверджується даними аналітичних досліджень розвиток підприємництва, за якими залучення інвестицій та ефективне управління державними фінансами дозволяють забезпечити більш стійке економічне зростання [2]. Водночас надмірна залежність від зовнішнього фінансування може мати негативні наслідки, зокрема зростання державного боргу та посилення залежності від міжнародних партнерів. Отже, можна зробити висновок, що важливо використовувати міжнародну допомогу раціонально та спрямовувати її на довгостроковий розвиток економіки.

Узагальнюючи, необхідно відмітити, що міжнародна фінансова допомога є ключовим елементом механізму фінансування відбудови національної економіки. Її надходження та ефективне використання забезпечує необхідні ресурси для стабілізації економіки України та її розвитку. Особливо це важливо у післявоєнний період. Її ефективність залежить від правильного поєднання зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування, а також від проведення необхідних економічних реформ на рівні держави. Питання міжнародної фінансової допомоги має значний суспільний інтерес, оскільки впливає на рівень економічного розвитку країни та добробут населення.

Список використаних джерел:

1. Алексін Г. Стратегії підтримки переміщеного бізнесу в умовах збройної агресії та природного лиха в системі корпоративних фінансів. Проблеми сучасних трансформацій. Сер: Економіка та управління. 2024. № 12. С. 1–5. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-08-04> (дата звернення 08.04.2026)

2. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості (02 - 03.2026 р.) : веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-02-032026-r> (дата звернення 09.04.2026).

3. Скрильов В. В. Вплив міжнародної фінансової допомоги на стійкість державних фінансів України *Ефективна економіка*. 2025. № 3. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/6059/6123> (дата звернення: 09.04.2026).

4. Технічна допомога ЄС для підтримки реформ в Україні: TAIEХ та Twinning : веб-сайт. URL: <https://ants.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/tehnichna-dopomoga-yes-dlya-pidtrymky-reform-v-ukrayini-1.pdf> (дата звернення: 09.04.2026).

5. Шутка С. Є., Атаманчук З. А. Оцінка впливу міжнародних фінансових організацій на економічну стабілізацію України в умовах війни та глобалізаційних викликів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. № 56. URL: https://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/56_2025ua/17.pdf (дата звернення: 09.04.2026).

Анна ГУТІКАШВІЛІ, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Черненко Л.Б.

РОЛЬ РИНКУ КАПІТАЛІВ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ринок капіталів є фундаментом фінансової системи, що забезпечує кругообіг фінансових ресурсів у довгостроковій перспективі (понад один рік). На відміну від грошового ринку, орієнтованого на підтримку ліквідності, ринок капіталів фокусується на стратегічному розвитку: модернізації виробництва, інноваціях та інфраструктурних проєктах. Він перетворює статичні заощадження на активні інвестиції, що стимулюють економічне зростання.[1]

Економічна сутність ринку полягає у перерозподілі вільних грошових ресурсів від домогосподарств до бізнесу та держави. Він виступає механізмом, що визначає ціну капіталу через попит і пропозицію. Цей ринок створює умови для ефективного використання фінансових ресурсів у довгостроковій перспективі. Без ринку капіталів підприємства були б обмежені лише власним прибутком для розвитку. Завдяки йому компанії отримують доступ до ресурсів зовнішніх інвесторів, що прискорює темпи економічного зростання.

Основною функцією є акумуляція капіталу та його спрямування у найбільш прибуткові галузі економіки. Ринок забезпечує трансформацію ризиків через диверсифікацію портфелів інвесторів. Також він виконує інформаційну функцію, відображаючи реальний стан справ в економіці через котирування цінних паперів. Додатково можна виділити функцію забезпечення ліквідності (можливість швидко продати активи) та функцію ціноутворення. Ринок капіталів фактично «голосує» грошима за найефективніші компанії.[1]

Цей сегмент охоплює довгострокові банківські кредити та ринок облігацій. Він базується на принципах поверненості, строковості та платності за використання ресурсів. Кредитний сегмент дозволяє фінансувати дефіцит

бюджету та масштабні інфраструктурні проєкти. Ринок позичкового капіталу є менш ризикованим для інвестора порівняно з акціями, оскільки власники облігацій мають пріоритет при виплатах. Це основа для фінансування державного боргу та великого корпоративного сектору. Ринок акціонерного капіталу Тут відбувається емісія та обіг акцій, що засвідчують право власності на частку в компанії. Інвестори отримують дохід у вигляді дивідендів або за рахунок зростання курсової вартості паперів. Цей сегмент є найбільш динамічним та ризикованим елементом фінансової системи. Акціонерний капітал дозволяє компаніям залучати кошти без зобов'язання їх повернення (на відміну від кредиту). Але це вимагає від бізнесу високого рівня прозорості та підзвітності перед акціонерами.[2]

Основними суб'єктами є емітенти (позичальники), інвестори (кредитори) та фінансові посередники. До посередників належать інвестиційні банки, брокери, дилери та фондові біржі. Держава виступає на ринку як регулятор, а часто і як великий емітент облігацій.

Посередники знижують транзакційні витрати та допомагають інвесторам знайти оптимальні об'єкти для вкладень. Важливу роль відіграють також інституційні інвестори: пенсійні фонди та страхові компанії.

Ринок поділяється на первинний (розміщення нових паперів) та вторинний (перепродаж раніше випущених активів). Організаційною основою є фондові біржі та позабіржові торговельні системи. Регулювання здійснюється державними органами для захисту прав інвесторів та запобігання маніпуляціям.

Саме на вторинному ринку формується ринкова ціна активів, що є індикатором успішності компаній. Держава встановлює жорсткі правила ліцензування професійних учасників та розкриття інформації.[3]

Отже глобалізація призвела до інтеграції національних ринків капіталу у світову фінансову систему. Цифровізація впроваджує технології блокчейн та токенизацію активів для пришвидшення операцій. Зростає значення ESG-інвестування, де пріоритет надається екологічним та соціально відповідальним проєктам.

Сучасний ринок капіталів стає все більш доступним для приватних інвесторів через мобільні додатки. Водночас це посилює вимоги до кібербезпеки та фінансової грамотності учасників.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Ендогенний розвиток економіки та фінансові ринки. К.: Інститут економіки та прогнозування НАНУ, 2021.

2. Коваленко Ю. М. Інституціоналізація фінансового сектору економіки. Ірпінь: НУДПСУ, 2016.

3. Звіт НКЦПФР (Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку) про стан фондового ринку України за 2024–2025 роки.

Олександра ДЗЮБА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Чайка Л.В.

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ДИНАМІКА ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА РИЗИКИ ДЛЯ БЮДЖЕТНОЇ СТІЙКОСТІ

Проблема державного боргу є однією з центральних у фінансовій науці та набуває особливої гостроти в контексті воєнного стану, що триває в Україні. Якщо анексія Криму та початок бойових дій на Донбасі призвели до першого значного стрибка боргового навантаження, то повномасштабна агресія 2022 року спричинила вибухове зростання державного боргу, що ставить під загрозу довгострокову бюджетну стійкість країни.

За даними Міністерства фінансів України, державний та гарантований державою борг на кінець 2023 року становив близько 148 млрд доларів США, тоді як у 2021 році він дорівнював приблизно 97 млрд доларів США [1]. Відношення боргу до ВВП перевищило 84%, що є критичним показником для країни з відкритою економікою та значною зовнішньою вразливістю. При цьому структура боргу суттєво змінилась на користь зовнішніх зобов'язань – насамперед перед МВФ, Світовим банком, ЄС та двосторонніми кредиторами.

Слід зазначити, що зростання боргу є вимушеним та обумовлене структурним дефіцитом бюджету, спричиненим різким збільшенням видатків на оборону та безпеку. У 2023 році витрати на оборону склали близько 37% загальних видатків зведеного бюджету [2]. Фінансування дефіциту через зовнішні запозичення є менш інфляційним, ніж монетарне фінансування, однак накопичує значні ризики для майбутнього обслуговування боргу.

Особливої уваги заслуговує питання реструктуризації комерційного боргу. У 2024 році Україна провела переговори з приватними кредиторами щодо відстрочення виплат за єврооблігаціями, що дозволило вивільнити значні кошти для фінансування воєнних потреб. Однак умови реструктуризації та майбутній графік виплат формують суттєве боргове навантаження на бюджет у середньостроковій перспективі [3].

За підсумками 2025 року державний та гарантований державою борг України досяг 9 042,7 млрд грн, або 213,3 млрд доларів США – що на 28,4% більше у доларовому еквіваленті порівняно з кінцем 2024 року [1]. Відношення

боргу до ВВП за оцінками Міністерства фінансів досягло 98,4%, а за прогнозами МВФ може сягнути 110%. Водночас структура боргу набула більш сприятливого характеру: близько 75% становлять зовнішні зобов'язання, причому понад 40% від загального обсягу – це пільгові кредити Європейського Союзу зі строком погашення 11–12 років. Найбільшим джерелом фінансування у 2025 році стали кредити ЕРА від країн G7 в обсязі 37,9 млрд доларів США, обслуговування яких здійснюватиметься за рахунок доходів від заморожених активів Росії, а не за рахунок державного бюджету України [1].

Принципово важливим є покращення якісних параметрів боргу: середньозважена ставка знизилася з 7,2% у 2021 році до 4,55% у 2025 році, а середній строк до погашення зріс більш ніж удвічі – з 6,3 до 13,37 року [1]. Це свідчить про те, що попри кількісне зростання боргу, Україна послідовно поліпшує його якісні характеристики. Видатки на оборону та безпеку у 2025 році фактично сягнули 3,07 трлн грн (близько 34,5% ВВП), що робить Україну беззаперечним світовим лідером за часткою оборонних витрат [6].

Аналіз досвіду повоєнних країн свідчить, що успішне управління борговим навантаженням потребує комплексного підходу: зростання економіки, що знижує відношення боргу до ВВП; часткового списання боргів у рамках програм міжнародної підтримки; реформування бюджетного процесу з метою підвищення ефективності видатків [4]. Для України критично важливим є збереження партнерства з МВФ, яке виступає «якорем» для інших кредиторів та донорів і забезпечує доступ до фінансових ресурсів на пільгових умовах [5]. Показово, що Єврокомісія у своєму звіті Ukraine Report 2025 відзначила збереження Україною макрофінансової стабільності та керованості бюджетної й боргової політики навіть в умовах повномасштабної війни [1].

Отже, проблема державного боргу України є не лише економічною, але й безпековою: надмірне боргове навантаження обмежує фіскальний простір для фінансування відновлення та соціальних виплат. Разом з тим тенденції 2025 року засвідчують здатність держави до відповідального управління боргом навіть в екстремальних умовах. Пріоритетами боргової політики у найближчі роки мають стати максимізація грантової компоненти зовнішньої підтримки, використання механізму ЕРА для зниження навантаження на бюджет, а також поступове зниження дефіциту в міру стабілізації безпекової ситуації.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. Державний борг та гарантований державою борг. 2025. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavou-borg>

2. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2023 рік / ІБСЕД, проект USAID «Підтримка економічної стійкості України». Київ, 2024. 72 с.

3. Лук'яненко І. Г., Жук В. С. Боргова стійкість України в умовах воєнного стану. Економіка і прогнозування. 2023. № 2. С. 7–28.

4. Вавдіюк Н. С. Зарубіжний досвід управління державним боргом у постконфліктних країнах. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2022. Вип. 46. С. 34–42.

5. International Monetary Fund. Ukraine: Staff Concluding Statement of the 2024 Article IV Consultation. IMF, 2024.

URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/ukraine>

6. Богдан Т. Видатки бюджету 2025: основні тренди. Livyi Bereg. 2026.
URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/720460_vidatki_byudzhetu_osnovni_trendi.html

Ангеліна ДІДУС, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Сова В.М.

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) є одним із ключових джерел наповнення державного та місцевих бюджетів України. Його роль виходить за межі фіскальної функції – він виконує регулюючу та соціальну функції, впливаючи на рівень доходів громадян, купівельну спроможність та соціальну справедливість. У 2025 році частка ПДФО у доходах бюджету становила 33%, що підтверджує його значення для фінансової стабільності держави [1].

Економічна природа ПДФО полягає у тому, що він є прямим загальнодержавним податком, який стягується з доходів фізичних осіб-резидентів та нерезидентів, отриманих в Україні та за її межами [3]. Основним нормативним актом є Податковий кодекс України (розділ IV) [2], який визначає платників податку (ст. 162 ПКУ), об'єкт оподаткування – загальний місячний (річний) дохід (ст. 164 ПКУ), базову ставку – 18% (ст. 167 ПКУ), а також спеціальні ставки: 5% для окремих операцій з нерухомістю, 9% для дивідендів від нерезидентів, 0% для спадщини від родичів першого ступеня споріднення [4].

У 2026 році ставки ПДФО залишилися незмінними: 18% – базова ставка для більшості доходів (зарплата, винагороди, пасивні доходи), 9% – дивіденди від нерезидентів та неплатників податку на прибуток, 5% – дивіденди від резидентів-платників податку на прибуток і другий продаж нерухомості протягом року, 0% – спадщина від близьких родичів та окремі соціально значущі

доходи [1]. Податкові соціальні пільги (далі – ПСП) дозволяють зменшити базу оподаткування. У 2026 році базова ПСП становила 1664 грн, а підвищені пільги застосовуються для багатодітних сімей, одиноких батьків, осіб з інвалідністю, учасників бойових дій тощо. З 2026 року введено нову пільгу для учасників війни та осіб з інвалідністю внаслідок війни – на оренду житла (до 259 410 грн на рік) [1].

Попри значну роль ПДФО, система його адміністрування має низку проблем. Відсутність прогресивної шкали оподаткування знижує соціальну справедливість, адже особи з різними доходами сплачують однаковий відсоток [3]. Складність декларування доходів від фрілансу, оренди та іноземних джерел призводить до втрат бюджету, а часті зміни законодавства створюють труднощі для платників. Недостатній контроль за доходами, отриманими не від податкових агентів, також залишається проблемним [3].

Для підвищення ефективності системи ПДФО необхідні реформи: впровадження прогресивної шкали оподаткування, оптимізація податкових пільг, цифровізація процесів звітності, стабілізація законодавчої бази та врегулювання оподаткування міжнародних доходів [3]. Це дозволить забезпечити баланс між фіскальною ефективністю та соціальною справедливістю.

Таким чином, ПДФО є багатофункціональним інструментом, що забезпечує не лише наповнення бюджету, а й реалізацію соціально-економічної політики держави. Його реформування має бути спрямоване на досягнення більшої прозорості, стабільності та справедливості у податковій системі України.

Список використаних джерел:

1. Нарахування ПДФО у 2026 році: ставки, пільги та розрахунок податку. URL: <https://www.oschadbank.ua/blog/narahuvanna-pdfou-2026-roci-stavki-pilgi-ta-rozrahunok-podatku>
2. Податковий кодекс України. URL: <https://tax.gov.ua/nk/rozdil-iv--podatok-na-dohodi-fizichnih-o/>
3. Податок на доходи фізичних осіб: роль та значення в сучасних умовах. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fb551183-8e32-4be9-8f8d-0e8d43700a69/content>
4. Ставки податку на доходи фізичних осіб та військового збору. URL: <https://tax.gov.ua/deklaratsiyna-kampaniya-2026/stavki-podatku-na-dohodi-fizichnih-osib-ta-viyskovogo-zboru>

Ангеліна ДІДУС, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Чайка Л.В.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СТРЕСОСТІЙКІСТЬ, КРЕДИТНЕ СПОВІЛЬНЕННЯ ТА ПРІОРИТЕТИ ВІДНОВЛЕННЯ

Банківська система є кровоносною системою будь-якої ринкової економіки, і її стабільність в умовах воєнного стану визначає здатність держави фінансувати як воєнні потреби, так і процес відновлення. Досвід України свідчить про те, що банківський сектор виявив значно вищу стресостійкість, ніж очікувалося після початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року.

Передумовою такої стійкості стала масштабна банківська реформа 2014–2019 років, проведена під керівництвом Національного банку України. Впродовж цього періоду було виведено з ринку понад 90 неплатоспроможних банків, запроваджено жорсткіші вимоги до достатності капіталу та прозорості структури власності, а також розпочато перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності [1]. Реформа болісно позначилась на вкладниках, однак сформувала здоровішу основу для системних банків.

Незважаючи на кризовий характер 2022 року, банківська система загалом зберегла ліквідність і не вимагала масштабної рекапіталізації з боку держави. Сукупний прибуток банківського сектору за 2023 рік склав рекордні 85 млрд грн, що стало наслідком зростання облікової ставки НБУ та відповідно – доходів банків від вкладень в ОВДП та депозитні сертифікати [2]. Разом з тим така структура доходів відображає консервативну поведінку банків, які надають перевагу безризиковим державним інструментам, а не кредитуванню реального сектору.

Кредитне сповільнення є одним з найгостріших викликів для відновлення економіки. Частка непрацюючих кредитів (NPL) у портфелях банків після 2022 року суттєво зросла, а самі банки різко посилили кредитні стандарти через невизначеність щодо застав (майно у зонах бойових дій), юрисдикційних ризиків та спроможності позичальників обслуговувати борги. Кредитний портфель корпоративного сектору у реальному вираженні скоротився, незважаючи на програми пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9» [3].

Пріоритетами відновлення банківського кредитування в умовах повоєнного відновлення є розвиток механізмів кредитних гарантій за участю міжнародних фінансових організацій – ЄБРР, ЄІБ, ІФС, – які беруть на себе частину кредитного ризику та стимулюють банки надавати довгострокові позики

підприємствам [4]. Не менш важливим є формування ринку іпотечного кредитування з державною підтримкою для відновлення житлового фонду, зруйнованого внаслідок бойових дій [5].

Таким чином, банківська система України, попри воєнні умови, демонструє системну стійкість, успадковану від реформ попереднього десятиліття. Проте трансформація банків з «тримачів» державних облігацій у активних кредиторів реального сектору залишається ключовим завданням для забезпечення сталого відновлення та економічного зростання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Гонтарева В. О. Банківська реформа в Україні 2014–2019: уроки для майбутнього. Вісник НБУ. 2020. № 249. С. 4–17.
2. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-2024>
3. Кабінет Міністрів України. Звіт про виконання програми «Доступні кредити 5-7-9» за 2023 рік. Київ, 2024. 38 с.
4. European Bank for Reconstruction and Development. EBRD Strategy for Ukraine 2024–2028. London: EBRD, 2024. URL: <https://www.ebrd.com/ukraine-strategy>
5. Паращій А. В. Іпотечний ринок України: реалії воєнного часу та орієнтири відбудови. Банківська справа. 2023. № 3–4. С. 56–71.

Аліна ЗАЛІЗНА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Пушкар Т.О.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення стало безпрецедентним викликом для фінансової системи України. Однак, попри прогнози про колапс, система не лише вистояла, а й адаптувалася до екстремальних умов. Функціонування фінансів під час війни - це баланс між жорстким регулюванням та необхідністю підтримувати економічну активність.

Першим і найголовнішим завданням стало забезпечення безперебійності розрахунків [1].

Електронні платежі: Завдяки високому рівню цифровізації (BankID, застосунки, безконтактні оплати) банківська система продовжувала працювати навіть у зонах, близьких до бойових дій.

Довіра вкладників: Запровадження 100% державної гарантії на всі депозити фізичних осіб на час воєнного стану дозволило уникнути масового відтоку капіталу.

Ліквідність: Національний банк України (НБУ) оперативно надав банкам інструменти рефінансування, що дозволило їм залишатися платоспроможними.

Війна змусила НБУ відійти від ринкових механізмів на користь ручного управління. Відбулася фіксація курсу. На початкових етапах фіксований курс гривні став «якорем» для цін та запобіг гіперінфляції. Пізніший перехід до «керованої гнучкості» дозволив ринку поступово адаптуватися. Тимчасова заборона на виведення валюти за кордон допомогла зберегти золотовалютні резерви, які є критичними для оплати імпорту зброї та енергоносіїв [3].

Державний бюджет зазнав радикальної трансформації. Сьогодні він чітко розділений на дві частини:

Військові видатки: Фінансуються виключно за рахунок внутрішніх ресурсів (податки, мита, військові облігації). Жодна копійка західної допомоги не йде безпосередньо на армію.

Соціальна сфера: Освіта, медицина та пенсії покриваються за рахунок міжнародних грантів та пільгових кредитів від МВФ, ЄС та США. Це дозволяє державі виконувати соціальні зобов'язання, не включаючи «друкарський верстат» [2].

Уряд зосередився на програмах, що стимулюють виживання бізнесу:

«Доступні кредити 5-7-9%»: Стала основним інструментом підтримки аграріїв та переробної промисловості.

Релокація: Фінансова підтримка підприємств, що переїжджали з небезпечних регіонів, допомогла зберегти робочі місця та податкову базу.

Попри стабільність, залишаються системні загрози:

Зростання частки непрацюючих кредитів (NPL). Багато підприємств знищено фізично, що створює діру в капіталі банків. Залежність від зовнішньої допомоги. Будь-які затримки у фінансуванні від партнерів створюють ризики для стабільності гривні. Дефіцит бюджету. Він залишається рекордно високим, що потребує постійного пошуку внутрішніх джерел (наприклад, через підвищення ефективності податкового адміністрування).

Фінансова система України продемонструвала неймовірну адаптивність. Головними факторами успіху стали швидка реакція НБУ, міжнародна фінансова «парасолька» та цифрова стійкість банків. Однак подальше функціонування вимагає переходу від «режиму виживання» до стратегій відновлення навіть в умовах триваючого конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2024–2026 роки / Міністерство економіки України. Київ, 2024.

URL: <https://me.gov.ua>

2. Геєць В. М. Особливості взаємодії економіки та політики у воєнний і поствоєнний час. Економіка України. 2022. № 12. С. 3–15.

3. Лютий І. О., Рожко О. Д. Фінансова система України: стан, проблеми та перспективи розвитку в умовах глобальних викликів : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 412 с

Зоя ЗУБАХА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Мисюна А.В.

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Стабільність соціального захисту в Україні у 2026 році безпосередньо залежить від здатності пенсійної системи адаптуватися до нових економічних реалій та впровадження системних реформ. Ключовим викликом залишається подолання застарілих механізмів нарахування виплат, що робить питання переходу до бальної системи та накопичувального рівня критично важливим для забезпечення фінансової стійкості держави. Поєднання солідарних виплат із персоналізованими рахунками створює нову інфраструктуру управління соціальними ризиками, яка дозволяє громадянам переходити від стратегії очікування допомоги до активного планування власного майбутнього.

Сучасний етап реформування солідарної системи базується на запровадженні інноваційної бальної моделі. Цей підхід розроблений для того, щоб відновити соціальну справедливість та вирівняти розмір виплат для тих, хто завершив трудову діяльність у різні часові періоди. Основний принцип полягає в тому, що кожен місяць роботи конвертується у певну кількість балів залежно від рівня офіційного доходу. Якщо працівник сплачував внески із суми, що дорівнює середній заробітній платі по країні, йому автоматично нараховується 10 балів. У разі отримання вищого доходу кількість балів пропорційно збільшується, що створює пряму мотивацію до легальної праці. Березнева індексація 2026 року продемонструвала ефективність цієї моделі: вартість одного бала була переглянута відповідно до зростання середньої зарплати в державі, що забезпечило середнє підвищення пенсійних виплат на 15%. [1]

Окремим аспектом реформи є боротьба з «тіньовим» сектором економіки. Оскільки бальна система жорстко пов'язує майбутню пенсію з офіційними відрахуваннями, отримання зарплати в конвертах стає вкрай не вигідним для працівника. Низькі офіційні внески призводять до накопичення мінімальної кількості балів, що в довгостроковій перспективі означає отримання лише базової соціальної допомоги замість повноцінної пенсії. Таким чином, нова механіка розрахунків виступає потужним стимулом для легалізації трудових відносин, що, у свою чергу, наповнює бюджет Пенсійного фонду та дозволяє державі виконувати свої зобов'язання перед громадянами навіть у складних економічних умовах. [1]

Паралельно з модернізацією солідарного рівня, у 2026 році відбувся запуск другого, накопичувального ступеня системи. Головна перспектива цього напряму полягає у створенні персональних інвестиційних рахунків. Частина соціального внеску кожного працюючого громадянина тепер спрямовується не до загального «котла», а на його власний рахунок. Ці кошти стають ресурсом для внутрішніх інвестицій в українську економіку. Зокрема, кошти накопичувальної системи активно інвестуються в державні облігації, що гарантує їхню збереженість та захист від знецінення під впливом інфляції. Така модель дозволяє не лише забезпечити додаткові виплати в майбутньому, а й дає державі фінансовий інструмент для реалізації програм відбудови та підтримки стабільності національної валюти. [2].

Важливою деталлю функціонування накопичувального рівня є вікові та законодавчі обмеження. Участь у цій системі є обов'язковою для всіх офіційно працевлаштованих осіб, вік яких не перевищує 55 років. Такий віковий поріг обраний для того, щоб учасники встигли накопичити достатній капітал до моменту виходу на пенсію. Одночасно з цим у 2026 році триває планове посилення вимог до страхового стажу. Для отримання пенсії у віці 60 років громадянин повинен мати за плечима не менше 33 років офіційної праці. За наявності меншого стажу — від 23 до 33 років — право на пенсію виникає лише у 63 роки. Найменший поріг стажу для виходу на відпочинок у 65 років становить від 15 до 23 років, що підкреслює критичну роль стабільного страхового стажу для кожного громадянина. [2]

Розвиток пенсійної системи у 2026 році свідчить про перехід України до створення надійної основи керування соціальними ризиками. Запровадження прозорого механізму балів та накопичувального рівня дозволяє значно полегшити фінансовий тягар для майбутніх поколінь та сформувати інвестиційний капітал всередині держави. Створення злагодженого механізму виплат стає базовою опорою для господарства, що забезпечує спокій у нинішній економіці та створює умови для великого відновлення країни у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Пенсії 2026: оновлення виплат та впровадження пенсійної реформи // Naglyad. — 2026. — URL: <https://naglyad.org/uk/2026/01/04/pensiyi-2026-onovlennya-viplat-ta-vprovadzhennya-pensijnoyi-reformi/>
2. Особливості пенсійного забезпечення у 2026 році // LigaZakon. — 2026. — URL: <https://topics.ligazakon.net/679b76a474eab903764bbb52/2026-03-12>

Валерія ІВАЩЕНКО, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Мисюна А.В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДЕРЖАВНІ ТА МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ

В умовах тривалої воєнної агресії стабільність українського бізнесу безпосередньо залежить від здатності фінансової системи адаптуватися до екстремальних ризиків. Одним із найскладніших аспектів є захист майна та інвестицій від фізичного знищення. Традиційні страхові інструменти в умовах війни часто виявляються обмеженими, що робить питання страхування цивільних ризиків від воєнних дій (WRI) критично важливим для економічного виживання та подальшої відбудови країни.

Поєднання державних компенсаційних механізмів із міжнародними перестраховальними потужностями створює нову інфраструктуру управління ризиками, яка дозволяє бізнесу переходити від стратегії короткострокового виживання до довгострокового планування.

Страхування від воєнних ризиків (СВР) в Україні помітно змінилося у 2025 та на початку 2026 років. Зокрема, Уряд суттєво розширив можливості програми, збільшивши граничну суму компенсації за пошкоджене або знищене майно у прифронтових регіонах з 10 млн грн до 30 млн грн. Для решти території країни розмір компенсації страхової премії було збільшено до 3 млн грн, що дозволяє бізнесу суттєво економити на вартості страхових полісів. Важливою зміною стало скасування норми, за якою сума компенсації зменшувалася на обсяг раніше отриманих грантів, а також пришвидшення процедур: тепер подати заяву на компенсацію премії можна вже на 31-й день після укладення договору. Підприємствам також надали право уточнювати свої заявки до 1 травня 2026 року, включаючи до них додаткове майно або збільшуючи суму збитків. Станом на весну 2026 року програма демонструє реальну ефективність, адже бізнес уже

подав 52 заяви на компенсацію майна, з яких 20 підтверджено на загальну суму 166,5 млн грн. [1].

Важливим етапом розвитку ринку стало збільшення перестраховувальних потужностей за підтримки Міжнародної корпорації фінансування розвитку США (DFC). Зокрема, у лютому 2026 року страхова група «Княжа Відень» завершила укладання угоди, яка забезпечує захист на суму до 25 мільйонів доларів США, що стає основою для формування широкого портфеля полісів загальним обсягом до 100 мільйонів доларів. [2].

Такі заходи спрямовані на допомогу малим та середнім підприємствам, а також звичайним громадянам. Це дає змогу поширити доступні рішення для захисту майна за межами небезпечних зон біля фронту. Цей спосіб доповнює вже існуючі заходи, такі як захист морських перевезень та підтримку від європейських банків. Усе це разом сприяє зростанню довіри іноземних партнерів до України та розширює можливості захисту в перевезеннях та промисловості. [2].

Ринок захисту від воєнних загроз в Україні перестав бути випадковим набором рішень. Державні виплати та допомога з внесками зменшують перешкоди для роботи підприємців, а міжнародна підтримка робить цей ринок глибшим. Захист від воєнних подій допомагає зменшити справжні загрози для тих, хто вкладає гроші, підтримуючи здатність українських компаній вчасно повертати борги та зміцнюючи надії на прихід нових коштів для відбудови.

Для сучасного фахівця з фінансів розуміння цих механізмів є обов'язковим, оскільки страхування стає не просто витратою, а способом збереження капіталу. Коли майно підприємства захищене державними або міжнародними гарантіями, воно стає більш привабливим для банків. Це дозволяє компаніям легше отримувати позики на розвиток, оскільки ризик неповернення грошей через воєнні дії значно зменшується. Таким чином, розвиток ринку страхових послуг стає двигуном для всієї банківської сфери та ринку цінних паперів, створюючи умови, за яких гроші продовжують працювати на економіку країни навіть у надскладних умовах.

Розвиток системи захисту від воєнних загроз у 2026 році свідчить про перехід України до створення надійної основи керування грошовими небезпеками. Збільшення державних виплат до 30 млн грн та активна участь міжнародних установ дозволяють значно полегшити грошовий тягар для наших виробників. Попри труднощі, що залишаються, створення злагодженого ринку захисту стає базовою опорою для господарства. Це забезпечує спокій у нинішній економіці та створює умови для залучення коштів, необхідних для великого відновлення країни у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Уряд розширює програму страхування воєнних ризиків. Кабінет Міністрів України. 2026.

URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-rozshyriuie-prohramu-strakhuvannia-voiennykh-ryzykiv>

2. War risk insurance in Ukraine — from stopgap to scaling capacity. Dentons. 2026. URL: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2026/february/27/war-risk-insurance-in-ukraine-from-stopgap-to-scaling-capacity>.

**Тетяна КОЛЯДА, к.е.н., с.н.с., доцент,
професор кафедри фінансових технологій та бізнесу
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Україна**

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Євроінтеграційний курс України визначає необхідність досягнення цілей сталого розвитку навіть в умовах воєнного стану. Важливим чинником економічного відновлення є розвиток транспортної інфраструктури, зокрема авіаційної галузі, яка виступає драйвером економічного зростання, інтеграції до європейського простору та підвищення конкурентоспроможності держави.

Ефективний розвиток авіаційного сектору можливий лише за умов поєднання державної фінансової підтримки, державно-приватного партнерства та міжнародної допомоги. Особливої актуальності це набуває у повоєнний період, коли галузь зазнала значних руйнувань і потребує масштабного відновлення.

Сучасна система фінансового забезпечення авіаційної галузі України характеризується наявністю так званої «інституційної пастки неефективності», що проявляється у таких аспектах:

1. **Недосконалість законодавчої бази.** Існуючі норми бюджетного, банківського та інвестиційного законодавства обмежують можливості залучення інвестицій, зокрема «зелених» та цільових коштів.

2. **Конфлікт інтересів між банками та підприємствами.** Банки не зацікавлені у довгостроковому кредитуванні через високі ризики, тоді як підприємства потребують саме довгострокових інвестицій.

3. **Обмеження структурного фінансування.** В умовах війни доступ до фінансових ресурсів значно ускладнений, що стримує розвиток галузі навіть попри її стратегічне значення.

Згідно з міжнародними оцінками, загальні втрати України від війни сягають сотень мільярдів доларів. При цьому частка авіаційного транспорту у загальних

потребах фінансування становить лише близько 2,2%, що свідчить про недостатню увагу до галузі.

Основні напрями фінансування включають:

- відновлення аеропортової інфраструктури;
- модернізацію технічної бази;
- забезпечення безпеки польотів;
- розвиток пасажирських і вантажних перевезень.

Держава може використовувати різні інструменти підтримки підприємств авіаційної галузі:

Прямі форми:

- бюджетне фінансування (субсидії, дотації, гранти);
- пільгове кредитування;
- інвестиції в інфраструктуру.

Непрямі форми:

- податкові пільги;
- державні гарантії;
- державно-приватне партнерство;
- державне замовлення.

При цьому для державних і комунальних підприємств переважає пряма підтримка, тоді як для приватного сектору – непряма.

В Україні вже реалізуються стратегічні документи, спрямовані на розвиток транспортної інфраструктури, зокрема Національна транспортна стратегія України до 2030 року. Однак фактичне фінансування авіаційних проєктів залишається недостатнім [1].

Серед проблем:

- відсутність фінансування більшості інвестиційних проєктів;
- низька частка авіаційного сектору у державних інвестиціях;
- обмежене залучення іноземного капіталу.

Разом з тим, позитивним кроком є корпоратизація підприємств галузі, що відкриває можливості для залучення інвесторів.

Відновлення та модернізація авіаційного транспорту на засадах сталого розвитку передбачає не лише відновлення матеріально-технічної бази, але й впровадження інноваційних технологій, екологічних стандартів, підвищення енергоефективності та забезпечення економічної стійкості галузі.

Банки неохоче кредитують авіаційні підприємства через:

- високі ризики;
- низьку ліквідність застав;
- збитковість або нестабільність роботи підприємств;
- відсутність ефективного страхування воєнних ризиків.

Це зумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування.

Одним із перспективних напрямів є впровадження нових фінансових інструментів, зокрема:

- зелених облігацій;
- соціальних та кліматичних бондів;
- імпакт-інвестицій [2].

Вважаємо за необхідне запропонувати створення *мультивалютних авіабондів*, які:

- можуть випускатися у гривні та іноземних валютах;
- матимуть державні гарантії;
- передбачатимуть податкові пільги;
- забезпечать вищу дохідність для інвесторів.

Такі інструменти дозволять:

- активізувати інвестиційні процеси;
- залучити міжнародний капітал;
- підвищити довіру фінансових установ.

Відновлення авіаційної галузі має здійснюватися з урахуванням принципів сталого розвитку:

- впровадження екологічних стандартів;
- зменшення викидів вуглецю;
- використання сталого авіаційного палива;
- підвищення енергоефективності.

Висновки.

1. Авіаційна галузь є стратегічно важливою для економічного відновлення України та її інтеграції до європейського простору.

2. Існуюча система фінансової підтримки є недостатньо ефективною через інституційні обмеження та низьку інвестиційну привабливість галузі.

3. Основними джерелами фінансування мають стати державні кошти, міжнародна допомога та приватні інвестиції.

4. Важливим напрямом є впровадження інноваційних фінансових інструментів, зокрема авіабондів.

5. Відновлення галузі повинно базуватися на принципах сталого розвитку та враховувати екологічні виклики.

Отже, комплексне поєднання державної підтримки, інституційних реформ та сучасних фінансових інструментів є ключем до ефективного відновлення та розвитку авіаційної галузі України у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Стратегії розвитку сфери цивільної авіації та використання повітряного простору України на період до 2030 року: проект Постанови Кабінету Міністрів

2. Коляда Т.А., Прозоров Ю.В. Локалізація глобальних механізмів залучення кредитних та інвестиційних ресурсів для зміцнення фінансової спроможності територіальних громад України. Проблеми економіки. 2022. № 3. С. 149-155. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-3-149-155>

Дмитро КОСТЮК, к.пед.н., доцент, директор
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»
Юрій БИТЮЦЬКИЙ, аспірант
Національний університет біоресурсів і природокористування України
<https://orcid.org/0009-0007-9627-2797>

ЕНЕРГЕТИЧНІ СТАРТАПИ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ

Глобальний енергетичний перехід та зобов'язання щодо декарбонізації вимагають радикального оновлення технологічної бази галузі. Традиційні енергетичні компанії часто є інертними, тому основним джерелом проривних рішень стають енергетичні стартапи. Державна політика у цьому контексті перестає бути лише регуляторною і стає визначальним фактором виживання інноваційних екосистем.

Державна політика у сфері енергетики трансформується з суто контролюючої функції у роль «архітектора ринку», що формує стратегічний попит через встановлення жорстких екологічних стандартів та цілей сталого розвитку. Лібералізація доступу до енергетичних мереж і впровадження регуляторних норм для Smart Grid створюють інституційне підґрунтя для інтеграції стартапів. Це дозволяє малим технологічним гравцям заповнювати ніші у сферах балансування систем, мікромереж та децентралізованої торгівлі енергією, що стимулює конкуренцію та технологічне оновлення галузі [1].

З огляду на високу капіталомісткість та тривалий інноваційний цикл енергетичних розробок, критичного значення набувають механізми дерискингу. Пряма грантова підтримка та «м'які» позики на етапах НДДКР дозволяють стартапам подолати «долину смерті», мінімізуючи ризики для подальшого залучення приватного венчурного капіталу. Додатковим стимулом виступають фіскальні преференції та створення спеціальних правових режимів-«регуляторних пісочниць» [2]. Останні забезпечують можливість апробації інноваційних рішень на об'єктах критичної інфраструктури без порушення

загального законодавчого поля, що є обов'язковою умовою для масштабування енерготех-проектів.

Ефективність енергетичної екосистеми також залежить від глибини державно-приватного партнерства та стимулювання трансферу технологій. Впровадження моделі «відкритих інновацій», де державні корпорації виступають «першим клієнтом», створює умови для практичної верифікації розробок молодих команд. У контексті національної безпеки та подолання енергетичних криз державна політика має фокусуватися на децентралізації та підтримці стартапів, що розробляють системи зберігання енергії і малі модульні реактори [3]. Це перетворює технологічні інновації на стратегічний інструмент забезпечення національної стійкості та енергетичної незалежності держави.

Таким чином, перехід до нової енергетичної парадигми неможливий без трансформації ролі держави: від пасивного регулятора до активного «архітектора ринку» та стратегічного партнера. Створення сприятливого нормативного поля, впровадження інструментів мінімізації фінансових ризиків та розбудова випробувальної інфраструктури є базовими умовами для виходу EnergyTech-стартапів на ринок. У підсумку, саме синергія державного стимулювання та приватних інновацій стає фундаментом для забезпечення енергетичної незалежності та технологічної першості країни в умовах глобальної декарбонізації.

Список використаних джерел

1. Мащукато М. Держава-підприємець: розвінчування міфів про державний сектор проти приватного /пер. з англ. Київ: Наш Формат, 2021. 304 с.
2. World Energy Outlook 2023 / International Energy Agency. Paris : IEA Publications, 2023. 524 p. URL: [iea.org](https://www.iea.org) (дата звернення: 11.04.2024).
3. Коваль Н. В., Сичевська О. В. Державна підтримка стартапів в енергетичній сфері: світовий досвід та перспективи для України. Економіка та суспільство. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 11.04.2024).

Анастасія КРАВЧЕНКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Семенюк І.С.

РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Фондовий ринок є важливою складовою фінансової системи держави, що забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання та

сприяє економічному зростанню. В умовах трансформації економіки України, інтеграції до світового фінансового простору та необхідності залучення інвестицій розвиток фондового ринку набуває особливої актуальності.

Мета дослідження полягає у визначенні сучасного стану фондового ринку України, виявленні основних проблем його функціонування та обґрунтуванні перспектив розвитку.

Фондовий ринок України почав формуватися після здобуття незалежності та пройшов складний шлях становлення. Його інфраструктура включає фондові біржі, депозитарні установи, торговців цінними паперами та регуляторні органи. Основним органом державного регулювання є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.[1]

На сучасному етапі фондовий ринок України характеризується низьким рівнем розвитку порівняно з розвиненими країнами. Обсяги торгів є відносно незначними, а структура ринку залишається обмеженою. Основну частку операцій становлять державні облігації, тоді як ринок корпоративних цінних паперів розвинений недостатньо.[2]

Серед ключових проблем розвитку фондового ринку України можна виділити:

- низький рівень довіри інвесторів до фінансових інститутів;
- недостатню прозорість діяльності емітентів;
- обмежену кількість ліквідних фінансових інструментів;
- недосконалість нормативно-правової бази;

Особливої уваги заслуговує проблема низької інвестиційної активності населення. Більшість громадян не розглядають фондовий ринок як інструмент заощадження та примноження капіталу через недостатній рівень фінансової грамотності та високі ризики.[4]

Разом з тим, фондовий ринок України має значний потенціал для розвитку. Серед основних перспектив можна виділити:

- удосконалення законодавчої бази та гармонізацію з європейськими стандартами;
- розвиток цифрових технологій та електронних торговельних платформ;
- підвищення прозорості діяльності учасників ринку;
- активізацію діяльності інституційних інвесторів (пенсійних фондів, страхових компаній);
- залучення іноземних інвестицій;
- розвиток ринку корпоративних цінних паперів.

Важливим напрямом є інтеграція українського фондового ринку у міжнародні фінансові ринки, що сприятиме підвищенню його ліквідності та конкурентоспроможності.

Таким чином, фондовий ринок України перебуває на етапі розвитку та має як значні проблеми, так і перспективи. Подолання існуючих недоліків можливе за умови проведення комплексних реформ, підвищення рівня довіри інвесторів та забезпечення стабільності економічного середовища. Ефективний розвиток фондового ринку сприятиме залученню інвестицій, стимулюванню економічного зростання та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок».
2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
3. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент. – Київ: Ніка-Центр, 2019.
4. Василик О.Д. Теорія фінансів. – Київ: НІОС, 2018.
5. Офіційні статистичні матеріали Міністерства фінансів України.

Ярослав ЛАТУШКО, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Немішаївський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – к.е.н., викладач Криворучко Я.С.

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ІНВЕСТОРА НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасний стан глобальної фінансової архітектури характеризується стрімкою демократизацією капіталу, де індивідуальні інвестори перетворюються з пасивних спостерігачів на активних суб'єктів ринкової динаміки. В умовах України цей процес набуває унікальних рис, обумовлених необхідністю адаптації до викликів воєнного стану, цифрової трансформації державних сервісів та підготовки до масштабної повоєнної відбудови. Аналіз діяльності індивідуальних інвесторів дозволяє не лише оцінити рівень фінансової стійкості населення, а й визначити потенціал внутрішніх ресурсів для стимулювання економічного зростання.

Фундаментальне розуміння категорії «інвестор» у вітчизняному правовому полі базується на поєднанні суб'єктного підходу та цільової спрямованості діяльності. Згідно із законодавством, інвестори — це суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних або залучених цінностей в об'єкти інвестування з метою отримання прибутку [1]. Проте в умовах воєнного часу мотивація індивідуального інвестора виходить за межі суто фінансової вигоди, інтегруючи елементи патріотичної підтримки держави

та збереження капіталу від інфляції. На відміну від інституційних гравців, індивідуальний інвестор оперує власними коштами, має обмежений доступ до професійної аналітики та демонструє вищу чутливість до ринкових коливань. Водночас сукупна потужність роздрібного сегмента є колосальною: за прогнозами, до 2030 року частка приватних осіб у глобальних активах під управлінням може сягнути 61%.

Роль індивідуальних інвесторів у фінансовій екосистемі є багатогранною та охоплює низку критично важливих функцій, що забезпечують стабільність і розвиток ринку [2]. Перш за все, вони сприяють капіталотворенню, забезпечуючи підприємства та уряд прямим фінансуванням через купівлю акцій та облігацій, що стимулює економічне зростання та інновації. Постійний обіг невеликих обсягів активів, характерний для роздрібного сегменту, створює необхідну глибину ринку та ліквідність, дозволяючи всім учасникам оперативно здійснювати операції. Важливою є і роль інвесторів у процесі ціноутворення, де їхні масові рішення щодо купівлі чи продажу формують ринкову вартість активів на основі реального балансу попиту та пропозиції. Крім того, індивідуальні інвестори реалізують функцію соціальної відповідальності, впливаючи на корпоративне управління через участь у зборах акціонерів та свідомий вибір етичних об'єктів для вкладень. Нарешті, диверсифікація власних портфельів населенням зміцнює загальну фінансову стабільність держави, оскільки формування приватних резервів знижує майбутню залежність громадян від державних соціальних трансфертів.

Аналіз стану залученості індивідуальних інвесторів демонструє, що фінансовий ринок України переживає період значних трансформацій. Значна роль державних банків і збільшення довіри до банківської системи на тлі військових дій підкреслили стабілізацію фінансових установ, проте саме ринок ОВДП став епіцентром інвестиційної активності.

Феноменальне зростання частки фізичних осіб на ринку ОВДП стало головним трендом 2025 року, коли портфель громадян збільшився на 42,6%, сягнувши позначки 111,9 млрд грн. Позитивна динаміка продовжилася і в 2026 році: станом на лютий обсяг вкладень населення перевищив 121,85 млрд грн, що на 50% більше порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Станом на початок квітня 2026 року загальний портфель ОВДП у власності фізичних осіб досяг 131,6 млрд грн в еквіваленті, де лівову частку складають військові облігації, номіновані у гривні [3].

Така активність зумовлена поєднанням високої дохідності та унікальних інституційних умов. Середньозважена дохідність гривневих ОВДП у 2025 році зросла до 16,24%, що забезпечило реальну позитивну ставку на фоні контрольованої інфляції. Важливим стимулом є повна відсутність

оподаткування доходів за ОВДП (ні ПДФО, ні військового збору), що надає їм значну перевагу над депозитами. Технологічним драйвером стала цифровізація: можливість придбання облігацій у кілька кліків через застосунок «Дія» та банківські мобільні сервіси радикально знизилі бар'єри входу для непрофесійних інвесторів. У 2026 році Міністерство фінансів планує залучити через внутрішній ринок до 420 млрд грн, що підтверджує роль індивідуального інвестора як фундаменту фінансової стійкості країни [3].

Висновки та пропозиції. Трансформація ринку ОВДП у 2024–2026 роках підтвердила готовність українського суспільства до інвестиційної моделі поведінки, що поєднує фінансовий прагматизм із патріотичною підтримкою. Для закріплення цих результатів пропонується продовжувати розвиток цифрової інфраструктури та розширювати лінійку доступних державних паперів.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України №1560-ХІІ від 18.09.1991 р.
2. Шух А. А. Індивідуальні інвестори на фінансовому ринку: магістерська робота. КНЕУ, 2023. 78 с.
3. Статистика ринку ОВДП. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>

Артем МЕЛЬНИК, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Семенюк І. С.

ФОНДОВИЙ РИНОК: ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЦІННОСТІ

Сучасний фондовий ринок проходить етап глибокої трансформації. Якщо раніше єдиним критерієм інвестування був виключно фінансовий прибуток, то сьогодні капітал рухається туди, де інноваційні технології зустрічаються із соціальною відповідальністю. Цей перехід визначається двома ключовими факторами: діджиталізацією інструментів та зміною парадигми цінностей інвесторів.

Технології зробили ринок швидким, масовим та децентралізованим. Завдяки розвитку фінтех-додатків доступ до торгів отримали мільйони роздрібних інвесторів, що змінило архітектуру ліквідності. Алгоритмічна торгівля та штучний інтелект змінили підхід до аналітики: нейромережі здатні за секунди обробляти терабайти фінансової звітності та новинного фонду, виявляючи приховані закономірності. Крім того, імплементація технології блокчейн дозволяє автоматизувати розрахунки за допомогою смартконтрактів,

мінімізуючи комісії посередників та роблячи кожну транзакцію абсолютно прозорою.

Зміна ціннісних орієнтирів ESG-інвестування. Паралельно з технологічним стрибком кардинально змінилися вимоги до самих емітентів. Сучасний капітал орієнтується на критерії ESG (Environmental, Social, Governance) — екологія, соціальна відповідальність, корпоративне управління). Компанії, які ігнорують екологічні стандарти, мають високий вуглецевий слід або нехтують правами працівників, стикаються з відтоком інвестицій навіть за умови високої маржинальності. Головною цінністю стає не лише те, «скільки» заробила компанія, а й те, «як» вона це зробила і який вплив здійснила на суспільство.

Синтез технологій та цінностей. Ці два напрямки працюють у синергії. Саме технології дають змогу об'єктивно виміряти та перевірити реальні цінності компаній, захищаючи інвесторів від «грінвошингу» (маркетингових маніпуляцій щодо екологічності). На практиці інтеграція інновацій виглядає так.

Штучний інтелект аналізує масиви ESG-звітів та новинний фон, що дозволяє об'єктивно оцінити реальний вплив компанії на довкілля та боротися з підрубкою екологічних рейтингів. Блокчейн гарантує прозорість операцій. Завдяки смарт-контрактам та токенизації «зелених» облігацій створюється надійний, відкритий реєстр інвесторів та проектів. Великі дані дозволяють збирати точну статистику про вуглецевий слід та використання ресурсів на всіх етапах виробництва та вздовж усього ланцюга постачання.

Майбутнє фондового ринку лежить на перетині цифрової ефективності та соціальної відповідальності. Технології забезпечують швидкість та прозорість, а принципи сталого розвитку визначають довгостроковий напрямок руху капіталу. Для післявоєнної економіки України впровадження цих стандартів є критичною необхідністю: прозорий, технологічно розвинений ринок, що базується на європейських цінностях ESG, стане головним каталізатором для залучення міжнародних інвестицій у відбудову держав

Список використаних джерел:

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

2.Бражник Л. В., Капаєва Л. М. Цифровізація та модернізація інфраструктури фондового ринку України: сучасні виклики та перспективи. Інфраструктура ринку. 2025. № 84. С. 8488. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/20078>

3.Ключові тренди сталого інвестування та ESG для добувної галузі у 2025 році. Офіс зеленого переходу. 2024. URL:

<https://neiau.com.ua/klyuchovi-trendy-stalogo-investuvannya-ta-esg-dlya-dobuvnoyi-galuzi-u2025-roczy/>

4.Фінтех-тренди 2025: що чекає на нас у новому році. EasyPay Blog. 2024.

URL:<https://blog.easypay.ua/finteh-trendi-2025-shho-chekaye-na-nas-u-novomu-rotsi/>

Аліна МІРОШНІЧЕНКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Немішаївський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Добронєцька Т.Б.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ: ЯК ПРАЦЮЮТЬ ІНВЕСТИЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Сьогоднішня економічна реальність змусила українців переглянути свої підходи до управління капіталом. Якщо у мирний час інвестори полювали за надприбутками, то в умовах війни стратегія змістилася в бік здатності зберігати активи та підтримувати ліквідність, одночасно допомагаючи національній економіці. Розглянемо ключові інструменти, які дозволяють отримувати пасивний дохід навіть у цей непростий період.

1. Військові ОВДП: Патріотизм із фінансовою вигодою. Облігації внутрішньої державної позики стали справжнім хітом серед приватних інвесторів. Це пряма підтримка Збройних Сил та бюджету країни в обмін на стабільний відсоток.

- Чому це вигідно: Наразі це чи не єдиний інструмент із "чистою" доходністю. Ставки коливаються від 12% до 17-18% річних у гривні.

- Податковий "імунітет": Головна перевага — повне звільнення від оподаткування. Вам не потрібно сплачувати ані 18% ПДФО, ані військовий збір. Весь нарахований дохід залишається у вас.

- Надійність: Виплата капіталу та відсотків гарантується державою на 100%.

- 2. Банківські вклади: Максимальний захист

- Депозит залишається найпростішим способом вберегти гроші від "з'їдання" інфляцією, особливо з огляду на оновлені державні гарантії.

- Безпека понад усе: На період дії воєнного стану держава запровадила повне покриття вкладів. Якщо банк збанкрутує, Фонд гарантування (ФГВФО) поверне вам 100% суми, незалежно від розміру депозиту.

- Фіскальний аспект: На відміну від облігацій, тут діє стандартне оподаткування. З вашого прибутку автоматично утримають (податок на дохід + військовий збір). Це варто враховувати при розрахунку реальної вигоди.

3. Ринок нерухомості: Зміна географічних пріоритетів

Інвестиції в "квадратні метри" зазнали суттєвої трансформації. Центр інвестиційної привабливості змістився на захід та в більш безпечні центральні регіони України.

- Орендний бізнес: Попит на житло в Ужгороді, Львові чи Івано-Франківську дозволяє власникам отримувати стабільний потік готівки.

- Оподаткування: При отриманні доходу як фізична особа, ви маєте задекларувати прибуток і сплатити 23% податків. Багато інвесторів для легалізації доходів використовують модель ФОП (3-тя група), що дозволяє знизити податкове навантаження до 5% від обороту.

4. Глобальні ринки: Акції та ETF

Попри валютні обмеження з боку НБУ, багато українців продовжують інвестувати у світові гіганти на кшталт Apple, Microsoft або в індексні фонди (S&P 500).

- Специфіка: Дохід формується за рахунок дивідендів та зростання ринкової ціни активів.

- Податки в Україні: Якщо ви є податковим резидентом України, ви зобов'язані звітувати про іноземні доходи. Ставка на дивіденди може бути зниженою (9%), якщо виконуються певні умови міжнародних договорів, проте військовий збір сплачується завжди.

Порівняння податкового навантаження (Таблиця)

Тип активу	ПДФО	Військовий збір	Підсумок
Державні облигації (ОВДП)	0%	0%	0%
Депозити в банках	18%	5%	19,5%
Оренда (фіз. особи)	18%	5%	19,5%
Іноземні дивіденди	9% або 18%	5%	10,5% — 19,5%

Золоті правила інвестора в умовах кризи

1. Гнучка диверсифікація. Не варто "класти всі яйця в один кошик". Оптимальний портфель сьогодні — це поєднання гривневих ОВДП для ліквідності та валютних активів для захисту від девальвації.

2. Пріоритет ліквідності. Обирайте активи, які можна швидко продати без значних втрат у вартості. У воєнний час швидкий доступ до готівки може бути критичним.

3. Аналіз реальної прибутковості. Завжди віднімайте відсотковий показник інфляції від вашої ставки доходу. Якщо інфляція складає 10%, а ваш депозит дає 12%, ваша реальна вигода — лише 2%.

4. Юридична гігієна. Своєчасно декларуєте доходи, особливо від іноземних інвестицій, щоб уникнути штрафів у майбутньому.

Воєнний стан — не привід зупиняти фінансовий розвиток. Навпаки, розумне інвестування в державні інструменти не лише зберігає ваш капітал, а й зміцнює фінансову обороноздатність країни. На сьогодні найбільш збалансованим інструментом за критерієм "ризик/дохід/податки" залишаються саме військові облігації.

Список використаних джерел:

1. Нормативно-правові акти:

- Податковий кодекс України. Статті 165, 167 та 170 (регулюють оподаткування доходів фізичних осіб, зокрема відсотків по депозитах, дивідендів та операцій з цінними паперами).

- Закон України № 2180-IX від 01.04.2022 "Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб" (запроваджує 100% гарантію вкладів на час дії воєнного стану).

2. Офіційні державні ресурси:

- Міністерство фінансів України (mf.gov.ua). Розділ "Державні облігації" — актуальна інформація про дохідність та графіки аукціонів ОВДП.

- Національний банк України (bank.gov.ua). "Звіт про фінансову стабільність" за 2025–2026 рр. та статистика ставок за банківськими депозитами.

Неля ОСТРОВНА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Сова В.М.

ВИКЛИКИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Банківське кредитування традиційно виступає одним із ключових механізмів перерозподілу фінансових ресурсів у національній економіці. Воно забезпечує рух капіталу від тих суб'єктів, які мають надлишок ліквідності, до тих, хто потребує додаткових коштів для розвитку виробництва, інвестицій та підвищення конкурентоспроможності. В умовах війни та глибокої економічної нестабільності роль кредитування стає особливо важливою, адже саме воно підтримує життєздатність бізнесу, збереження робочих місць і загальну фінансову стабільність [1].

Сьогодні українська банківська система стикається з низкою серйозних викликів. Насамперед це висока вартість кредитних ресурсів. Навіть після зниження облікової ставки Національним банком із 25% у 2022 році до 15,5% у

2025 році середні ставки за корпоративними кредитами залишаються на рівні 15–17% річних. Це значно обмежує доступ підприємств до фінансування. Другою проблемою є концентрація банківських ресурсів у безризикових інструментах — державних цінних паперах та депозитних сертифікатах НБУ. Така стратегія знижує кредитну активність банків і фактично відсуває реальний сектор економіки на другий план [1].

Важливим викликом залишається зростання кредитних ризиків та проблемної заборгованості. У 2023 році частка непрацюючих кредитів становила майже 38%. Лише завдяки реструктуризації, посиленню стандартів оцінки позичальників та впровадженню сучасних скорингових моделей вдалося знизити цей показник до 23,9% у 2025 році. Проте навіть така динаміка свідчить, що проблема непрацюючих активів залишається однією з найгостріших для банківської системи [2].

Ще одним бар'єром є недостатній рівень довгострокового фінансування. Банки переважно орієнтуються на короткострокові позики через високі воєнні ризики, що робить неможливим реалізацію масштабних інфраструктурних та інноваційних проєктів. Це стримує інвестиційний розвиток і знижує потенціал економічного зростання. Додатково слід відзначити низький рівень довіри до банківської системи та обмежений захист прав кредиторів, що також впливає на кредитну активність.

Попри ці виклики, в Україні спостерігаються й позитивні тенденції. У 2024–2025 роках корпоративне кредитування зросло на 20–25%, що свідчить про поступове поживлення фінансових процесів у реальному секторі. Особливо активізувалося кредитування малого та середнього бізнесу, який отримує підтримку в межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». За десять місяців 2025 року програмою скористалося понад 23,8 тисячі підприємств, що дозволило їм оновити виробничі потужності, провести енергомодернізацію та розширити діяльність навіть у зонах підвищеного воєнного ризику [2].

Важливою тенденцією є дедоларизація кредитного портфеля: понад 70% нових корпоративних позик у 2024–2025 роках було надано у гривні, а серед населення цей показник перевищив 97%. Це зменшило валютні ризики та зробило банківську систему більш стійкою до зовнішніх коливань. Державні банки залишаються основними гравцями на ринку кредитування, орієнтуючись на фінансування стратегічно важливих галузей та інфраструктурних проєктів, тоді як приватні банки зосереджуються на споживчому кредитуванні та підтримці малого бізнесу.

Досвід інших країн, які пережили воєнні конфлікти, показує, що відновлення кредитування можливе навіть після глибоких криз. У Сербії, Грузії, Вірменії та Азербайджані після воєнних потрясінь кредитування поступово

відновлювалося, тоді як в Україні цей процес затягнувся. Приклад Республіки Корея демонструє ефективність активного державного втручання: уряд через п'ятирічні плани та спеціалізовані банки розвитку забезпечував довгострокове кредитування пріоритетних галузей. В Індії цільове кредитування сприяло зростанню ВВП, а в Європейському Союзі під час пандемії COVID-19 державні гарантії та послаблення макропруденційних вимог дозволили банкам збільшити кредитування на 5–6% [1].

Для України ключовими напрямками подальшого розвитку мають стати розширення механізмів державних гарантій за кредитами, стимулювання довгострокового фінансування інфраструктурних та інноваційних проєктів, а також цифровізація кредитних процесів. Важливо адаптувати кредитну політику до європейських стандартів у контексті інтеграції України до фінансового простору ЄС. Лише баланс між фінансовою стабільністю та кредитною експансією дозволить забезпечити стійке економічне зростання у післявоєнний період.

Таким чином, банківське кредитування в умовах економічної нестабільності України стикається з численними викликами, але водночас має значний потенціал для відновлення. Державна підтримка, гнучка монетарна політика та сучасні фінансові технології створюють передумови для поступового оздоровлення кредитного ринку. Завданням на найближчі роки є формування ефективної системи гарантій, стимулювання довгострокових інвестицій та забезпечення довіри до банківської системи, що стане фундаментом для економічної стабілізації та розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Компаративний аналіз банківського кредитування підприємств України в умовах війни. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4533>

2. Тенденції розвитку банківського кредитування в Україні в умовах економічної нестабільності. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7349/7305>

Аліна ПЕТРЕНКО, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

ФІНАНСОВА ТРИВОЖНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сучасний стан світової та вітчизняної економіки характеризується високим рівнем невизначеності. Повномасштабна війна в Україні стала безпрецедентним шоком, який кардинально змінив не лише макроекономічні показники, а й

психологічний стан мільйонів громадян. Фінансова тривожність — стан занепокоєння через нездатність забезпечити базові потреби або зберегти добробут у майбутньому — перетворилася на масове явище. Дослідження цієї теми є критично важливим, оскільки емоційний стан населення безпосередньо впливає на споживчий попит, стабільність банківської системи та загальні темпи відновлення економіки [1].

Теоретичні аспекти фінансової тривожності досліджували такі науковці, як Каннеман Д. (психологія прийняття рішень), Тверські А., а серед вітчизняних дослідників питання економічної психології висвітлювали Галян І., Москаленко В. та інші. Проте в умовах тривалої воєнної агресії ця проблема потребує нового переосмислення.

Аналіз основних чинників тривожності. Економічна нестабільність 2022–2024 років сформувала комплекс факторів, що підживлюють фінансовий стрес:

- Інфляційні очікування. Постійне зростання цін на продукти харчування, паливо та послуги ЖКГ змушує населення відчувати незахищеність. Коли реальні доходи не встигають за інфляцією, виникає відчуття «бідності, що насувається».

Ринок праці та безробіття. Переміщення підприємств, мобілізаційні процеси та руйнування бізнесів призвели до структурного безробіття. Страх втратити роботу є головним драйвером тривоги для працездатного населення.

- Валютна нестабільність. Традиційна для України прив'язка добробуту до курсу долара США змушує громадян уважно стежити за котируваннями, сприймаючи будь-які коливання як загрозу заощадженням.

- Вплив на споживчу та інвестиційну поведінку. Фінансова тривожність призводить до деформації класичних економічних моделей. Замість раціонального розподілу коштів, населення вдається до специфічних стратегій [3].

Адаптаційні стратегії населення. Громадяни вимушені розробляти власні моделі виживання. До ключових стратегій ми відносимо:

1. Диверсифікація джерел доходу

- Перехід на гібридний формат роботи або поєднання основної зайнятості з фрілансом.

- Освоєння цифрових навичок для виходу на міжнародні ринки праці (дистанційна робота).

2. Оптимізація та «розумна» економія

- Відмова від імпульсивних покупок на користь критично необхідних товарів.

- Використання програм лояльності, кешбеків та порівняння цін через агрегатори.

3. Фінансова самоосвіта

- Зростання інтересу до інвестиційних інструментів з низьким ризиком (військові облигації).

- Планування бюджету за допомогою мобільних застосунків (цифрова трансформація особистих фінансів).

Роль держави та фінансових установ. Для зниження рівня тривожності необхідна активна політика з боку НБУ та уряду. Це включає:

- Підтримання фінансової стабільності та прозору комунікацію щодо валютної політики.

- Стимулювання банків до створення доступних та зрозумілих продуктів для населення.

- Розвиток програм соціального страхування[2].

Фінансова тривожність є природною реакцією на системні економічні шоки, проте її тривале збереження гальмує розвиток країни. Гнучкість населення, готовність до навчання та адаптація до нових цифрових реалій стають тими ж перевагами, що й у малого бізнесу. Подолання психологічного бар'єру та перехід до раціонального планування є ключем до виживання в умовах воєнного стану та подальшої відбудови.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України. Звіт про фінансову стабільність. URL: <https://bank.gov.ua>

2. Державна служба статистики України. Доходи та витрати населення. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Дослідження психологічного стану населення України (2023). Соціологічна група «Рейтинг».

Дар'я ПОГОРІЛА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Харченко Н. В.

ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Кожна сім'я щомісяця витрачає гроші на різні потреби: їжу, комунальні послуги, одяг, навчання. Серед цих витрат є й ті, які важко передбачити заздалегідь, — витрати на лікування та медикаменти. Саме тому вміння планувати сімейний бюджет з урахуванням витрат на здоров'я є важливою складовою фінансової грамотності. Ця тема є актуальною для кожного українця,

адже значна частина медичних послуг в Україні є платною і потребує фінансової підготовки з боку домогосподарств.

Домогосподарство — це сім'я або група людей, які спільно ведуть господарство і мають спільний бюджет. За даними Державної служби статистики України, витрати на охорону здоров'я займають близько 3–4% у загальній структурі споживчих витрат українських сімей [1]. Здається, що це небагато. Проте якщо порахувати в грошах, то для середньої сім'ї це становить кілька тисяч гривень на рік — і ці гроші треба мати наготові.

Найбільша частина цих витрат — придбання ліків. За різними оцінками, на медикаменти припадає більше половини всіх витрат на здоров'я. Решта — оплата консультацій лікарів-спеціалістів, здавання аналізів та обстежень, які не входять до безкоштовного пакету послуг [1]. Для малозабезпечених сімей витрати на лікування можуть сягати 10–12% бюджету, що є дуже серйозним навантаженням.

У фінансах існує поняття «ризик» — це можливість несподіваної події, яка потребує додаткових витрат. Хвороба — один із таких ризиків: ми не знаємо заздалегідь, коли захворіємо і скільки це буде коштувати. Саме через це фінансові консультанти радять мати «подушку безпеки» — резервний фонд у розмірі 3–6 місячних витрат сім'ї. Ці кошти зберігаються на окремому рахунку і використовуються лише у непередбачуваних ситуаціях, зокрема при хворобі.

Проблема полягає в тому, що більшість українців не формують такого резерву. За результатами досліджень, значна частина домогосподарств не має заощаджень взагалі, а при раптовій хворобі змушена позичати гроші або відмовлятися від необхідного лікування [2]. Це свідчить про низький рівень фінансового планування в українських сім'ях.

Найпоширенішим фінансовим інструментом захисту від великих медичних витрат є добровільне медичне страхування (скорочено — ДМС). Суть його проста: людина щомісяця або щороку сплачує невеликий страховий внесок, а у разі хвороби страхова компанія покриває витрати на лікування. Тобто замість того, щоб одночасно витратити велику суму, людина рівномірно розподіляє ці витрати у часі.

За даними Ліги страхових організацій України, у 2024 році страхування здоров'я займало близько 19% у структурі страхових премій на ринку ризикового страхування [3]. Проте більшість полісів ДМС оформлюється роботодавцями для своїх працівників, а не самими громадянами. Індивідуальне медичне страхування в Україні поки що розвинуто слабо — переважно через те, що люди не звикли планувати витрати на здоров'я наперед.

Для порівняння: у країнах Євросоюзу добровільне медичне страхування є звичною практикою. Наприклад, у Польщі та Чехії значна частина населення має

приватні медичні поліси на додаток до державного страхування. Рівень проникнення страхування в Україні залишається одним із найнижчих у Європі [3], що вказує на великий потенціал для розвитку цього ринку після закінчення воєнного стану.

З 2018 року в Україні діє Національна служба здоров'я України (НСЗУ), яка фінансує медичну допомогу за рахунок державного бюджету [4]. Завдяки цьому кожен, хто підписав декларацію із сімейним лікарем, може безкоштовно отримати первинну медичну допомогу. Держава також оплачує частину ліків за програмою «Доступні ліки».

Однак консультації вузьких спеціалістів, складні аналізи та планові операції у багатьох випадках залишаються платними або частково компенсованими. Це означає, що навіть при наявності державного фінансування, кожна сім'я все одно несе власні витрати на здоров'я. Саме тому поєднання державної підтримки, страхування та особистого резервного фонду — найнадійніша фінансова стратегія для захисту бюджету від медичних витрат [4].

Щоб медичні витрати не ставали несподіваним ударом по сімейному бюджету, фінансові фахівці рекомендують кілька простих кроків. По-перше, варто включити витрати на здоров'я до щомісячного плану бюджету як окрему статтю — навіть якщо цього місяця ніхто не хворіє, відкладена сума поповнює резерв. По-друге, корисно порівняти пропозиції страхових компаній і розглянути придбання поліса ДМС: для молодих людей він зазвичай коштує відносно недорого. По-третє, важливо стежити за програмами державної підтримки — зокрема, знати, які ліки входять до програми «Доступні ліки» і які послуги покриває НСЗУ [4].

Отже, витрати на охорону здоров'я є важливою і часто недооціненою статтею сімейного бюджету. Грамотне ставлення до цих витрат — планування, страхування та формування резерву — допомагає уникнути фінансових труднощів у разі хвороби і є невід'ємною частиною загальної фінансової грамотності кожної людини.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Витрати і ресурси домогосподарств України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
2. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 № 2168-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>
3. Ліга страхових організацій України. Основні тенденції страхового ринку у 2024 році.
URL: <https://uainsur.com/osnovni-tendantsii-strakhovoho-ryнку-u-2024-rotsi/>
4. Національна служба здоров'я України. Програма медичних гарантій.

URL: <https://nszu.gov.ua>

5. Національний банк України. Квартальний огляд страхового ринку за 2024 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/insurance>

Наталія САФОНІК, к.е.н.
доцент кафедри фінансових технологій та бізнесу
ДУ «КАІ», м. Київ

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Сталий розвиток фінансового сектору є однією з ключових передумов забезпечення економічної стабільності, інвестиційної привабливості та довгострокового зростання національної економіки. В умовах сучасних глобальних викликів, зокрема повномасштабного вторгнення, макроекономічної нестабільності та інтеграції до європейського фінансового простору, фінансовий сектор України зазнає суттєвих трансформацій, що вимагають впровадження нових підходів до його функціонування та регулювання. Особливого значення набуває забезпечення фінансової стійкості банківської системи, розвиток небанківських фінансових установ, впровадження цифрових фінансових технологій та підвищення рівня фінансової інклюзії населення. Водночас важливим аспектом є інтеграція принципів сталого розвитку.

У цьому контексті дедалі більшого значення набуває впровадження концепції ESG (Environmental, Social, Governance) у діяльність фінансових установ як інструменту забезпечення їхньої довгострокової стійкості та відповідності принципам сталого розвитку [2]. Орієнтація на ESG-підходи дозволяє фінансовому сектору не лише мінімізувати ризики, пов'язані з екологічними та соціальними викликами, але й формувати нові можливості для відповідального інвестування, підвищення довіри з боку клієнтів та інвесторів, а також забезпечення прозорості управлінських процесів (рис. 1).

Зростаюча увага до екологічних, соціальних та управлінських аспектів зумовлює необхідність трансформації фінансових практик і переорієнтації інвестиційних потоків на підтримку екологічно безпечних, соціально відповідальних та економічно ефективних проєктів. Особливу роль у цьому процесі відіграє зелене фінансування, яке сприяє розвитку низьковуглецевої економіки, підвищенню енергоефективності та мінімізації впливу на довкілля [3]. У контексті повоєнного відновлення України ці підходи набувають ще більшої актуальності, відкриваючи можливості для формування сучасної, стійкої та інтегрованої до європейського простору фінансової системи.

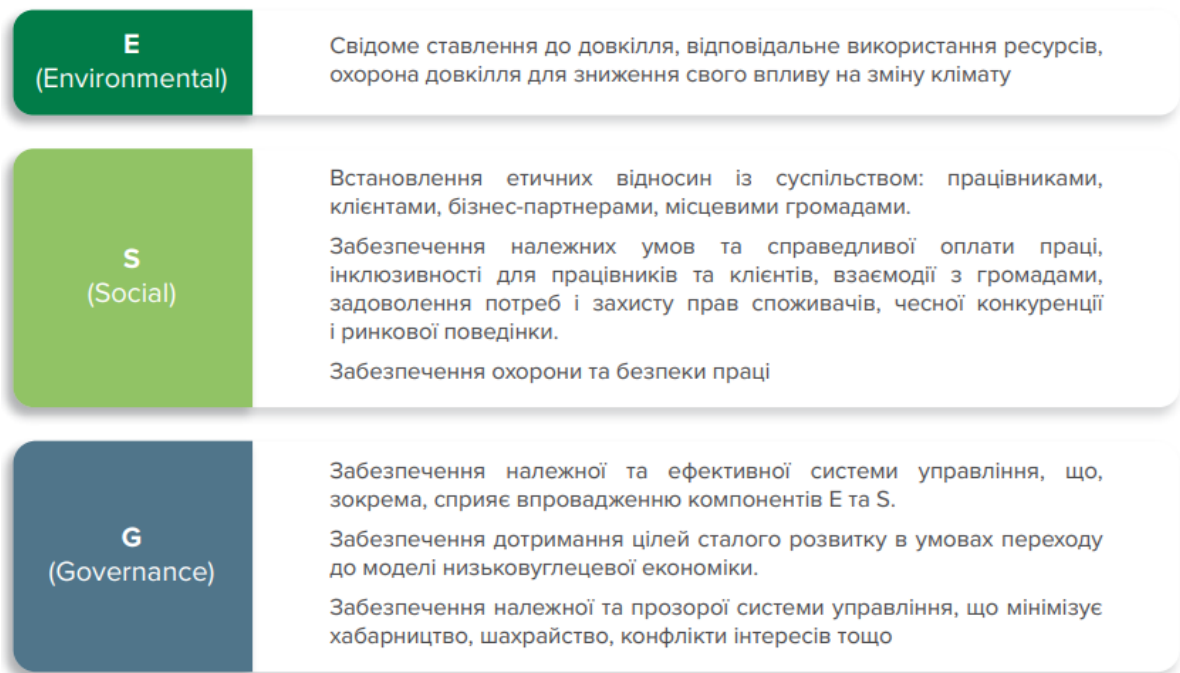


Рис. 1. Компоненти ESG-свідомої поведінки
Джерело: [1].

Отже, сталий розвиток фінансового сектору України є стратегічно важливою умовою забезпечення макроекономічної стабільності, відновлення національної економіки та її інтеграції до європейського і глобального фінансового простору. Ключову роль у цьому процесі відіграє впровадження принципів сталого фінансування та ESG-орієнтованого підходу, що сприяє більш ефективному управлінню ризиками, підвищенню довіри до фінансових інституцій та залученню інвестицій у пріоритетні напрями розвитку. Водночас розвиток зеленого фінансування, цифровізація фінансових послуг та розширення фінансової інклюзії створюють передумови для формування конкурентоспроможного та адаптивного фінансового сектору. Відповідно, подальший розвиток фінансового сектору України має ґрунтуватися на комплексному поєднанні економічних, екологічних, соціальних та управлінських підходів, що забезпечить не лише його стійкість у короткостроковій перспективі, але й сприятиме досягненню довгострокових цілей сталого розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Біла книга з управління екологічними, соціальними та управлінськими (Environmental, Social, and Governance – ESG) ризиками у фінансовому секторі / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf?v=16
2. Політика з розвитку сталого фінансування / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ESG%20strategy_public.pdf?v=16

3. Сафонік Н.П. Політика щодо розвитку сталого фінансування в умовах сучасних трансформацій. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки : матер. 6-ої міжнар. наук.-практ. конференції, м. Чернівці, 18 квітня 2024 р. / Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. С. 63-66

Андрій СОВА, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Мисюна А.В.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ: ІНФЛЯЦІЯ ТА КУРС ГРИВНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Повномасштабна війна, що триває в Україні, суттєво вплинула на фінансову систему держави. Серед ключових показників економічної стабільності варто виокремити інфляцію та валютний курс гривні, які відображають загальний стан економіки та рівень довіри до неї. В умовах воєнного часу ці показники зазнають значного тиску через зростання державних витрат, скорочення виробництва та нестабільність зовнішнього середовища.

Інфляція в Україні під час війни формувалася під впливом комплексу факторів і мала різку динаміку. За підсумками 2022 року загальна споживча інфляція сягнула 26,6%, що стало одним із найвищих показників за останні роки [1]. У 2023 році темпи зростання цін поступово знизилися завдяки стабілізаційним заходам – 5,1%, а у 2024 році інфляція коливалася на рівні 12%. Станом на кінець 2025 року вона продовжила знижуватися — 8%, що вказує на поступову макрофінансову стабілізацію [2].

Основними чинниками інфляційного тиску є значні військові витрати, зростання грошової маси, порушення логістики та девальваційні очікування. Крім того, у 2024 році спостерігалось пришвидшення інфляції до 12%, що було пов'язано зі зростанням виробничих витрат і подорожчанням сировини [2]. Усі ці фактори створюють постійний інфляційний тиск навіть попри стабілізаційні заходи.

Ключовим інститутом у забезпеченні фінансової стійкості є Національний банк України, який здійснює монетарну політику та контролює валютний ринок. Для досягнення цінової та курсової сталості регулятор використовує низку інструментів, серед яких ключове місце посідає облікова ставка, що визначає вартість грошей в економіці та впливає на інфляційні процеси.

У червні 2022 року НБУ різко підвищив облікову ставку з 10% до 25% — найвищого рівня в історії — з метою стримування інфляції, захисту гривневих заощаджень та зниження тиску на валютний ринок. Такий жорсткий монетарний

крок сприяв стабілізації інфляційних та курсових очікувань. Починаючи з другої половини 2023 року, на тлі уповільнення інфляції та покращення макрофінансової ситуації, НБУ розпочав цикл поступового зниження облікової ставки: до 15% наприкінці 2023 року та до рівня близько 13,5–15,5% у 2024–2025 роках. Це свідчить про перехід від жорсткої антикризової політики до більш гнучкого монетарного регулювання, спрямованого на підтримку економічного відновлення [3].

Водночас одним із ключових індикаторів є динаміка міжнародних резервів, які є важливим інструментом стабілізації валютного ринку та підтримання макрофінансової рівноваги. У 2022 році, на тлі початку повномасштабної війни, їх обсяг становив близько 28,5 млрд дол. США, що відображало значний тиск на фінансову систему. Уже у 2023 році міжнародні резерви суттєво зросли — до понад 40,5 млрд дол., тобто приблизно на 42%, насамперед завдяки масштабній міжнародній фінансовій допомозі. У 2024 році позитивна тенденція збереглася: резерви збільшилися до 43,8 млрд дол., що відображає стабілізацію зовнішнього сектору та продовження надходжень від партнерів. Міжнародні резерви України у 2025 році зросли на понад 30%, досягнувши історичного максимуму — 57,3 млрд дол. США станом на кінець року. Рекордне зростання забезпечили масштабне зовнішнє фінансування, постійна робота внутрішнього боргового ринку та валютна політика НБУ. Це свідчить про те, що міжнародні резерви стали критично важливим інструментом підтримання макрофінансової стабільності, оскільки дозволяють Національному банку України підтримувати курс гривні, фінансувати зовнішні зобов'язання та компенсувати дисбаланси платіжного балансу в умовах війни [4].

У 2022 році НБУ зафіксував курс гривні на рівні близько 29,25 грн/дол., а згодом провів коригування до 36,6 грн/дол., після чого протягом тривалого періоду залишався відносно стабільним [1]. У жовтні 2023 року регулятор перейшов до режиму керованої гнучкості курсу, що дозволило поступово адаптувати валютний ринок до ринкових умов [5].

Водночас досягнута стабільність має вразливий характер. У певні періоди можливі різкі коливання обмінного курсу в бік девальвації, що пов'язано зі зменшенням валютних резервів, зростанням попиту на іноземну валюту або змінами в політиці НБУ. Перехід до більш гнучкого курсоутворення у 2023–2024 роках є прикладом поступового відходу від жорсткого контролю до ринкових механізмів.

Незважаючи на складні умови, фінансова система України демонструє відносну стійкість. Інфляція знизилася з понад 26,6% у 2022 році до однозначних показників у наступні роки, а валютний курс залишається відносно

контрольованим. Це свідчить про ефективність політики Національного банку України та значну роль міжнародної підтримки.

Таким чином, інфляція та курс гривні є ключовими індикаторами фінансової стійкості України в умовах війни. Їхня динаміка відображає перехід від гострої фази кризи до поступової стабілізації, однак ризики залишаються високими і потребують постійного контролю з боку держави. Важливу роль у цьому процесі відіграють монетарні інструменти та міжнародні резерви, які формують основу макрофінансової стабільності держави в умовах тривалої війни.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Офіційні повідомлення та статистика.
[URL:https://bank.gov.ua/ua/statistic](https://bank.gov.ua/ua/statistic)
2. Мінфін. Індекс інфляції в Україні.
[URL:https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/](https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/)
3. Облікова ставка Національного банку.
[URL:https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish](https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish)
4. Національний банк України. Міжнародні резерви.
[URL:https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo](https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo)
5. Інфляційні звіти та політика курсоутворення.
[URL:https://bank.gov.ua/ua/monetary/report](https://bank.gov.ua/ua/monetary/report)

Вікторія СОВА, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНИЙ ТА ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Державний бюджет України є головним фінансовим планом країни, що визначає напрями соціально-економічного розвитку та забезпечує виконання функцій держави. Його дохідна частина виступає ключовим індикатором фінансової стабільності, адже саме доходи визначають можливості фінансування оборони, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та інших сфер. В умовах воєнного стану та глобальних викликів питання наповнення бюджету набуває особливої актуальності [5].

У науковій літературі доходи бюджету трактуються по-різному: як кошти, що надходять у безоплатному та безповоротному порядку; як економічні відносини між державою та суб'єктами господарювання; як сукупність грошових ресурсів, мобілізованих для виконання функцій держави. Відповідно до Бюджетного кодексу України, доходи бюджету включають податкові

надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та трансферти [1]. Принципи їх формування базуються на фіскальній ефективності, економічній результативності та соціальній справедливості [4].

Аналіз динаміки доходів бюджету у 2023-2025 роках свідчить про стійке зростання. Загальні доходи бюджету збільшилися з 2,67 трлн грн у 2023 році до 3,83 трлн грн у 2025 році. Це означає приріст більш ніж на 1,16 трлн грн, що свідчить про поступове розширення фінансової бази держави навіть у складних умовах воєнного часу.

Податкові надходження залишаються основним джерелом формування бюджету. Їхня частка стабільно тримається на рівні близько 53%, а обсяг зріс від 1,2 трлн грн у 2023 році до понад 2 трлн грн у 2025 році. Це підтверджує, що податкова система, попри виклики, забезпечує стійке наповнення бюджету. У структурі податкових надходжень найбільшу роль відіграють податок на додану вартість, акцизний податок, податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств [6].

Неподаткові надходження коливаються в межах 26-37% структури. Це значно вище за середньоєвропейські показники, де їхня частка становить лише 10-15%. Така ситуація пояснюється значною роллю перерахувань від державних підприємств, дивідендів та надходжень від Національного банку України. Неподаткові надходження формуються за рахунок власних надходжень бюджетних установ, адміністративних зборів та доходів від майна [3; 6].

Міжнародна допомога та трансферти стали стратегічним джерелом фінансування у воєнних умовах. Їхня частка зростає з 16-18% у 2023-2024 роках до понад 21% у 2025 році. Це свідчить про критичну роль зовнішньої підтримки у забезпеченні фінансової стійкості держави та покритті зростаючих видатків, насамперед оборонних. У воєнний період особливого значення набули міжнародні гранти та кредити від ЄС, МВФ, Світового банку та урядів іноземних держав. Використання військових облігацій та внутрішніх позик стало додатковим джерелом фінансування [2; 6].

Таким чином, структура доходів бюджету України у 2023-2025 роках характеризується зростанням загальних обсягів, стабільністю податкової бази, високою питомою вагою неподаткових надходжень та посиленням ролі міжнародної допомоги. Це відображає як внутрішні економічні процеси, так і зовнішні фактори, що визначають фінансову політику держави в умовах війни.

Разом із позитивною динамікою існує низка проблем. Серед них – тінізація економіки та ухилення від сплати податків, висока залежність від зовнішніх позик, нестабільність валютного ринку, а також структура доходів, що відрізняється від європейських стандартів. Це знижує ефективність бюджетної політики та створює ризики для фінансової стабільності.

Для удосконалення процесу формування доходів необхідно посилити адміністрування ПДВ та акцизів, розширити базу оподаткування цифрових послуг (зокрема податок на Google) [4], розвивати внутрішній ринок державних цінних паперів [2], оптимізувати структуру неподаткових доходів та забезпечити прозорість використання міжнародної допомоги [3]. Важливим є також підвищення податкової дисципліни та боротьба з ухиленням від сплати податків.

Отже, формування дохідної частини бюджету у 2023-2025 роках відбувалося в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Податкові надходження залишаються базовим джерелом, але міжнародна допомога стала критично важливим фактором фінансової стійкості. Подальше удосконалення бюджетної політики має ґрунтуватися на принципах ефективності, справедливості та економічної безпеки, що дозволить забезпечити стабільність державних фінансів та сталий розвиток України. Оптимізація структури доходів і зменшення залежності від зовнішньої допомоги є ключовими завданнями бюджетної політики України.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Прицак Я.М., Зелінський М.-П.Б. Особливості формування та виконання Державного бюджету України в умовах воєнного стану // *Економічний простір*. – 2023. – № 185. – Режим доступу: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/download/1261/1214/>
3. Дишлева І.О. Механізм формування доходів державного бюджету України: правовий аспект // *Правничий вісник Університету «КРОК»*. – 2019. – № 34. – Режим доступу: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/krok-university-law-journal/article/view/199/169>
4. Західна О.Р., Круглякова В.В., Бацман І.В. Формування дохідної частини Державного бюджету України // *Молодий вчений*. – 2021. – № 10 (98). – Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2390/2376>
5. Захожай К.В. Принципи побудови Державного бюджету України: процесно-системний підхід // *Проблеми економіки*. – 2017. – № 3. – Режим доступу: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-3_0-pages-47_54.pdf
6. Мінфін. Доходи державного бюджету України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>

Домініка ХОЛОДЕНКО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Черненко Л.Б.

ІНВЕСТИЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Фондовий ринок є одним із ключових елементів сучасної фінансової системи, який забезпечує перерозподіл капіталу між різними суб'єктами економіки. Саме через механізми фондового ринку інвестори мають можливість примножувати власні кошти, а підприємства — залучати фінансові ресурси для розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває формування ефективної інвестиційної стратегії, яка визначає підхід інвестора до прийняття рішень, рівень ризику та очікувану дохідність.[1]

Інвестиційна стратегія на фондовому ринку — це цілісна система довгострокових або короткострокових рішень щодо вкладення капіталу в цінні папери з метою досягнення визначених фінансових цілей. Вона включає вибір фінансових інструментів (акцій, облігацій, деривативів), часовий горизонт інвестування, методи аналізу ринку та принципи управління ризиками. Основною метою будь-якої інвестиційної стратегії є досягнення оптимального співвідношення між дохідністю та ризиком.

Цілі інвестування можуть бути різними залежно від індивідуальних потреб інвестора. Найпоширенішими є збереження капіталу, отримання стабільного доходу, приріст вартості активів у довгостроковій перспективі, а також диверсифікація ризиків. Наприклад, консервативні інвестори, як правило, орієнтуються на стабільність і обирають менш ризикові інструменти, тоді як агресивні інвестори прагнуть отримати максимальний прибуток і готові приймати значні ризики.[3]

Існує кілька основних інвестиційних стратегій, які застосовуються на фондовому ринку. Однією з найпоширеніших є стратегія довгострокового інвестування, відома як «buy and hold». Вона передбачає придбання цінних паперів на тривалий період незалежно від короткострокових коливань ринку. Основна ідея цієї стратегії полягає в тому, що в довгостроковій перспективі ринок має тенденцію до зростання, а отже інвестор може отримати прибуток за рахунок підвищення вартості активів.

Іншою популярною стратегією є короткострокова торгівля або трейдинг. Вона базується на отриманні прибутку від коливань цін на фінансові інструменти протягом коротких проміжків часу. До цього типу належать такі підходи, як денний трейдинг, свінг-трейдинг та скальпінг. Ця стратегія потребує

глибоких знань ринку, постійного моніторингу ситуації та високого рівня самодисципліни.

Окреме місце займає вартісне інвестування, яке передбачає пошук недооцінених акцій. Інвестори, які дотримуються цієї стратегії, аналізують фінансові показники компаній і купують їхні акції за ціною, нижчою за їхню реальну вартість. Протилежною за підходом є стратегія інвестування в зростання, яка орієнтується на компанії з високим потенціалом розвитку, навіть якщо їхні акції вже мають високу ринкову ціну.[2]

Ще одним важливим напрямом є дивідендна стратегія, яка передбачає інвестування в компанії, що регулярно виплачують дивіденди. Такий підхід дозволяє інвестору отримувати пасивний дохід незалежно від коливань ринкової вартості акцій. Водночас індексне інвестування, яке здійснюється через біржові фонди (ETF), дає можливість інвестору відтворювати динаміку фондового ринку загалом і мінімізувати ризики за рахунок широкої диверсифікації.

Диверсифікація є одним із ключових принципів успішного інвестування. Вона полягає у розподілі капіталу між різними активами, галузями та географічними регіонами. Це дозволяє знизити вплив негативних факторів на окремі інвестиції та забезпечити більш стабільний фінансовий результат. Наприклад, поєднання акцій, облігацій та інших інструментів у портфелі може значно зменшити загальний рівень ризику.[1]

Разом із потенційною доходністю інвестування на фондовому ринку пов'язане з низкою ризиків. Серед них найважливішими є ринковий ризик, який виникає через коливання цін, валютний ризик, інфляційний ризик та кредитний ризик. Управління ризиками передбачає використання різних інструментів, таких як диверсифікація, встановлення обмежень на втрати, а також регулярний перегляд інвестиційного портфеля.

Важливу роль у формуванні інвестиційної стратегії відіграє аналіз фондового ринку. Основними його видами є фундаментальний і технічний аналіз. Фундаментальний аналіз базується на оцінці фінансового стану компаній, їхньої прибутковості, ринкових позицій та макроекономічних умов. Технічний аналіз, у свою чергу, ґрунтується на вивченні графіків цін і обсягів торгів для виявлення тенденцій та прогнозування майбутніх змін.[3]

Вибір інвестиційної стратегії залежить від багатьох факторів, зокрема фінансових можливостей інвестора, його схильності до ризику, інвестиційного горизонту та загального стану економіки. У сучасних умовах глобалізації інвестори також повинні враховувати міжнародні фактори, політичну ситуацію та технологічні зміни, які можуть суттєво впливати на динаміку фондових ринків.

Отже, інвестиційні стратегії на фондовому ринку є важливим інструментом досягнення фінансових цілей. Їх ефективність залежить від правильного вибору підходу до інвестування, рівня підготовки інвестора та здатності адаптуватися до змін ринкового середовища.

Список використаних джерел:

1. Корнеєв В. В. Фінансовий ринок: теорія та практика: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2021. 312 с.
2. Фінансовий простір. (Міжнародний науково-практичний журнал). — Режим доступу: fp.cibs.ubs.edu.ua
3. Ринок цінних паперів України. (Науково-практичне видання). — Режим доступу: nssmc.gov.ua.

Лілія ЧАЙКА, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ДОСТУПНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ (2022–2024 рр.)

Малий і середній бізнес (МСБ) є основою зайнятості та економічної активності в Україні, формуючи понад 60 % ВВП у довоєнний період і забезпечуючи роботою більше половини зайнятого населення країни. Саме МСБ забезпечує гнучкість і адаптивність національної економіки, є основним генератором нових робочих місць та рушієм інновацій на місцевому рівні. Однак з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році саме цей сектор виявився найбільш уразливим до кредитного стиснення, спричиненого воєнними ризиками, руйнуванням застав та невизначеністю щодо ринкових перспектив.

За даними Національного банку України, обсяги кредитування малого і середнього бізнесу у гривневому вираженні скоротилися у 2022 році на понад 30 % порівняно з довоєнним рівнем [1]. Банки різко посилили вимоги до позичальників, запровадили додаткові дисконти при оцінці застав – насамперед нерухомості у прифронтових зонах – та скоротили терміни кредитування до переважно короткострокових позик терміном до одного року. Паралельно зросли відсоткові ставки за ринковими кредитами, оскільки підвищення облікової ставки НБУ до 25 % у червні 2022 року суттєво здорожчало вартість ресурсів для банків. За таких умов більшість малих підприємств або повністю втратила доступ до банківського фінансування, або змушена була відмовитися від кредитів через їхню економічну недоцільність.

Особливо болісним виявився удар по мікропідприємствах – суб'єктах господарювання з річним оборотом до 2 млн євро та кількістю працівників до 10 осіб. Саме ця категорія, що становить переважну більшість зареєстрованих суб'єктів МСБ в Україні, традиційно найменш захищена від кредитного стиснення: вона не має досвіду залучення боргового капіталу, не володіє достатньою заставною базою та часто веде неформальний облік, що унеможлиблює підтвердження фінансового стану для банківського аудиту [2].

Ключовим антикризовим інструментом підтримки МСБ стала урядова програма пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9 %», запроваджена ще до початку повномасштабної агресії, однак суттєво розширена у воєнний час. За три роки дії в умовах воєнного стану програма видала понад 130 тис. кредитів на загальну суму близько 170 млрд грн [2]. Механізм програми передбачає компенсацію з державного бюджету різниці між ринковою ставкою та пільговою (5, 7 або 9 % залежно від виду діяльності та розміру підприємства), що робить кредит доступним навіть в умовах загального подорожчання ресурсів.

Проте поряд з безперечною соціальною функцією програма зазнавала системної критики. По-перше, значна частина кредитів спрямовувалась у торгівлю та переробку, а не у виробничий сектор, що обмежує мультиплікативний ефект від вкладень. По-друге, спостерігалися ознаки зловживань при отриманні пільгових ставок через штучне дроблення підприємств або переоформлення вже наявних боргових зобов'язань. По-третє, адміністративна процедура участі в програмі залишалася складною для мікропідприємств, позбавлених відповідних ресурсів для підготовки документації. Попри ці недоліки, програма «5-7-9 %» врятувала значну кількість підприємств від банкрутства в найгостріший кризовий момент і заслуговує на подальший розвиток після усунення системних вад [3].

Серйозною структурною проблемою залишається нерівномірний розподіл кредитних ресурсів між регіонами України. Підприємства у прифронтових і деокупованих областях – Херсонській, Запорізькій, Харківській, Донецькій, Миколаївській – фактично позбавлені доступу до банківського кредитування, оскільки жоден комерційний банк не готовий брати на себе ризики у зонах активних бойових дій або на щойно звільнених територіях за відсутності ефективних механізмів гарантування. Водночас саме ці регіони зосереджують найбільш постраждалий бізнес, що потребує фінансових ресурсів для відновлення [3]. Формується парадоксальна ситуація: там, де потреба у кредиті найвища, він найменш доступний.

Важливим кроком у подоланні цієї проблеми стало розширення діяльності Фонду розвитку підприємництва та залучення гарантійних механізмів міжнародних фінансових організацій. ЄБРР, ІФС та Фонд розвитку

підприємництва спільно реалізували програми часткового кредитного гарантування, що дозволило ряду банків відновити кредитування МСБ навіть у регіонах з підвищеними ризиками [4]. Принцип роботи цих механізмів полягає у тому, що міжнародна організація або державний фонд гарантує банку відшкодування 50–70 % збитків у разі дефолту позичальника, тим самим знижуючи ефективний ризик банку до прийняттого рівня. Це дозволяє видавати кредити там, де без гарантії банк відмовив би з міркувань ризик-менеджменту.

Перспективи розвитку кредитування МСБ у наступні роки пов'язані з кількома стратегічними напрямками. По-перше, необхідне формування повноцінної національної системи кредитних гарантій за участю держави та міжнародних партнерів із достатнім обсягом капіталу для покриття ризиків у постраждалих регіонах. По-друге, перспективним є розвиток альтернативних інструментів фінансування — факторингу, фінансового лізингу та краудлендингу, які не вимагають застави і є більш гнучкими, ніж класичний банківський кредит. По-третє, визначальну роль відіграє цифровізація кредитних процесів: впровадження скорингових моделей на основі даних державних реєстрів і податкової звітності дозволяє знизити операційні витрати банків, прискорити прийняття кредитних рішень та охопити підприємців, що раніше не мали досвіду взаємодії з банківською системою [4].

Реалізація цих заходів є необхідною умовою відновлення ділової активності та зайнятості в Україні після завершення збройного конфлікту. Без доступного кредитування неможливе ні відновлення зруйнованих підприємств, ні відкриття нового бізнесу, ні залучення внутрішніх інвестицій у відбудову. Досвід Японії, Південної Кореї та Ізраїлю після минулих конфліктів переконливо свідчить: саме МСБ, підтриманий доступним кредитуванням і державними гарантіями, стає рушієм повоєнного економічного відновлення. Для України це означає, що вирішення проблеми фінансової доступності для малого та середнього бізнесу є не лише економічним завданням, а й безпосереднім чинником загального успіху відбудови країни.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Кредитний ринок України: підсумки 2022 року. Київ : НБУ, 2023. 44 с. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kreditniy-rinok-2022>
2. Міністерство економіки України. Звіт про виконання програми «Доступні кредити 5-7-9 %» за 2022–2024 роки. Київ, 2024. 52 с.
3. Дем'яненко М. Я., Коваленко Д. І. Доступність кредитних ресурсів для малого бізнесу в умовах воєнного стану. Економіка і держава. 2023. № 5. С. 14–22.

4. Шевченко О. М. Цифрові технології у кредитуванні малого бізнесу: можливості для повоєнного відновлення. Банківська справа. 2023. № 2. С. 45–59.

Людмила ЧЕРНЕНЬКА, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ГОЛОВНІ ТРЕНДИ ТА ВИКЛИКИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ У 2026 РОЦІ

Світ фінансів у 2026 році демонструє поєднання високих технологій та суворої економічної дисципліни. Після періоду нестабільності ринок адаптувався до нових реалій, де штучний інтелект перестав бути "новинкою" і став фундаментом будь-якої фінансової операції. ШІ став головним інструментом у боротьбі за клієнта та безпеку. Банки пропонують продукти ще до того, як клієнт усвідомить потребу в них, аналізуючи правила поведінки в реальному часі. Оскільки кіберзагрози стали складнішими, системи Zero Trust та антифрод-моделі на базі ШІ працюють на випередження, блокуючи підозрілі транзакції за мілісекунди.

Тренд на перенесення реальних активів у блокчейн став мейнстрімом. Тепер нерухомість, золото або корпоративні облигації "упаковуються" у цифрові токени. Це підвищує ліквідність ринку: інвестор може купити 1/1000 частку офісного центру в Лондоні так само легко, як акцію на біржі.

Фінанси стають "невидимими". Завдяки розвитку Open Banking API, банківські послуги інтегруються безпосередньо в нефінансові застосунки. Ви купуєте тур, оформлюєте страховку та отримуєте розстрочку в одному інтерфейсі, навіть не відкриваючи застосунок банку.[1]

Для українського фінансового сектору 2026 рік проходить під знаком стійкості:

Цифровізація попри все: Україна залишається одним із лідерів у впровадженні фінтех-рішень (цифрові гаманці, швидкі платежі).

Валютна стабільність: Попри прогнози щодо інфляції, значні золотовалютні резерви (понад \$50 млрд) дозволяють Нацбанку утримувати ситуацію під контролем.

Міжнародна допомога: Ключовим фактором залишається освоєння іноземних інвестицій та грантів на відновлення, що стимулює розвиток кредитування та банківського сектору.

Після періоду агресивного зростання великі інвестбанки (як-от Goldman Sachs та J.P. Morgan) наголошують на дисципліні ризику. Інвестори стали

обережнішими, надаючи перевагу активам, що генерують реальний дохід, а не лише обіцянки майбутнього зростання.[3]

Банківські технології у 2026 році остаточно змінили парадигму: банк тепер — це не установа, куди ви приходите, а технологічний шар, який супроводжує вас у кожній дії. Основні технологічні напрямки, які визначають галузь сьогодні:

1. Штучний інтелект: від «чат-ботів» до «ШІ-агентів». Це вже не просто чат-боти, а повноцінні агенти, які мають право (за вашим лімітом) самостійно переказувати кошти між рахунками для отримання вищого відсотка або автоматично сплачувати рахунки, знаходячи найкращі знижки. Банки аналізують не лише кредитну історію, а й поведінкові дані в реальному часі, що дозволяє надавати мікрокредити миттєво навіть тим, хто раніше не мав доступу до банківських послуг.

2. «Невидимий» банкінг (Embedded Finance). Фінансові послуги остаточно інтегрувалися в нефінансові платформи. Завдяки розквіту Open Banking, ви можете оформити розстрочку або страховку прямо в застосунку для замовлення їжі чи купівлі квитків, навіть не усвідомлюючи, що в цей момент взаємодієте з банківським API. Банки здають свою ліцензійну інфраструктуру в оренду ритейлерам та тех-гігантам, перетворюючись на потужних провайдерів «бекенду».

3. Біометрична безпека та Zero Trust. З розвитком дипфейків методи безпеки стали набагато жорсткішими, але водночас непомітнішими. Вхід у застосунки за допомогою відбитка пальця, сканування обличчя або навіть аналізу судинної сітки ока став стандартом. Система постійно аналізує, як ви тримаєте телефон, з якою швидкістю друкуєте та як гортаєте екран. Якщо патерн змінюється (наприклад, телефон потрапив до рук іншої людини), транзакція автоматично блокується.

4. Цифрові активи та токенизація. 2026 рік став роком масового впровадження CBDC (цифрових валют центральних банків) та токенизованих активів. Смарт-контракти дозволяють автоматизувати складні угоди. Наприклад, оплата постачальнику за товар здійснюється автоматично в ту саму секунду, коли логістична система підтверджує доставку (через IoT-датчики). Цифрові гаманці нового покоління тепер зберігають не лише гроші, а й цифрові паспорти, дипломи та права власності на токенизовану нерухомість.

5. Хмарні технології та стійкість (Resilience). Більшість провідних банків повністю перенесли свої основні системи (Core Banking) у хмару. Це дає можливість миттєвих оновлень та кіберстійкості. Нові функції з'являються щотижня, а не раз на квартал. Хмарна інфраструктура дозволяє банку миттєво

«переїхати» на інший сервер у разі кібератаки або фізичного пошкодження дата-центру (що критично важливо для України).

6. Проект «єЧек». В Україні одним із головних технологічних проривів 2026 року є масштабування сервісу «єЧек». Це спільна ініціатива держави та банків (ПриватБанк, monobank та інші), яка повністю цифровізує фіскальні чеки. Тепер кожен чек автоматично з'являється у вашому банківському застосунку, де його можна використовувати для гарантійного обслуговування, ведення бюджету або повернення товару — без жодного папірця.[2]

Фінансовий ринок 2026 року — це середовище, де виграє той, хто швидше впроваджує технології, але при цьому зберігає консервативний підхід до управління ризиками. Для пересічного користувача це означає зручніші сервіси, але й потребу в підвищенні власної фінансової та медіаграмотності.

Список використаних джерел:

1. За редакцією Колісника М. Кіран Волш. Ключові показники менеджменту «Наш формат» К.: 2024р.
2. Вісник Національного банку України: Науково-практичне видання.
3. Журнал «Фуєте» (FINTECH & TECH): Спеціалізоване видання про український фінтех-ринок.

Юлія ЮРЧЕНКО, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Пушкар Т.О.

ДОВІРА НАСЕЛЕННЯ ДО БАНКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ФЕНОМЕН СТІЙКОСТІ ТА НОВІ ВИКЛИКИ

Довіра до банківської системи є одним із ключових чинників стабільності економіки будь-якої держави. В умовах війни цей показник набуває особливого значення, адже саме банки забезпечують безперервність фінансових операцій, збереження заощаджень громадян і функціонування бізнесу. Військові дії створюють високий рівень невизначеності, що безпосередньо впливає на поведінку населення та його ставлення до фінансових установ [1].

Довіра до банків - це впевненість громадян у надійності фінансових установ, їх здатності виконувати свої зобов'язання, зберігати кошти клієнтів і забезпечувати доступ до фінансових послуг.

Основні складові довіри:

- стабільність банківської системи;
- прозорість діяльності банків;

- ефективність державного регулювання;
- захист прав вкладників;
- позитивний досвід користування банківськими послугами.

Станом на 2026 рік банківська система України демонструє високу стійкість навіть в умовах війни:

- в Україні працює близько 58–60 банків
- банки мають достатній запас капіталу і виконують нормативи;
- доходи банків зростають (наприклад, топ-10 заробили понад 304 млрд грн) ;

Це означає, що система не просто виживає, а розвивається, що напряду впливає на довіру населення.

Офіційні соціопитування за 2026 ще частково формуються, але на основі останніх даних: у 2025 році довіра до банків досягла 68% населення, у 2026 році ця тенденція зберігається або зростає (за оцінками НБУ та ринку) [2].

Довіра зростає вже кілька років поспіль, навіть під час війни.

Одним із ключових кроків держави стало запровадження повної гарантії на вклади фізичних осіб. На період воєнного стану та трьох місяців після його завершення Фонд гарантування вкладів (ФГВФО) зобов'язався повертати 100% депозиту у разі банкрутства банку (замість стандартного ліміту у 600 тис. грн). Це миттєво зняло напругу серед великих вкладників і зупинило масовий відтік капіталу.

Довіра до банків зростає через стабільність банківської системи (банки не масово банкрутують, навіть закриття окремих банків не впливає на систему). У 2025–2026 рр. деякі банки пішли з ринку, але їх частка була лише 0,05%, тому клієнти цього майже не відчули.

Зростання депозитів населення (українці активно несуть гроші в банки, кошти клієнтів - головне джерело фінансування банків). Під час війни люди не зберігають гроші “під матрацом”, а відкривають депозити.

Інформаційна політика яка полягає в регулярному інформуванні населення (зменшує паніку; підвищує прозорість; формує впевненість).

Особистий досвід громадян. Якщо люди без проблем: знімають гроші; оплачують покупки; отримують перекази; вони більше довіряють банкам.

Велику роль відіграють державні банки. Більшість активів - у державних банках, вони вважаються більш надійними. Наприклад: ПриватБанк залишається лідером ринку і обслуговує мільйони клієнтів.

Велике значення відіграють цифрові технології. Сучасні банки активно використовують: мобільні додатки; онлайн-платежі; дистанційне відкриття рахунків[3].

Прибутковість банків. Банки стабільно заробляють доходи і зростають. Наприклад: У 2026 році: доходи банків зросли приблизно на 14%. Це сигнал для людей: «банк працює стабільно - можна довіряти»

Отже, у 2026 році довіра населення до банківської системи України сформувалася як результат поєднання економічної стійкості, ефективної державної політики та адаптації банків до умов воєнного часу. Незважаючи на тривалу війну, фінансову нестабільність і загальні ризики для економіки, банки не лише зберегли свою функціональність, а й змогли зміцнити свої позиції в очах громадян.

Список використаних джерел:

1. Аржевітін С. О., Шапран В. В. Банківська система України в умовах війни: чинники стійкості та стратегії відновлення. Економіка та суспільство. 2024. № 59.
2. Васильченко З. М., Васильченко О. І. Довіра як фундамент стабільності банківського сектору в кризових умовах. Фінанси України. 2023. № 4. С. 45
3. Дзюблюк О. В. Функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану: виклики та пріоритети. Вісник економіки. 2023. № 2. С. 7–24.

Хабіб БАЙРАМОВ, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Кічак Б.В.

SOLWEAR: НОСИМИЙ КРИПТОГАМАНЕЦЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

Стрімкий розвиток технологій розподіленого реєстру та розширення ринку носимої електроніки формують якісно нові вектори цифровізації платіжної інфраструктури. За даними аналітичної платформи Statista, світовий ринок носимих пристроїв у 2024 році перевищив позначку 95 млрд дол. США, а загальна кількість власників криптоактивів у світі, за оцінками crypto.com, сягнула понад 500 млн осіб. Попри ці тенденції, практичне поєднання апаратного криптогаманця безпосередньо із зап'ясним пристроєм залишається нерозробленою нішею: більшість існуючих рішень вимагають обов'язкової участі смартфона або персонального комп'ютера для авторизації транзакцій. Усунення цієї технологічної прогалини є головною метою проекту SolWear.

SolWear - це носимий пристрій на базі ESP32 із вбудованим NFC-модулем та e-ink дисплеєм, який функціонує як апаратний блокчейн-гаманець у форм-факторі наручного годинника. Пристрій дозволяє зберігати SOL, підписувати транзакції у мережі Solana та здійснювати оплату через NFC-тап - без телефону, браузера або введення seed-фрази. Програмна екосистема проекту складається з трьох взаємопов'язаних компонентів.

Перший компонент - SolWearOS, власна прошивка годинника на C++ розроблена з нуля без залежності від готових операційних систем. Вона включає апаратний рівень абстракції (HAL), подієву систему, менеджер екранів та набір застосунків (Wallet, NFC, Health, Settings та ін.).

Другий компонент - Android-застосунок, що реалізує управління пристроєм, Solana-гаманець, синхронізацію health-даних та POS-симулятор для стрес-тестування платежів.

Блокчейн-взаємодія реалізується через мережу Solana — одну з найшвидших публічних блокчейн-мереж із середнім часом підтвердження транзакції близько 400 мс та вартістю однієї операції на рівні 0,000005 SOL. Вибір цієї мережі обумовлений її технічною здатністю підтримувати мікроплатежі у реальному часі, що є обов'язковою умовою для платіжного сценарію «тап-і-плати» через NFC. З економічного погляду, низькі транзакційні

витрати та висока швидкість розрахунків дозволяють розглядати SolWear як інструмент дезінтермедіації фінансових послуг — тобто виключення банківської інфраструктури як обов'язкового посередника при здійсненні побутових платежів.

Проект розробляється в рамках хакатону Colosseum Frontier і позиціонується одночасно у двох ринкових сегментах. Перший - роздрібні споживачі криптовалют, зацікавлені у зручному щоденному платіжному інструменті. Другий - корпоративний сегмент (торговельні мережі, платіжні агрегатори), для яких носимі POS-пристрої можуть стати елементом автоматизації касових операцій. Монетизаційна модель передбачає поєднання прямого продажу апаратного пристрою, підписки на розширені функції застосунку та потенційної участі в розподілі мережових комісій Solana, що відповідає логіці «razor-and-blades» моделі, адаптованої до реалій Web3-економіки.

Аналіз проекту крізь призму концепції Industry 4.0 дозволяє виокремити три ключові технологічні конвергенції, які він уособлює: злиття IoT-пристроїв із фінансовою інфраструктурою; інтеграцію децентралізованих блокчейн-мереж у побутові платіжні сценарії; переміщення криптографічного підписання з програмного середовища на захищений апаратний периметр. Відкрита архітектура Android-застосунку (побудована на принципах Clean Architecture з dependency injection через Hilt) створює передумови для інтеграції з банками, платіжними системами або DeFi-протоколами, що розширює горизонти комерційного застосування продукту.

Таким чином, SolWear є прикладом проекту, що перебуває на перетині ринку носимих пристроїв, децентралізованих фінансів та апаратної безпеки. Його концептуальна цінність полягає у пропозиції принципово іншої форми взаємодії з блокчейн-мережею - через фізичний об'єкт, де контроль над приватними ключами та проведення транзакцій залишаються виключно в руках власника пристрою. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на кількісну оцінку ефектів дезінтермедіації від подібних рішень, аналіз регуляторних ризиків та моделювання сценаріїв масштабування продукту на корпоративний ринок.

Список використаних джерел:

1. Yakovenko A. Solana: A new architecture for a high performance blockchain. 2017.
URL: <https://solana.com/solana-whitepaper.pdf>
2. Statista. Wearable technology - statistics & facts. 2024.
URL: <https://www.statista.com/topics/1556/wearable-technology/>
3. crypto.com. Crypto Market Sizing 2024.

URL: <https://crypto.com/en/research/2024-crypto-market-sizing-report>

4. Beck R., Müller-Bloch C. Blockchain as Radical Innovation: A Framework for Engaging with Distributed Ledgers. HICSS. 2017. DOI: 10.24251/HICSS.2017.653

Артем БАЛЬОХА, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Кічак.Б.В

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У XXI столітті цифровізація економіки стала невід’ємною складовою розвитку суспільства. Вона охоплює впровадження інформаційних технологій у всі сфери діяльності: банківську систему, електронну комерцію, державне управління, освіту та промисловість. Завдяки цифровим технологіям підвищується ефективність роботи підприємств, зменшуються витрати та відкриваються нові можливості для бізнесу. Однак разом із цим зростає залежність від інформаційних систем, що актуалізує проблему кібербезпеки.

Кібербезпека — це система заходів, спрямованих на захист комп’ютерних систем, мереж і даних від несанкціонованого доступу, втрати або пошкодження. В умовах цифровізації вона є одним із ключових факторів стабільності економіки та безпеки держави. Особливо це важливо для України, яка активно впроваджує цифрові сервіси та одночасно стикається з підвищеним рівнем кіберзагроз.

Однією з основних проблем є постійне зростання кількості та складності кібератак. Сучасні кіберзлочинці використовують різноманітні методи: фішинг, шкідливе програмне забезпечення, DDoS-атаки та соціальну інженерію. Наприклад, атаки типу ransomware можуть повністю заблокувати доступ до інформації підприємства та вимагати викуп за її відновлення. Такі загрози завдають значних фінансових збитків та підривають довіру до цифрових систем.

Ще одним серйозним викликом є людський фактор. Більшість кіберінцидентів пов’язана з помилками користувачів: використанням простих паролів, відкриттям підозрілих листів або ігноруванням оновлень програмного забезпечення. Низький рівень цифрової грамотності населення значно підвищує ризик успішних атак.

Важливою проблемою є також захист персональних даних. У сучасній економіці компанії активно збирають і обробляють інформацію про користувачів. У разі витоку таких даних можуть виникнути серйозні наслідки:

фінансові втрати, шахрайство, а також порушення прав людини. Саме тому питання конфіденційності стає одним із пріоритетних у сфері кібербезпеки.

Окрему увагу слід приділити захисту критичної інфраструктури: енергетичних систем, транспортних мереж, банківських установ та державних інформаційних ресурсів. Кібератаки на такі об'єкти можуть призвести до масштабних наслідків, включаючи економічну нестабільність і загрозу національній безпеці.

Для ефективного подолання зазначених викликів необхідно застосовувати комплексний підхід. По-перше, важливим є впровадження сучасних технологій захисту, таких як шифрування даних, багатофакторна автентифікація, системи виявлення вторгнень та резервне копіювання інформації. Це дозволяє значно знизити ризик несанкціонованого доступу.

По-друге, необхідно підвищувати рівень обізнаності населення у сфері кібербезпеки. Проведення освітніх програм, тренінгів та інформаційних кампаній сприяє формуванню навичок безпечної поведінки в Інтернеті. Особливо важливо навчати студентів та працівників підприємств основам кібергігієни.

По-третє, важливу роль відіграє державне регулювання. Прийняття законів, що регулюють захист інформації та персональних даних, а також розвиток міжнародного співробітництва дозволяють ефективніше боротися з кіберзлочинністю.

Крім того, підприємствам необхідно впроваджувати політики інформаційної безпеки, регулярно проводити аудит систем та використовувати міжнародні стандарти, такі як ISO/IEC 27001. Це забезпечує системний підхід до захисту інформації та зменшує ризики.

Отже, кібербезпека є важливою складовою цифрової економіки. У сучасних умовах її значення постійно зростає. Лише комплексне поєднання технічних, організаційних та освітніх заходів дозволить ефективно протидіяти кіберзагрозам і забезпечити стабільний розвиток економіки.

Список використаних джерел:

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

2. Закон України «Про захист персональних даних». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

3. ISO/IEC 27001: Information Security Management. – Режим доступу: <https://www.iso.org/isoiec-27001-information-security.html>

4. IBM Security: What is cybersecurity? – Режим доступу: <https://www.ibm.com/topics/cybersecurity>

Крістіна БАРИЛО, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Кічак.Б.В

ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ INSTAGRAM ТА TIKTOK ДЛЯ РЕКЛАМУВАННЯ КАВ'ЯРНІ

Наразі соціальні мережі займають надзвичайно важливе місце в життя сучасного суспільства, перетворюючись на один із ключових інструментів комунікації, самовираження та ведення бізнесу. Фактично, їх використання стало невід'ємною складовою повсякденного життя, без якої значна частина людей уже не уявляє своєї діяльності. Якщо раніше такі платформи, як Instagram та Tiktok, були популярними переважно серед молодіжної аудиторії, то сьогодні вони активно поширюються серед представників різних вікових категорій, охоплюючи дедалі ширші соціальні групи.

У зв'язку з цим доцільно детально проаналізувати вплив зазначених платформ на розвиток бізнесу та економіки загалом, зокрема на функціонування кав'ярень як одного з найпоширеніших видів малого підприємництва.

Основною метою використання таких платформ, як Instagram та Tiktok, є залученням нових клієнтів, розширення аудиторії споживачів і, як наслідок, підвищення рівня прибутковості закладу. У сучасному інформаційному просторі споживачі дедалі більше орієнтуються не лише на якість продукції, а й на її візуальну презентацію, унікальність та емоційне наповнення. Саме тому наявність певної “родзинки” або особливості кав'ярні, продемонстрованої через вірусний контент, здатна привернути значну увагу потенційних клієнтів. У деяких випадках одне вдале відео або трендова ідея можуть зробити заклад популярним у короткий термін і суттєво збільшити його дохід, особливо в період пікової популярності.

Важливим економічним аспектом є суттєве зниження витрат на рекламну діяльність. Використання соціальних мереж дозволяє підприємцям відмовитися від дорогих традиційних каналів просування, таких як зовнішня реклама чи телебачення, що потребують значних фінансових вкладень. Натомість створення та поширення контенту в мережах Instagram та Tiktok є безкоштовним, що робить ці платформи особливо привабливими для малого бізнесу. Крім того, співпраця з брендами або інфлюенсерами може не лише сприяти популяризації кав'ярні, а й вступати як додаткове джерело доходу або взаємовигідного партнерства.

Систематичне ведення сторінки в соціальних мережах сприяє формуванню бренду та створенню позитивного іміджу закладу. У свідомості споживачів

формується певний образ кав'ярні, який асоціюється з сучасністю, трендовістю та унікальністю. Це, у свою чергу, стимулює інтерес потенційних клієнтів і підвищує їхню мотивацію відвідати заклад. Таким чином, соціальні мережі виступають не лише як канал реклами, а й як інструмент довгострокового позиціонування бізнесу на ринку.[1]

Окремо варто відзначити роль блогерів та інфлюенсерів у процесі просування кав'ярень. Вони здатні значно підвищити рівень популярності закладу завдяки власній аудиторії та рівню довіри з боку підписників. У деяких випадках така співпраця може здійснюватися навіть без значних фінансових витрат, що є додатковою перевагою для підприємців. Показовим прикладом є кав'ярня "Намелака", яка завдяки активному поширенню інформації в соціальних мережах ще до офіційного відкриття викликала значний інтерес серед споживачів.

Не всі користувачі соціальних мереж позитивно сприймають контент або діяльність кав'ярні, що може проявлятися у формі критики, негативних коментарів або скарг. Подібні явища здатні негативно впливати на репутацію закладу, знижувати рівень довіри з боку потенційних клієнтів і, як наслідок, зменшувати прибуток.

У деяких випадках це може навіть призвести до блокування облікового запису, що створює додаткові труднощі для бізнесу.

Суттєвою проблемою є необхідність регулярного та систематичного створення контенту. Для початківців це може бути особливо складно, оскільки вони змушені поєднувати виконання великої кількості функцій: обслуговування клієнтів, організацію постачання товарів, управління закладом, а також створення та редагування відеоконтенту. Хоча такий підхід дозволяє зекономити фінансові ресурси, він потребує значних витрат часу та зусиль, що не завжди є ефективним з точки зору загальної продуктивності бізнесу.[2]

Важливо усвідомлювати, що популярність контенту не завжди прямо корелює з рівнем прибутку. Навіть вірусні відео, які набирають значну кількість переглядів, не гарантують суттєвого збільшення кількості клієнтів. Окрім того, тренди в соціальних мережах є надзвичайно швидкоплинними, що змушує підприємців постійно генерувати нові ідеї та адаптуватися до змін у вподобаннях аудиторії з метою підтримання актуальності та інтересу.

Соціальні мережі, зокрема Instagram та TikTok, відкривають перед кав'ярнями величезні можливості для розвитку, просування та збільшення прибутку. Вони здатні за короткий час зробити малий бізнес популярним і впізнаваним. Проте водночас ці платформи створюють і нові виклики: нестабільність результатів, залежність від трендів та необхідність постійної активності.[3]

Таким чином, успіх кав'ярні в сучасних умовах залежить не лише від якості продукту, а й від вміння адаптуватися до цифрового середовища. Адже сьогодні недостатньо просто варити смачну каву — потрібно створювати історію, емоцію і враження, які люди захочуть не лише пережити, а й поширити.

Список використаних джерел:

1. Як вести Instagram кав'ярні для залучення клієнтів?
URL:<https://kalushnews.city/articles/410446/yak-vesti-instagram-kavyarni-dlya-zaluchennya-kliyentiv>
2. СТРАТЕГІЯ ПРОСУВАННЯ КАВ'ЯРНІ В ТІК ТОК, ХОМЕНКО Я.
URL:<https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/36aae4aa-bb0a-45c0-99c2-8269c538e687/content>
3. Як просувати свій заклад в Instagram? Досвід кав'ярні Bacara coffee
URL:<https://joinposter.com/ua/blog/marketing/bacara-coffee>

Маргарита БУЗЕНКО, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Семенюк І.С.

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна світова економічна система перебуває в стані фундаментальної трансформації, де цифровий ресурс стає вагомим за традиційні фактори виробництва. Процес диджиталізації перестав бути просто інструментом автоматизації окремих операцій; сьогодні це комплексна зміна парадигми управління, яка визначає конкурентоспроможність не лише окремих підприємств, а й цілих держав. Впровадження digital-технологій дозволяє кардинально змінити швидкість прийняття рішень, прозорість бізнес-процесів та якість взаємодії з кінцевим споживачем.

Однією з найбільш визначальних тенденцій сучасності є стрімкий розвиток штучного інтелекту (AI) та аналітики великих даних (Big Data). Економічний ефект від їх впровадження полягає у здатності систем опрацьовувати гігантські масиви інформації в режимі реального часу, виявляючи приховані закономірності споживчої поведінки та прогнозуючи ринкові коливання. Це дозволяє підприємствам відмовитися від реактивної моделі управління на користь проактивної, мінімізуючи ризики перевиробництва та оптимізуючи товарні запаси. Паралельно з цим, технології хмарних обчислень створюють фундамент для мобільності та масштабованості бізнесу. Вони дають змогу малим та середнім підприємствам отримувати доступ до високопотужних

інструментів аналізу, які раніше були доступні лише великим корпораціям, тим самим вирівнюючи умови конкуренції на ринку [1].

Важливим вектором розвитку є інтеграція технології блокчейн та Інтернету речей (IoT) у логістичні та виробничі ланцюги. Блокчейн забезпечує безпрецедентний рівень довіри та безпеки в економічних відносинах, виключаючи можливість фальсифікації даних про походження товарів або фінансові транзакції. У поєднанні з IoT-сенсорами, які відстежують стан та переміщення продукції в реальному часі, це формує концепцію «розумної логістики», де людський фактор зводиться до мінімуму, а ефективність використання ресурсів зростає на десятки відсотків. Особливо актуальним це стає в контексті сталого розвитку та вимог до екологічності виробництва [3].

Проте цифрова трансформація несе в собі не лише нові можливості, а й серйозні виклики. Глобальною тенденцією є поглиблення цифрового розриву та критична потреба у перекваліфікації кадрів. Економіка майбутнього вимагає фахівців, які володіють «гібридними» компетенціями — глибокими знаннями ринкових процесів у поєднанні з навичками програмування та кібергігієни. Крім того, зростання залежності від цифрових платформ актуалізує питання кібербезпеки, оскільки інформація стає найбільш вразливим і водночас найціннішим активом [2].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що подальший розвиток економіки неможливий без глибокої інтеграції цифрових технологій. Основними трендами найближчих років залишатимуться інтелектуалізація систем управління, децентралізація фінансових потоків та перехід до сервіс-орієнтованих бізнес-моделей. Для України активне впровадження digital-інструментів є стратегічним шансом не лише для модернізації економіки після воєнних потрясінь, а й для повноцінної інтеграції у світовий цифровий простір як високотехнологічного партнера.

Список використаних джерел:

1. Береза А. М. Цифрова економіка : підручник. Київ : КНЕУ, 2025. 312 с.
2. Карчева Г. Т. Цифрова трансформація економіки та її вплив на підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Банківська справа*. 2025. № 2. С. 15–24.
3. Олійник О. В. Світові тенденції розвитку Digital-технологій в умовах глобалізації. *Економічний простір*. 2026. № 184.
URL: <https://investment-and-growth.in.ua/index.php/journal/article/view/digital-trends-2026>

Софія БУРДА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Кічак Б.В

BIG DATA ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Big Data сьогодні сприймається як один із найпотужніших інструментів для аналізу та прогнозування економічних процесів у сучасному цифровому світі. це поняття охоплює величезні масиви різномірної інформації, які постійно оновлюються, надходячи з багатьох джерел, і потребують спеціалізованих технологій для їх обробки, зберігання та аналізу. серед ключових джерел — банківські операції, податкові системи, біржові котирування, поведінка користувачів у мережі, соціальні медіа, дані мобільних девайсів, онлайн-торгівля та державна статистика.

Основна цінність великих даних полягає в можливості переходу від елементарних описів економічних явищ до складних аналізів причинно-наслідкових зв'язків, а також прогнозування майбутніх тенденцій. Завдяки новим технологіям обробки даних, зокрема машинному навчанню, штучному інтелекту, алгоритмам статистичного моделювання тощо, можна знаходити приховані закономірності, які не виявляються класичними підходами до аналізу. Це особливо корисно для економіки: навіть незначні зміни у факторах можуть мати великий вплив.

У сфері макроекономіки Big Data використовується для прогнозування ключових показників розвитку країни, зокрема темпів економічного зростання, рівня інфляції, динаміки валютних курсів, інвестиційної активності та рівня безробіття. Аналіз великих масивів даних у реальному часі дає можливість урядам і центральним банкам швидше реагувати на економічні зміни, коригувати фінансову та монетарну політику, а також запобігати кризовим явищам чи мінімізувати їх наслідки.

На рівні мікроекономіки Big Data широко використовують підприємства для кращого розуміння поведінки споживачів. Компанії аналізують історію покупок, онлайн-активність, вподобання клієнтів і те, як вони реагують на рекламу чи маркетингові кампанії. Це допомагає точніше прогнозувати попит, створювати персоналізовані пропозиції, оптимізувати ціноутворення та покращувати управління запасами. У підсумку бізнес може зменшити витрати й отримувати більший прибуток.

Особливо велике значення big data має у фінансовій сфері. банки, страхові компанії та інвестиційні фонди активно застосовують аналіз великих даних, щоб

оцінювати кредитні ризики, знаходити шахрайські операції та передбачати зміни на фондовому й валютному ринках. Завдяки складним алгоритмам можна одночасно враховувати тисячі різних факторів, що допомагає приймати більш точні фінансові рішення і знижує ризики.

Важливим напрямом застосування Big Data є також логістика та виробництво. Аналіз даних дозволяє оптимізувати постачальні ланцюги, прогнозувати попит у різних регіонах, зменшувати витрати на транспортування та ефективніше планувати виробничі потужності. Це робить економічні процеси більш гнучкими та адаптивними до змін ринку.

Окремо слід відзначити роль Big Data у державному управлінні. Держава використовує аналітику великих даних для оцінки ефективності економічної політики, планування бюджету, прогнозування податкових надходжень, регулювання ринку праці та розробки соціальних програм. Це сприяє більш обґрунтованим управлінським рішенням та підвищенню ефективності державного сектора. Попри значні переваги, впровадження Big Data супроводжується низкою викликів.

Серед них — питання захисту персональних даних, інформаційна безпека, необхідність очищення та перевірки даних на достовірність, а також висока вартість технологічної інфраструктури. Крім того, існує потреба у висококваліфікованих спеціалістах у сфері аналізу даних, програмування та економічного моделювання.

Отже, Big Data – це важливий інструмент сучасної економіки, який допомагає точніше прогнозувати економічні процеси, покращує прийняття управлінських рішень і сприяє більш стабільному розвитку економіки на глобальному рівні.

Список використаних джерел:

1. Роль великих даних (big data) у прогнозуванні економічних трендів.
URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/541>
2. Використання big data для оптимізації економічних процесів у цифрову епоху.
URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4131/3888>
3. Ефективність цифрових інструментів для аналізу та прогнозування в галузі міжнародної економіки.
URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1458/1487>

Вероніка ВЕРНИГОРА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Кічак Б. В.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФРАСТРУКТУРНІ ІОТ-РІШЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний етап розвитку глобальної економіки характеризується глибокою інтеграцією цифрових технологій у всі сфери людської діяльності, що отримало назву Індустрія 4.0 [1]. У цьому контексті цифрова трансформація перестала бути лише питанням автоматизації офісних процесів, вона перетворилася на стратегічний інструмент управління фізичними активами та інфраструктурою [1]. Основним драйвером цих змін виступає Інтернет речей (IoT), який дозволяє поєднати матеріальні об'єкти з віртуальним середовищем для збору даних у реальному часі. Для освітніх установ, зокрема коледжів та університетів, це означає перехід від пасивного утримання будівель до створення інтелектуальних кампусів, де безпека та економічна ефективність забезпечуються за допомогою мережі розумних сенсорів [3].

Економічна доцільність впровадження IoT в інфраструктуру кампусу базується на концепції запобігання збиткам та оптимізації операційних витрат [4]. Традиційні методи моніторингу стану будівель зазвичай передбачають періодичні перевірки персоналом, що несе в собі значні ризики через людський фактор та запізніле виявлення проблем. Цифрова трансформація пропонує іншу модель, де комплексна система критичних сповіщень автоматично відстежує рівень задимленості, витоки води, концентрацію газів або аномальне споживання електроенергії [1]. Такий підхід дозволяє перетворити систему безпеки з витратної частини бюджету на інструмент збереження капіталу, оскільки вартість ліквідації масштабної аварії завжди перевищує витрати на встановлення та підтримку розумних датчиків.

Технічна архітектура системи аварійного реагування в межах коледжу будується на трирівневій структурі, яка є стандартом для сучасних digital-технологій [5]. Перший рівень складається з масиву сенсорів, що розгорнуті в навчальних корпусах, гуртожитках та технічних приміщеннях. Другий рівень забезпечує безперебійну передачу даних через енергоефективні протоколи зв'язку, такі як LoRaWAN або NB-IoT, що ідеально підходять для великих територій кампусу [5]. Третій рівень — це аналітична платформа, яка не просто збирає інформацію, а приймає автономні рішення: наприклад, перекриває подачу води у разі прориву труби або активує протоколи евакуації ще до того,

як ситуація стане критичною. Це демонструє перехід від реактивного управління до предиктивного, що є ключовим трендом цифрової економіки [2].

Соціальний аспект цифрової трансформації освітнього простору не менш важливий за економічний [3]. Безпека студентів та викладачів є головним пріоритетом, і наявність інтелектуальної системи сповіщень підвищує довіру до навчального закладу. У разі виникнення надзвичайної ситуації, система миттєво розсилає push-повідомлення на смартфони всіх осіб, що перебувають на території, вказуючи безпечні маршрути евакуації на основі даних з датчиків руху [4]. Таким чином, цифрові технології створюють екосистему, де технологічний прогрес безпосередньо працює на захист життя та здоров'я, що є однією з цілей сталого розвитку в сучасних економічних моделях.

Подальший розвиток таких систем неминуче призведе до їх інтеграції з алгоритмами штучного інтелекту та великими даними. Аналізуючи історію спрацювань та дрібних інцидентів, система зможе прогнозувати знос інженерних мереж та рекомендувати проведення ремонтних робіт до того, як станеться аварія [2]. Це замикає цикл цифрової трансформації, де дані стають головним активом, що дозволяє максимально ефективно використовувати обмежені ресурси освітньої установи. Впровадження IoT-рішень у кампусах коледжів є не просто кроком у бік технологізації, а фундаментальною зміною підходу до управління інфраструктурою в умовах нової цифрової реальності.

Список використаних джерел:

1.Gartner: Digital Transformation Strategy — Огляд глобальних тенденцій цифровізації та їх впливу на економічні структури.
<https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digital-transformation>

2.Microsoft Azure IoT for Smart Buildings — Технічна документація та кейси впровадження IoT-систем для управління розумною інфраструктурою.
<https://azure.microsoft.com/en-us/solutions/iot/smart-buildings>

3.EDUCAUSE: The Connected Campus — Спеціалізоване джерело про впровадження технологій у вищій освіті, зокрема розвиток розумних кампусів.
<https://library.educause.edu/topics/infrastructure-and-networking/internet-of-things-iot>

4.Cisco: IoT Security and Safety Solutions — Дослідження рішень для критичних сповіщень та фізичної безпеки об'єктів.
<https://www.cisco.com/c/en/us/solutions/internet-of-things/overview.html>

5.IEEE Xplore: IoT in Emergency Response Systems — Наукові публікації щодо архітектури систем аварійного реагування на базі сенсорних мереж.
<https://ieeexplore.ieee.org/> (пошук за запитом "IoT Emergency Campus")

Світлана ГЛУШАК, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Семенюк І.С.

DIGITAL-БАНКІНГ: СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ

Digital-банкінг є закономірним результатом еволюції фінансової системи під впливом цифрових технологій, глобалізації та зміни поведінки споживачів. Його сутність полягає у перенесенні більшості банківських операцій у цифрове середовище, що дозволяє значно зменшити витрати часу, ресурсів та підвищити ефективність фінансових послуг. На відміну від традиційного банкінгу, де основну роль відіграють фізичні відділення, digital-банкінг базується на онлайн-платформах, мобільних додатках і хмарних технологіях, що забезпечують безперервний доступ до фінансових ресурсів. Водночас він виступає не лише як технологічне явище, але і як соціально-економічний феномен, що змінює фінансову культуру населення [1].

Сучасні інновації у digital-банкінгу тісно пов'язані з розвитком мобільних технологій. Мобільний банкінг став домінуючим каналом взаємодії клієнта з банком, адже смартфон фактично перетворюється на універсальний фінансовий інструмент. Через мобільні додатки користувачі можуть не лише перевіряти баланс або здійснювати платежі, але й відкривати рахунки, оформлювати кредити, інвестувати кошти та керувати особистими фінансами. Додатково інтеграція з іншими сервісами (наприклад, електронною комерцією чи транспортними системами) формує єдину цифрову екосистему. Це свідчить про перехід банкінгу від функціональної моделі до сервісно-орієнтованої [2].

Одним із ключових драйверів інновацій є використання штучного інтелекту (AI) та машинного навчання. Ці технології дозволяють банкам обробляти великі обсяги даних (Big Data), аналізувати фінансову поведінку клієнтів і формувати персоналізовані пропозиції. Наприклад, алгоритми можуть прогнозувати витрати користувача, пропонувати оптимальні фінансові рішення або автоматично попереджати про ризики перевитрат. Крім того, AI активно використовується для виявлення шахрайських операцій, що значно підвищує рівень безпеки фінансових транзакцій. Чат-боти та віртуальні асистенти забезпечують цілодобову підтримку клієнтів, знижуючи навантаження на персонал банків [3].

Інноваційним напрямом є розвиток відкритого банкінгу (Open Banking), який передбачає використання API для обміну даними між банками та сторонніми фінтех-компаніями. Це сприяє створенню нових фінансових продуктів і послуг, зокрема агрегаторів рахунків, платформ для управління

фінансами та альтернативних платіжних рішень. Open Banking підвищує конкуренцію на фінансовому ринку та стимулює банки до впровадження інновацій. Водночас він ставить нові виклики у сфері захисту даних і регулювання, що потребує ефективного законодавчого забезпечення [4].

Значну роль у трансформації digital-банкінгу відіграють технології блокчейн. Вони забезпечують децентралізований облік даних, що виключає можливість їх підробки або несанкціонованого втручання. Блокчейн використовується для здійснення міжнародних платежів, розробки смарт-контрактів, а також у сфері децентралізованих фінансів (DeFi). Його застосування дозволяє значно скоротити витрати на транзакції та підвищити швидкість їх обробки. Разом з тим, розвиток криптовалют та цифрових активів відкриває нові можливості, але водночас потребує посилення регуляторного контролю.

Суттєвим аспектом інновацій є розвиток платіжних технологій. Безконтактні платежі, цифрові гаманці, QR-платежі та миттєві перекази стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Технології NFC дозволяють здійснювати оплату за допомогою смартфонів, смарт-годинників та інших пристроїв. Це значно спрощує фінансові операції та підвищує їх швидкість. Крім того, поширення електронних грошей і цифрових валют сприяє розвитку безготівкової економіки.

Особливу увагу в digital-банкінгу приділяють кібербезпеці. Зі зростанням кількості цифрових операцій збільшується і ризик кіберзагроз. Банки впроваджують багаторівневі системи захисту, включаючи шифрування даних, багатофакторну автентифікацію та біометричні технології. Системи моніторингу в режимі реального часу дозволяють оперативно виявляти підозрілі операції та запобігати фінансовим втратам. Таким чином, безпека стає ключовим фактором довіри клієнтів до цифрових фінансових сервісів.

Окремим явищем є розвиток необанків - фінансових установ, що працюють виключно у цифровому форматі. Вони не мають фізичних відділень, що дозволяє зменшити операційні витрати та запропонувати клієнтам вигідніші умови обслуговування. Небанки орієнтовані на інновації, швидкість та зручність використання. Вони активно впроваджують нові технології, такі як AI, автоматизація процесів і персоналізовані сервіси, що робить їх конкурентоспроможними на ринку.

У майбутньому digital-банкінг розвиватиметься у напрямку створення комплексних фінансових екосистем. Банки інтегруватимуть різні сервіси - від страхування та інвестування до електронної комерції та управління активами. Очікується активне впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC), які можуть стати альтернативою традиційним грошам. Також прогнозується

подальше зростання ролі штучного інтелекту, автоматизації та роботизації, що дозволить ще більше підвищити ефективність фінансових процесів і якість обслуговування клієнтів.

Отже, digital-банкінг є важливим етапом розвитку фінансової системи, що базується на інноваційних технологіях і орієнтації на потреби клієнтів. Його розвиток сприяє підвищенню доступності фінансових послуг, зниженню витрат та формуванню нової цифрової економіки. Інновації у цій сфері не лише змінюють банківський сектор, але й впливають на глобальні економічні процеси, створюючи нові можливості для розвитку бізнесу та суспільства в цілому [1].

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Офіційний сайт НБУ: цифровий банкінг та фінансові інновації. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Міністерство цифрової трансформації України. Цифрова економіка та фінансові технології. URL: <https://thedigital.gov.ua>
3. Державна служба статистики України. Використання інформаційно-комунікаційних технологій. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
4. Верховна Рада України. Закон України «Про платіжні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

Євгенія ГОЛУБ, канд. філос. наук, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ

Зростання обсягів гуманітарного фінансування та соціальних виплат в умовах збройного конфлікту в Україні загострює потребу в ефективних механізмах контролю бюджетних ресурсів. Традиційні табличні звіти виявляються недостатніми для оперативного прийняття управлінських рішень: вони уповільнюють виявлення відхилень, ускладнюють міжрегіональні порівняння та не відповідають вимогам донорської підзвітності. Саме тому візуалізація фінансових показників набуває ознак самостійного інструменту управлінського контролю, а не лише засобу «оформлення звіту».

Метою дослідження є обґрунтування методологічних засад і практичних принципів візуалізації фінансових показників соціальних програм як інструменту прозорості та контролю на прикладі програми грошової допомоги ЮНІСЕФ сім'ям ВПО в Україні (2022–2026). В основу методів покладено Кодекс фіскальної прозорості МВФ, принципи GIFT та стандарт OFDP, однак сучасна

література застерігає: цифрові дашборди не перетворюються автоматично на ефективні механізми контролю без стандартизованих даних і чітких правил агрегації [1]. Отже варто виокремити ці правила у вигляді тверджень з прикладами.

Перше твердження. Прозорість потребує дворівневої архітектури дашборду: публічний рівень – агреговані показники, контрольний – деталізація для донорів і аудиту, що відповідає Політиці розкриття інформації ЮНІСЕФ щодо захисту даних бенефіціарів.

Друге твердження. Базовим елементом контрольної візуалізації є траєкторія «план → фінансування → виплати»: дані зимової програми 2025–2026 (58 560 домогосподарств у 7 регіонах, трансфер \$470) природно лягають у план-факт графік для виявлення касових «вузьких місць» і відхилень від цільових показників. [2].

Третє твердження. Зміна «одиниці підтримки» з 2 220 грн/особу на місяць (2023) до 10 800 грн/члена домогосподарства за квартал (2024–2025) без метаданих трансферу спотворює порівняння в динаміці, тому «легенда зміни параметрів» є обов'язковим елементом науково коректної візуалізації.

Четверте твердження. Choropleth-карта є найпотужнішим інструментом виявлення нерівностей доступу, проте потребує нормалізації («на 1 000 дітей» / «на 1 000 домогосподарств») для уникнення артефактів через демографічні відмінності регіонів.

П'яте твердження. У багатосуб'єктному гуманітарному середовищі контроль «подвійного фінансування» потребує окремої візуалізації дедуплікаційних процедур. Зимова програма ЮНІСЕФ передбачає верифікацію через бази координаційних механізмів і державні реєстри; публічно відображається лише агрегований індикатор – частка відхилених заявок [3].

Шосте твердження. Ланцюг «витрати → використання → результат» є обов'язковим для донорської підзвітності: PDM фіксує зміщення структури витрат від одягу та харчування (2023) до комунальних послуг (62%, 2024–2025), а блок stacked bar chart у дашборді перетворює монетарні дані на докази програмного впливу.

Сьоме твердження. Підзвітність перед отримувачами (accountability to affected populations, AAP) має знаходити відображення у «панелі довіри»: кількість звернень на гарячу лінію, типові причини відмов, середній час обробки заявок. ЮНІСЕФ прямо вказує, що прозора комунікація є елементом захисту бенефіціарів і запобігання шахрайству.

Восьме твердження. Надійність будь-якої фінансової візуалізації визначається якістю вхідних даних. Аудиторський звіт ОІАІ 2024 р. констатує фрагментацію інструментів обліку та неможливість точного огляду всіх

модальностей грошової допомоги. Запровадження «дашборду якості даних» (повнота, дублікати, затримки, узгодженість кодів) є передумовою, а не наслідком ефективної фінансової прозорості.

Таким чином, очевидно, що візуалізація фінансових показників соціальних програм є самостійним науковим і управлінським інструментом, що підсилює прозорість і контроль за умови: стандартизованої структури даних (відповідно до OFDP та принципів GIFT); дворівневої архітектури доступу (публічний агрегат / контрольна деталізація); обов'язкового включення метаданих трансферу, нормалізованих географічних карт і блоку використання коштів; системи моніторингу якості даних як передумови, а не наслідку звітності. Кейс ЮНІСЕФ підтверджує, що без виконання цих умов дашборд відтворює помилки швидше, ніж їх виявляє, перетворюючи інструмент прозорості на джерело хибних управлінських сигналів.

Список використаних джерел:

1. GIFT – Global Initiative for Fiscal Transparency. Open Fiscal Data Package (OFDP). URL: <https://fiscaltransparency.net/open-fiscal-data-package/>
2. UNICEF Ukraine. Winter Response Update 6. 28.02.2026. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/media/57361/file/UNICEF%20Winter%20Response%20Update%206.pdf.pdf>
3. UNICEF Ukraine. Winter Response Update 3. 30.11.2025. URL: https://www.unicef.org/ukraine/en/media/55946/file/UNICEF%20Winter%20Response%20Update%203_final.pdf.pdf
4. UNICEF/OIAI. Audit Report on Cash Assistance to Beneficiaries. 10.12.2024. URL: <https://www.unicef.org/auditandinvestigation/media/2021/file/2024-oiai-cash-assistance-to-beneficiaries-audit-report.pdf.pdf>
5. IMF. Fiscal Transparency Code. URL: <https://www.imf.org/en/topics/fiscal-policies/fiscal-transparency>
6. UNICEF Ukraine. Spilno Cash Transfer Programme. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-cash-transfers>

Захар ГОМОН, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і

природокористування України»

Науковий керівник – викладач Семенюк І.С

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА БІЗНЕС І СУСПІЛЬСТВО

Цифрова трансформація економіки є одним із ключових процесів сучасного розвитку, що охоплює всі сфери господарської діяльності та суспільного життя.

Вона передбачає впровадження цифрових технологій у бізнес-процеси, управління, виробництво та обслуговування, що суттєво змінює традиційні економічні моделі та створює нові можливості для зростання.

До основних тенденцій розвитку digital-технологій в економіці належить стрімке поширення штучного інтелекту, великих даних (Big Data), хмарних обчислень та інтернету речей (IoT). Використання цих технологій дозволяє підприємствам оптимізувати витрати, підвищувати ефективність виробництва та покращувати якість обслуговування клієнтів. Зокрема, автоматизація процесів сприяє зменшенню людського фактору та підвищенню точності виконання операцій.

Важливим трендом є розвиток електронної комерції та цифрових платформ, які забезпечують нові канали взаємодії між виробниками та споживачами. Бізнес активно використовує цифровий маркетинг, аналітику поведінки клієнтів і персоналізовані пропозиції, що підвищує конкурентоспроможність підприємств на ринку. Крім того, поширення фінансових технологій (FinTech) трансформує банківський сектор, спрощуючи доступ до фінансових послуг.

Цифрова трансформація також має значний вплив на суспільство. Вона сприяє розвитку дистанційної роботи, онлайн-освіти та цифрових державних сервісів, що підвищує рівень доступності послуг та зручність для громадян. Водночас цифровізація створює нові виклики, зокрема питання кібербезпеки, захисту персональних даних та цифрової нерівності.

Отже, цифрова трансформація економіки є невід'ємною складовою сучасного розвитку, яка визначає нові правила ведення бізнесу та взаємодії у суспільстві. Підприємства, що активно впроваджують digital-технології, отримують значні конкурентні переваги, тоді як суспільство загалом виграє від підвищення якості життя та доступу до інноваційних послуг. Разом із тим, важливим залишається забезпечення балансу між технологічним прогресом і соціальною відповідальністю.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 07.04.2026).
2. Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення: 07.04.2026).
3. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 07.04.2026).

4. Кабінет Міністрів України. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p> (дата звернення: 07.04.2026).

5. Міністерство цифрової трансформації України. Офіційний сайт.

URL:<https://thedigital.gov.ua> (дата звернення: 07.04.2026).

Діана ДИБА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»

Науковий керівник – викладач Матвієнко В.М.

FINTECH ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СЕГМЕНТ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний розвиток економіки відбувається під впливом цифрових технологій, які суттєво змінюють принципи функціонування фінансової системи. Одним із ключових напрямів цієї трансформації є фінансові технології (FinTech), що поєднують інформаційні інновації з традиційними фінансовими послугами. До сфери FinTech належать мобільний банкінг, електронні платежі, онлайн-кредитування, цифрові інвестиційні платформи, блокчейн-технології та інші сучасні інструменти фінансової взаємодії [1].

Актуальність дослідження зумовлена тим, що фінансові технології стають важливим фактором економічного розвитку та підтримки підприємництва. Вони забезпечують швидкість проведення фінансових операцій, знижують витрати на обслуговування клієнтів і розширюють доступ населення до фінансових послуг, що особливо важливо в умовах цифровізації економіки [2].

Одним із найпоширеніших напрямів розвитку FinTech є мобільний банкінг. Використання мобільних пристроїв дозволяє здійснювати фінансові операції дистанційно — переказ коштів, оплату послуг, контроль витрат і управління рахунками без відвідування банківських установ [3].

Важливу роль відіграють електронні платіжні системи та цифрові гаманці, які дозволяють здійснювати розрахунки без використання готівки. Поширення таких технологій сприяє прозорості фінансових операцій і зменшенню тіньової економіки [4].

Значного розвитку набуло онлайн-кредитування, яке базується на автоматизованій оцінці даних клієнтів. Алгоритми аналізують фінансову поведінку позичальника та дозволяють швидко ухвалювати рішення щодо надання кредиту, що особливо важливо для малого бізнесу [5].

Важливим чинником розвитку FinTech є використання штучного інтелекту для прогнозування ризиків, автоматизації обслуговування клієнтів та виявлення шахрайських операцій [6].

Окремим напрямом є технологія блокчейн, яка забезпечує збереження даних у розподіленій мережі без централізованого контролю, що підвищує надійність транзакцій [7].

Разом із перевагами фінансові технології створюють нові ризики, серед яких кіберзагрози та витік персональних даних, що потребує належного рівня інформаційної безпеки [8].

Важливим напрямом розвитку фінансових технологій є концепція відкритого банкінгу (Open Banking), яка передбачає обмін фінансовими даними між банками та іншими фінансовими установами через спеціальні програмні інтерфейси. Це дозволяє створювати нові цифрові сервіси, підвищує конкуренцію на ринку та сприяє появі інноваційних продуктів для клієнтів [5]. Відкритий банкінг також забезпечує більш персоналізований підхід до фінансового обслуговування, оскільки дозволяє аналізувати фінансову поведінку користувачів і пропонувати оптимальні рішення.

Особливого значення набуває розвиток цифрових валют центральних банків (CBDC), які розглядаються як сучасна альтернатива готівковим коштам. Такі валюти поєднують стабільність державних грошей із перевагами електронних платежів — швидкістю, прозорістю та зручністю використання [7]. У багатьох країнах уже проводяться експерименти щодо впровадження цифрових валют, що свідчить про глобальний характер трансформації фінансової системи.

FinTech також суттєво впливає на розвиток міжнародної торгівлі та підприємництва. Завдяки цифровим платіжним платформам підприємства можуть здійснювати розрахунки з іноземними партнерами без складних банківських процедур, що спрощує вихід бізнесу на зовнішні ринки [2]. Особливо це важливо для малого та середнього бізнесу, який отримує можливість працювати в глобальному середовищі без значних фінансових витрат.

Не менш важливим є використання великих даних (Big Data) у фінансовому секторі. Аналіз значних обсягів інформації дозволяє фінансовим установам краще розуміти потреби клієнтів, прогнозувати попит на послуги та своєчасно реагувати на зміни економічної ситуації [6]. Крім того, Big Data допомагає виявляти підозрілі транзакції та запобігати фінансовим злочинам.

Отже, FinTech є одним із ключових чинників модернізації фінансової системи та розвитку сучасної економіки, забезпечуючи ефективність фінансових операцій і розширення можливостей підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Arner D., Barberis J., Buckley R. The Evolution of FinTech: A New Post-Crisis Paradigm.

[URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2676553](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2676553)

2. World Bank. Fintech and the Future of Finance.

[URL: https://www.worldbank.org](https://www.worldbank.org)

3. Національний банк України. Офіційний сайт.

[URL: https://bank.gov.ua](https://bank.gov.ua)

4. OECD. Digital Finance Outlook 2023.

[URL: https://www.oecd.org](https://www.oecd.org)

5. European Commission. FinTech Action Plan.

[URL: https://ec.europa.eu](https://ec.europa.eu)

6. McKinsey & Company. Global FinTech Report 2023.

[URL: https://www.mckinsey.com](https://www.mckinsey.com)

7. World Economic Forum. Blockchain and Digital Finance Report.

[URL: https://www.weforum.org](https://www.weforum.org)

Юрій ДІДКІВСЬКИЙ, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Кічак.Б.В

ВПЛИВ ІОТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА ОПТИМІЗАЦІЮ РЕСУРСІВ В АГРОСЕКТОРІ: РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ КІБЕРФІЗИЧНИХ "РОЗУМНИХ ТЕПЛИЦЬ"

Сучасний агропромисловий комплекс стикається з викликами глобальної зміни клімату, виснаження ресурсів та постійного зростання вартості енергоносіїв. У цьому контексті цифрова трансформація сільського господарства стає не просто інноваційним трендом, а безпосередньою економічною необхідністю. Концепція кіберфізичної "розумної теплиці" на базі Інтернету речей (ІоТ) дозволяє перетворити традиційний аграрний об'єкт на високотехнологічну систему. Головною метою такого підходу є інтеграція ІоТ-архітектури для суттєвого зниження операційних витрат та підвищення загальної рентабельності тепличних господарств.

Традиційні методи управління мікрокліматом зазвичай характеризуються надмірним та неефективним споживанням ресурсів. Впровадження ІоТ-рішень докорінно змінює цю парадигму завдяки переходу до предиктивного та точкового управління, що безпосередньо впливає на оптимізацію операційних витрат (ОРЕХ). Наприклад, розподілена мережа температурних датчиків

дозволяє здійснювати локальний, зонований обігрів та вентиляцію. Замість постійного кондиціонування всього об'єму теплиці, система реагує лише на відхилення у конкретних секторах, що дозволяє скоротити витрати на електроенергію та газ. Водночас раціоналізація використання водних ресурсів досягається через "розумну" фертигацію. Автоматизований полив, який базується на показниках датчиків вологості ґрунту в реальному часі, виключає перевитрату води та запобігає вимиванню дорогих поживних речовин. Крім того, автоматизація рутинного моніторингу вивільняє робочий час персоналу, дозволяючи перенаправити зусилля агрономів на глибшу аналітику та планування.

Економічна привабливість сучасних "розумних теплиць" також тісно пов'язана зі зниженням капіталовкладень (CAPEX), що зумовлено здешевленням апаратної бази та використанням відкритих екосистем. Архітектура рентабельної кіберфізичної системи базується на відмові від дорогих промислових контролерів на користь доступних та енергоефективних периферійних вузлів, таких як мікроконтролери архітектури ESP32. Вони здатні забезпечувати безперебійний збір телеметрії за мінімальної вартості розгортання мережі. Для ефективного обміну даними між цими датчиками та сервером використовується легковаговий протокол MQTT, чії низькі вимоги до пропускної здатності забезпечують високу стабільність усієї інфраструктури. При цьому, замість використання дорогих платних хмарних сервісів, управління теплицею може здійснюватися локально за принципом туманних обчислень. Одноплатні комп'ютери, такі як Orange Pi, ефективно виконують роль MQTT-брокерів та центральних серверів, що скасовує абонентську плату за хмару та гарантує працездатність системи навіть у разі обриву інтернет-з'єднання.

Синергія цих апаратних та програмних рішень формує чітко виражений економічний ефект та швидке повернення інвестицій. Використання мікроелектроніки масового сегмента та протоколів з відкритим вихідним кодом знижує бар'єр входу для бізнесу, дозволяючи розгортати повноцінні IoT-системи набагато дешевше, ніж пропрієтарні рішення минулих років. Постійний моніторинг клімату також є інструментом мінімізації фінансових ризиків, оскільки система здатна миттєво реагувати на критичні зміни, унеможливаючи втрату врожаю. Завдяки підтримці ідеальних умов для росту кожної окремої культури, загальна продуктивність теплиці зростає, що напряму конвертується у збільшення прибутку.

Отже, інтеграція IoT-технологій у тепличні господарства перестала бути лише технологічним експериментом. Завдяки оптимізації технічної архітектури, кіберфізичні "розумні теплиці" демонструють високу рентабельність. Вони гарантують суттєве скорочення щоденних операційних витрат на енергоносії,

знижують ризики для врожаю та забезпечують швидку окупність проєкту, що робить таку цифрову модернізацію економічно обґрунтованою для сучасного агробізнесу.

Список використаних джерел:

1. Gómez-Chabla, R., et al. Design and implementation of a low-cost IoT-based agroclimatic monitoring system for greenhouses. AIMS Agriculture and Food. 2021. URL: <https://doi.org/10.3934/agrfood.2021021>
2. Ullah, I., Fayaz, M., & Kim, D.-H. An optimization scheme for IoT based smart greenhouse climate control with efficient energy consumption. Computing. 2021. URL: <https://doi.org/10.1007/s00607-021-00963-5>
3. Zamora-Izquierdo, M.A., et al. Smart farming IoT platform based on edge and cloud computing. Biosystems Engineering. 2019. URL: <https://doi.org/10.1016/j.biosystemseng.2018.10.014>
4. Kwizera, V., et al. IoT Based Greenhouse Real-Time Data Acquisition and Visualization through Message Queuing Telemetry Transfer (MQTT) Protocol. Advances in Internet of Things. 2021. URL: <https://doi.org/10.4236/ait.2021.112006>

Анастасія ЄРЕМІЧ, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

РОЛЬ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ У ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ: ВІД ПРОГНОЗІВ ДО РІШЕНЬ

Фінансовий сектор стоїть на порозі радикальної трансформації, викликаній впровадженням генеративного штучного інтелекту. Ця технологія забезпечує фундаментальний зсув моделі персоналізації: від аналізу минулих даних до активного формування індивідуальних рішень. Протягом десятиліть банки поклалися на традиційні моделі машинного навчання, здатні ефективно прогнозувати поведінку клієнтів, такі як ризик відтоку або потреба в кредиті, і обирати найкращу пропозицію з фіксованого каталогу продуктів. Проте ця традиційна логіка має суттєве обмеження: вона може лише *вибрати* існуючий продукт, але не *створити* новий, унікально адаптований до конкретного життєвого контексту клієнта, ігноруючи тонкі деталі його фінансової ситуації, нефінансових зобов'язань та емоційної схильності до ризику. GenAI, використовуючи можливості великих мовних моделей та генеративно-змагальних мереж, долає цю перешкоду, надаючи банкам здатність продукувати індивідуальні фінансові архітектури, змістовні наративи та комплексні консультативні рішення, що значно підвищує якість клієнтського досвіду.

Генеративний потенціал ШІ дозволяє банку не лише розуміти, а й *діяти* на основі цього розуміння, створюючи індивідуальну цінність, якої не існує в стандартному каталозі.

Цей генеративний стрибок проявляється у трьох ключових практичних вимірах. Найбільш значущим є створення динамічної архітектури фінансових продуктів. Замість продажу статичних пакетів, GenAI формує умови на основі індивідуальних параметрів, генеруючи, наприклад, індивідуальні плани погашення кредитів або іпотек, де розмір щомісячного платежу автоматично коригується залежно від нерегулярних доходів клієнта або тимчасових фінансових труднощів, забезпечуючи унікальні умови, які коригуються в режимі реального часу. Крім того, система створює цільові заощаджувальні мікропродукти та плани, органічно вбудовані у щоденну поведінку клієнта, а не абстрактні цілі.

Другий напрямок — це надперсоналізована комунікація та контент. GenAI трансформує комунікації, генеруючи високоперсоналізовані інвестиційні наративи та аналітичні тексти, які пояснюють індивідуальність конкретного активу з портфеля клієнта, використовуючи термінологію та рівень складності, що відповідає його фінансовій грамотності. Це перетворює складну фінансову інформацію на зрозумілі та цільові рекомендації.

Третім, і найбільш інтерактивним, виміром є Віртуальні фінансові радники GenAI, які виходять далеко за межі традиційних чат-ботів. Вони здатні імітувати консультацію висококваліфікованого менеджера, аналізуючи фінансовий портфель, сімейний бюджет та податкові зобов'язання для створення повного фінансового плану. GenAI може також синтезувати та генерувати порівняльні звіти про фінансові продукти, зведені з різних джерел, пропонуючи оптимальні рішення, які традиційний менеджер витратив би години на пошук і аналіз.

Впровадження GenAI забезпечує банку значні економічні переваги, оскільки фокус персоналізації переводиться на формування фінансового майбутнього клієнта, що підвищує його лояльність, збільшує показник Customer Lifetime Value та відкриває нові джерела доходу через преміальні, високоіндивідуалізовані сервіси. Також GenAI автоматизує трудомісткі процеси, оптимізуючи операційну ефективність.

Однак, незважаючи на значні переваги, інтеграція GenAI вимагає вирішення серйозних етичних та регуляторних викликів. Ключовою проблемою є проблема «Чорного Ящика», оскільки складність генеративних моделей ускладнює пояснення механізму прийняття рішень, що є критичною перешкодою у високорегульованому банківському середовищі. Регулятори вимагають прозорості в процесах формування умов, щоб уникнути дискримінації та забезпечити справедливість. Крім того, використовуючи глибокі персональні

дані для генерації продуктів, банки мають забезпечити бездоганне дотримання стандартів конфіденційності, а також контролювати етичні упередження, щоб нерівномірності у фінансових даних не були відтворені та посилені в нових фінансових рішеннях. Генеративний штучний інтелект є не просто інструментом оптимізації, а стратегічним каталізатором для банківської галузі. Він переводить персоналізацію на рівень створення унікальних, змістовних генеративних рішень, що підвищує лояльність та відкриває нові джерела доходу.

Водночас успішна реалізація потенціалу GenAI у банківському секторі потребує не лише технологічної готовності, але й системного переосмислення організаційної культури фінансових установ. Банки мають інвестувати у розвиток цифрових компетенцій персоналу, формувати міждисциплінарні команди з фахівців у галузі фінансів, кібербезпеки та етики ШІ, а також активно співпрацювати з регуляторними органами задля вироблення чітких стандартів відповідального використання генеративних технологій. Лише комплексний підхід, що поєднує технологічні інновації з прозорим управлінням та етичними цінностями, дозволить перетворити генеративний штучний інтелект на сталий конкурентний актив, здатний формувати нову якість довіри між банком та його клієнтами.

Перехід до генеративної ери є неминучим, і фінансові установи, які першими зможуть ефективно впровадити GenAI, долаючи при цьому регуляторні та етичні виклики, стануть беззаперечними лідерами у формуванні фінансового майбутнього своїх клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Generative AI in Finance. Emagia. 2024.
URL: <https://www.emagia.com>.
2. Штучний інтелект у банківській справі. 2024.
URL: <https://share.google/6K8ypdlHrcilIt5P2>
3. Штучний інтелект в управлінні фінансами. Наукова періодика Каразінського університету. 2024.
URL: <https://periodicals.karazin.ua>

Богдан КІЧАК, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ІНТЕГРАЦІЯ ХМАРНИХ РІШЕНЬ ТА REAL-TIME ДАШБОРДІВ В УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасної цифрової економіки архітектура управління бізнес-процесами зазнає фундаментальної трансформації, еволюціонуючи від моделі

ретроспективного аналізу історичних даних до парадигми безперервного, проактивного реагування в режимі реального часу. Традиційні корпоративні системи, орієнтовані на пакетну обробку даних (batch processing), створюють критичну часову затримку між моментом генерації інформації та її фактичною візуалізацією для прийняття рішень. [1] Така затримка є неприйнятною в умовах високої ринкової волатильності. У відповідь на ці технологічні виклики підприємства активно впроваджують комплексні архітектурні моделі, що поєднують високу еластичність хмарних обчислень із механізмами потокової аналітики та системами візуалізації — дашбордами реального часу.

Ця синергія дозволяє організаціям агрегувати розрізнені потоки даних з корпоративних систем (ERP, CRM) та пристроїв Інтернету речей (IoT), трансформуючи їх у дієві аналітичні висновки безпосередньо в момент виникнення бізнес-події. Технологічним ядром для побудови таких систем виступають хмаро-орієнтовані (cloud-native) та подієво-орієнтовані архітектури (Event-Driven Architecture, EDA). [3] На відміну від застарілої монолітної моделі синхронних запитів, яка обмежує пропускну здатність системи, EDA використовує механізми асинхронного обміну повідомленнями між розподіленими мікросервісами.

Кожна зміна стану в рамках бізнес-процесу фіксується як подія, яка через спеціалізовані брокери повідомлень (такі як Apache Kafka або RabbitMQ) миттєво маршрутизується до відповідних підсистем-споживачів. Сучасні потокові системи здатні обробляти понад 100 000 подій на секунду, що є значним стрибком порівняно з традиційними пакетними системами. Для подолання проблеми мережевих затримок близько 83% сучасних організацій застосовують гібридні підходи, інтегруючи централізовані хмарні платформи з технологіями граничних обчислень (edge computing).

Такий підхід забезпечує первинну обробку даних безпосередньо поблизу джерела їх генерації, що дозволяє зменшити затримку передачі даних на 78% порівняно з виключно хмарними розгортаннями.

Для обробки нескінченних інформаційних потоків застосовуються інноваційні концепції, такі як архітектура Карра, яка замінює складні дворівневі системи єдиним механізмом безперервної потокової обробки. У цьому технологічному середовищі дашборди реального часу еволюціонували від простих візуальних інструментів моніторингу до багаторівневих систем підтримки прийняття управлінських рішень. [2] Вони забезпечують безперервне відображення ключових показників ефективності (KPI), динамічно оновлюючись через інтеграцію з хмарними сховищами даних. Експериментальні дослідження когнітивного навантаження доводять, що ефективність використання операційних дашбордів експоненціально зростає при включенні

до їх структури алгоритмів прескриптивної аналітики. Коли система не лише відображає поточний стан, але й генерує конкретні, алгоритмічно обґрунтовані рекомендації щодо дій, когнітивне перевантаження користувачів знижується, що мінімізує ймовірність прийняття помилкових рішень у стресових умовах.

Незважаючи на доведені конкурентні переваги, практична інтеграція хмарних рішень та систем візуалізації стикається зі значними технічними та управлінськими перешкодами. Фундаментальним викликом є забезпечення абсолютної узгодженості даних (data consistency) у розподілених та мультихмарних середовищах. З цією проблемою щоденно стикаються понад 64% організацій, які оперують розрізненими джерелами даних (у середньому від 5 до 8 різних джерел одночасно). Крім того, управління фінансовою ефективністю хмарних ресурсів (FinOps) стає критичним завданням, оскільки неконтрольована потокова обробка може спровокувати експоненціальне зростання витрат на інфраструктуру. Іншою вагомою проблемою є явище «втоми від сповіщень» (alert fatigue), коли надмірна кількість хибних або некритичних попереджень призводить до ігнорування операторами дійсно важливих подій.[4]

Перспективний розвиток систем управління підприємством нерозривно пов'язаний із глибшою інтеграцією штучного інтелекту. Наприклад, впровадження алгоритмів штучного інтелекту для адаптивного розподілу ресурсів дозволяє знизити затримку обробки на 45% та підвищити середню утилізацію серверних потужностей на 61%. Синергетичний ефект від об'єднання хмарної інфраструктури та аналітики в реальному часі створює потужний фундамент для формування гнучкого, стійкого та ефективного підприємства нового покоління. Успішне подолання інтеграційних бар'єрів визначатиме здатність бізнесу адаптуватися та перемагати в умовах глобальної економіки.

Список використаних джерел:

1. Подієво-орієнтована архітектура в системі обробки великих потоків даних: Наукова стаття

URL: <https://ela.kpi.ua/items/75e44cb5-8c55-411e-a332-acc533a4794c>

2. Хмарні, туманні та граничні обчислення: відмінності та сфери застосування: Аналітична стаття

URL: <https://www.imena.ua/blog/cloud-fog-and-edge-computing/>

3. 5 дієвих методів, з яких складається FinOps стратегія: Експертна стаття

URL: <https://dou.ua/forums/topic/39065/>

4. Дослідження спеціалізованих комп'ютерних систем аналізу великих даних: Кваліфікаційна робота

URL: <https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/6306>

Анатолій КЛИМЕЦЬ, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – д-р філософії зі спец.
«Фінанси, банківська справа та страхування», Білокінь К.О.

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Стрімкий розвиток цифрових технологій докорінно змінює структуру сучасної економіки: електронна комерція, хмарні обчислення, Інтернет речей та великі дані стають основою господарських відносин у глобальному масштабі. Разом із новими можливостями цифровізація породжує й нові загрози — кіберзлочинність щороку завдає світовій економіці збитків на трильйони доларів, а кількість атак невпинно зростає. Особливої гостроти це питання набуває для України, де в умовах воєнного стану кібератаки на державні, банківські та телекомунікаційні системи стали невід'ємною частиною гібридної війни. Саме тому дослідження ролі кібербезпеки як системоутворюючого чинника стабільного розвитку цифрової економіки є актуальним і практично значущим завданням.

Оскільки інформаційні технології розвиваються швидкими темпами, а економіка нашої країни залежить від цифрової інфраструктури, питання кібербезпеки набуває критичного значення для стабільності держави та суспільства. Поняття «кібербезпека» загалом складається з усіх дій (як технічних, так і правових), що вживаються для захисту від несанкціонованого доступу, пошкодження або збоїв у роботі наших комп'ютерних систем, мереж, програмного забезпечення та даних, що в них зберігаються, а також для захисту як приватного сектору, так і державних установ, критичної інфраструктури та особистої інформації громадян. Цифрові технології використовуються у великих масштабах для виробництва, торгівлі, фінансів та управління в сучасній світовій економіці. Електронна комерція, віддалена робота, хмарні обчислення, великі дані (Big Data) та Інтернет речей (IoT) – все це допомагає створювати нові структури економічних відносин [1]. Водночас цифровізація створює багато можливостей для кіберзлочинців, оскільки кожен підключений пристрій, транзакція чи система бухгалтерського обліку тепер є потенційною вразливістю. Найбільші кіберзагрози цифровій економіці включають: фішингові та соціально-інженерні атаки для отримання конфіденційної інформації; програми-вимагачі, які перешкоджають доступу до інформаційних систем вашої компанії; DDoS-атаки, які блокують можливість надсилання та отримання товарів через Інтернет; кібершпигунство з метою доступу до комерційної таємниці та інтелектуальної

власності вашої компанії; атаки на критичну інфраструктуру країни, тобто енергетичну, банківську та транспортну системи. В умовах воєнного стану в Україні спостерігається сплеск кіберзагроз, оскільки регулярно відбуваються широкомасштабні атаки на державні адміністративні, телекомунікаційні та банківські системи.

Щоб дієво боротися з кіберзагрозами, потрібно швидко діяти. Насамперед, треба встановлювати найновіші системи захисту: багатофакторної автентифікації, систем виявлення вторгнень (IDS/IPS), шифрування даних та регулярного оновлення програмного забезпечення. По-друге, але не менш важливо — навчити людей основам цифрової безпеки, розпізнавання фішингових атак та безпечної роботи з корпоративними даними. Розробка нормативно-правової бази на державному рівні є ключовою; це включає прийняття конкретних законів, створення стандартів безпеки та створення спеціалізованих груп реагування (CERT) для боротьби з кіберподіями. Крім того, для досягнення ефективного захисту цифрової економіки важливо співпрацювати на міжнародному рівні щодо обміну інформацією про загрози та спільної роботи у боротьбі з масштабними атаками. Отже, кібербезпека є не витратою, а стратегічним пріоритетом сталого розвитку цифрової економіки. Інвестиції у кіберзахист забезпечують довгостроковий ефект: зниження ризиків фінансових втрат, підвищення конкурентоспроможності бізнесу та зміцнення довіри споживачів. Компанії, що системно розвивають власну кібербезпеку, отримують відчутні конкурентні переваги завдяки стабільності своїх операцій, надійному захисту клієнтських даних та стійкості до зовнішніх загроз. Це, своєю чергою, формує сприятливе середовище для залучення інвестицій та розвитку цифрового підприємництва. Зрештою, рівень кіберзахисту безпосередньо визначає здатність держави і бізнесу підтримувати стабільне функціонування в умовах наростаючих загроз та зберігати впевненість споживачів та інвесторів у перспективах цифрової трансформації.

Як наслідок, кібербезпека є ключовим системоутворюючим фактором сталого функціонування цифрової економіки. Організація, що цілеспрямовано інвестує в кібербезпеку, не просто витрачає кошти — вона вкладає їх у майбутню здатність ефективно конкурувати на ринку, зміцнює довіру споживачів та партнерів і формує безпечне середовище для ведення бізнесу. Щоб повною мірою скористатися перевагами цифрової економіки, необхідно інтегрувати передові технологічні рішення, забезпечити належну освіту та підготовку фахівців [2]. Налагоджуючи партнерство з країнами та міжнародними організаціями у сфері кібербезпеки, Україна зможе суттєво знизити ризики й закласти надійне підґрунтя для безпечного та стійкого розвитку цифрової економіки.

Отже, кібербезпека є не витратною статтею, а стратегічною інвестицією в конкурентоспроможність і стійкість цифрової економіки. Ефективний захист цифрового простору потребує комплексного підходу, що поєднує впровадження сучасних технічних засобів захисту, підвищення цифрової грамотності населення та фахівців, а також активну міжнародну співпрацю у протидії кіберзагрозам. Лише за умови системної взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства Україна сформує безпечне середовище для розвитку цифрової економіки та зміцнює довіру громадян та інвесторів до вітчизняного цифрового простору.

Список використаних джерел:

1. Діордіца І. В. Кібербезпека як складова національної безпеки України // Юридичний науковий електронний журнал. – 2022. – № 3. – С. 492–495. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2022/119.pdf
2. Гнатюк С. О., Сейлова Н. Д. Кіберзагрози в умовах цифровізації економіки: аналіз та методи протидії // Кібербезпека: освіта, наука, техніка. – 2023. – № 19. – С. 14–26. URL: <https://csecurity.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/365>

Богдан КОДИНЕЦЬ, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Костяна Н.О.

ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ (IoT), EDGE COMPUTING ТА ФІЗИЧНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ

У сучасній цифровій економіці Інтернет речей (IoT), edge computing та фізичний штучний інтелект (Physical AI) вже міцно закріпилися як головні рушії змін у бізнесі, промисловості й логістиці. Ці технології дозволяють збирати дані просто в реальному часі, обробляти їх прямо на пристроях і давати машинам можливість самостійно взаємодіяти з фізичним світом. Завдяки цьому компанії отримують відчутний приріст ефективності та конкурентоспроможності [1]. У світі, де технології займають дедалі більшу частку ВВП, IoT, edge computing і Physical AI допомагають долати брак ресурсів, налагоджувати ланцюги постачань і швидше переходити до Industry 4.0/5.0. З початку 2020-х років вони пройшли великий шлях — від звичайних сенсорів до повноцінних автономних систем [2]. У цій роботі я розглядаю, як саме розвиваються ці технології, який вони мають економічний вплив і що нас чекає далі. Аналізую як глобальні тенденції, так і те, що відбувається в нашій країні.

Все починалося з масового впровадження сенсорів та підключених пристроїв для простого моніторингу. Але справжній прорив стався тоді, коли з'явилося edge computing — обробка даних прямо на краю мережі. Воно прибрало затримки хмарних сервісів і дозволило системам реагувати миттєво [3]. Фізичний ШІ (Physical AI) пішов ще далі: він поєднав ці технології з робототехнікою, і тепер машини не просто збирають інформацію, а самостійно діють у реальному світі — від роботів на складах до автономних тракторів у полі [1]. На сьогодні у світі вже 18–20 мільярдів підключених IoT-пристроїв, а до 2030 року їх буде десятки мільярдів [2]. Ринок edge computing у 2026 році оцінюють у 28,5 млрд дол. США, а до 2035-го він має зрости до 263,8 млрд дол. при щорічному зростанні на 28 % [3]. За даними Gartner, Physical AI увійшов до головних технологічних трендів саме 2026 року, бо вміє поєднувати сенсори, роботів і смарт-пристрої для реальних завдань [1].

Сьогодні виробництво й впровадження цих технологій уже набуло промислових масштабів. Компанії активно переходять на гібридні рішення (cloud + edge) та вбудований ШІ (Embedded AIoT). Багато хто відмовляється від чисто хмарних систем і обирає гібрид, де edge дає швидкість, а хмара — можливість масштабуватися [4]. У виробництві завдяки edge computing простої скорочуються на 42,7 %, а Embedded AI зменшує витрати на обслуговування обладнання на 25 % [3]. В аграрному секторі, який для України має величезне значення, Physical AI застосовують в автономних тракторах і дронах. Точне землеробство дозволяє економити воду до 40 % і піднімати врожайність на 20–30 % [3]. Глобальний ринок штучного інтелекту в IoT зростає з 93,12 млрд дол. у 2025 році до 161,93 млрд дол. до 2034-го [3].

Коли починаєш застосовувати ці технології на практиці, зміни в економіці стають дуже помітними. У промисловості цифрові двійники на базі IoT дають економію витрат до 35 % і зростання продуктивності на 40 %. Physical AI, наприклад, автоматизує склади: у Amazon цілі флотилії роботів збільшили швидкість переміщення вантажів на 10 % [4]. У логістиці edge AI забезпечує моніторинг і прогнозування в реальному часі, що дозволяє зекономити приблизно 25 % витрат [3]. Для нашої країни, де аграрний сектор становить велику частку ВВП, це реальний інструмент повоєнного відновлення. Точне землеробство з IoT-сенсорами і автономними машинами компенсує нестачу робочих рук і допомагає оптимізувати експорт [2].

Звичайно, не все так гладко. Технології вразливі до кібератак і величезних обсягів даних (за прогнозами, до 2025 року їх буде 175 зетабайт). Тому зараз активно розробляють Secure-by-Design IoT і Green IoT, щоб усе було безпечніше й екологічніше [3]. Виробництво досі залежить від імпорту чіпів, але в Україні вже досить високий рівень локалізації edge-пристроїв, що трохи зменшує ризики

[2]. У 2026 році основний акцент робиться на *agentic sensors* і гібридному підключенні — це має ще сильніше підсилити економічний ефект [3].

Загалом Інтернет речей, *edge computing* та фізичний штучний інтелект стали справжнім символом того, як цифрова економіка адаптується до нових реалій. Ринки цих технологій вимірюються сотнями мільярдів доларів, а їхня ефективність підтверджується реальним зниженням витрат і зростанням продуктивності [1], [4]. Далі, до 2030 року, їхнє поширення тільки посилиться, і в Україні, особливо в агро та промисловості, вони відіграють ключову роль у глибшій інтеграції в глобальну цифрову економіку [2], [3].

Список використаних джерел:

1. Gartner. Top Strategic Technology Trends for 2026.
URL: <https://www.gartner.com/en/articles/top-technology-trends-2026> (date of access: 09.04.2026).
2. Wezom. 10 технологічних трендів 2026 року.
URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/10-tehnologichnih-trendiv-2024-roku> (date of access: 09.04.2026).
3. StartUs Insights. Top 10 IoT Trends to Watch [2026-2027].
URL: <https://www.startus-insights.com/innovators-guide/iot-trends/> (date of access: 09.04.2026).
4. Deloitte Insights. Tech Trends 2026.
URL: <https://www.deloitte.com/us/en/insights/topics/technology-management/tech-trends.html> (date of access: 09.04.2026).
5. Dell Technologies. The Power of Small: Edge AI Predictions for 2026.
URL: <https://www.dell.com/en-us/blog/the-power-of-small-edge-ai-predictions-for-2026/> (date of access: 09.04.2026).

Дмитро КОСТЮК, к.пед.н., доцент, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗБУДОВУ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства та масштабна цифровізація всіх сфер людської діяльності зумовлюють необхідність модернізації освітнього процесу в закладах передвищої освіти. Підготовка компетентних фахівців, здатних ефективно діяти в умовах цифрової економіки, неможлива без належно організованого сучасного інформаційно-освітнього середовища.

Цифровізація освіти — це комплексна перебудова освітньої системи, яка охоплює організаційні, методичні, технологічні та педагогічні аспекти. Сучасні заклади передвищої освіти потребують створення інтегрованого інформаційно-освітнього середовища (ІОС), яке забезпечує доступність, гнучкість та індивідуалізацію навчання, розширить можливості для здобуття якісної освіти та розвитку професійних компетентностей.

Проблематика цифровізації освітнього процесу перебуває в центрі уваги як вітчизняних, так і закордонних науковців, зокрема Р. Гуревича, О. Соколюк, Л. Озерової, М. Кусія та інших дослідників, які активно вивчають, розробляють і апробують цифрові освітні середовища з метою підвищення ефективності

Під інформаційно-освітнім середовищем закладу освіти розуміється сукупність апаратного, програмного, навчально-методичного та організаційного забезпечення, орієнтоване на підвищення пізнавальної активності та якості підготовки майбутніх фахівців, спільне створення та використання академічних знань здобувачами освіти та науково-педагогічними працівниками [1]. Функціонування ІОС у закладі освіти забезпечує низку практичних переваг: централізоване зберігання навчальних матеріалів; персоналізацію навчання; доступність освітніх ресурсів; інтерактивну взаємодію учасників освітнього процесу; інтеграцію різноманітних цифрових сервісів та інструментів [2].

Серед основних проблем, що виникають при створенні ІОС у закладах передвищої освіти, виділяють: недостатнє матеріально-технічне забезпечення; складність інтеграції різнорідних програмних рішень в єдину систему; необхідність забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних; відсутність системного підходу до цифровізації; недостатнє фінансування; нормативно-правову невизначеність щодо стандартів ІОС; низьку цифрову компетентність педагогічних кадрів; брак якісного електронного навчального контенту; психологічний опір персоналу нововведенням; нерівний доступ здобувачів освіти до цифрових технологій; зниження якості безпосередньої педагогічної взаємодії; інформаційне перевантаження учасників освітнього процесу.

Формування ефективного інформаційно-освітнього середовища потребує не лише технологічних змін, але й відповідної підготовки педагогічних кадрів, розвитку цифрової грамотності учасників освітнього процесу та створення нової культури взаємодії в цифровому просторі. Важливим аспектом успішної цифровізації є також підтримка балансу між технологічними інноваціями та збереженням педагогічних цінностей і традицій, які формують особистісний розвиток здобувачів освіти. Інформаційно-освітнє середовище закладу передвищої освіти забезпечує безперервну взаємодію між усіма учасниками

освітнього процесу, надає доступ до навчальних ресурсів, підтримує різноманітні форми комунікації та сприяє формуванню цифрової компетентності викладачів і студентів.

Досвід впровадження цифрових рішень у закладах передвищої освіти демонструє їх позитивний вплив на якість освітніх послуг, доступність навчання, адаптивність освітніх програм до потреб сучасного ринку праці та розвиток інноваційного потенціалу освітніх установ. Водночас, цифровізація освіти вимагає постійного вдосконалення та адаптації до нових технологічних викликів і соціальних запитів. Практика засвідчує, що успішне функціонування ІОС неможливе без системного вирішення технічних, організаційних та педагогічних проблем: забезпечення належної матеріально-технічної бази, підвищення цифрової компетентності педагогічного персоналу, а також формування якісного електронного навчального контенту. Лише комплексний підхід до подолання цих викликів дозволяє перетворити ІОС на дієвий інструмент підготовки фахівців, здатних відповідати вимогам сучасного цифрового суспільства.

Таким чином, розвиток ІОС фахових коледжів шляхом впровадження цифрових рішень є стратегічним пріоритетом, що забезпечує підготовку конкурентоздатних фахівців, готових працювати в умовах цифровізованого суспільства. Досягнення цієї мети потребує системного підходу та об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін — освітніх інституцій, органів державної влади, бізнесу та суспільства — задля розбудови інноваційної освітньої екосистеми, що відповідає як глобальним тенденціям, так і національним пріоритетам розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р.С. Роль цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти у педагогічному супроводі особистісно-професійного розвитку студентів. Інноваційна педагогіка. 2024. Вип. 71. С. 5–22.

URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5599>

2. Озерова Л. Цифровізація освіти: теоретичне обґрунтування актуальності та перспективи розвитку в реаліях сьогодення. Проблеми сучасного вчителя. 2024. Вип. 1(29).

URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2024/1/11.pdf

3. Сіліщук О., Яремченко Л. Організація дистанційного навчання на платформі Moodle: теорія та практика. Науковий вісник ІДГУ. 2025.

URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/364>

Валерія КРОТ, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Сиротенко А.О

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) докорінно змінює ландшафт цифрового маркетингу у всьому світі. Для вітчизняного бізнесу, який функціонує в умовах воєнного стану та необхідності повоєнного відновлення, інтеграція ШІ-інструментів у маркетингові стратегії набуває стратегічного значення. За даними Statista, у 2024 році обсяг світового ринку ШІ в маркетингу перевищив 47 млрд дол. США, а темп щорічного зростання прогнозується на рівні 26–28% до 2030 року [2]. Ці тенденції формують нові конкурентні умови, ігнорувати які вітчизняні компанії не можуть.

Серед ключових напрямів застосування ШІ у digital-маркетингу виокремлюють: персоналізацію контенту та реклами, предиктивну аналітику поведінки споживачів, автоматизацію клієнтської комунікації за допомогою чат-ботів і голосових асистентів, генеративне створення маркетингових матеріалів, а також оптимізацію рекламних кампаній у режимі реального часу. Технології машинного навчання дозволяють опрацьовувати масиви даних, недосяжні для ручного аналізу, та формувати гіперсегментовані пропозиції, підвищуючи конверсію в середньому на 15–35% залежно від галузі.

Практика застосування ШІ-інструментів українськими компаніями демонструє неоднорідну картину. З одного боку, великі гравці ринку — мережеві ритейлери, банківські установи, телекомунікаційні компанії — активно впроваджують системи автоматизації маркетингу на базі ШІ. З іншого боку, малий та середній бізнес, який формує основу вітчизняної економіки, здебільшого обмежується використанням базових інструментів: таргетованої реклами у соціальних мережах та email-автоматизації. Причинами такої диспропорції є висока вартість впровадження спеціалізованих платформ, дефіцит кваліфікованих фахівців та недостатня цифрова зрілість організацій.

Вагомим чинником, що визначає специфіку українського контексту, є адаптація міжнародних ШІ-платформ до україномовного середовища. Більшість провідних рішень — ChatGPT, Google Gemini, Meta AI — демонструють прогрес у роботі з українською мовою, проте рівень розуміння культурних нюансів, ідіоматики та специфіки вітчизняного споживчого ринку залишається нижчим порівняно з англомовним сегментом. Це відкриває нішу для розробки

локалізованих ШІ-продуктів, зорієнтованих на потреби українського бізнесу.

Окремого аналізу заслуговує застосування генеративного ШІ у створенні маркетингового контенту. Дослідження HubSpot (2024) засвідчує, що 64% маркетологів уже використовують генеративні інструменти для написання текстів, розробки візуалів та підготовки відеоматеріалів [3]. Економія часу на рутинних завданнях дозволяє перерозподілити ресурси на стратегічне планування та творчу роботу. Однак виникає проблема «гомогенізації» контенту: якщо компанії масово використовують схожі ШІ-моделі без належної кастомізації, їхній контент стає неоригінальним і не здатним виокремитись у конкурентному середовищі.

Критичним викликом є питання етики та довіри споживачів. Маніпулятивне застосування ШІ для мікротаргетингу, алгоритмічні упередження у рекламних системах, автоматизоване поширення дезінформації — усі ці загрози потребують регуляторного реагування. Євросоюз у 2024 році запровадив AI Act, що встановлює обов'язкові вимоги до прозорості ШІ-систем у маркетингу [4]. Українське законодавство перебуває лише на початковому етапі регулювання цієї сфери, що є водночас ризиком і можливістю для вироблення сучасного законодавчого підходу.

Таким чином, штучний інтелект перетворюється на системоутворюючий елемент сучасного digital-маркетингу. Українські компанії, здатні своєчасно та ефективно інтегрувати ШІ-інструменти, отримують значну конкурентну перевагу як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Перспективними напрямками подальших досліджень є оцінка ROI від впровадження ШІ у маркетинг малого бізнесу та розробка методичних рекомендацій для поетапної цифрової трансформації вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження КМУ від 02.12.2020 № 1556-р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80>
2. Statista. Artificial Intelligence in Marketing – Worldwide. 2024.
URL: <https://www.statista.com/topics/8002/ai-in-marketing/>
3. HubSpot State of Marketing Report 2024.
URL: <https://www.hubspot.com/state-of-marketing>
4. European Parliament. EU Artificial Intelligence Act, 2024.
URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804>
5. Войтко С.В., Череп А.В. Цифрова трансформація маркетингових комунікацій в умовах Industry 4.0. Маркетинг і цифрові технології. 2023. №2. С. 14–27.

Олександра КУР'ЯТА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

РОЛЬ DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЙ ТА ХМАРНИХ РІШЕНЬ У ПІСЛЯВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Післявоєнна відбудова економіки України вимагатиме не лише залучення значних фінансових ресурсів, але й впровадження інноваційних підходів до побудови стійкої інфраструктури. Ключовим драйвером цього процесу стануть digital-технології та хмарні рішення, які здатні забезпечити швидке, прозоре та ефективно відновлення на всіх рівнях — від малого бізнесу до державного управління.

Хмарні технології (Cloud Computing) відіграють критичну роль у забезпеченні безперервності бізнес-процесів та відмовостійкості економічної системи в цілому. В умовах ризиків руйнування фізичної інфраструктури, використання розподілених обчислень та перенесення баз даних у «хмару» дозволяє підприємствам зберігати свою працездатність. Це також суттєво мінімізує капітальні витрати на закупівлю та обслуговування локального серверного обладнання, забезпечуючи при цьому гнучкість масштабування ресурсів (через моделі IaaS чи PaaS) залежно від динамічних потреб бізнесу в період відбудови. Не менш важливою є можливість швидкого відновлення даних після збоїв (Disaster Recovery), що гарантує надійний захист інформації від кіберзагроз та фізичного знищення.

Окрім цього, цифровізація економіки сприяє безпрецедентному підвищенню рівня прозорості у розподілі коштів. Використання технологій розподіленого реєстру (блокчейн) та відкритих даних (Open Data) у сфері публічних закупівель і капітального будівництва дозволить гарантувати незмінність та цілісність інформації. Завдяки децентралізованій архітектурі такі системи мінімізують корупційні ризики, унеможливають несанкціоноване втручання в фінансові потоки та суттєво підвищують довіру міжнародних інвесторів і донорів.

Важливим аспектом є також впровадження систем аналітики великих даних (Big Data) та алгоритмів машинного навчання. Вони дозволять оптимізувати складні логістичні ланцюги, ефективніше розподіляти будівельні матеріали та ресурси, а також прогнозувати макроекономічні тренди на основі складних математичних моделей. Інтеграція таких digital-інструментів, разом із сучасними системами електронного документообігу та автоматизованими обліковими ERP-

системами, значно пришвидшить адаптацію українських підприємств до європейських ринків та стандартів ведення бізнесу.

Отже, застосування хмарних рішень та глибокої цифровізації процесів є не просто сучасним трендом, а фундаментальною основою для формування стійкої, захищеної та інноваційної економіки України у післявоєнний період. Побудова надійної цифрової архітектури стане запорукою успішної інтеграції держави у глобальний економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Про хмарні послуги: Закон України від 17.02.2022 № 2075-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2075-20>
2. Проект Плану відновлення України // Національна рада з відновлення України від наслідків війни. – 2022. URL: <https://recovery.gov.ua>
3. Карпенко О. В. Цифровізація економіки як інструмент післявоєнного відновлення України // Економіка та суспільство. – 2023. – № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2234>
4. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF>

Кіра МЕЛАЩЕНКО, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Осьмина О.А.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова трансформація є визначальним чинником розвитку сучасної економіки, що докорінно змінює традиційні моделі управління на всіх рівнях господарювання. В умовах формування концепції «Індустрії 4.0» управління якістю продукції перестає бути лише відокремленим етапом виробничого циклу, перетворюючись на складну динамічну систему, засновану на глибокому аналізі великих даних та інтелектуальних технологіях.

Впровадження інноваційних цифрових інструментів дозволяє суб'єктам господарювання перейти від традиційного реактивного управління якістю, яке базується на виявленні браку вже після його появи, до предиктивної моделі запобігання будь-яким відхиленням від встановлених стандартів. Одним із ключових напрямів такої трансформації в системі менеджменту якості є розробка та впровадження «цифрових двійників». Створення віртуальних копій реальних продуктів або технологічних процесів дозволяє здійснювати детальне

моделювання поведінки товару в різних умовах експлуатації ще на етапі його проектування, що значно мінімізує ризики появи дефектів під час серійного виробництва [1].

Паралельно з цим, широке застосування IoT-сенсорів та технологій Інтернету речей забезпечує безперервний моніторинг параметрів виробничого середовища, таких як температура, вологість та тиск, у режимі реального часу. Це має критичне значення для галузей з високими вимогами до безпечності, зокрема для харчової промисловості, де найменше порушення технологічного режиму може призвести до втрати якості продукції [2]. Важливою складовою цифровізації також є впровадження технології Blockchain у логістичні ланцюги. Це забезпечує повну простежуваність руху продукції від постачальника сировини до кінцевого споживача, гарантуючи автентичність товарів та захищаючи внутрішній ринок від розповсюдження контрафакту [3].

Цифрова трансформація висуває якісно нові вимоги до компетенцій управлінського персоналу. Сучасний менеджер з якості повинен не лише знати положення стандартів ISO, а й володіти навичками роботи з ERP та CRM системами для оперативного аналізу зворотного зв'язку від клієнтів. Ефективна адаптація українських підприємств до цих умов потребує повної автоматизації збору даних про якість на кожній ділянці, інтеграції модулів контролю в загальну систему управління ресурсами та широкого використання хмарних сервісів для зберігання технічної документації. Такий підхід забезпечує швидкий доступ до необхідної інформації під час внутрішніх та зовнішніх аудитів [4].

Мінімізація ризиків та підвищення якості продукції в умовах цифрової економіки дозволяє підприємствам не лише знизити собівартість через зменшення виробничих відходів, а й створити нову цінність для споживача. Якість у сучасному розумінні стає прямим результатом ефективного управління інформаційними потоками, що забезпечує стабільність характеристик продукту та довгострокову конкурентоспроможність підприємства на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Биба В. В., Скрильник О. О. Управління якістю продукції в умовах цифровізації: виклики та можливості. Економіка та суспільство. 2023. № 48.
2. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством у цифровій економіці: монографія. Київ : КНЕУ, 2021. 360 с.
3. Загородній А. Г. Економіка та менеджмент якості: навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 288 с.
4. Янковий В. О. Управління якістю: підручник. Одеса : ОНЕУ, 2022. 344 с.

Максим НЕДІЛЬКО, студент
Відокремлений структурний підрозділ
“Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України”
Науковий керівник – викладач Кічак Б.В.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

У сучасному світі цифрова трансформація — це вже не мода, а необхідність, адже вона відкриває нові можливості перед компаніями: зниження затрат, нові джерела отримання прибутку, працювати ефективніше та краще обслуговувати своїх клієнтів. Бізнеси, що приділяють багато уваги та значні суми фінансових витрат на диджиталізацію, дедалі більше отримують доходу, приваблюють перспективних працівників та випереджають конкурентів по рівню розвитку.

Цифрова трансформація є важливою частиною загальної стратегії розвитку бізнесу, адже вірно підібрані технології в поєднанні з людьми, виробничими процесами та операціями дозволяють бізнесу швидко та якісно задовольнити бажання клієнта, запровадити інновації до бізнес-процесу, забезпечити стабільне зростання прибутку та адаптуватися до можливих змін на ринку чи збоїв в процесі роботи.

Сьогодні бізнес знаходиться в рамках жорсткої конкуренції та зростаючого попиту клієнтів, тому основною метою цифрової трансформації бізнесу є саме допомога лідерам та команді бізнесу в томк, щоб зробити їх роботу більш конкурентноспроможною та простішою . Трансформація будь-якого бізнесу проводиться за наступними напрямками :

1. Трансформація бізнес-процесів - зміна та вдосконалення всіх основних етапів роботи бізнесу , включаючи автоматизацію, цифровізацію та оптимізацію всього бізнес-процесу. Основними етапами трансформації бізнес процесів є їхня діагностика, реінжиніринг, автоматизація та вдосконалення.

2. Трансформація бізнес-моделі - це адаптація бізнес-моделі до цифрових та соціальних змін. Цей напрям можна описати як перехід бізнесу до нової форми, що краще відповідає умовам цифрової економіки, яка сприяє ефективному функціонуванню в цифровому середовищі та вибудовує взаємозв'язки з споживачами та партнерами.

3. Організаційно-культурна трансформація - полягає в одночасному впровадженні цифрових технологій та співпраці всього трудового колективу бізнесу від верхньої ланки до найнижчої, постійному контролю керівних ланок компанії за впливом трансформації на усі без винятку виробничі процеси та працівників.

Підприємці нашої країни в процесі цифрові трансформації бізнесу з метою підвищення його ефективності використовують наступні технології :

- хмарні обчислення (забезпечують збір, аналіз та обробку великих обсягів даних);
- Інтернет речей та Промисловий інтернет речей (забезпечують збір даних з машин та обладнання та подальший їх аналіз);
- сучасні технології баз даних та ERP (керування та аналіз основних бізнес-процесів та великих обсягів даних та їх інтеграція в єдину систему бізнесу);
- розширена аналітика (проведення глибокого аналізу, яке має на меті отримання більш точних аналітичних звітів та даних для вищої ланки бізнесу);
- штучний інтелект (рушійний інструмент в процесі автоматизації всіх процесів, зборі та аналізі даних та формуванні прогнозів на майбутнє);
- кібербезпека (забезпечення безпеки даних інфраструктури бізнесу та захисту від кібератак);
- інформаційні системи (допомога в зборі та аналізі даних, управлінні бізнесом та прийнятті управлінських рішень);
- промислові мережі та системи управління запасами (забезпечення автоматизації виробничих процесів та управління ланцюгами постачання запасів).
- технології блокчейн (технології для зберігання будь-яких даних, в т.ч. про транзакції та обміни даними).

Лише комплексний підхід з використанням вищезазначених технологій, але не виключно них, є ключовим для формування та реалізації успішної бізнес-стратегії та підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Український бізнес має величезний потенціал, але на шляху проходження цифрової трансформації зустрічається з наступними перешкодами: економічні обмеження (обмежені фінансові ресурси ускладнюють інвестування коштів в нові технології та інфраструктуру), низький рівень технологічної готовності (більшість компаній мають обмежені технологічні ресурси для впровадження цифрових технологій), питання безпеки даних (збільшення обсягу цифрових технологій підвищує ризик кібератак та витоку даних), низька обізнаність та опір змінам (персонал та керівництво бізнесу через брак знань в галузі ІТ гальмують впровадження цифрових технологій), бюрократичні обмеження (довготривалі процеси отримання необхідних дозволів, ліцензій та стандартів), погане планування та погана стратегія трансформації (відсутність уваги керівної ланки бізнесу до етапу культурної трансформації, тобто відсутність комунікації між усіма ланками бізнес-процесу), війна (руйнування інфраструктури та ключових об'єктів, міграція ІТ-фахівців).

Цифрова трансформація стає ключовим фактором для майбутнього українського бізнесу, оскільки вона робить бізнес більш конкурентоспроможним, оптимізує процеси, відкриває нові ринки та підвищує прибутки. Саме тому чи не

найголовнішу роль відіграють державні ініціативи у вигляді співпраці урядових органів, міжнародних організацій та стейкхолдерів з бізнес-кола у сприянні цифровій трансформації українського бізнесу. На даний момент в Україні діють багато програм та інструментів цифровізації бізнесу, основною метою яких є впровадження хмарних технологій, штучного інтелекту, кібербезпеки, автоматизація всіх бізнес-процесів, навчання персоналу компаній цифровим навичкам та інші. Нижче наведемо перелік основних з них :

1. Програма ЄС “Цифрова Європа “ (основна мета - підтримка впровадження цифрових технологій та інновацій, забезпечення доступу до цифрової інфраструктури та послуг, підвищення конкурентоспроможності МСП на цифровому ринку, сприяння розвитку цифрового бізнесу та цифрових стратегій, а також покращення кібербезпеки)

2. Дія Бізнес(це державна екосистема для підтримки підприємців, яка допомагає відкрити, вести та масштабувати власну справу)

3. Європейські цифрові інноваційні хаби (центри підтримки цифрових інновацій, які пропонують компаніям доступ до технологічних ресурсів, консультаційних послуг і фінансування для впровадження новітніх цифрових технологій)

4. EU4Digital (мета - розширення переваг Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу для України та інших держав Східного партнерства з метою стимулювання економічного росту, створення робочих місць, покращення життя людей та допомоги бізнесу).

5. Грантові та освітні ініціативи (курси з ERP-систем на порталі Дія.Бізнес, програми «Export Upgrade», “Born Global Ukraine”, **CDTO Campus та інші**).

Активно підтримує розвиток цифрових технологій також і державна влада, створюючи сприятливі умови для впровадження інноваційних рішень до бізнес-процесів. У 2024 році в Україні ухвалили Стратегію цифрового розвитку інновацій (**WINWIN**) на період до 2030 року. Документ визначає 14 ключових напрямків, серед яких — DefenceTech, MedTech, AgroTech, GreenTech та штучний інтелект. Уряд офіційно затвердив стратегію у грудні 2024 року, зробивши її орієнтиром для технологічного розвитку нашої країни.

Список використаних джерел :

1. Як цифровізація змінює бізнес і громади
URL:<https://business.diaa.gov.ua/history-of-success/yak-tsyfrovizatsiia-zminiuiie-biznes-i-hromady>
2. Що таке цифрова трансформація?
URL:<https://www.sap.com/ukraine/resources/what-is-digital-transformation>
3. Цифровий наступ: тренди в диджиталізації
URL:<https://hub.kyivstar.ua/articles/cyfrovyyj-nastup-trendy-v-dydzhytalizacziyi>

Олександр ПАЛАМАРЧУК, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

ВПЛИВ INTERNET OF THINGS (IOT) НА ОПТИМІЗАЦІЮ ВИТРАТ У ЛОГІСТИЦІ ТА ПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ

Сучасна архітектура глобальної економіки перебуває у стані глибокої структурної трансформації під впливом Четвертої промислової революції (Industry 4.0). Впровадження Інтернету речей (IoT) кардинально змінює парадигму управління підприємствами: оснащення активів сенсорами дозволяє конвертувати фізичні явища у цифрові метрики, виявляти приховані неефективності та автономно коригувати роботу систем у режимі реального часу. Масштаб фінансового впливу цих технологій є безпрецедентним. За прогнозами, промисловий IoT має потенціал додати до глобальної економіки до 14,2 трлн доларів США до 2030 року. Загальні корпоративні витрати на IoT-рішення невинно зростають, і компанії, що успішно імплементували ці технології, фіксують зниження загальних операційних витрат у середньому на 4–6%, тоді як у вузькоспеціалізованих сферах економія сягає від 25% до 40%.

Сфера транспортної логістики є однією з найскладніших для оптимізації через вплив зовнішніх некерованих факторів. Проте використання IoT-систем в інтелектуальному управлінні автопарками дозволяє суттєво знизити витрати підприємств. Динамічна маршрутизація з урахуванням трафіку та погодних умов знижує споживання палива на 10–15%. Емпіричні дослідження показують, що оптимізація маршрутів за допомогою IoT скорочує пройдені дистанції в середньому на 12,37%. Крім того, моніторинг холостого ходу та коригування стилю водіння додатково економить до 18% пального. Не менш важливою є проблема збереження вантажів: інтеграція сенсорів температури та вологості знижує витрати від псування продукції на 20%, а системи геофенсингу скорочують витрати, пов'язані з крадіжками, на 18%. Автоматизація моніторингу режиму праці водіїв додатково зменшує кількість регуляторних штрафів на 30%.

У промисловому секторі технології IIoT (Industrial IoT) розглядаються як фундаментальний інструмент для максимізації віддачі від активів через глибоку конвергенцію інформаційних та операційних технологій. Традиційні реактивні та превентивні підходи до технічного обслуговування генерують значні збитки для виробництва. Натомість індустрія переходить до предиктивного обслуговування: алгоритми штучного інтелекту аналізують дані сенсорів та прогнозують ймовірні відмови обладнання до їх фактичного настання. Цей

підхід знижує частоту аварій на 70%, скорочує витрати на обслуговування на 20–30% та збільшує життєвий цикл обладнання на 20%, відтермінуючи масивні капітальні інвестиції. У сфері енергетичного менеджменту гранулярний моніторинг споживання на рівні окремих вузлів дозволяє підприємствам скоротити енерговитрати майже на 40%, а впровадження розумних систем клімат-контролю економить від 10% до 50% електроенергії.

Незважаючи на доведену ефективність, інтеграція IoT стикається зі значними управлінськими бар'єрами. Ера неконтрольованого фінансування технологій заради самого факту цифровізації завершилася. Більшість ізольованих пілотних проєктів провалюється через фокусування на апаратному забезпеченні, а не на вирішенні конкретних бізнес-проблем (феномен «пастки пілотів»). Сьогодні корпоративні стандарти вимагають жорсткої прив'язки будь-яких інвестицій до вимірної рентабельності. Справжній економічний потенціал інновацій розкривається виключно за умови впровадження стандартизованих рішень, які можна швидко масштабувати на всю мережу підприємства.

Таким чином, використання технологій IoT та IIoT забезпечує безповоротний перехід промислових і логістичних компаній до проактивних, керованих даними операційних моделей. Це гарантує математично точну оптимізацію капітальних і операційних видатків. Для досягнення максимального фінансового ефекту керівництву необхідно оцінювати всі ініціативи через призму короткострокової рентабельності, уникати розпорошення ресурсів на дрібні проєкти та глибоко інтегрувати збір даних із наявними системами управління активами.

Список використаних джерел:

1. Impact of Internet of Things (IoT) on the Business Economy & Trends // SumatoSoft. – 2024. URL: <https://sumatosoft.com/blog/impact-of-internet-of-things-iiot-on-the-business-economy-trends>
2. IoT Fleet Management Use Cases for Cutting Operating Costs // Oxmaint. – 2025. URL: <https://www.oxmaint.com/blog/post/iiot-fleet-management-use-cases-2025>
3. Industrial IoT: Benefits, Use Cases, and Market State // Itransition. – 2024. URL: <https://www.itransition.com/iiot/industrial>
4. Industrial IoT demands clear outcomes and cost control // IoT Tech News. – 2024. URL: <https://iiotechnews.com/news/industrial-iiot-demands-clear-outcomes-and-cost-control/>

Владислав ПЕТРЕНКО, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Дубас Н.В.

СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЇ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ: ВІД ЛАБОРАТОРНОГО АНАЛІЗУ ДО ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Сучасний етап розвитку харчової промисловості характеризується активним впровадженням інноваційних рішень, серед яких особливе місце займають смарт-технології [2]. В умовах глобалізації ринку, зростання вимог до якості та безпечності харчових продуктів, а також посилення конкуренції між виробниками, підприємства змушені шукати нові підходи до організації виробництва [1]. Саме тому цифровізація технологічних процесів, автоматизація контролю якості та використання інтелектуальних систем управління стають ключовими напрямками розвитку галузі. Смарт-технології забезпечують інтеграцію сучасних досягнень хімії, біохімії та мікробіології з інформаційними технологіями, що дозволяє підвищити ефективність виробництва та забезпечити стабільну якість продукції [4].

Одним із найважливіших напрямів застосування смарт-технологій у харчовій промисловості є лабораторний контроль якості. Сучасні аналітичні методи значно відрізняються від традиційних, оскільки вони базуються на автоматизації процесів вимірювання, обробки та інтерпретації результатів. У хімічному аналізі широко використовуються спектрофотометрія, газова та рідинна хроматографія, електрохімічні методи, які дозволяють точно визначити склад продуктів, виявляти домішки та контролювати відповідність нормативним показникам [4]. Завдяки інтеграції таких методів із цифровими платформами результати аналізів можуть зберігатися в електронних базах даних, що дає змогу здійснювати їх порівняння, аналізувати динаміку змін та прогнозувати можливі відхилення [2].

З позиції біохімії смарт-технології відіграють важливу роль у контролі біохімічних процесів, що відбуваються під час виробництва та зберігання харчових продуктів. Використання біосенсорів дозволяє визначати концентрацію білків, жирів, вуглеводів, вітамінів та інших біологічно активних речовин у режимі реального часу [4]. Особливо актуальним є контроль ферментативних процесів, які лежать в основі багатьох технологій, зокрема ферментації, дозрівання та стабілізації продуктів. Завдяки смарт-технологіям стає можливим не лише фіксувати зміни, а й оперативно коригувати технологічні параметри для досягнення оптимального результату [2].

Не менш важливим є застосування смарт-технологій у мікробіологічному контролі. Безпечність харчових продуктів значною мірою залежить від відсутності патогенних мікроорганізмів та контролю мікробіологічних показників. Сучасні автоматизовані системи дозволяють швидко виявляти бактерії, віруси та інші мікроорганізми за допомогою молекулярно-біологічних методів, таких як полімеразна ланцюгова реакція або імуноферментний аналіз. Це значно скорочує час проведення досліджень і підвищує точність результатів [4]. Крім того, використання сенсорних систем у виробничих приміщеннях дозволяє здійснювати постійний моніторинг санітарного стану та запобігати розвитку небажаної мікрофлори [2].

Смарт-технології активно впроваджуються і безпосередньо у виробничі процеси [3]. Використання сенсорів, підключених до систем Інтернету речей, дає змогу контролювати такі параметри, як температура, вологість, кислотність середовища, концентрація газів та інші показники, що впливають на якість продукції [2]. Завдяки цьому підприємства можуть забезпечити стабільність технологічних процесів та своєчасно реагувати на будь-які відхилення [1]. Наприклад, у процесах ферментації контроль температури та рН є критично важливим, оскільки навіть незначні зміни можуть призвести до погіршення якості продукту або зниження його виходу. Використання смарт-систем дозволяє автоматично регулювати ці параметри, що значно підвищує ефективність виробництва [2].

Особливу роль у розвитку смарт-технологій відіграє використання штучного інтелекту та аналізу великих даних. Збір великої кількості інформації з різних етапів виробництва дозволяє створювати математичні моделі, які допомагають прогнозувати результати технологічних процесів, виявляти закономірності та оптимізувати виробництво [3]. Це особливо важливо в умовах нестабільності сировинної бази, коли необхідно адаптувати технології до змін у складі сировини. Таким чином, смарт-технології забезпечують не лише контроль, а й управління виробничими процесами на новому рівні.

З економічної точки зору впровадження смарт-технологій є важливим фактором підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості [1]. Автоматизація процесів дозволяє зменшити витрати на ручну працю, підвищити продуктивність та скоротити час виробництва. Крім того, підвищення точності контролю якості сприяє зменшенню втрат продукції, зниженню кількості браку та витрат на його утилізацію. Важливим аспектом є також оптимізація використання сировини та енергоресурсів, що дозволяє знизити собівартість продукції та підвищити її конкурентоспроможність.

Необхідно також відзначити, що впровадження смарт-технологій сприяє підвищенню довіри споживачів до продукції. Сучасний споживач все більше

звертає увагу на якість, безпечність та прозорість виробництва [1]. Використання цифрових систем контролю дозволяє забезпечити простежуваність продукції на всіх етапах її життєвого циклу, що є важливим фактором формування позитивного іміджу підприємства [3]. Крім того, відповідність міжнародним стандартам якості відкриває можливості для виходу на зовнішні ринки та розширення експортного потенціалу [1].

Таким чином, смарт-технології є невід'ємною складовою сучасного розвитку харчової промисловості. Їх застосування дозволяє інтегрувати досягнення хімії, біохімії та мікробіології з цифровими технологіями, що забезпечує підвищення якості та безпечності продукції, оптимізацію виробничих процесів та зростання економічної ефективності підприємств. У перспективі роль смарт-технологій буде лише зростати, що зумовлено розвитком цифрової економіки та необхідністю впровадження інновацій у всі сфери виробництва.

Список використаних джерел:

1. Драган О.І. Підвищення ефективності функціонування підприємств харчової промисловості // *Економіка та держава*. 2025. № 7. С. 65-72.

2. Залозна Ю.С. Стимулювання розвитку смарт-промисловості в просторовому аспекті: досвід для України // *Економіка промисловості*. 2025. № 1. С. 45-60.

3. Гурочкіна В.В., Резнік С.О. Розвиток смарт-промисловості в Україні в умовах цифрової трансформації // *Економіка та суспільство*. 2022. № 38.

4. Цісарик О.Й., Гачак Ю.Р., Михайлицька О.Р. та ін. Теоретичні основи харчових технологій [Електронний ресурс]: навч. посіб. Львів: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького, 2023. 128 с.

Анна РАДЧЕНКО, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Харченко Н. В.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У БІОІНФОРМАТИЦІ: АЛГОРИТМИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ГЕНОМНИХ ДАНИХ І ВИЯВЛЕННЯ МУТАЦІЙ

Геном людини містить близько 3 мільярдів пар нуклеотидів, і навіть незначні зміни в цій послідовності — мутації — можуть мати суттєві наслідки для функціонування організму та передаватися нащадкам. Проте вручну опрацювати такі колосальні масиви генетичних даних неможливо. Саме тут на допомогу приходить біоінформатика — міждисциплінарна галузь, що поєднує

біологію, інформатику, математику та статистику, а в останні роки все тісніше інтегрується зі штучним інтелектом (ШІ) [1].

Сучасні методи секвенування нового покоління (Next Generation Sequencing, NGS) дозволяють зчитувати мільйони коротких фрагментів ДНК за лічені години. Результатом є величезні масиви «сирих» даних, що потребують комп'ютерної обробки: вирівнювання послідовностей за референсним геномом, пошуку генетичних варіацій (SNP — однонуклеотидних поліморфізмів), виявлення інсерцій, делецій та інших типів мутацій. Усі ці завдання вирішуються спеціальними алгоритмами, а ШІ значно підвищує їх точність і швидкість [4].

Алгоритми машинного навчання (ML) та глибокого навчання (DL) виявились особливо ефективними для роботи з геномними «великими даними». Рекурентні нейронні мережі та трансформери опрацьовують нуклеотидні послідовності як текстові рядки, розпізнаючи в них функціональні патерни — промотори, регуляторні ділянки, ділянки зв'язування білків. Особливе місце посідає система AlphaFold 3 (2024): вона вже здатна моделювати не лише структуру окремих білків, але й їх комплекси з молекулами ДНК, РНК та лігандами, враховуючи посттрансляційні модифікації [3].

Ключовою практичною задачею є автоматизований пошук і класифікація мутацій. Алгоритми навчаються розрізняти справжні генетичні зміни від технічних помилок секвенування, що раніше потребувало тривалої ручної верифікації. Порівняння геномів тисяч людей одночасно дозволяє виявляти рідкісні спадкові варіанти та встановлювати їх зв'язок із певними спадковими ознаками. Бази даних геномних послідовностей та обчислювальні моделі стали основою сучасної генетики, і без потужних ІТ-інструментів їх розвиток був би неможливим [1].

Варто зазначити, що взаємовплив генетики та інформатики є двостороннім. Генетичні алгоритми — окремий клас методів оптимізації, натхнений механізмами природного відбору, схрещування та мутацій, — широко застосовуються в ІТ для розв'язання складних обчислювальних задач: налаштування нейронних мереж, пошуку оптимальних рішень у багатопараметричних системах [2]. Таким чином, природа не лише є об'єктом вивчення для інформатики, але й слугує джерелом ідей для створення нових алгоритмів.

Отже, штучний інтелект кардинально змінює можливості аналізу геномних даних: завдання, що колись потребували місяців роботи суперкомп'ютерів, вирішуються за години. Поєднання знань із природничих наук та інформаційних технологій відкриває нові перспективи для розуміння спадковості, мінливості та еволюції, що робить біоінформатику одним із найперспективніших напрямів сучасної науки.

Список використаних джерел:

1. Біоінформатика. Вікіпедія — вільна енциклопедія.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BE%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
2. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні / за заг. ред. А. І. Шевченка. Київ : ІПШ, 2023. 305 с.
URL: https://jai.in.ua/archive/2023/ai_mono.pdf
3. Стрілець В. Ю., Педченко Н. С., Бірта Г. О. та ін. Переваги та недоліки застосування штучного інтелекту в наукових дослідженнях. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Технічні науки». 2024. № 2. С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.37734/2518-7171-2024-2-10>
4. Як працює секвенування нового покоління (NGS): огляд технології. АЛТ Україна. 2025. URL: <https://alt.ua/blog/yak-pratsyuye-sekvenuvannya-novogo-pokolinnya-ngs>

Максим РИНКОВ, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Питання прозорості фінансових потоків в Україні стоїть особливо гостро — і не лише через війну. Ще до 2022 року корупційні схеми, «сірі» виплати зарплат та непрозорі держзакупівлі були хронічною проблемою. Саме тому технологія блокчейн викликає такий інтерес: вона фізично не дозволяє «підправити» запис заднім числом. Не тому, що це заборонено — а тому, що математично неможливо зробити це непомітно.

Якщо пояснювати без зайвих термінів: блокчейн — це своєрідна книга обліку, яку одночасно ведуть тисячі учасників. Кожна нова сторінка (блок) містить підпис попередньої, тому підробити один запис означає переписати всю книгу — на всіх тисячах комп'ютерів одночасно. Це, звісно, нереально. Саме ця властивість, а не модність технології, робить її цікавою для фінансового сектору.

Конкретних прикладів вже достатньо, щоб говорити про реальну практику, а не теорію. Естонія з 2012 року захищає держреєстри через KSI Blockchain — систему, де будь-яка спроба змінити медичну чи фінансову картку громадянина залишає слід. У Грузії кадастр нерухомості на блокчейні скоротив кількість земельних суперечок вдвічі за три роки після впровадження. Дубай у 2023 році

перевів через блокчейн-платформу понад 40% держплатежів — і зафіксував економію на адміністративних витратах близько 1,5 млрд дирхамів щорічно [2].

Для банківської сфери особливо привабливими є смарт-контракти. Це програмний код, який сам виконує умови угоди: наприклад, автоматично переказує кошти постачальнику, коли система фіксує підтвердження поставки товару. Жодного менеджера, жодного «ми розглянемо вашу заявку протягом 5 робочих днів». У 2023 році банк JPMorgan через власну блокчейн-мережу Onyx щодня проводив транзакцій на суму понад 1 млрд доларів — і це не пілот, а робочий інструмент.

Ситуація в Україні поки що на стадії активного пошуку. НБУ з 2021 року досліджує концепцію е-гривні — цифрової валюти центрального банку з елементами розподіленого реєстру. Проєкт «Дія» технічно вже використовує деякі принципи верифікації, характерні для блокчейну, хоча повноцінним блокчейном не є. Приватні компанії рухаються швидше: зокрема, кілька українських агрохолдингів тестують блокчейн для прозорого обліку зерна при експорті — щоб підтвердити походження продукту для європейських партнерів.

Є й об'єктивні складнощі, про які чесніше говорити відразу. По-перше, класичний блокчейн типу Bitcoin споживає колосальну кількість електроенергії — що для воюючої країни з енергодефіцитом є реальним обмеженням. По-друге, технологія дає результат лише тоді, коли її використовують усі сторони угоди, а не одна. По-третє, в Україні бракує нормативної бази: досі немає чіткого закону, який би регулював статус смарт-контрактів і юридичну силу блокчейн-записів у господарських спорах.

Незважаючи на це, потенціал технології для України важко переоцінити. Країна, якій після перемоги доведеться відновлювати довіру інвесторів і будувати прозорі механізми розподілу міжнародної допомоги, об'єктивно зацікавлена в інструментах, що унеможливляють корупцію на рівні архітектури системи. Блокчейн — саме такий інструмент. І досвід Грузії чи Естонії показує, що для впровадження не потрібно бути надбагатою країною — потрібна політична воля і чіткий план.

Список використаних джерел:

1. Nakamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. – 2008. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
2. Schwab K., Zahidi S. The Global Competitiveness Report 2023 / World Economic Forum. – Geneva, 2023. – P. 112–118. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2023>

Данііл СВІНЦОВ, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

ЦИФРОВА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ: ВАЖЛИВІСТЬ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Фінансова грамотність населення належить до ключових чинників, що забезпечують економічну стійкість держави в умовах сучасного цифрового середовища. В епоху глобалізації та динамічних економічних трансформацій уміння громадян ухвалювати виважені фінансові рішення, розуміти переваги та ризики цифрових технологій, а також ефективно використовувати цифрові інструменти виходить за межі особистої вигоди й набуває значення стратегічного аспекту національної економічної безпеки. Підвищення фінансової культури суспільства постає невід'ємною складовою державної політики, спрямованої на забезпечення сталого економічного розвитку країни.

Фінансова грамотність — це сукупність теоретичних знань і практичних умінь, які дозволяють населенню приймати обґрунтовані фінансові рішення. Вона охоплює розуміння принципів функціонування та регулювання фінансових ринків, знання про їх професійних учасників, а також про фінансові інструменти, продукти і послуги, що ними пропонуються. Невід'ємною складовою фінансової грамотності є здатність ефективно використовувати ці інструменти з усвідомленням наслідків власних дій.

Актуальність дослідження впливу фінансової грамотності населення на економічну стабільність держави зумовлена потребою формування дієвої державної фінансово-економічної політики. До науковців, які проводять дослідження у цій сфері, належать: М. Геєнко, О. Дудчик, Т. Кізима, А. Ключко, В. Лавренюк, Т. Повод, А. Політова, С. Полях, С. Приймак, Л. Птащенко, Ю. Шаповал, С. Юрій та ін.

Дослідження свідчать, що країни з вищим рівнем фінансової грамотності населення демонструють стійкість до економічних криз, високий рівень заощаджень та інвестицій, невисокий відсоток громадян, обтяжених кредитами, що сприяє стабільному економічному зростанню. Згідно з даними Світового банку, зростання фінансової грамотності населення на 10% сприяє підвищенню національного рівня заощаджень на 0,3% ВВП [1]. У свою чергу, високий рівень заощаджень є джерелом інвестицій в національну економіку, що підвищує темпи її зростання.

Національний банк України провів дослідження, згідно з яким середній індекс фінансової грамотності в Україні становив 12,3 з 21 можливого балу. Для

порівняння, у країнах ОЕСР цей показник дорівнює в середньому 14,9 балу [2]. Результати досліджень свідчать про потребу у посиленні фінансової освіти через формальні (шкільні, університетські курси) та неформальні канали (мас-медіа, онлайн-курси, державні інформаційні кампанії).

Трансформаційні процеси, які відбулися і продовжують відбуватися на ринку фінансових послуг у результаті активного використання цифрових технологій банківськими й небанківськими установами призвели до наявності можливостей:

- підвищення якості надання фінансових послуг, надання цілодобового доступу їх споживачів до інформації про власні рахунки, здійснені оплати й загалом історію фінансових трансакцій;

- можливість здійснювати фінансові операції цілодобово, що підвищує зручність фінансових послуг, прискорює обіг фінансових ресурсів загалом у межах фінансової системи країни;

- можливість контролювати надходження доходів, проведення періодичних виплат, зокрема й за кредитними продуктами, що є зручним для клієнтів і дозволяє уникати штрафних санкцій за невчасне здійснення платежів;

- спрощеність процедури отримання позик (кредити готівкою, для купівля товарів в онлайн-магазинах);

- удосконалення системи інформаційного обслуговування клієнтів дозволяє мінімізувати спілкування з представниками фінансових установ, використовуючи відповідні алгоритми для отримання необхідної інформації;

- можливість швидкого здійснення платежів онлайн в будь-якому місці, що зменшує необхідність в готівкових коштах і забезпечує підвищений рівень збереження власних ресурсів та інше.

Проте в більшості випадків скористатися окресленими перевагами від диджиталізації фінансових послуг можливо у випадку достатнього рівня фінансової, цифрової грамотності, які дозволяють, з одного боку, розуміти специфіку надання фінансовими установами послуг у режимі онлайн, а з іншого – якісно їх споживати, адже фінансова грамотність прямо пов'язана з економічною поведінкою громадян. Люди, які володіють базовими знаннями про інфляцію, процентні ставки, диверсифікацію ризиків, рідше потрапляють у боргову залежність і краще адаптуються до економічних викликів. Вони, як правило, вміють створювати резервні фонди, інвестувати в нерухомість або інші інструменти з помірним ризиком [3]. На макрорівні це сприяє підвищенню фінансової стабільності банківської системи та загальному зростанню довіри до фінансових інститутів.

Отже, в умовах швидкого розвитку технологій фінансова грамотність населення є не лише особистою перевагою громадян, а умовою для забезпечення

ефективної роботи банківських і небанківських установ. Державна політика, спрямована на підвищення фінансової грамотності, має бути пріоритетним напрямком, оскільки це інвестиція у довгострокову економічну стабільність. Освітні програми, інформаційні кампанії та формування фінансової культури є ефективними інструментами для досягнення цієї мети.

В контексті євроінтеграційного курсу України підвищення фінансової грамотності населення набуває особливої актуальності: розвиток фінансової освіченості громадян сприятиме зближенню вітчизняної фінансової системи з нормами та стандартами Європейського Союзу і прискорить інтеграцію українського суспільства в європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Вплив фінансової грамотності та правової освіти населення на економічну стабільність в Україні

URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/36-2.pdf>

2. Фінансова грамотність населення та розвиток національної економіки

URL <https://www.researchgate.net/publication/>

Андрій СИРОТЕНКО, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

DATA-DRIVEN МАРКЕТИНГ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ

Цифрова трансформація бізнесу змінює парадигму прийняття управлінських рішень у маркетингу: інтуїція та досвід поступаються місцем аналізу даних як основному інструменту обґрунтування стратегій. Концепція data-driven маркетингу, заснована на систематичному зборі, обробці та інтерпретації даних для оптимізації маркетингових рішень, набуває ознак галузевого стандарту у провідних економіках світу [4]. В умовах обмеженості ресурсів українського бізнесу ця концепція пропонує шлях до підвищення ефективності маркетингових інвестицій без пропорційного збільшення витрат.

Теоретичний фундамент data-driven маркетингу формується на перетині декількох дисциплін: маркетингової аналітики, поведінкової економіки, комп'ютерних наук та теорії прийняття рішень [5]. Центральним поняттям є концепція «єдиного погляду на клієнта» (Single Customer View, SCV) — інтегрованого профілю споживача, сформованого на основі даних із різноманітних точок взаємодії. Реалізація SCV потребує побудови відповідної технологічної інфраструктури: платформ управління даними (DMP/CDP), систем CRM нового покоління та інструментів Business Intelligence [4].

Аналіз практики впровадження data-driven підходів дозволяє виокремити три рівні зрілості організації: операційний (використання даних для оптимізації поточних кампаній), тактичний (прогнозування поведінки споживачів та персоналізація пропозицій) і стратегічний (формування нових бізнес-моделей на основі монетизації даних). Більшість вітчизняних компаній функціонують на операційному рівні, обмежуючись аналізом показників веб-аналітики Google Analytics та ефективності контекстної реклами. Перехід на вищі рівні зрілості потребує не лише технологічних інвестицій, але й організаційних змін та розвитку компетентностей персоналу.

Ключовою методологічною проблемою є забезпечення якості даних. Дослідження Gartner свідчать, що низька якість даних щорічно коштує організаціям у середньому 12,9 млн дол. США у вигляді прямих і непрямих втрат [2]. Для маркетингової діяльності це проявляється у хибних висновках щодо ефективності каналів, некоректній сегментації аудиторій та неточному прогнозуванні попиту. Критеріями якості маркетингових даних є їх повнота, точність, актуальність, несуперечливість та відповідність до бізнес-контексту.

Окремою складовою методології є атрибуція маркетингових каналів — розподіл «заслуги» за конверсією між різними точками взаємодії споживача з брендом. Перехід від спрощених моделей атрибуції (last-click, first-click) до багатодотикових (лінійна, time-decay, data-driven атрибуція) дозволяє отримати більш точне розуміння ролі кожного каналу у споживчому шляху. За даними аналітиків Nielsen, правильно налаштована багатодотикова атрибуція дозволяє підвищити рентабельність маркетингових інвестицій (ROMI) на 15–20% за рахунок перерозподілу бюджетів на користь реально ефективних каналів.

Практичне впровадження data-driven маркетингу у вітчизняних компаніях доцільно здійснювати поетапно. На першому етапі необхідно провести аудит наявних джерел даних та побудувати базову аналітичну інфраструктуру. Другий етап передбачає стандартизацію процесів збору та зберігання даних, впровадження CRM-системи та налаштування наскрізної аналітики. Третій етап — інтеграція предиктивної аналітики та ШІ-інструментів для автоматизації персоналізації. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики та поступово нарощувати організаційні компетентності без критичних інвестицій на старті [4, 5].

Таким чином, data-driven маркетинг є не лише технологічним, а передусім управлінським феноменом, що потребує системних трансформацій у культурі та процесах організації. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку галузевих моделей зрілості data-driven маркетингу та оцінку готовності вітчизняних підприємств до відповідних трансформацій.

Список використаних джерел:

1. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
2. Gartner. How to Create a Business Case for Data Quality Improvement. 2023.
URL: <https://www.gartner.com/en/documents/data-quality>
3. Nielsen. Marketing Mix Modeling and Attribution. 2024.
URL: <https://www.nielsen.com/solutions/marketing-mix-modeling/>
4. Chaffey D., Ellis-Chadwick F. Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice. 8th ed. Pearson, 2022. 736 p.

Анастасія ТЕТЕРА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах розвитку світової економіки цифрові технології відіграють важливу роль у підвищенні ефективності діяльності підприємств. Процеси цифровізації охоплюють майже всі сфери економічної діяльності та стають важливим чинником економічного зростання, інноваційного розвитку і підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Цифровізація економіки передбачає використання сучасних інформаційних технологій, автоматизацію виробничих процесів, впровадження електронних систем управління, а також активне застосування інтернет-ресурсів у господарській діяльності. Завдяки цьому підприємства отримують можливість оптимізувати виробничі процеси, зменшити витрати та підвищити якість продукції і послуг [1].

Особливо важливим є впровадження цифрових технологій у сфері управління підприємствами. Використання спеціалізованого програмного забезпечення, систем електронного документообігу, онлайн-платформ для ведення бухгалтерського обліку та фінансового аналізу значно спрощує процес прийняття управлінських рішень. Це дозволяє підвищити швидкість обробки інформації та ефективність управління ресурсами підприємства.

Важливу роль цифровізація відіграє і у розвитку електронної комерції. Інтернет-платформи, маркетплейси та соціальні мережі стали ефективними каналами збуту продукції та просування товарів і послуг. Для багатьох підприємств електронна торгівля відкриває нові можливості виходу на міжнародні ринки та розширення клієнтської бази.

В умовах економічної нестабільності та глобальної конкуренції цифрові технології допомагають підприємствам швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Використання сучасних інформаційних систем сприяє підвищенню гнучкості бізнес-процесів, покращенню комунікації між підрозділами та підвищенню продуктивності праці [2].

Таким чином, цифровізація економіки є одним із ключових чинників підвищення ефективності діяльності підприємств. Використання сучасних інформаційних технологій сприяє оптимізації бізнес-процесів, зростанню конкурентоспроможності та створює передумови для сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гудзь О. Є. Сучасні технології цифрової трансформації: нові горизонти можливостей та проблем управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2023.

URL:<https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/download/2852/2754>

2. Краус Н. М., Краус К. М. Цифрова економіка та трансформація традиційних галузей. *Економіка та суспільство*. 2024.

URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3531/3461/>

Назар УХМАН, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

«Бережанський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

На межі 2024–2026 років цифрова економіка продовжує нарощувати свою частку в глобальному валовому внутрішньому продукті (ВВП). За оцінками Світового банку, у номінальному вираженні вона становить близько 15% світового ВВП, що відповідає приблизно 16 трильйонам доларів США із загальних 108 трильйонів у 2024 році.³ Проте динаміка зростання є значно вищою за темпи розвитку традиційних секторів.

Незважаючи на вражаючі цифри, світ стикається з глибоким «цифровим розривом». Понад 2,6 мільярда людей досі не мають надійного доступу до інтернету, а 760 мільйонів позбавлені стабільного електропостачання.⁴ Цей дисбаланс створює ризики посилення нерівності: розвинені країни з високим рівнем доходів генерують у 5 разів більше середньосвітового доходу на особу, тоді як найбідніші 20 країн досягають лише 8% від цього показника.³ У цьому контексті виникає потреба в «соціальной економіці», яка включає соціальні

підприємства та кооперативи. Цей сектор уже створює 200 мільйонів робочих місць і забезпечує оборот у понад 2 трильйони доларів, відіграючи критичну роль у забезпеченні справедливості під час зеленого та цифрового переходів.⁴

Штучний інтелект (ШІ) остаточно закріпив свою провідну роль у технологічній індустрії протягом 2024 року, і цей тренд лише посилюватиметься у 2025-2026 роках та надалі.³ Станом на початок 2025 року 65% організацій у світі певною мірою використовують ШІ у своїй діяльності.⁵ Проривні досягнення в галузі генеративного ШІ (GenAI) не просто покращують існуючі процеси, а створюють нові можливості для зростання. За оцінками аналітиків Goldman Sachs, впровадження GenAI може підвищити світовий ВВП на 7% (майже 7 трильйонів доларів США) протягом десятирічного періоду.⁶

Попри повномасштабну війну, Україна демонструє надзвичайну цифрову стійкість. Після падіння ВВП на 28,8% у 2022 році, економіка відновилася на 5,5% у 2023 році та зросла на 2,9% у 2024 році.⁸ У 2025 році зростання сповільнилося до 1,8% через триваючу невизначеність та втрати в енергетиці, проте макрофінансова стабільність зберігається завдяки міжнародній допомозі та рекордним валютним резервам (\$46 млрд у серпні 2025).¹⁰

ІТ-сектор залишається ключовим драйвером. У 2024 році валова додана вартість ІТ-галузі зросла на 8,3%. Стратегічна мета сектору на найближчі п'ять років — досягти 20 мільярдів доларів щорічного експорту послуг та увійти до топ-10 світових постачальників ІТ-послуг.⁹ В Глобальному інноваційному індексі (GII) 2023 року Україна посіла 55-те місце серед 132 країн.¹⁰

Міністерство цифрової трансформації України затвердило Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року (WINWIN 2030), яка фокусується на пріоритетних напрямках:

1. **DefenseTech:** Розвиток роботизованих систем, ШІ в обороні та кіберзахисту.

2. **MedTech:** Цифрове здоров'я, біонічні протези та ШІ в діагностиці.

3. **GovTech:** Створення найкращої у світі цифрової системи врядування з максимальною автоматизацією послуг.

4. **AgriTech:** Відновлення земель та автоматизація сільського Український фінтех переживає справжню революцію. З 1 серпня 2025 року набули чинності нові регуляції НБУ щодо Open Banking (Відкритого банкінгу), що відповідає європейській директиві PSD2. Це дозволяє банкам ділитися даними клієнтів (за їхньої згоди) з третіми сторонами через API, стимулюючи конкуренцію та появу інноваційних сервісів.

Паралельно активно тестується цифрова гривня (е-гривня). Пілотні проекти ТАСКОМБАНКу на блокчейні Stellar підтвердили готовність інфраструктури до використання віртуальних активів. Прогнозується, що у 2025 році е-гривня стане

інструментом для програмованих цільових виплат, які неможливо буде використати не за призначенням.

Глобальна цифрова трансформація у 2024–2025 роках характеризується переходом від кількісного накопичення технологій до якісної перебудови економічних моделей. Штучний інтелект стає фундаментом «Інтелектуальної епохи», вимагаючи радикального оновлення навичок робочої сили та перегляду підходів до освіти.

Для України цифрові технології є не лише інструментом економічного зростання (з фокусом на ІТ-експорт та AgriTech), а й ключовим елементом національної безпеки та стійкості. Впровадження стратегії WINWIN 2030, розвиток е-урядування та запуск цифрової валюти (е-гривні) створюють підґрунтя для інтеграції у європейський цифровий простір.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія / за ред. В. В. Шевченка. Київ : Альманах, 2016. 304 с.
2. Іванова В. Д. Технологія виробництва продуктів бджільництва : курс лекцій. Миколаїв : МДАУ, 2009. 245 с.
3. Кобилін О. А., Творошенко І. С. Методи цифрової обробки зображень : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2016. 132 с.
4. Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні : монографія. Харків : Право, 2008. 288 с.
5. Турута О. В. Правознавство : навч. посіб. Харків : Фоліо, 2016. 128 с.
6. Цифрова гривня: результати пілотного проекту. *TASCOMBANK Pilot Report*. 2025.
URL: https://tascombank.ua/files/TASCOMBANK_Pilot_Report_UA.pdf (дата звернення: 12.04.2026).

Максим ХАРЧЕНКО, студент
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Науковий керівник – д.е.н., професор, викладач Парубець О. М.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток харчової промисловості України відбувається в умовах активного поширення цифрових технологій, що кардинально змінюють підходи до організації виробництва, управління якістю та збуту продукції. Цифровізація є не лише глобальним трендом, а й необхідною умовою збереження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення економіки [4].

Харчова промисловість посідає одне з провідних місць у структурі переробної промисловості України — на неї припадає понад 20% загального обсягу реалізованої промислової продукції. Попри стратегічне значення галузі, рівень її цифровізації залишається нерівномірним: великі агрохолдинги активно впроваджують сучасні технології, тоді як малі й середні підприємства здебільшого продовжують працювати за традиційними моделями. Подолання цього розриву є одним із ключових завдань галузевої модернізації [6].

Серед пріоритетних напрямів цифрової трансформації харчових підприємств особливе місце займають ERP-системи (Enterprise Resource Planning) — інтегровані платформи управління ресурсами, що об'єднують планування виробництва, логістику, фінансовий облік і управління персоналом в єдиному інформаційному середовищі. Їх впровадження дозволяє скоротити виробничі витрати на 15–25%, зменшити залишки сировини та готової продукції, а також прискорити прийняття управлінських рішень [3].

Окремого розгляду заслуговує технологія простежуваності харчових продуктів (traceability), яка забезпечує моніторинг ланцюга поставок від поля до споживача. В контексті вимог системи НАССР та стандартів ЄС щодо безпечності харчових продуктів, ця технологія набуває особливої актуальності для українських виробників, орієнтованих на експорт. Використання QR-кодів, RFID-міток та блокчейн-рішень дозволяє гарантувати автентичність і безпечність продукції на кожному етапі її руху [2].

Концепція «розумного» виробництва (Smart Factory) передбачає комплексну автоматизацію технологічних процесів із залученням промислового інтернету речей (IIoT), роботизованих ліній та систем машинного навчання для прогнозування якості продукту. У харчовій галузі це дозволяє мінімізувати людський фактор при дотриманні санітарних норм, забезпечити стабільність рецептур і знизити відсоток браку [6].

Важливим чинником економічного зростання підприємств є також розвиток цифрових каналів збуту. Електронна комерція та маркетплейси відкривають для виробників харчової продукції прямий вихід на кінцевого споживача, скорочуючи ланцюг посередників і збільшуючи маржинальність. За даними Державної служби статистики, обсяг ринку електронної торгівлі харчовими продуктами в Україні зростає щороку в середньому на 30% [1].

В умовах воєнного часу цифрові технології виконують також функцію забезпечення операційної стійкості підприємств: хмарні сервіси дозволяють зберігати дані та підтримувати бізнес-процеси навіть за умов фізичного пошкодження інфраструктури, а дистанційне управління виробничими лініями стає інструментом антикризового менеджменту [5].

Таким чином, цифрові технології є потужним каталізатором розвитку харчової промисловості України. Їх системне впровадження сприяє підвищенню якості та безпечності продукції, оптимізації виробничих витрат, розширенню ринків збуту та інтеграції вітчизняних підприємств у міжнародні ланцюги доданої вартості. Подальші дослідження у цьому напрямі мають зосередитися на розробці галузевих моделей цифровізації з урахуванням специфіки малого та середнього бізнесу в харчовій галузі.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Розвиток електронної комерції в Україні. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
2. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» № 771/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Маркуц В. І., Кизенко О. О. ERP-система як інструмент забезпечення раціонального використання ресурсів компанії. Вчені записки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ : КНЕУ, 2023. Вип. 32. С. 68–78. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/42081>
4. Міністерство цифрової трансформації України. Цифрова економіка України: стратегія розвитку. URL: <https://thedigital.gov.ua>
5. Олійник О. та ін. Автоматизація та цифровізація логістичних кластерів у міжнародних перевезеннях продуктів харчової промисловості. Розвиток міста. 2025. URL: <http://journals.ndirom.kyiv.ua/index.php/city-development/article/view/128>
6. Шостак Л. В., Бегун С. І., Ульяницький А. О. Аналіз ринку харчової промисловості у воєнний період. Економіка та суспільство. 2024. № 63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-96>

Владислав ЧЕРНОКНИЖНИЙ, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Бобринецький аграрний фаховий коледж ім. В. Порика
Білоцерківського національного аграрного університету»

Науковий керівник – викладач Давигора Т.А.

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА:

СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У сучасному світі цифровізація є одним із ключових факторів розвитку економіки. Вона охоплює всі сфери діяльності – від виробництва до фінансів, освіти та управління. Цифрова економіка базується на використанні інформаційних технологій, обробці даних та впровадженні інновацій, що забезпечує підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Як зазначається у дослідженні, «цифрова економіка відіграє ключову роль... створюючи нові можливості для бізнесу та ринків» [1]. Це свідчить про те, що цифровізація стає основою трансформації сучасної економіки.

Однією з головних тенденцій є глобальна цифрова трансформація економічних систем. У наукових працях підкреслюється, що «розвиток цифрової глобальної економіки залежить від трансформаційного потенціалу країн» [1]. Це означає, що рівень розвитку держав визначається їх здатністю впроваджувати цифрові технології.

Важливим елементом цифрової економіки є використання великих даних та інформаційних технологій. Дослідники зазначають, що «ключовим чинником стають дані у цифровому вигляді та їх обробка» [2]. Саме аналіз даних дозволяє підприємствам приймати ефективні управлінські рішення, прогнозувати попит і підвищувати прибутковість.

Ще однією важливою тенденцією є розвиток цифрових інструментів і автоматизації. У сучасних умовах «цифрові інструменти стають невід'ємною частиною процесів автоматизації та оптимізації» [3]. Це дозволяє значно підвищити продуктивність праці та ефективність діяльності підприємств.

Цифрова економіка також сприяє появі нових форм господарювання та бізнес-моделей. Вона створює умови для розвитку електронної комерції, цифрових платформ та стартапів. Як зазначають дослідники, «виникає новий тип економіки – цифрова економіка» [4], що кардинально змінює економічні відносини.

Завдяки проєкту AI Factory в Україні у 2026 р. планується впровадження першої державної інфраструктури для ШІ з високопродуктивним обладнанням та програмним забезпеченням від NVIDIA. Штучний інтелект стає каталізатором нової хвилі технологічної революції та основою багатьох бізнес-процесів, що змінює правила гри в усіх секторах економіки – від ШІ-асистента в «Дії» до супутникового зв'язку та оборонних технологій. Україна переходить до агентивної держави, де інфраструктура для ШІ стає критично важливою нарівні з енергетикою та зв'язком. [5]

Крім того, цифровізація активно впливає на регіональний розвиток. У наукових роботах визначено, що цифрові технології сприяють підвищенню ефективності регіональних економічних систем та створенню нових можливостей для їх розвитку. Це дозволяє зменшити диспропорції між регіонами та забезпечити більш рівномірний розвиток.

Важливим аспектом є також вплив цифрової економіки на суспільство. Зокрема, вона змінює ринок праці, створюючи нові професії та трансформуючи існуючі. У сучасних умовах зростає попит на спеціалістів у сфері ІТ, аналітики

даних та кібербезпеки. Водночас відбувається поступове зменшення ролі традиційних професій.

Разом із перевагами цифрова економіка створює і нові виклики. Зокрема, зростає рівень кіберзагроз, що вимагає підвищеної уваги до інформаційної безпеки. За даними Google, Україна стабільно входить до п'ятірки країн, що стають основними цілями кібератак у світі. Незважаючи на безпрецедентний тиск, ключові державні цифрові сервіси продовжують функціонувати безперебійно на захищених технологіях.

Окремо варто відзначити роль цифрових технологій у сталому розвитку. Згідно з дослідженнями, використання таких технологій, як штучний інтелект, Big Data та IoT, сприяє підвищенню ефективності ресурсів і розвитку «розумної економіки». Це відкриває нові перспективи для екологічно орієнтованого розвитку.

Таким чином, цифрова економіка є важливим етапом еволюції сучасного суспільства. Вона змінює традиційні підходи до ведення бізнесу, управління та взаємодії між економічними суб'єктами. Її розвиток супроводжується як новими можливостями, так і викликами, однак загалом цифровізація сприяє підвищенню ефективності економіки та формуванню інноваційного середовища.

Список використаних джерел:

1.Цифрова економіка: сучасні світові тенденції розвитку // Збірник матеріалів конференцій КПП ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303879> (дата звернення: 31.03.2026)

2.Особливості розвитку економічного простору в сучасних умовах // Економічний простір : збірник наукових праць. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1162> (дата звернення: 02.04.2026).

3.Цифрові інструменти у контексті діджиталізації: сучасні тенденції та перспективи // Київський часопис права. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/594> (дата звернення: 02.04.2026).

4.Digital trade marketing innovations in the beauty market // Вісник Львівського торговельно-економічного університету: економічні науки. URL: <https://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1397> (дата звернення: 31.03.2026)

5.Цифрова трансформація економіки України. Січень 2026 року // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-sichen-2026-roku> (дата звернення: 03.04.2026)

Максим ШПИГ, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – д-р філософії зі спец.
«Фінанси, банківська справа та страхування», Білокінь К.О.

DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасна економіка переживає глибоку трансформацію, зумовлену стрімким розвитком digital-технологій. Цифровізація охопила всі сфери господарської діяльності — від промислового виробництва до фінансових послуг і роздрібною торгівлі. Сьогодні цифрова економіка формує від 4,5 до 15,5 % світового ВВП, а більшість галузей критично залежить від цифрових інструментів і платформ.

Digital-технології — це сучасні інформаційні технології, що використовують комп'ютери, інтернет, програмне забезпечення та цифрові дані для створення продуктів, послуг і ведення бізнесу. На їх основі формується цифрова економіка, де головним ресурсом є інформація, а провідним засобом виробництва — обчислювальна техніка та телекомунікаційні мережі [1].

Концепція цифрової економіки з'явилася ще у 1990-х роках, проте її масштабне розгортання розпочалося у 2010-х із поширенням смартфонів, хмарних сервісів і соціальних мереж. Сьогодні цифрова економіка є одним із ключових факторів розвитку світового господарства. Важливу роль відіграє поширення інтернету: у 2025 році приблизно 5,5 млрд людей користуються мережею, що створює глобальне цифрове середовище.

Завдяки цифровим технологіям змінюються традиційні економічні процеси: виробництво стає більш автоматизованим, з'являються нові цифрові послуги, активно розвивається електронна торгівля, а також трансформується структура ринку праці. При цьому цифровізація не лише витісняє частину традиційних професій, а й створює принципово нові. Лише за 2018–2022 роки у сфері цифрових технологій у світі було створено понад 19 млн нових робочих місць. Таким чином, digital-технології є потужним мультиплікатором економічного зростання, який одночасно підвищує продуктивність існуючих галузей і генерує нові ринки та сфери зайнятості [2].

Однією з найважливіших тенденцій є розвиток штучного інтелекту та автоматизації. Штучний інтелект дозволяє комп'ютерам аналізувати дані, навчатися та приймати рішення без участі людини. Його активно використовують у фінансовому аналізі, прогнозуванні попиту, виробництві та обслуговуванні клієнтів. Автоматизація процесів підвищує продуктивність

економіки, а впровадження AI може принести світовій економіці значний додатковий дохід.

Сучасним напрямом є розвиток електронної комерції. Продаж товарів і послуг через інтернет дозволяє компаніям працювати без фізичних магазинів і виходити на глобальні ринки. Це робить покупки зручнішими для споживачів, пришвидшує процеси та знижує витрати бізнесу.

Важливу роль відіграють фінансові технології (FinTech), які кардинально змінюють традиційну банківську систему. Більшість фінансових операцій сьогодні здійснюються через мобільні додатки, електронні гаманці та онлайн-сервіси. Активно розвиваються і хмарні технології, що дозволяють компаніям зберігати дані та користуватися програмним забезпеченням через інтернет. Це забезпечує доступність інформації, економію ресурсів і можливість швидко масштабувати бізнес [3].

Інтернет речей (Internet of Things, IoT) об'єднує фізичні пристрої — від виробничого обладнання до побутової техніки в єдину мережу для автоматичного обміну даними. У промисловості IoT-рішення використовуються для предиктивного технічного обслуговування, моніторингу виробничих ліній і управління ланцюгами постачання. Це дозволяє скоротити простой обладнання, оптимізувати запаси та знизити операційні витрати.

Цифрові платформи також відіграють важливу роль у сучасній економіці, оскільки об'єднують користувачів і бізнес у єдиному онлайн-середовищі. Вони сприяють розвитку віддаленої роботи, онлайн-освіти та фрилансу.

Паралельно з розвитком цифрової економіки зростає значення кібербезпеки. Захист персональних даних, фінансових транзакцій і корпоративної інформації стає необхідною умовою стабільної роботи компаній і державних інституцій. За оцінками Cybersecurity Ventures, глобальний збиток від кіберзлочинності до 2025 року може досягти 10,5 трлн дол. на рік.

Digital-технології суттєво змінюють сучасну економіку та стали ключовим фактором розвитку сучасної економіки. Україна також рухається у напрямку розвитку цифрової економіки, однак поки що не повністю реалізує свій потенціал. Для подальшого розвитку необхідні якісне інтернет-покриття, підготовка кваліфікованих спеціалістів і розвиток цифрової інфраструктури. Цифрова трансформація бізнесу є важливою умовою підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Вишнеvsька Б. С. Цифрова економіка: сутність та тенденції розвитку в Україні. Ефективна економіка. 2021. № 3.

URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8773>

2. Digital Economy Trends. StartUs Insights.